

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικό και Καποδιστριακό
Πανεπιστήμιο Αθηνών

ΔΙΑΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ-ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

«ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΚΑΙ ΒΙΩΜΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ, ΓΟΝΕΩΝ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΩΝ
ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΔΙΑ ΖΩΗΣ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΜΑΡΙΑ ΤΣΙΦΕΤΑΚΗ

Α.Μ: 9512

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Χαράλαμπος Πουλόπουλος, Καθ. Κοινωνικής Εργασίας ΔΠΘ – Σχολή ΚΠΟΕ (επιβλέπων)

Αλεξάνδρα Βασιλοπούλου, Επίκ. Καθ. Κοινωνιολογίας των Σχολικών Πρακτικών ΕΚΠΑ –
Τμήμα ΤΕΑΠΗ

Γεωργία Λιαράκου, Αν. Καθ. Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία ΕΚΠΑ –
Τμήμα ΤΕΑΠΗ

ΑΘΗΝΑ, 2023

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Χαράλαμπο Πουλόπουλο για την υπομονή, την πίστη και την βοήθεια που μου προσέφερε στην εκπόνηση της παρούσας έρευνας. Ταυτόχρονα, ευχαριστώ και τα υπόλοιπα μέλη της εξεταστικής επιτροπής, την κ. Αλεξάνδρα Βασιλοπούλου, Επίκουρη Καθηγήτρια στο Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία (ΤΕΑΠΗ) του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, και την κ. Γεωργία Λιαράκου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια στο Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία (ΤΕΑΠΗ) του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, για τις πολύτιμες συμβουλές τους και την προσεκτική αξιολόγηση της διπλωματικής μου εργασίας.

Επίσης, θερμές ευχαριστίες οφείλω σε όλους τους/τις συμμετέχοντες/ουσες που συναίνεσαν να λάβουν μέρος στην έρευνα και για τον χρόνο που διέθεσαν για την διεξαγωγή των συνεντεύξεων, καθώς μοιράστηκαν με ειλικρίνεια και προθυμία τις προσωπικές αντιλήψεις και εμπειρίες τους από την εφαρμογή της επείγουσας εξ αποστάσεως διδασκαλίας κατά τα σχολικά έτη 2019-2021.

Ακόμα, θα ήθελα να ευχαριστήσω από καρδιάς την κ. Μαρία Κορκή, Υπεύθυνη του Νηπιαγωγείου «Ludus» και εργοδότη μου, για την αμέριστη κατανόησή της, την υποστήριξη, τον χώρο και τον χρόνο που μου διέθεσε κατά την πορεία διερεύνησης του θέματος. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους γονείς μου για την γενικότερη υποστήριξή τους και ειδικότερα να αφιερώσω την συγκεκριμένη μελέτη στην μητέρα μου, για την ψυχολογική υποστήριξη που μου προσέφερε καθ' όλη τη διάρκεια της προσπάθειάς μου μέχρι την ολοκλήρωση της διπλωματικής μου εργασίας.

Δήλωση μη λογοκλοπής και ανάληψη ευθύνης

Με πλήρη επίγνωση των συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων, δηλώνω ενυπογράφως ότι είμαι αποκλειστική συγγραφέας της παρούσας Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας (ΜΔΕ) με τίτλο «*ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΚΑΙ ΒΙΩΜΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ, ΓΟΝΕΩΝ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΔΙΑ ΖΩΣΗΣ*», για την ολοκλήρωση της οποίας κάθε βοήθεια είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται λεπτομερώς στην ΜΔΕ αυτή. Η αναφερόμενη εργασία δεν αποτελεί αντιγραφή ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους. Οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν αναφέρονται σαφώς στην βιβλιογραφία και στο κείμενο ενώ κάθε εξωτερική βοήθεια, αν υπήρξε, αναγνωρίζεται ρητά. Δηλώνω, συνεπώς, ότι αυτή η ΜΔΕ προετοιμάστηκε και ολοκληρώθηκε από εμένα προσωπικά και αποκλειστικά και αναλαμβάνω πλήρως όλες τις συνέπειες του νόμου στην περίπτωση κατά την οποία αποδειχθεί, διαχρονικά, ότι η εργασία αυτή ή τμήμα της δεν μου ανήκει διότι είναι προϊόν λογοκλοπής άλλης πνευματικής ιδιοκτησίας.

ΜΑΡΙΑ ΤΣΙΦΕΤΑΚΗ

ΑΘΗΝΑ 2023

Περίληψη

Η παρούσα εργασία αποτελεί ποιοτική έρευνα η οποία έχει ως αντικείμενο τις προσωπικές αντιλήψεις των εκπαιδευτικών προσχολικής αγωγής, των γονέων αλλά και των μαθητών προσχολικής ηλικίας, οι όποιοι κλήθηκαν με την έναρξη της πανδημίας να συμμετάσχουν στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Σκοπός της εκπόνησης της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση των αντιλήψεων και των βιωμάτων εκπαιδευτικών προσχολικής αγωγής, γονέων, αλλά και παιδιών που συμμετείχαν στην διαδικασία της τηλεκπαίδευσης κατά την διάρκεια της πανδημίας COVID 19, καθώς και της μετάβασής τους στην διά ζώσης εκπαίδευση. Ειδικότερα, θα διερευνηθούν οι προσωπικές εμπειρίες και αντιλήψεις των συμμετεχόντων σχετικά με την εξ αποστάσεως διδασκαλία, την συνεργασία με τους γονείς/κηδεμόνες και αντίστοιχα με τους εκπαιδευτικούς, τις μεταξύ τους σχέσεις από την περίοδο εκείνη και μετά, πώς, αν και κατά πόσο επηρεάστηκαν. Ακόμα, θα διερευνηθούν οι δυσκολίες που κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν κατά την διάρκεια τόσο της τηλεκπαίδευσης όσο και μετά με την επιστροφή τους στην διά ζώσης εκπαίδευση και αν τελικά συνδέονται τα βιώματα και οι δυσκολίες που αντιμετώπισε η κάθε ομάδα. Επομένως, οι στόχοι της έρευνας αυτής περιστρέφονται γύρω από την διερεύνηση των βαθύτερων αντιλήψεων, στάσεων και απόψεων τόσο των εκπαιδευτικών όσο και των γονέων αλλά και πώς αυτές μπορεί να επηρεάσουν τα παιδιά και τον τρόπο που σκέφτονται και αντιλαμβάνονται τον κόσμο. Αφού οριοθετηθεί η γενική έννοια της εκπαίδευσης στο νηπιαγωγείο αλλά και οι παιδαγωγικοί στόχοι της εν λόγω βαθμίδας, γίνεται αναφορά στην πανδημία, στα μέτρα και τις αλλαγές που ακολούθησαν με αυτήν, στον ρόλο του εκπαιδευτικού και των γονέων, καθώς επίσης και στις σχέσεις εκπαιδευτικών – γονέων – παιδιών. Συνοψίζοντας, με την ολοκλήρωση της εργασίας παρατίθενται προτάσεις για την βελτίωση της εξ αποστάσεως και της διά ζώσης εκπαίδευσης.

Για την εξέταση των παραπάνω ζητημάτων αξιοποιήθηκε η ποιοτική μεθοδολογία. Συγκεκριμένα, η επεξεργασία και ανάλυση των δεδομένων έγινε με την μέθοδο ανάλυσης περιεχομένου. Η συλλογή των δεδομένων έγινε μέσα από 15 ημι-δομημένες συνεντεύξεις, 5 με εκπαιδευτικούς προσχολικής αγωγής, 5 με γονείς παιδιών προσχολική αγωγής και 5 με παιδιά Α'-Β' Δημοτικού, τα οποία κατά την περίοδο της πανδημίας ήταν μαθητές νηπιαγωγείου. Όλες οι συνεντεύξεις μαγνητοφωνήθηκαν, αφού πρώτα οι συμμετέχοντες έλαβαν σχετικό έντυπο ενημέρωσης και συγκατάθεσης, το οποίο υπέγραψαν.

Λέξεις-κλειδιά: Προσχολική εκπαίδευση, τηλεκπαίδευση, πανδημία Covid 19, νηπιαγωγοί, γονείς, παιδιά προσχολικής ηλικίας, καραντίνα.

Abstract

The present study constitutes a qualitative research, which discusses the personal perceptions of preschool teachers, parents and preschool students during the COVID 19 pandemic, who were called to deal with remote education. The aim of this study is to examine the perceptions and experiences of all participants (students, teachers and parents) during this new educational process and during their transition to the classrooms in the after-COVID 19 era. Specifically, both their personal experiences and perceptions are explored, as well as the way in which their interpersonal relationships were formed and to what extent they were affected. Additionally, this study investigates the difficulties they had to face during the remote education and the reversion to the traditional one and if the experiences and difficulties faced by each group are ultimately connected. Therefore, the objectives of this research revolve around investigating the deeper perceptions, attitudes and opinions of both teachers and parents and how these may affect the children and their perception of the world. After defining the general concept of preschool education as well as the goals of the specific grade, reference is made to the pandemic, the measures and the changes that followed it, the role of the teachers and the parents and finally the relationships between teachers, parents and children. Upon completion of the study, suggestions for the improvement of distance and traditional education are listed. To examine the above, qualitative methodology was used. Specifically, the processing and analysis of the data was done using the content analysis method. The data was collected through 15 semi-structured interviews, 5 with preschool teachers, 5 with preschool children's parents and 5 with primary school grade children, who were preschool students during the pandemic. All interviews were recorded after the written consent of the participants.

Key words: Preschool education, remote education, COVID-19 pandemic, preschool teachers, parents, preschool children, quarantine.

Πίνακας περιεχομένων

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	1
Εισαγωγή.....	1
Κεφάλαιο 1: Η εκπαίδευση στη προσχολική ηλικία	3
1.1. Η επικοινωνία στην προσχολική εκπαίδευση.....	4
1.2. Το παιχνίδι στην προσχολική εκπαίδευση.....	6
1.3. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού και πως μαθαίνουν τα παιδιά.....	8
Κεφάλαιο 2: Οι Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) στην εκπαίδευση. 10	
2.1. « Η γωνιά του Ηλεκτρονικού Υπολογιστή στη σχολική τάξη	11
2.2. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Ορισμός και βασικά χαρακτηριστικά.....	11
2.3 Η Επείγουσα Απομακρυσμένη Διδασκαλία κατά την περίοδο Covid 19	13
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	14
Κεφάλαιο 3: Σχεδιασμός και μεθοδολογία έρευνας.....	14
3.1. Σκοπός και σκεπτικό της έρευνας	14
3.2 Διεξαγωγή της έρευνας.....	18
3.3. Μεθοδολογία ανάλυσης δεδομένων	20
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	21
Κεφάλαιο 4: Επεξεργασία και ανάλυση δεδομένων/Αποτελέσματα έρευνας.....	21
4.1 Άξονες ανάλυσης.....	21
4.2. Εμπειρίες στην δια ζώσης εκπαίδευση μετά την περίοδο Covid 19.....	26
4.3. Δυσκολίες κατά την περίοδο Covid 19	29
4.5. Δυσκολίες στην μετάβαση από την εξ αποστάσεως στην δια ζώσης εκπαίδευση ...	39
4.6. Θετικά και αρνητικά χαρακτηριστικά	50
4.7. Οι σχέσεις με τους άλλους.....	54
4.8. Προτάσεις για βελτίωση της εκπαίδευσης	60
4.9 Τα σχέδια των παιδιών	62
ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ.....	68
Κεφάλαιο 5: Συμπεράσματα-Προτάσεις	68
5.1. Συμπεράσματα.....	68
5.2. Προτάσεις.....	70
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	71
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1	76
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2	77

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Εισαγωγή

Τον Δεκέμβριο του 2019 ανακοινώνεται από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (Π.Ο.Υ.) η πανδημία του Covid 19, η οποία αναγνωρίστηκε για πρώτη φορά στην πόλη Ουχάν της Κίνας. Η ανακοίνωση της πανδημικής περιόδου προκάλεσε παγκόσμια αναστάτωση και αισθήματα φόβου, καθώς πρόκειται για μια επιδημική ασθένεια, η οποία υπήρξε η αιτία θανάτου εκατομμυρίων ανθρώπων. Έτσι, οι κυβερνήσεις προκειμένου να περιορίσουν την νόσο, έλαβαν δραστικά υγειονομικά μέτρα και προέβησαν στην άμεση παύση όλων των δραστηριοτήτων που προϋπέθεταν κοινωνική συναναστροφή, μεταξύ των οποίων και η εκπαίδευση. Με την ανακοίνωση των πρώτων κρουσμάτων στην Ελλάδα, τέθηκαν αμέσως σε εφαρμογή μέτρα στην προσπάθεια περιορισμού εξάπλωσης του ιού. Στη χώρα μας, η κυβέρνηση, προκειμένου να περιορίσει την διασπορά του Covid 19, εφάρμοσε καθολικά μέτρα, μεταξύ των οποίων ο περιορισμός των μετακινήσεων, η κοινωνική αποστασιοποίηση, η υποχρεωτική χρήση προστατευτικής μάσκας σε εξωτερικούς χώρους, σε Μ.Μ.Μ. και σε καταστήματα. Επιπλέον, μέσω των Μ.Μ.Ε. η κυβέρνηση προέβη και σε συστάσεις όπως η χρήση γαντιών, η χρήση αντισηπτικού έπειτα από κάθε επαφή και το τακτικό πλύσιμο των χεριών, με στόχο τον περιορισμό της νόσου. Ακόμα, εφόσον τα σχολεία έκλεισαν, οι μαθητές έπαψαν να πηγαίνουν σε αυτά, δίχως όμως να σταματήσει η εκπαιδευτική διαδικασία. Έτσι, οι εκπαιδευτικοί κλήθηκαν να εφαρμόσουν την διδασκαλία τους διαδικτυακά, ως λύση έκτακτης ανάγκης.

Αυτή η πρωτόγνωρη συνθήκη που βίωσαν οι άνθρωποι κάθε ηλικίας παγκοσμίως είχε σοβαρές ψυχολογικές και κοινωνικές επιπτώσεις. Ο τομέας της εκπαίδευσης επηρεάστηκε σημαντικά καθώς ένα από τα μέτρα που ελήφθησαν, και τα οποία διαφέρουν από χώρα σε χώρα, ήταν η αξιοποίηση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ως αντιστάθμισμα στην αναστολή της διά ζώσης εκπαίδευσης. Στην Ελλάδα η διαδικασία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ξεκίνησε ταχύτατα, αμέσως μετά την ανακοίνωση των πρώτων κρουσμάτων, με αποτέλεσμα οι εκπαιδευτικοί να δημιουργούν «ψηφιακές» τάξεις – «δωμάτια», όπου πραγματοποιούσαν το μάθημα από τον χώρο του σπιτιού τους. Έτσι για πρώτη φορά οι μαθητές πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και συγκεκριμένα του νηπιαγωγείου κλήθηκαν να συμμετάσχουν στην εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση. Βασικός σκοπός της συγκεκριμένης εργασίας, η οποία, όπως προαναφέρθηκε, είναι ποιοτική, είναι να διερευνήσει τον ρόλο του νηπιαγωγού, τον ρόλο του γονέα και τις εμπειρίες των ίδιων των μαθητών σε αυτήν την πρωτόγνωρη συνθήκη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και της μετάβασής τους στην διά ζώσης. Επομένως, η παρούσα έρευνα στόχο έχει να αποτελέσει το «βήμα» όπου οι συμμετέχοντες/ουσες θα αποτυπώσουν τις δυσκολίες, τα θετικά στοιχεία που

πιθανόν αποκόμισαν από αυτήν την εμπειρία αλλά και τις δικές τους προτάσεις για την βελτίωση της εξ αποστάσεως και της διά ζώσης εκπαίδευσης.

Μέσα από αυτά τα πεδία διερεύνησης θα προκύψουν ωφέλιμα συμπεράσματα για το πώς αυτή η πρωτόγνωρη συνθήκη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης επηρέασε τόσο τους συμμετέχοντες όσο και την εκπαιδευτική διαδικασία, και αν τελικά η διδασκαλία εξ αποστάσεως ήταν ή όχι αποτελεσματική τόσο για τους μαθητές όσο και για τους εκπαιδευτικούς.

Η παρούσα μελέτη απαρτίζεται από πέντε μέρη, τα οποία αποτελούν το θεωρητικό και εμπειρικό υπόβαθρο της εργασίας. Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην διά ζώσης εκπαίδευση στο νηπιαγωγείο, στην επικοινωνία στο νηπιαγωγείο καθώς και στην σημασία που διαδραματίζει το παιχνίδι στην ζωή των παιδιών. Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύεται η τηλεδιάσκεψη και γενικότερα οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ), ο ρόλος της «γωνιάς του υπολογιστή» στο νηπιαγωγείο, καθώς και η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην νηπιακή ηλικία. Στο τρίτο κεφάλαιο παρατίθεται το Μεθοδολογικό πλαίσιο. Ειδικότερα, διατυπώνεται ο σκοπός της έρευνας, προσδιορίζονται τα ερευνητικά ερωτήματα και αποσαφηνίζεται η σημασία-αναγκαιότητα της έρευνας. Εν συνεχεία περιγράφονται η ερευνητική διαδικασία, το εργαλείο συλλογής δεδομένων-συνεντεύξεις, τα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων και τα ηθικά ζητήματα. Αναλύεται η μεθοδολογία που εφαρμόστηκε κατά την εκπόνηση της μελέτης και ακολουθεί το τέταρτο κεφάλαιο με την παρουσίαση και ανάλυση των δεδομένων της έρευνας. Στην συνέχεια παρατίθενται ο σχολιασμός των αποτελεσμάτων της παρούσας έρευνας, τα συμπεράσματα και οι προτάσεις. Τέλος, η εργασία ολοκληρώνεται με τις βιβλιογραφικές αναφορές και την παράθεση των παραρτημάτων 1 και 2.

Κεφάλαιο 1: Η εκπαίδευση στη προσχολική ηλικία

Από την στιγμή της γέννησής του, το παιδί εντάσσεται στην πρώτη ανθρώπινη ομάδα, στην οικογένειά του, η οποία ασκεί καθοριστική επίδραση στην δημιουργία και ανάπτυξη της προσωπικότητάς του. Αφού λάβει τα πρώτα εφόδια, καλείται στην συνέχεια να ενταχθεί στο επόμενο σημαντικό πλαίσιο για την παιδική ηλικία, το σχολείο. Οι δύο ρόλοι, του σχολείου και της οικογένειας, όσον αφορά την ανάπτυξη του παιδιού, είναι διαφορετικοί αλλά συμπληρωματικοί και, όταν αυτοί συνδυάζονται αρμονικά, τα παιδιά μπορούν να αποκομίσουν πολλά οφέλη (Χατζηχρήστου Χ. κ.ά., 2011). Το σχολείο αποτελεί το δεύτερο σημαντικότερο σύστημα στο οποίο εντάσσεται ένα παιδί μετά την οικογένεια και συγκεκριμένα το νηπιαγωγείο είναι η πρώτη σχολική βαθμίδα όπου θα φοιτήσει το κάθε παιδί. Το νηπιαγωγείο λοιπόν είναι ο πρώτος και σημαντικότερος σταθμός στην εξελικτική, εκπαιδευτική και ψυχοκινητική πορεία του κάθε ατόμου. Επομένως, οι εκπαιδευτικοί είναι απαραίτητο να μπορούν να κατανοούν τις συναισθηματικές πτυχές που αναδύονται στο πλαίσιο της τάξης και προπάντων να παρατηρούν συνεχώς τι συμβαίνει μέσα σε αυτήν και τι συναισθήματα κυριαρχούν σε διάφορες συνθήκες. Η εκπαιδευτική διαδικασία στο σύνολό της στηρίζεται κατά βάση στην συστηματική παρατήρηση κυρίως διότι αποτελεί μια διαδικασία μέσα από την οποία οι εκπαιδευτικοί έχουν την δυνατότητα να γνωρίσουν τα παιδιά της τάξης και να οργανώσουν το πρόγραμμα και την διδασκαλία σύμφωνα με τις ανάγκες τους, τις ικανότητες και τις προϋπάρχουσες εμπειρίες τους. Ωστόσο, η παρατήρηση, μία πρωταρχικής σημασίας δυνατότητα, ήταν ένα από τα βασικά «εργαλεία» που στερήθηκαν οι εκπαιδευτικοί με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Ο χώρος μπορεί να ασκήσει σημαντική επίδραση στις σχέσεις που αναπτύσσουν τα παιδιά τόσο μεταξύ τους όσο και με τους ενήλικες (Διαφέρμου κ.ά., 2006). Έτσι ο χώρος, και συγκεκριμένα η σχολική τάξη, παρέχει στοιχεία για το αν τα παιδιά αισθάνονται ή όχι άνετα μέσα σε αυτόν, αν κινούνται ελεύθερα, αν υπάρχει το στοιχείο του κάθε μαθητή ή αν όλα είναι τυποποιημένα και καθορισμένα από τον/την νηπιαγωγό. Το πλαίσιο και ο χώρος ήταν τελείως διαφορετικά για τα παιδιά και τους εκπαιδευτικούς κατά την πανδημική περίοδο με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Μπορεί από τη μια το σπίτι –το δωμάτιο– να αποτελούσε έναν οικείο χώρο και πλαίσιο για τα παιδιά αλλά έλειπε η επαφή με τους συνομηλίκους, το παιχνίδι με άλλους, η αλληλεπίδραση, ο αυθορμητισμός, η έκφραση των συναισθημάτων, πράγμα που επηρέασε σημαντικά την στάση τους στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Η χωροταξική διαμόρφωση αναδεικνύει στοιχεία για το μαθησιακό περιβάλλον. Αναλυτικότερα, υπάρχουν μικρά πολύχρωμα τραπέζια που ανταποκρίνονται στις ανάγκες της νηπιακής ηλικίας (4-6 ετών), στα οποία τα παιδιά μαζεύονταν τις περισσότερες φορές στην ελεύθερη ώρα για να ζωγραφίσουν ή να ολοκληρώσουν κατασκευές. Τον περισσότερο χώρο της τάξης καλύπτει η «γωνιά της παρεούλας», όπου τα παιδιά συγκεντρώνονται το πρωί για την καθημερινή τους ρουτίνα. Επίσης την τάξη συμπληρώνουν και άλλες γωνιές. Δίπλα από κάθε γωνιά υπάρχει ένα πλαστικοποιημένο καρτελάκι με το όνομα της γωνιάς αλλά και με τα άτομα που μπορούν να παίζουν εκεί.

Η σχολική τάξη και ο χώρος αντικατοπτρίζει το έργο της νηπιαγωγού αλλά και τους εκπαιδευτικούς στόχους που θέλει να πετύχει (Αυγητίδου, Σ., κ.ά., 2016). Έτσι, στην προσχολική ηλικία, η τάξη του νηπιαγωγείου χαρακτηρίζεται για το ποικίλο οικοδομικό υλικό, με στόχο τα παιδιά να έχουν την ελευθερία να επιλέξουν ό,τι τα ενδιαφέρει και τα ικανοποιεί για να περάσουν ευχάριστα τον χρόνο τους. Ενδεικτικά, κάποιες γωνιές είναι η «γωνιά του υπολογιστή», η «γωνιά της μουσικής», η «γωνιά της γραφής», η «γωνιά της βιβλιοθήκης», η «γωνιά των μαθηματικών» κ.ά., οι οποίες διαμορφώνονται με βάση τα ενδιαφέροντα των παιδιών και τους στόχους τους οποίους θέλουν να πετύχουν οι εκπαιδευτικοί. Στοιχεία απαραίτητα για την κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών, τα οποία στερήθηκαν για αρκετούς μήνες εξαιτίας της πανδημίας.

Ολοκληρώνοντας, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι στο πλαίσιο μιας σχολικής τάξης κάθε μαθητής είναι ξεχωριστός και διαθέτει ξεχωριστό μορφωτικό κεφάλαιο και εμπειρίες. Το μορφωτικό κεφάλαιο κάθε μαθητή διαμορφώνεται αρχικά μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον τα πρώτα χρόνια της ζωής του. Αυτή ακριβώς η διαφορετικότητα και η μοναδικότητα παράγεται μέσα σε ένα κοινωνικό περιβάλλον και φέρει τη σφραγίδα αυτού του περιβάλλοντος (Ασκούνη, Ν., 2007).

1.1. Η επικοινωνία στην προσχολική εκπαίδευση

Αξίζει να σημειωθεί ότι η νηπιακή- προσχολική ηλικία αποτελεί μία από τις πιο κρίσιμες και μεταβατικές φάσεις στη ζωή του παιδιού, καθώς σηματοδοτεί την αλλαγή περιβάλλοντος από τον οικείο χώρο του σπιτιού σε έναν άγνωστο χώρο, αυτόν του νηπιαγωγείου. Το αρχικό ενδιαφέρον για τα άτομα πρωταρχικής φροντίδας σταδιακά διευρύνεται και στους σημαντικούς άλλους όπως είναι ο παιδαγωγός και οι συνομήλικοι. Τα παιδιά μέσα από το διευρυμένο δίκτυο σχέσεων μαθαίνουν παρατηρώντας, αλληλεπιδρώντας και μιμούμενα τους άλλους. Αντιλαμβάνονται σταδιακά τους κανόνες συμπεριφοράς και προσαρμόζονται στις εκάστοτε συνθήκες (Χατζηχρήστου, 2011). Για τον λόγο αυτό η προσαρμογή των νηπίων σε αυτή την νέα πραγματικότητα εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την συναισθηματική τους ωριμότητα και τον βαθμό προσκόλλησης με τα πρόσωπα πρωταρχικής φροντίδας (Department for Children, Schools and Families, 2008). Έτσι, η προσχολική ηλικία αποτελεί την βάση της κοινωνικής ανάπτυξης των παιδιών στην οποία μαθαίνουν να εμπιστεύονται το ένα το άλλο, να αναπτύσσουν τις πρώτες φιλίες, την συνεργασία μεταξύ τους, αλλά και να χρησιμοποιούν λέξεις και εκφράσεις προκειμένου να εξωτερικεύσουν τα συναισθήματά τους. Σταδιακά το νήπιο αρχίζει να διακρίνει τι επιτρέπεται και τι όχι, πώς πρέπει να συμπεριφερθεί ή όχι σε μία δεδομένη περίπτωση, με άλλα λόγια να αντιλαμβάνεται τις πρώτες κοινωνικές συμβάσεις.

Κατά τη διαδικασία της κοινωνικής ανάπτυξης και των κοινωνικών συμβάσεων αρκετά σημαντικό ρόλο διαδραματίζει και η επικοινωνία και τα μηνύματα που μεταφέρονται σε αυτό το πλαίσιο. Έτσι, η επικοινωνία μέσα στην σχολική τάξη αναπτύσσεται με ποικίλους τρόπους και έχει διαφορετικές μορφές, όπως η λεκτική και

η μη λεκτική επικοινωνία. Τα μη λεκτικά μηνύματα μπορούν να έχουν πολλαπλές σημασίες και αναγνώσεις καθώς συνδέονται με το προσωπικό ύφος του καθενός. Επίσης μέσω της μη λεκτικής επικοινωνίας μεταδίδονται μηνύματα με την χρήση ενός ασαφούς κώδικα, όπως χειρονομίες, μορφασμοί, βλέμμα, σιωπή, τόνος φωνής, ένδυση κ.λπ. (Κούρτη, Ε., 2007). Συγκεκριμένα, η «γλώσσα του σώματος» συμπεριλαμβάνει την κίνηση, τη στάση του σώματος, χειρονομίες, μορφασμούς, βλέμμα και εκφράσεις προσώπου, αρκετά σημαντικές πηγές μη λεκτικής επικοινωνίας, καθώς έχει διαπιστωθεί ότι οι εκφράσεις του προσώπου διαφέρουν σε κάθε πολιτισμό ανάλογα με την κουλτούρα του καθενός (Κούρτη Ε., 2007). Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως όλοι αυτοί οι κώδικες δεν λειτουργούν ανεξάρτητα αλλά εξαρτώνται ο ένας από τον άλλον δημιουργώντας το νόημα ενός μηνύματος (Διαφέρμου κ.ά., 2016). Επομένως, οι εκπαιδευτικοί βρίσκονται σε συνεχή επαγρύπνηση για το πότε γίνεται χρήση μη λεκτικής επικοινωνίας στην τάξη και πώς προσλαμβάνεται αυτή από τα παιδιά, καθώς εξίσου σημαντικό είναι να μπορούν οι εκπαιδευτικοί να αξιολογούν και να αντιλαμβάνονται πότε οι ίδιοι κάνουν χρήση του κώδικα της μη λεκτικής επικοινωνίας και τι μηνύματα μεταφέρουν κάθε φορά.

Ακόμα, κατά την νηπιακή ηλικία οι σχέσεις που αναπτύσσουν τα παιδιά μεταξύ τους μπορούν να ασκήσουν σημαντική επίδραση στην διαδικασία της κοινωνικοποίησής τους. Αυτό συμβαίνει καθώς τα παιδιά σε αυτό το στάδιο της ηλικίας τους σχηματίζουν σε πολύ μεγάλο ποσοστό τον ίδιο τους τον εαυτό, την προσωπικότητά τους αλλά και την αντίληψη που διαμορφώνουν για τους γύρω τους. Αξίζει να σταθούμε στην σημασία της επαφής και του μοιράσματος καθώς τα παιδιά μοιράζοντας με τους συνομηλίκους τους τα συναισθήματά τους θωρακίζουν την κοινωνική ανάπτυξή τους (Bagdi & Vacca, 2005).

Με τον όρο «κοινωνικές σχέσεις» μεταξύ των συνομηλίκων, σύμφωνα με τον κλάδο της ψυχολογίας, νοείται η αποδοχή που έχουν τα παιδιά από τους συνομηλίκους τους, οι διάφορες φιλικές σχέσεις που αναπτύσσουν μεταξύ τους, η κοινωνική δομή που έχει η σχέση τους καθώς και οι λειτουργίες που θα πρέπει να εξυπηρετεί η φιλία που έχουν μεταξύ τους (Buysse et al., 2002)

Τα προσχολικά χρόνια σηματοδοτούν την εισαγωγή του παιδιού στον κόσμο των συνομηλίκων και την έναρξη των κοινωνικών σχέσεων μεταξύ τους (Manaster, H., et. al., 2012). Πιο συγκεκριμένα, στην έρευνα των Manaster & Jobe υποστηρίζονται τα σημαντικά οφέλη που αποκομίζουν τα παιδιά μέσα από τις σχέσεις που αναπτύσσουν με τους συνομηλίκους αλλά και τα οφέλη που απολαμβάνουν μέσω της αλληλεπίδρασής τους με συνομήλικα άτομα. Για πολλά παιδιά ο παιδικός σταθμός και το νηπιαγωγείο αποτελούν το πρώτο περιβάλλον ανάπτυξης σχέσεων με τους συνομηλίκους. Οι πρώτες σχέσεις-φιλίες μεταξύ συνομηλίκων είναι σημαντικές, καθώς τα παιδιά εξασκούν κοινωνικές δεξιότητες, μαθαίνουν κοινωνικές συμπεριφορές, συγκρίνουν τον εαυτό τους με τους άλλους και αποτελούν πηγή ανατροφοδότησης και συναισθηματικής στήριξης. Ακόμα, οι σχέσεις αυτές αποτελούν μοντέλα για την ανάπτυξη μελλοντικών σχέσεων των παιδιών ως ενήλικες (Χατζηχρήστου, 2011). Επομένως, οι φιλίες στη νηπιακή ηλικία αναπτύσσουν σε σημαντικό βαθμό τα αισθήματα της αυτοεκτίμησης και της αυτοπεποίθησης, καθώς τα παιδιά καλλιεργούν μια αίσθηση σύνδεσης και ασφάλειας, και συνάμα παρέχουν

σημαντικές ευκαιρίες στα παιδιά στα πεδία της μάθησης και της κοινωνικής τους ανάπτυξης. Κατά τον Howes (2000), οι κοινωνικές σχέσεις με συνομήλικα παιδιά συμβάλλουν στην εξασφάλιση της υγιούς κοινωνικής, αλλά και γνωστικής ανάπτυξής τους.

Συμπερασματικά, κάθε παιδί μέσα από την καθημερινή επαφή του με τους συνομηλικούς του θα μπορέσει να γίνει αυτόνομο, ανεξάρτητο και να κατανοήσει τις έννοιες της αλληλεγγύης, της αμοιβαιότητας και της δικαιοσύνης. Όλα αυτά είναι πολύ σημαντικά εφόδια για να μπορέσει το ίδιο να πορευθεί στην υπόλοιπη ζωή του (Αυγητίδου, 1997). Για τον λόγο αυτόν είναι απαραίτητο τα παιδιά να βρίσκονται και να συνδιαλέγονται με συνομηλικούς διά ζώσης. Ωστόσο, πρέπει να τονιστεί πως οι φιλικές σχέσεις μεταξύ των παιδιών κατά τη διάρκεια της προσχολικής ηλικίας οφείλουν πάντοτε να είναι στόχος όλων των ενηλίκων. Για να επιτευχθεί αυτό, γονείς και εκπαιδευτικοί θα πρέπει να παροτρύνουν τα παιδιά προς ανάληψη πρωτοβουλιών, ανάπτυξη κοινωνικών εμπειριών καθώς και διαχείριση πιθανών συγκρούσεων (Australian Psychological Society, 2012). Έτσι θα ενισχυθεί η ικανότητα που έχουν τα παιδιά να αποκτούν φίλους, να γίνονται αποδεκτά από τους, να εκφράζουν τις ανάγκες και τα συναισθήματα τους καθώς και να αναπτύξουν τις κοινωνικοσυναισθηματικές τους δεξιότητες.

1.2. Το παιχνίδι στην προσχολική εκπαίδευση

Το παιχνίδι είναι ο μοναδικός τρόπος τον οποίο διαθέτουν τα παιδιά για να βιώσουν τον κόσμο, να εξασκήσουν και να βελτιώσουν τις δεξιότητές τους, και υφίσταται σε όλους τους πολιτισμούς. Το παιχνίδι είναι για όλους, τα παιδιά παίζουν από την αρχή της ζωής τους εφόσον υπάρχουν τα χαρακτηριστικά της χαράς, ευχαρίστησης, συμμετοχής, εμπλοκής, στοιχεία δηλαδή που δηλώνουν κάτι ως παιχνίδι. Ωστόσο, το παιχνίδι έχει μια βασική προϋπόθεση, την ενεργή συμμετοχή των παικτών, και είναι μια αναπτυξιακή υπόθεση, μας μεταφέρει και σε άλλες περιοχές της ζωής, καθώς προάγει την κοινωνική ανάπτυξη και ενισχύει την δημιουργικότητα (Craig, J. & Vacuum, D., 2007). Σύμφωνα με την θεωρία της χαλάρωσης και αναψυχής, το παιχνίδι είναι εκείνο το μέσο το οποίο τροφοδοτεί διαρκώς το παιδί με την ενέργεια που χρειάζεται προκειμένου να εκτονώνεται από τη γύρω πραγματικότητα και να χαλαρώνει (Παπαδόπουλος Σ., 2010). Επίσης, τα νηπιαγωγεία, ως πλαίσια, φαίνεται να υποστηρίζουν την διαδικασία του παιχνιδιού αφού τα περισσότερα έχουν τον κατάλληλο υλικό εξοπλισμό, και είναι σημαντικό τα παιδιά να έχουν πρόσβαση σε μια ποικιλία υλικών που παρέχουν τη δυνατότητα επιλογής, δημιουργικής έκφρασης κι ευελιξίας στην χρήση όπως, π.χ., τουβλάκια, πλαστελίνη, κηρομπογιές ή άλλα υλικά κατασκευής, κούκλες, είδη οικιακής χρήσης, υφάσματα κ.ά. Το παιχνίδι, πέρα από την χαλάρωση και την εκτόνωση που προσφέρει, συμβάλλει σημαντικά και στην προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών, καθώς τους δίνει την ευκαιρία να εκφράζονται ελεύθερα, να αυτενεργούν, να επικοινωνούν, να συνεργάζονται, να διαχειρίζονται σχέσεις, συναισθήματα και καταστάσεις (Μπιρμπίλη, Μ., κ.ά., 2014).

Ωστόσο, η κάθε μορφή παιχνιδιού έχει άλλο νόημα και άλλη σκοπιμότητα και γι' αυτό τα παιδιά ενθαρρύνονται να συμμετέχουν σε διαφορετικά είδη παιχνιδιού.

Το παιχνίδι λοιπόν είναι μέσο εκτόνωσης, γι' αυτό και δεν κρίνεται, δεν περιορίζεται, ούτε ερμηνεύεται από τους ενήλικες (γονείς, εκπαιδευτικούς) και έτσι τα παιδιά μπορούν να εκφράσουν φαντασιώσεις καταστροφής χωρίς στην πραγματικότητα να προξενούν βλάβη, να βιώσουν ένα αίσθημα παντοδυναμίας, να αναμετρηθούν, να ανταγωνισθούν (Μπιρμπίλη, Μ., κ.ά., 2014). Όλα αυτά διαδραματίζονται μέσα στο σχολικό πλαίσιο και οι εκπαιδευτικοί μπορούν να τα παρατηρήσουν να συμβαίνουν είτε στην ώρα του ελεύθερου παιχνιδιού, είτε σε μια οργανωμένη ομαδική δραστηριότητα, είτε την ώρα του διαλείμματος, με αποτέλεσμα να κατανοούν καλύτερα τα παιδιά και τον εσωτερικό τους κόσμο. Κατά την περίοδο της πανδημίας Covid 19 οι εκπαιδευτικοί δεν είχαν την δυνατότητα να παρατηρήσουν τα παιδιά την ώρα του παιχνιδιού, μια πολύ σημαντική στιγμή για τα παιδιά και για τις σχέσεις που αναπτύσσουν με τους γύρω τους, τις επιλογές τους, τον τρόπο που συμμετέχουν στο ομαδικό παιχνίδι, την φαντασία ή την ευελιξία που δείχνουν ή ακόμα το πώς συνδιαλέγονται με τους συνομηλίκους τους.

Αξιοποιώντας τις διάφορες έρευνες σχετικά με το παιχνίδι, ο Froebel (1907, όπ. αναφ. στο Lin Yen-Chun, 2010) συμπεραίνει πως το παιχνίδι είναι μία αγνή και κατά κύριο λόγο πνευματική δραστηριότητα κάθε ανθρώπου που τον ευχαριστεί, του δίνει χαρά και απελευθέρωση, ενώ, σύμφωνα με τον Piaget (1957, όπ. αναφ. στο Lin Yen-Chun, 2010), το παιχνίδι είναι μία προσαρμοστική συμπεριφορά που μπορεί να διευκολύνει σημαντικά την συμμετοχή του παιδιού σε ομαδικές δραστηριότητες, τις σκέψεις και τις γνώσεις του. Η Αυγητίδου (2001) τονίζει ότι το παιχνίδι αποτελεί μία πλήρως νοηματοδοτημένη διαδικασία μέσα από την οποία το παιδί μαθαίνει να δημιουργεί με ενεργητικό τρόπο τον κόσμο του μαζί με τους συνομηλίκους του και να αλληλεπιδρά με αυτούς. Στο ίδιο πλαίσιο κινείται και ο ορισμός του Bundy (2001, όπ. αναφ. στο Stagnitti, 2004), ο οποίος θεωρεί ότι το παιχνίδι είναι μία συναλλαγή ανάμεσα στο παιδί και στο γύρω περιβάλλον και δεν υπόκειται σε περιορισμούς. Στους παραπάνω ορισμούς έρχεται να προστεθεί και αυτός της Wilson (2010), η οποία τονίζει πως το παιχνίδι είναι ένα σύνολο από συμπεριφορές που επιλέγονται ελεύθερα από κάθε παιδί με βάση τα εσωτερικά τους κίνητρα. Από την άλλη ο Vygotsky υποστηρίζει ότι η αυτορρύθμιση του παιδιού είναι απαραίτητη και συγκεκριμένα αναπτύσσεται περισσότερο μέσα από το φανταστικό παιχνίδι (Lightfoot κ.α., 2014). Φυσικά όλα αυτά οι εκπαιδευτικοί δεν είχαν την δυνατότητα να τα παρατηρήσουν μέσα από την οθόνη του ηλεκτρονικού υπολογιστή σε διάστημα τριών διδακτικών ωρών την ημέρα.

Τέλος, ο Fink (1986, όπ. αναφ. στην Besio, 2016) αναφέρει ότι «παίζοντας απελευθερωνόμαστε λίγο από τον μηχανισμό της ζωής, σαν να μεταφερόμαστε σε ένα άλλο ουράνιο σώμα, όπου η ζωή μοιάζει πιο εύκολη, πιο αιθέρια, πιο ευτυχισμένη» (σ. 9). Επίσης μέσω του παιχνιδιού το παιδί μπορεί να εκφράζεται ελεύθερα σε ένα περιβάλλον χωρίς πιέσεις, όπου δεν υπάρχει σωστό και λάθος, έχοντας την δυνατότητα να πειραματιστεί, να ρισκάρει, απαλλαγμένο από τον φόβο της τιμωρίας. Εξάλλου αποτελεί πολύ συχνό φαινόμενο τα παιδιά να υποδύονται κοινωνικούς ρόλους από «σενάρια» που έχουν συναντήσει αναρίθμητες φορές στην καθημερινότητά τους (Lightfoot κ.α., 2014). Ακόμα, όταν το περιεχόμενο μιας δραστηριότητας σχετίζεται με

τις εμπειρίες των παιδιών και το πολιτισμικό πλαίσιο στο οποίο μεγαλώνουν, τότε μπορούν να την κατανοήσουν ευκολότερα και να βρουν ενδιαφέρον στην εμπλοκή τους σε αυτήν (Καμπεζά, κ.ά., 2016).

Ανακεφαλαιώνοντας, κατά την διάρκεια του παιχνιδιού τα παιδιά νιώθουν ελεύθερα και αυθόρμητα να εκφράσουν τα συναισθήματά τους, όπως τον θυμό, την λύπη, την χαρά και την ικανοποίησή τους. Ειδικότερα, μέσω του ομαδικού παιχνιδιού με συνομηλίκους, τα παιδιά έχουν την δυνατότητα να λάβουν ακόμη περισσότερη πληροφορία σχετικά με όλο το φάσμα των συναισθημάτων. Αυτό αποτελεί και την ειδοποιό διαφορά μεταξύ του ατομικού και ομαδικού παιχνιδιού. Επομένως, η κοινωνική αλληλεπίδραση στην πρώιμη παιδική ηλικία είναι καταλυτική, καθώς τα παιδιά μαθαίνουν πώς να εντάσσονται και να ζουν σε ένα κοινωνικό σύνολο, έχουν την δυνατότητα να «μπουν» σε διάφορους ρόλους που αργότερα θα συνεισφέρουν στην διαμόρφωση της ταυτότητάς τους. Ταυτόχρονα, μέσα από την κοινωνική αλληλεπίδραση τα παιδιά λαμβάνουν συνεχώς νέες πληροφορίες για όσα συμβαίνουν στο περιβάλλον τους (Hugelius κ.α., 2021; Mertala, 2019).

Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά της πανδημικής εποχής ήταν η απομόνωση, η οποία οδήγησε σε απώλεια κοινωνικών επαφών, με αποτέλεσμα αυτό να επηρεάσει άμεσα τα παιδιά προσχολικής ηλικίας, τα οποία αποκόπηκαν από την καθημερινή επαφή με τους συνομηλίκους-φίλους τους και το παιχνίδι με αυτούς. Ειδικότερα, σχετική μελέτη ανέδειξε πως κατά την διάρκεια της πανδημίας περιορίστηκε σημαντικά το παιχνίδι στους εξωτερικούς χώρους, εξαιτίας των περιοριστικών μέτρων μετακίνησης. Αντ' αυτού, τα παιδιά απασχολήθηκαν σε μεγάλο βαθμό με ηλεκτρονικές συσκευές παίζοντας ψηφιακά παιχνίδια, ενώ επιλογές όπως τα επιτραπέζια παιχνίδια και η ανάγνωση βιβλίων δεν ήταν ιδιαίτερα δημοφιλείς. Επομένως, τα παιδιά στερήθηκαν το παιχνίδι στον εξωτερικό χώρο, το οποίο προάγει την «σύνδεση» τους με την φύση, τα κινητοποιεί και ενισχύει την περιέργειά τους για να «ανακαλύψουν» τον κόσμο (Κουρτί κ.α., 2021).

1.3. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού και πως μαθαίνουν τα παιδιά

Ο εκπαιδευτικός λειτουργεί ως πρότυπο για τα παιδιά. Τα επηρεάζει περισσότερο με τον τρόπο που λειτουργεί ο ίδιος παρά με αυτό που «διδάσκει», καθώς τον παρατηρούν και τα παιδιά. Για παράδειγμα, το πώς διαχειρίζεται διάφορες καταστάσεις μέσα στην σχολική τάξη, αν εκφράζει τις σκέψεις ή τα συναισθήματά του, μπορεί να επηρεάσει και τα παιδιά στο πώς θα αντιμετωπίσουν και θα διαχειριστούν ανάλογες συνθήκες (π.χ διαχείριση συγκρούσεων με συνομηλίκους) (Οδηγός Νηπιαγωγού, 2006).

Ακόμα, ο εκπαιδευτικός λειτουργεί ως σύμβουλος που κατανοεί τις ανάγκες του κάθε παιδιού και είναι εκεί για τα παιδιά, στηρίζοντάς τα. Μπορεί να συμβάλει στην πρόληψη ψυχοκοινωνικών προβλημάτων των παιδιών παρέχοντας ένα σταθερό υποστηρικτικό πλαίσιο και βοηθώντας τα να διαχειρισθούν στρεσογόνες καταστάσεις. Ο εκπαιδευτικός δεν λειτουργεί ως θεραπευτής αλλά ως εκπαιδευτικός που στοχεύει στην ανάπτυξη του δυναμικού του παιδιού (Μπιρμπίλη, κ.ά., 2014). Ακόμα, η εκπαιδευτική κοινότητα δανείζεται από την παιδαγωγική του Reggio Emilia τον όρο

«η παιδαγωγική της ακρόασης», ο οποίος υποδηλώνει ότι η εκπαιδευτικός «ακούει» με όλες τις αισθήσεις του, όχι μόνο με την ακοή, με στόχο να διευκολύνει την έκφραση των παιδιών με ποικίλα μέσα επικοινωνίας (οπτικοακουστικό υλικό) (Rinaldi, 2001). Η ακρόαση λοιπόν είναι το εργαλείο που θα βοηθήσει τον/την εκπαιδευτικό να ανακαλύψει και να γνωρίσει καλύτερα τα παιδιά, τα ενδιαφέροντα τους αλλά και τις ανάγκες τους, με στόχο τον σχεδιασμό και την οργάνωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας βάσει αυτών των αναγκών.

Όπως προκύπτει από την βιβλιογραφική ανασκόπηση και τις έρευνες, οι άνθρωποι μαθαίνουν καλύτερα όταν συμμετέχουν σε δραστηριότητες που θεωρούν χρήσιμες για την πραγματική ζωή και σε αυτό σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν οι εκπαιδευτικοί, καθώς είναι εκείνοι που μπορούν να προσδώσουν νόημα στις δραστηριότητες (Βοσνιάδου, 2001). Επομένως, η επιλογή και η ενασχόληση των παιδιών με ενδιαφέρουσες για αυτά δραστηριότητες, που είναι κοντά στην εμπειρία τους, τα οδηγεί σε κάποιο συμπέρασμα, μια καινούργια γνώση (Διαφέρμου, κ.ά, 2011). Έτσι, κάθε εκπαιδευτικός έχει συγκεκριμένες προθέσεις και σαφείς στόχους που θέλει να πετύχει μέσα από τον σχεδιασμό μιας δραστηριότητας, δηλαδή αναγνωρίζει ότι οι άνθρωποι μαθαίνουν με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους (Καμπέζα, κ.ά., 2016).

Κεφάλαιο 2: Οι Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) στην εκπαίδευση

Οι Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών συνιστούν ένα από τα βασικότερα σύγχρονα μέσα που αξιοποιούνται τα τελευταία χρόνια στην εκπαίδευση σημειώνοντας ταχεία εξέλιξη. Με τον όρο «Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών» νοούνται τα τεχνολογικά μέσα που επιτρέπουν την επεξεργασία και μετάδοση ποικίλων μορφών αναπαράστασης της πληροφορίας (εικόνες, ήχοι, βίντεο, σύμβολα), προκειμένου να αντληθούν πληροφορίες με στόχο να βοηθήσουν την επικοινωνία (Κόμης, 2019, Βοσνιάδου, 2006).

Η ένταξη των ΤΠΕ στον τομέα της εκπαίδευσης υπήρξε αρκετά γρήγορη τις τελευταίες δεκαετίες. Συγκεκριμένα, η εισαγωγή των ΤΠΕ στο ελληνικό νηπιαγωγείο έγινε επίσημα με την Υπουργική Απόφαση Γ2/5051/2001 (ΦΕΚ 1376/18.10.2001). Ωστόσο, προϋπήρχαν ιδιωτικά νηπιαγωγεία στην Ελλάδα, τα οποία είχαν εντάξει τον Η/Υ στις τάξεις (Ζαράνης & Οικονομίδης, 2008). Με το Διαθεματικό Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών ΔΕΠΠΣ του 2003, με τίτλο «Παιδί και Πληροφορική: Πρόγραμμα Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Δραστηριοτήτων Πληροφορικής», έγινε αναφορά στην εισαγωγή και ένταξη της Πληροφορικής στην προσχολική εκπαίδευση (Κόμης, 2008). Η εφαρμογή από νηπιαγωγεία της Ελλάδας άρχισε σταδιακά, αλλά η εφαρμογή των ΤΠΕ και του Η/Υ έγινε υποχρεωτικά από τη σχολική χρονιά 2006-2007 (Ζαράνης & Οικονομίδης, 2008). Για πρώτη φορά στην Ελλάδα περιλαμβάνεται στο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών η εισαγωγή της Πληροφορικής στην προσχολική εκπαίδευση παρά τις ατέλειες που υπήρχαν (Ζαράνης & Οικονομίδης, 2008).

Πολλές και διαφορετικές απόψεις έχουν διατυπωθεί σχετικά με την θέση ολοκληρωμένου μοντέλου της χρήσης των ΤΠΕ στην εκπαίδευση καθώς έχει διαπιστωθεί πως, με την ευρεία χρήση της πληροφορικής σε όλο το μήκος του προγράμματος σπουδών, θα μπορέσει να επιτευχθεί η ουσιαστική και από κοινού δημιουργική συμμετοχή τόσο των μαθητών όσο και των εκπαιδευτικών στην εκπαιδευτική διαδικασία (Κόμης, 2019). Διάφορες άλλες πεποιθήσεις είναι πως η εισαγωγή της τεχνολογίας στην εκπαίδευση συμβάλλει στην δημιουργία ενός ποιοτικότερου τρόπου μάθησης (Στασινός, 2013) καθώς και πως τα τεχνολογικά μέσα είναι εκείνα που αλλάζουν τον παραδοσιακό τρόπο διδασκαλίας κάνοντάς τον ενδιαφέροντα και προσίτο για τα παιδιά. Ωστόσο, τα αποτελέσματα σχετικής έρευνας που έχει διεξαχθεί στην Ελλάδα δεν δείχνουν να είναι ενθαρρυντικά, καθώς φαίνεται ότι οι ΤΠΕ δεν χρησιμοποιούνται στην εκπαιδευτική διαδικασία από τους εκπαιδευτικούς (Ρουσομάνης, 2007).

Επιπλέον, οι ΤΠΕ είναι αυτές που προάγουν την συμπερίληψη όλων των παιδιών στην εκπαιδευτική διαδικασία, τα προετοιμάζουν ολόπλευρα για την ζωή τους στον έξω κόσμο και αποτελούν καθοριστικό παράγοντα για την εδραίωση των νέων κεκτημένων γνώσεων αλλά και για την ανάπτυξη της συνείδησής τους (Drigas, 2021). Ωστόσο, σε όλη αυτή την διαδικασία κομβικός είναι ο ρόλος του εκπαιδευτικού, καθώς και οι γνώσεις και η κατάρτισή του όσον αφορά την εξοικείωση και χρήση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση, με σκοπό την ορθή καθοδήγηση στην αξιοποίηση των τεχνολογικών

μέσων, ώστε να επιτευχθεί το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα και να αποφευχθεί η εσφαλμένη χρήση των μέσων που προσφέρει η τεχνολογία.

2.1. « Η γωνιά του Ηλεκτρονικού Υπολογιστή στη σχολική τάξη

Με την δημιουργία της «γωνιάς του υπολογιστή» στην τάξη, ο ηλεκτρονικός υπολογιστής είναι συνδεδεμένος στο Διαδίκτυο και μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα. Εντάσσεται στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική και χρησιμοποιείται για διάφορες δραστηριότητες όπως, π.χ., ανάπτυξη εργασιών σε διάφορα μαθήματα (γραπτή έκφραση, καλλιτεχνικές δραστηριότητες, μαθηματικά), αναζήτηση πληροφοριών στο Διαδίκτυο, δημιουργία διαθεματικών εργασιών, ένταξη του υπολογιστή στις δραστηριότητες της σχολικής ζωής κ.ά. Με το μοντέλο αυτό ο υπολογιστής εντάσσεται στην μαθησιακή διαδικασία με τη χρήση εκπαιδευτικού λογισμικού διερευνητικής μάθησης και χρησιμοποιείται είτε ατομικά είτε από ομάδες μαθητών. Η μάθηση θα πρέπει να είναι παιδοκεντρική. Ωστόσο, όλες αυτές τις πληροφορίες για την υλοποίηση διαφοροποιημένης παιδαγωγικής και εφαρμογής διαφορετικών προσεγγίσεων ο εκπαιδευτικός τις συγκεντρώνει κυρίως από την παρατήρηση.

Επίσης, ο υπολογιστής στην τάξη δίνει την δυνατότητα της ποικιλίας και του εμπλουτισμού ως προς την παρουσίαση της εκάστοτε θεματικής ενότητας. Σύμφωνα με τον Δρίγκα (2021), τα προγράμματα των ηλεκτρονικών υπολογιστών βοηθούν στον σχεδιασμό και την χαρτογράφηση του μυαλού που βελτιώνει τόσο την οργάνωση όσο και την ροή γραφής. Πιο συγκεκριμένα, τα εικονικά περιβάλλοντα παρέχουν κίνητρα, μειώνουν τα ερεθίσματα που αποδιοργανώνουν τα παιδιά και έτσι διατηρούν την προσοχή και τη συγκέντρωσή τους.

2.2. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Ορισμός και βασικά χαρακτηριστικά

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση τα τελευταία χρόνια αποτελεί καινοτόμο λύση στην εκπαιδευτική διαδικασία, μια νέα μέθοδο διδασκαλίας και μάθησης, που έχει αρχίσει να εξαπλώνεται ολοένα και περισσότερο. Ακόμα, φαίνεται να αποτελεί και ένα διαφοροποιημένο μοντέλο, πέρα από τα συμβατικά και παραδοσιακά. Με το κλείσιμο των εκπαιδευτικών μονάδων λόγω του Covid 19, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση αποτέλεσε την μόνη πολιτική και εκπαιδευτική λύση προκειμένου να συνεχιστεί απρόσκοπτα η εκπαιδευτική και παιδαγωγική διαδικασία.

Με τον όρο «εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση» νοείται η εκπαίδευση που παρέχεται από απόσταση σε επίπεδο πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και διακρίνεται σε δύο κατηγορίες, αυτήν της αυτοδύναμης και αυτήν της συμπληρωματικής. Στην πρώτη περίπτωση οι διδασκόμενοι φοιτούν σε εκπαιδευτικούς οργανισμούς που παρέχουν ολοκληρωμένα προγράμματα σπουδών που οδηγούν σε

τίτλους σπουδών αντίστοιχων των συμβατικών, ενώ στη δεύτερη περίπτωση οι μαθητές φοιτούν σε συμβατικά σχολεία αλλά έχουν την δυνατότητα να επιλέγουν και να παρακολουθούν μαθήματα από άλλους εκπαιδευτικούς οργανισμούς (Βασάλα, 2005).

Τα κύρια χαρακτηριστικά της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι η απόσταση που χωρίζει τον διδάσκοντα από τον διδασκόμενο δημιουργώντας μια μορφή επικοινωνίας, η οποία πραγματοποιείται ηλεκτρονικά (Kegan, 2001). Ένας κατά γενική ομολογία αποδεκτός ορισμός για τον όρο «εξ αποστάσεως εκπαίδευση» είναι ο εξής: «Ο όρος εξ αποστάσεως εκπαίδευση χρησιμοποιείται για να περιγράψει εκείνες τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες κατά τις οποίες ο εκπαιδευόμενος βρίσκεται σε μια φυσική απόσταση από τον εκπαιδευτή του και χρησιμοποιεί διάφορα τεχνολογικά μέσα για να επικοινωνήσει μαζί του και να έχει πρόσβαση στο εκπαιδευτικό υλικό» (Simonson κ.α. 2011).

Σύμφωνα με τον Wedemeyer (1981), η εξ αποστάσεως εκπαίδευση διακρίνεται στη σύγχρονη, με στόχο να προσφέρει εκπαίδευση στον χρόνο, στον χώρο και στον τόπο όπου βρίσκονται οι μαθητές και την δυνατότητα επικοινωνίας με άμεσο διάλογο, και στην ασύγχρονη, η οποία πραγματώνεται σε διαφορετικό χώρο-χρόνο από τον εκπαιδευτή, δημιουργώντας ένα μάθημα βασισμένο στα τεχνολογικά μέσα, με αποτέλεσμα την δημιουργία ευελιξίας για τους εκπαιδευόμενους, ώστε να μάθουν στον δικό τους χώρο (Thoms και Eryilmaz, 2014).

Αναφορικά με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην προσχολική αγωγή και συγκεκριμένα στο νηπιαγωγείο χρειάζεται οι εκπαιδευτικοί να εστιάσουν στο να δημιουργήσουν ένα πρόγραμμα μάθησης που αρχικά να έχει νόημα αλλά και ενδιαφέρον για τα παιδιά. Σύμφωνα με τον Muhdi (2021), οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να διαθέτουν και σχετική τεχνολογική ικανότητα για την παροχή εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στα παιδιά. Σε αυτό δίνεται ιδιαίτερη έμφαση καθώς η ηλεκτρονική μάθηση κάνει τα παιδιά να βαριούνται και να χάνουν γρήγορα το ενδιαφέρον τους, ειδικά αν το περιεχόμενο δεν είναι ενδιαφέρον και ελκυστικό για εκείνα. Επομένως, από την πλευρά των εκπαιδευτικών χρειάζεται να αφιερωθεί χρόνος για τον σχεδιασμό και την προετοιμασία μαθήματος που αφενός θα ανταποκρίνεται και θα πραγματοποιείται σύμφωνα με το ωρολόγιο πρόγραμμα. Ακόμα, οι εκπαιδευτικοί της προσχολικής εκπαίδευσης θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη κριτήρια αναφορικά με την καταλληλότητα του περιεχομένου, την ηλικία των παιδιών και τις αναπτυξιακές ανάγκες τους (Κε κ.α., 2019, Foti, 2020).

2.3 Η Επείγουσα Απομακρυσμένη Διδασκαλία κατά την περίοδο Covid 19

Κατά την διάρκεια της πανδημίας, οι εκπαιδευτικοί είχαν να αντιμετωπίσουν μια νέα πρόκληση, αυτή της εκπαίδευσης εν μέσω καραντίνας, δηλαδή να ανταποκριθούν άμεσα σε αυτή την άγνωστη για τους περισσότερους συνθήκη δίχως να διαθέτουν τα απαραίτητα μέσα ή τις γνώσεις. Για αυτή την νέα συνθήκη τα περισσότερα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα παγκοσμίως υιοθέτησαν τον όρο Επείγουσα Απομακρυσμένη Διδασκαλία (ΕΑΔ), η οποία αποτελεί παρακλάδι της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (Bozkurt κ.α., 2020; Hodges κ.α., 2020).

Πιο συγκεκριμένα, ως «επείγουσα απομακρυσμένη διδασκαλία» (emergency remote teaching) ορίζεται η γρήγορη και χωρίς προμελέτη εκπαιδευτική διαδικασία, η οποία μέσα σε μια μέρα «μεταφέρθηκε» από την δια ζώσης σχολική αίθουσα στην ψηφιακή τάξη. Τα χαρακτηριστικά της οποίας έγκειται στην προσωρινή διεξαγωγή της διδασκαλίας με εναλλακτικά μέσα, λόγω κάποιας κατάστασης κρίσης. Λόγω δηλαδή της κατάστασης έκτακτης ανάγκης, η παραδοσιακή διδασκαλία μεταφέρεται ολοκληρωτικά σε ψηφιακά μέσα, και επιστρέφει στην παραδοσιακή της μορφή με το πέρας της κατάστασης αυτής. Επομένως, δεν πρόκειται για ένα οργανωμένο και σχεδιασμένο εκπαιδευτικό πλαίσιο, αλλά για μια προσωρινή λύση ανάγκης, με στόχο να μην διακοπεί η παράδοση της διδασκαλίας (Hodges, Moore, Lockee, Trust & Bond, 2020). Οι εκπαιδευτικοί λοιπόν που κλήθηκαν να υλοποιήσουν την επείγουσα αναγκαστική διδασκαλία, πιθανόν δεν έχουν λάβει κάποια σχετική εκπαίδευση, ούτε έχουν απαραίτητα σχετική εμπειρία. Είναι λοιπόν πιθανό να υπάρχουν αρκετοί εκπαιδευτικοί που ποτέ πριν να μην είχαν υλοποιήσει εκπαίδευση με απομακρυσμένα μέσα, ακόμα και να μην είναι εξοικειωμένοι με την υπάρχουσα τεχνολογία.

Εφόσον, λοιπόν η επείγουσα αναγκαστική διδασκαλία θεσπίζεται με τρόπο επείγον και ξαφνικό, οι εκπαιδευτικοί που την εφαρμόζουν δεν διαθέτουν τα απαραίτητα μέσα ή τις απαραίτητες γνώσεις ώστε να υποστηρίξουν αποτελεσματικά την εκπαίδευση της διαδικτυακής τους τάξης. Επομένως, λειτουργούν χωρίς να έχουν την απαραίτητη επιμόρφωση και καθοδήγηση, καθώς και το απαραίτητο εκπαιδευτικό υλικό για να το κάνουν. Ακόμα, οι εκπαιδευτικοί δεν έχουν το χρόνο να σχεδιάσουν κατάλληλα την εκπαίδευση που θα προσφέρουν, ούτε διαθέτουν την κατάλληλη υποστήριξη. Όλο αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι εκπαιδευτικοί να έχουν υπερβολικό φόρτο προετοιμασίας, καθώς και άγχος για την υλοποίηση της επείγουσας αναγκαστικής διδασκαλίας.

Έτσι, στην παρούσα μελέτη οι αντιλήψεις κυρίως των εκπαιδευτικών και κατ' επέκταση των γονέων και των παιδιών μελετώνται υπό αυτό το πρίσμα των χαρακτηριστικών της Επείγουσας Αναγκαστικής Διδασκαλίας που προαναφέρθηκαν, καθώς αποτέλεσαν βασικά «εμπόδια» στην εκπαιδευτική διαδικασία.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Κεφάλαιο 3: Σχεδιασμός και μεθοδολογία έρευνας

Σε αυτό το κεφάλαιο θα γίνει αναλυτική αναφορά στον σκοπό της έρευνας και την μεθοδολογία που ακολουθήθηκε. Ειδικότερα, αναλύονται η χρησιμότητα της έρευνας και τα χαρακτηριστικά της μεθοδολογικής προσέγγισης όσον αφορά την διαδικασία συλλογής και ανάλυσης των δεδομένων. Ακολουθούν τα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων και της διαδικασίας εξαγωγής της έρευνας. Τέλος, γίνεται αναφορά στην σημασία της υποκειμενικότητας του ερευνητή στην ποιοτική έρευνα αλλά και οι περιορισμοί της έρευνας.

3.1. Σκοπός και σκεπτικό της έρευνας

Μέσα από την αναζήτηση και ανασκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας σχετικά με το υπό εξέταση θέμα προκύπτουν σημαντικά στοιχεία τα οποία αναδεικνύουν και το κεντρικό ερευνητικό ερώτημα, που είναι η διερεύνηση και η βαθύτερη κατανόηση των αντιλήψεων των συμμετεχόντων τόσο για την εμπειρία τους κατά την διάρκεια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης όσο και της μετάβασης τους στην δια ζώσης εκπαίδευση με την άρση των περιοριστικών μέτρων. Επιμέρους στόχοι είναι: α) η διερεύνηση των αντιλήψεων, των εμπειριών και των σχέσεων των εκπαιδευτικών-νηπιαγωγών, των γονέων και των παιδιών προσχολικής ηλικίας κατά την περίοδο του Covid 19 με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση και οι πιθανές αλλαγές ή δυσκολίες που είχαν να αντιμετωπίσουν με την επιστροφή στην δια ζώσης εκπαίδευση και β) η ανάδειξη προτάσεων για την βελτίωση τόσο της εξ αποστάσεως όσο και της δια ζώσης εκπαίδευσης.

Παρακάτω παρατίθενται οι ερευνητικοί άξονες:

Συγκεκριμένα παρουσιάζονται τα ερωτήματα της ημι-δομημένης συνέντευξης τα οποία απευθύνονται στους εκπαιδευτικούς, στους γονείς και στα παιδιά. Συγκεκριμένα, οι συνεντεύξεις με τα μικρά παιδιά πρέπει πάντα να έχουν έναν «ενεργητικό, παιδοκεντρικό» προσανατολισμό (Clark & Moss, 2010, σ. 30). Στην πράξη, αυτό σημαίνει, ότι δεν περιορίζουμε το λόγο των παιδιών στις απαντήσεις που ζητάμε, αλλά τους επιτρέπουμε να προσθέσουν πληροφορίες που τους φαίνονται σημαντικές, να εκφράσουν σκέψεις που μπορεί να δημιουργήθηκαν με αφορμή τη συνέντευξη ή να κάνουν δικές τους ερωτήσεις. Όπως εξηγούν οι Clark και Moss (2003), αν δεν είμαστε ευέλικτοι στην υλοποίηση των συνεντεύξεων με παιδιά και ανοιχτοί σε αυτά που λένε, τότε μπορεί οι ερωτήσεις να γίνονται αντιληπτές ως έλεγχος και τα παιδιά προσπαθούν να «μαντέψουν» ποια είναι η «σωστή/κατάλληλη» απάντηση. Επιπλέον, τα παιδιά κατά την διάρκεια των συνεντεύξεων έθεσαν διευκρινιστικές ερωτήσεις, όπως «Τι σημαίνει δια ζώσης εκπαίδευση;», «Τι είναι η πανδημία;», «Τι είναι η COVID;». Λαμβάνοντας υπ' όψιν τις απορίες των παιδιών κρίθηκε αναγκαίο να απλοποιηθούν κάποιες

ερωτήσεις κατά την διάρκεια της συνέντευξης. Επομένως, προκύπτει ότι οι ερωτήσεις στις συνεντεύξεις των παιδιών θα ήταν χρήσιμο να έχουν διατυπωθεί αμιγώς στην ελληνική γλώσσα (π.χ. χρήση της λέξης κορωνοϊός αντί για COVID 19) ώστε να είναι οικείες και κατανοητές στα παιδιά, καθώς και να είναι πιο περιγραφικές, άρα και κατανοητές για τα παιδιά.

Τέλος, ο ρόλος των παιδικών σχεδίων λειτούργησε συμπληρωματικά στην διεξαγωγή των συνεντεύξεων με στόχο να αποτυπώσουν στο χαρτί σκέψεις και βιώματα που ίσως δεν ειπώθηκαν κατά την διάρκεια της συνέντευξης.

ΑΞΟΝΑΣ 1: ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ COVID 19

Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε την έννοια COVID 19;

ΑΞΟΝΑΣ 2: ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ

Μπορείτε να περιγράψετε 1 μέρα σας από εκείνη την περίοδο που συμμετείχατε στην εκπαίδευση;

Μπορείτε να περιγράψετε 1 μέρα εκπαίδευσης την μετά COVID περίοδο;

ΑΞΟΝΑΣ 3: ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ COVID 19

Μπορείτε να αναφερθείτε σε κάποιες δυσκολίες που είχαν τα παιδιά κατά την περίοδο της τηλεκπαίδευσης;

Μπορείτε να αναφερθείτε σε κάποιες δυσκολίες που είχαν οι γονείς κατά την περίοδο της τηλεκπαίδευσης;

Μπορείτε να αναφερθείτε σε κάποιες δυσκολίες που είχαν οι εκπαιδευτικοί εκείνη την περίοδο;

Μπορείτε να αναφερθείτε σε κάποιες από τις δικές σας προσωπικές δυσκολίες;

ΑΞΟΝΑΣ 4: ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΣΗΜΕΡΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΟΥ COVID 19

Μπορείτε να αναφερθείτε σε κάποιες από τις δυσκολίες που έχουν τα παιδιά σήμερα στην εκπαίδευση;

Μπορείτε να αναφερθείτε σε κάποιες από τις δυσκολίες που έχουν οι γονείς σήμερα στην εκπαίδευση;

Μπορείτε να αναφερθείτε σε κάποιες από τις δυσκολίες που έχουν οι εκπαιδευτικοί σήμερα στην εκπαίδευση;

Μπορείτε να αναφερθείτε σε κάποιες από τις δικές σας δυσκολίες;

ΑΞΟΝΑΣ 5: ΘΕΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Μπορείτε να περιγράψετε κάποια θετικά και κάποια αρνητικά χαρακτηριστικά από την περίοδο της τηλεκπαίδευσης ;

Μπορείτε να περιγράψετε κάποια θετικά και κάποια αρνητικά χαρακτηριστικά από την σημερινή περίοδο;

ΑΞΟΝΑΣ 6: ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΑΛΛΟΥΣ

Μπορείτε να περιγράψετε την σχέση με τους συναδέλφους σας εκείνη την περίοδο και σήμερα;

Μπορείτε να περιγράψετε την σχέση με τους γονείς εκείνη την περίοδο και σήμερα;

Μπορείτε να μου περιγράψετε την σχέση με τα παιδιά εκείνη την περίοδο και σήμερα;

ΛΕΟΝΑΣ 7: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Μπορείτε να αναφέρετε κάποιες προτάσεις για την βελτίωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και κάποιες προτάσεις για την διά ζώσης εκπαίδευση;

3.1.1. Μεθοδολογική προσέγγιση

Για τις ανάγκες της έρευνας επιλέχθηκε η ποιοτική μέθοδος ως η καταλληλότερη για την ανάδειξη των προσωπικών βιωμάτων, σκέψεων, πεποιθήσεων, στάσεων και αντιλήψεων των συμμετεχόντων, όπως αυτά διαμορφώνονται μέσα σε συγκεκριμένα κοινωνικο-πολιτισμικά πλαίσια. Έτσι, η συλλογή δεδομένων στην παρούσα έρευνα έγινε μέσω διαδικτυακών αλλά και διά ζώσης ημιδομημένων συνεντεύξεων.

Οι ποιοτικές μέθοδοι δίνουν στον/στην ερευνητή/τρια την δυνατότητα να εμβαθύνει στις προσωπικές εμπειρίες των υποκειμένων, να εξετάσει, να κατανοήσει και να αναδείξει πιο σύνθετα ζητήματα, είτε προσωπικά είτε κοινωνικά. Ακόμα, ο/η ερευνητής/τρια έχει την ευκαιρία μέσα από τις ανοικτές ερωτήσεις να εκμαιεύσει από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες τις βαθύτερες σκέψεις και αντιλήψεις τους για την ζωή αλλά και να αποκτήσει πρόσβαση στις εμπειρίες, τα συναισθήματα και γενικότερα να παρεισφρήσει στην κοινωνική τους ζωή, στον κόσμο τους (Fossey κ.α., 2002). Η συνέντευξη αποτελεί το βασικό μέσο συλλογής πληροφοριών, οι οποίες έχουν άμεση σχέση με τους στόχους της έρευνας, καθώς συλλέγεται περισσότερο υλικό, και οι απαντώντες εμπλέκονται περισσότερο και είναι πιο κινητοποιημένοι (Ισαρη Φ., Πουρκός Μ., 2015). Επιπλέον, κάποιες συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν ηλεκτρονικά, πράγμα που δεν αναιρεί τα ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας, καθώς ισχύουν τα ίδια, όπως και στις συνεντεύξεις διά ζώσης. Οι συμμετέχοντες λαμβάνουν πλήρη ενημέρωση για τους σκοπούς της έρευνας και την διασφάλιση του απορρήτου μέσω e-mail, όπως ακριβώς θα γινόταν και στην διά ζώσης, οι διαδικτυακές συνεντεύξεις αποτελούν πλέον μια σύγχρονη μέθοδο συλλογής δεδομένων με ευελιξία τόσο για τον ερευνητή όσο και για τον συνεντευξιαζόμενο (Janghorban, R., κ.α., 2014).

Από την άλλη, ο μικρός αριθμός των συμμετεχόντων (5 ανά κατηγορία), η αδυναμία ή οι περιορισμοί σχετικά με την σύγκριση και την γενίκευση των ευρημάτων λόγω της σύνθετης φύσης τους, η άμεση εμπλοκή και οι προσωπικές αντιλήψεις του/της ερευνητή/τριας ως προς το εκάστοτε θέμα μπορούν να αποτελέσουν μερικούς από τους βασικούς περιορισμούς της ποιοτικής μελέτης (Ιωσηφίδης, Θ., 2017). Για τον λόγο αυτόν είναι σημαντικό ο/η ερευνητής/τρια να έχει λάβει υπ' όψιν του τα παραπάνω με στόχο την όσο το δυνατόν ελαχιστοποίηση των περιορισμών, κάτι που

μπορεί να επιτευχθεί μέσα από τον συνεχή αναστοχασμό του/της ερευνητή/τριας, στοιχείο που χαρακτηρίζει τις ποιοτικές μελέτες.

3.1.2. Μεθοδολογία παραγωγής δεδομένων

Για τους σκοπούς της παρούσας έρευνας επιλέχθηκε η μέθοδος της ημι-δομημένης ατομικής σε βάθος συνέντευξης. Η ημι-δομημένη συνέντευξη ως τρόπος συλλογής δεδομένων παρέχει ευελιξία, δεδομένου ότι οι ατομικές συνεντεύξεις προτείνονται και προτιμώνται όταν πρόκειται για προσωπικές αναφορές, αντιλήψεις, βιώματα και εμπειρίες, καθώς ο ερευνητής στις ατομικές συνεντεύξεις έχει την δυνατότητα να δημιουργήσει κλίμα άνεσης, εμπιστοσύνης και διακριτικότητας (Brinkmann, S., 2014). Επιπλέον, οι ημι-δομημένες συνεντεύξεις δίνουν στον ερευνητή την δυνατότητα κατά την διάρκεια της συζήτησης να εστιάσει, να σταθεί ή και να παραλείπει σημεία με στόχο την ανάδειξη της εμπειρίας και της νέας γνώσης από την πλευρά των συμμετεχόντων (Willig, C., 2015).

3.1.3. Συμμετέχοντες/ουσες της έρευνας

Η συλλογή δεδομένων στην παρούσα έρευνα βασίστηκε στην μέθοδο της σκόπιμης δειγματοληψίας. Με βάση την βιβλιογραφική ανασκόπηση, η σκόπιμη δειγματοληψία είναι εκείνος ο τρόπος επιλογής των συμμετεχόντων που ως βασικό στόχο έχει την συλλογή συγκεκριμένων πληροφοριών για την διερεύνηση συγκεκριμένων νοημάτων (Fossey κ.α., 2002). Εν προκειμένω, το δείγμα και τα χαρακτηριστικά αυτού έχουν οριστεί εκ των προτέρων από την ερευνήτρια για τις ανάγκες και τους σκοπούς της έρευνας. Ειδικότερα, το δείγμα αποτελείται συνολικά από 15 άτομα, 10 ενήλικες και 5 ανήλικα παιδιά. Ειδικότερα, 5 γυναίκες νηπιαγωγούς, 5 γονείς, εκ των οποίων 1 ήταν άνδρας, και από τα 5 παιδιά από τα οποία 3 ήταν αγόρια. Τέλος, να αναφερθεί ότι οι συμμετέχοντες/ουσες δεν γνωρίζονται μεταξύ τους, αλλά ούτε και με την ερευνήτρια.

Για την διασφάλιση της εγκυρότητας, βασική προϋπόθεση για τους συμμετέχοντες ήταν η συμμετοχή τους στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση για την προσχολική ηλικία, είτε ως εκπαιδευτικοί, είτε ως γονείς (με προϋπόθεση το παιδί τους να έχει συμμετάσχει στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση), είτε ως μαθητές της προσχολικής αγωγής. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι σχεδόν όλες οι συνεντεύξεις με τους ενήλικες διήρκεσαν 35'-40' ενώ οι συνεντεύξεις με τα παιδιά 20' η συνέντευξη και 10' η ζωγραφική.

Στον Πίνακα 3.1 παρουσιάζονται τα δημογραφικά στοιχεία των συμμετεχόντων/-ουσών.

Πίνακας 3.1. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΑΡ.	ΨΕΥΔ/ΜΟ	ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ	ΦΥΛΟ
1	N1, ♀	ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΣ	ΓΥΝΑΙΚΑ
2	N2, ♀	ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΣ	ΓΥΝΑΙΚΑ
3	N3, ♀	ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΣ	ΓΥΝΑΙΚΑ
4	N4, ♀	ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΣ	ΓΥΝΑΙΚΑ
5	N5, ♀	ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΣ	ΓΥΝΑΙΚΑ
6	Γ1, ♀	ΓΟΝΕΑΣ	ΓΥΝΑΙΚΑ
7	Γ2, ♂	ΓΟΝΕΑΣ	ΑΝΔΡΑΣ
8	Γ3, ♀	ΓΟΝΕΑΣ	ΓΥΝΑΙΚΑ
9	Γ4, ♀	ΓΟΝΕΑΣ	ΓΥΝΑΙΚΑ
10	Γ5, ♀	ΓΟΝΕΑΣ	ΓΥΝΑΙΚΑ
11	Π1, ♂	ΠΑΙΔΙ	ΑΓΟΡΙ
12	Π2, ♀	ΠΑΙΔΙ	ΚΟΡΙΤΣΙ
13	Π3, ♂	ΠΑΙΔΙ	ΑΓΟΡΙ
14	Π4, ♂	ΠΑΙΔΙ	ΑΓΟΡΙ
15	Π5, ♀	ΠΑΙΔΙ	ΚΟΡΙΤΣΙ

3.2 Διεξαγωγή της έρευνας

Η προσωπική εμπειρία της ερευνήτριας ως εκπαιδευτικού νηπιαγωγού κατά την περίοδο της πανδημίας τής δημιούργησε την επιθυμία και της έδωσε το κίνητρο για την εκπόνηση της παρούσας έρευνας με σκοπό την βαθύτερη διερεύνηση των αντιλήψεων τόσο των εκπαιδευτικών όσο των γονέων αλλά και των ίδιων των παιδιών για αυτήν τους την εμπειρία στην νέα και άγνωστη συνθήκη που προέκυψε και έφερε νέους όρους στις κοινωνικές και στις ανθρώπινες συν-διαλλαγές. Ωστόσο, από την ανασκόπηση της ελληνικής και ξενόγλωσσης βιβλιογραφίας ελάχιστες είναι οι ποιοτικές έρευνες με αναφορές στις εμπειρίες των παιδιών κατά την πανδημική εποχή, πράγμα που αποτέλεσε άλλο έναν λόγο εμπλοκής με το συγκεκριμένο θεματικό πεδίο. Ξεκινώντας την βιβλιογραφική ανασκόπηση πρωταρχικός στόχος της ερευνήτριας ήταν η απάντηση στα ερευνητικά ερωτήματα που παρατίθενται στους άξονες.

Οι συνεντεύξεις ήταν ατομικές με διάρκεια 25'-40' και μαγνητοφωνήθηκαν με σκοπό την απομαγνητοφώνηση, την πρόσβαση, την ενδεδειγμένη ποιοτική ανάλυση των δεδομένων και, τέλος, την ερμηνεία τους, διασφαλίζοντας σε κάθε στάδιο την εγκυρότητα και την αξιοπιστία αυτής της ερευνητικής προσπάθειας. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν τον Νοέμβριο του 2022. Από τις 15 συνεντεύξεις οι 3 έγιναν μέσιν Διαδικτύου, συγκεκριμένα από την πλατφόρμα Zoom.

Πριν από την διεξαγωγή της συνέντευξης οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν εγκαίρως με σχετικό έντυπο ενημέρωσης, όπου αναφερόταν αναλυτικά ο σκοπός και ο στόχος της έρευνας, καθώς επίσης διασφαλιζόταν η ανωνυμία των συμμετεχόντων, η εθελούσια αποχή και η άρνηση σε οποιαδήποτε ερώτηση μπορεί να τους έφερνε σε

δύσκολη θέση. Ύστερα από την υπογεγραμμένη συναίνεσή τους ακολούθησε η καταγραφή των δημογραφικών στοιχείων (Πίνακας 2.1) και προγραμματίστηκε από κοινού με την ερευνήτρια συνάντηση, είτε διά ζώσης είτε εξ αποστάσεως.

Κατά την διεξαγωγή των συνεντεύξεων αλλά και στη συνέχεια υπήρχαν σημεία που οι συμμετέχοντες ζήτησαν διευκρινίσεις ή επανάληψη των ερωτήσεων και σε κάποιες στιγμές υπήρχε σιωπή, καθώς, όπως ανέφεραν τα υποκείμενα, όλη αυτή η εμπειρία ήταν μια νέα συνθήκη την οποία δεν είχαν σκεφτεί, συζητήσει ανοικτά με το πέρας της ή εμβαθύνει στο πώς και κατά πόσον άλλαξε την ζωή τους με το πέρας της, οπότε ήταν για πρώτη φορά στην θέση να συζητήσουν ανοικτά και σε βάθος για εκείνη την περίοδο. Όπως επισημαίνει η Willig (2015), οι συμμετέχοντες/ουσες είναι πιθανό να αισθάνονται αμηχανία με την παρουσία του μαγνητοφώνου και αυτό να επηρεάζει την διαδικασία της παραγωγής δεδομένων, ωστόσο κάτι τέτοιο δεν φάνηκε να συμβαίνει κατά την διάρκεια των συνεντεύξεων, πέρα από κάποια λεπτά αμηχανίας στην αρχή μέχρι να γίνει η γνωριμία με την ερευνήτρια. Όπως αναφέρεται και από τον Τσιώλη (2015), η συνέντευξη ως μέσο συλλογής δεδομένων μπορεί από την φύση της να φέρει τους συμμετέχοντες σε θέση να απαντήσουν με τέτοιο τρόπο ώστε να γίνουν αρεστοί στον εκάστοτε ερευνητή, περιορίζοντας έτσι την δύναμη της ποιοτικής διερεύνησης.

3.2.1. Συνέντευξη με γονείς

Μία σημαντική παράμετρος η οποία διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην διεξαγωγή των συνεντεύξεων είναι η γνώση κάποιων κρίσιμων πτυχών της ζωής του παιδιού, όπως επίσης τυχόν ειδικά προβλήματα, ανεπάρκειες, αναπτυξιακό και ιατρικό ιστορικό, ακαδημαϊκή επίδοση, σχέσεις με τους συνομηλίκους του. Οι πτυχές της συμπεριφοράς των γονέων είναι ένα απαραίτητο και άκρως βοηθητικό στοιχείο. Η συνέντευξη με τους γονείς περιέχει έντονο το στοιχείο της υποκειμενικότητας, καθώς μερικοί από τους γονείς που συμμετείχαν στην έρευνα ήταν γονείς παιδιών, των οποίων η ερευνήτρια ήταν δασκάλα στο παρελθόν και τους γνώριζε σε ένα βαθμό. Ωστόσο, η αξιοπιστία των δεδομένων αυτών σε μεγάλο βαθμό εξαρτάται από τον τρόπο με τον οποίο θα διεξαχθεί η συνέντευξη (Reich, 2000).

3.2.2. Συνέντευξη με παιδιά

Η διαγνωστική διαδικασία έχει ως αναπόσπαστο κομμάτι της την κλινική αξιολόγηση του ίδιου του παιδιού. Η ηλικία και το νοητικό επίπεδο του παιδιού καθορίζουν την διάρκεια και το περιεχόμενο της συνέντευξης. Με τα παιδιά προσχολικής ηλικίας η διάρκεια της συνέντευξης είναι μικρή, προσαρμόζεται στο επίπεδο ανάπτυξης λόγου και συνήθως γίνεται παράλληλα με κάποια εναλλακτική τεχνική (όπως σχέδιο, αφήγηση ιστορίας, λήψη φωτογραφιών, παζλ κ.α.). Σε πολλές περιπτώσεις παρατηρείται πως το παιδί δεν αναφέρει τις πραγματικές δυσκολίες αλλά δίνει απαντήσεις οι οποίες είναι κοινωνικά αποδεκτές. Ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία

της συνέντευξης δεν είναι το περιεχόμενό της αλλά η ανταπόκριση του παιδιού στον διάλογο, η ποιότητα των απαντήσεων και η ικανότητα με την οποία αλληλεπιδρά (Reich, 2000). Όπως έχει ήδη προαναφερθεί, το γεγονός ότι τα παιδιά έθεσαν διευκρινιστικές ερωτήσεις όπως «Τι σημαίνει δια ζώσης εκπαίδευση;», «Τι είναι η πανδημία;», «Τι είναι η COVID;» εκ των υστέρων προέκυψε το ζήτημα της διατύπωσης των ερωτήσεων, ήταν αναγκαίο λοιπόν να χρησιμοποιηθεί από την ερευνήτρια πιο απλός λόγος, ώστε οι ερωτήσεις να είναι κατανοητές στα παιδιά. Ακόμα, πέρα από τις ερωτήσεις, χρησιμοποιήθηκαν και εναλλακτικές τεχνικές, όπως αυτή του σχεδίου και της ζωγραφικής, οι οποίες λειτούργησαν συμπληρωματικά.

3.3. Μεθοδολογία ανάλυσης δεδομένων

Στο στάδιο αυτό, αφού συλλέχθηκαν τα δεδομένα των ημι-δομημένων συνεντεύξεων μέσω της διαδικασίας της μαγνητοφώνησης, ακολούθησε η απομαγνητοφώνηση αυτών, δηλαδή η καταγραφή αυτών σε κείμενο, και κατόπιν η ερευνήτρια ασχολήθηκε με την συνεχή ανασκόπηση αυτών, την σύνθεση και ερμηνεία των δεδομένων στην προσπάθειά της για επεξήγηση και περιγραφή όσων προέκυπταν από την όλη διαδικασία.

Η εκπόνηση της έρευνας έχει στηριχθεί στην μέθοδο της ποιοτικής ανάλυσης περιεχομένου (qualitative content analysis). Σύμφωνα με την έρευνα της Marying (2020), η ανάλυση περιεχομένου αποτελεί ένα σύνολο τεχνικών διαρκούς επεξεργασίας του καταγεγραμμένου υλικού με στόχο την κατανόηση ενός κοινωνικού ζητήματος. Ωστόσο, με την συγκεκριμένη μέθοδο η ανάλυση δεν περιορίζεται μόνο στο απομαγνητοφωνημένο ή αποκωδικοποιημένο υλικό αλλά επεκτείνεται και σε άλλα στοιχεία της επικοινωνίας και νοήματα που υποβόσκουν πίσω από τα λεγόμενα των υποκειμένων (Fossey, et. al., 2002). Για τον λόγο αυτόν, κατά την διάρκεια της απομαγνητοφώνησης και αποκωδικοποίησης, η ερευνήτρια αποτύπωνε με χρωματισμούς λέξεις και φράσεις.

Στην παρούσα μελέτη, η ανάλυση περιεχομένου έγινε σε 3 στάδια. Αρχικά, αφού διαβάστηκε προσεκτικά το συνολικό απομαγνητοφωνημένο κείμενο, ομαδοποιήθηκαν σε άλλο έγγραφο οι απαντήσεις των συμμετεχόντων οι οποίες αντιστοιχούσαν σε κάθε ερευνητικό άξονα. Στην συνέχεια δόθηκε ένας κωδικός σε κάθε απόσπασμα, ο οποίος απέδιδε συνοπτικά την ουσία, το νόημα, των απαντήσεων του κάθε συμμετέχοντα, ο οποίος είχε αντληθεί από φράση του ίδιου του υποκειμένου, με στόχο η έρευνα να αφεθεί στο ίδιο το κείμενο (Πουλόπουλος, 2010). Κάτω από κάθε κωδικό αναφέρεται η ταυτότητα του κάθε συμμετέχοντα με τα σχετικά σύμβολα, ♀ για Γυναίκα και ♂ για Άνδρα, και με τα αρχικά γράμματα οριζόταν η ιδιότητα, όπου Ν νηπιαγωγός, όπου Γ γονέας και όπου Π παιδί. Αφού ολοκληρώθηκαν οι διαδικασίες καταγραφής και κωδικοποίησης, η ερευνήτρια πέρασε στην δημιουργία των κωδικών και κατηγοριών σε συνοπτικούς πίνακες και στην συνέχεια έγινε ο σχολιασμός, η ερμηνεία των αποτελεσμάτων και η σύνδεσή τους με την βιβλιογραφία. Ο ερευνητής οφείλει να θεωρήσει αξιόπιστα τα λεγόμενα του συμμετέχοντα και με την προσεκτική

του ανάλυση να διασφαλίζει στον μέγιστο βαθμό την αξιοπιστία της διαδικασίας (Πουλόπουλος, 2010).

3.3.1. Υποκειμενικότητα ερευνήτριας

Είναι σημαντικό να αναφερθούμε στις έννοιες της αξιοπιστίας και της εγκυρότητας της ποιοτικής έρευνας. Με τον όρο «εγκυρότητα» νοείται ο βαθμός κατά τον οποίο η μελέτη μας περιγράφει, μετρά ή εξηγεί αυτό που σκοπεύει να περιγράψει, να μετρήσει ή να εξηγήσει (Willig, 2015). Πιο συγκεκριμένα, στην παρούσα μελέτη, η αυστηρή τήρηση της μεθόδου ανάλυσης περιεχομένου σε συνδυασμό με την συστηματική καταγραφή των διαδικασιών σε κάθε στάδιο της έρευνας συμβάλει στην αναστοχαστικότητα της ερευνήτριας και την ελαχιστοποίηση της δικής της επιβολής νοήματος, διασφαλίζοντας έτσι την εγκυρότητα. Επιπλέον, το ότι τα δεδομένα συλλέγονται σε πραγματικά περιβάλλοντα έχει ως αποτέλεσμα να κατοχυρώνεται η οικολογική εγκυρότητα (Willig, 2015).

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Κεφάλαιο 4: Επεξεργασία και ανάλυση δεδομένων/Αποτελέσματα έρευνας

Στο κεφάλαιο αυτό ακολουθεί η ανάλυση των δεδομένων που παρήχθησαν με βάση τις αρχές της ανάλυσης περιεχομένου και στην συνέχεια σχολιάζονται και ερμηνεύονται από την ερευνήτρια σε σχέση πάντα με την υπάρχουσα βιβλιογραφία.

4.1 Άξονες ανάλυσης

4.1.1. Ορισμός, σχολιασμός και ερμηνεία της έννοιας Covid 19

«Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε την έννοια COVID 19;»

Η παραπάνω ερώτηση αποτελεί μια εισαγωγική ερώτηση με στόχο την συλλογή αυθόρμητων περιγραφών του τρόπου με τον οποίο οι συμμετέχοντες ορίζουν την συγκεκριμένη συνθήκη βάσει των δικών τους εμπειριών. Οι απαντήσεις που δόθηκαν από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες συνοψίζονται στον Πίνακα 4.1.

Πίνακας 4.1. ΟΡΙΣΜΟΣ COVID 19

<u>ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ</u>	ΟΡΙΣΜΟΣ COVID 19		
	ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΙ	ΓΟΝΕΙΣ	ΠΑΙΔΙΑ

<p>Εγκλεισμός Περίοδος προσαρμογής Δυσκολίες Φόβος</p>	<p><i>Εγκλεισμός, περιορισμός (N1, ♀) περίοδος προσαρμογής τόσο στο σχολείο όσο και στις ζωές μας καθημερινά (N2, ♀)</i></p>		<p><i>Απομόνωση, σαν φυλακισμένος (Π1 ♂) Ότι θα κολλήσουν όλοι (Π2, ♀) Απομόνωση, αρρώστια, διαδικτυακό μάθημα, ότι θα βγω έξω και θα κολλήσω(Π3, ♂) Νιώθω τρέλα, η ζωή ήταν πολύ φοβητσιάρικη (Π4, ♂) πρέπει να μείνουμε κλειδωμένοι, φοράμε μάσκα να μην κολλήσουμε τους άλλους και ούτε σχολείο πάμε γιατί μπορεί να κολλήσουμε τους φίλους μας και τη δασκάλα και για αυτό μένουμε σπίτι με την μαμά και τον μπαμπά μόνο, όταν μπαίνουμε στο ανσανσερ φοράμε μάσκα και όταν πάμε στο σούπερ μάρκετ γιατί μπορεί να είναι εκεί το μικρόβιο» (Π5, ♀)</i></p>
<p>Μάσκα</p>	<p><i>Πολλές δυσκολίες κυρίως για τις οικογένειες, πολλές δυσκολίες στο να αντεπεξέλθουν τα παιδιά στις καινούργιες συνθήκες (N3, ♀) Τηλεκπαίδευση, εγκλεισμός, καραντίνα, συναισθηματική απομάκρυνση. Οπότε για μένα προσωπικά ήταν μια πρόκληση... αλλά άφησε και πολλά κατάλοιπα. (N4, ♀) <i>Εγκλωβισμός, φόβος (N5, ♀)</i></i></p>	<p><i>Απομόνωση, αρρώστια (Γ1, ♀) Αποκλεισμός και εγκλεισμός (Γ2, ♂) Covid 19 είναι Κλείσιμο, τσίρκο στο σπίτι (Γ3, ♀) Καραντίνα, εγκλεισμός, (Γ4, ♀) Ήταν κάτι άγνωστο και φοβόμουν πολύ, ο φόβος έχει μείνει (Γ5, ♀)</i></p>	

--	--	--	--

Από τον παραπάνω πίνακα φαίνεται πως οι συμμετέχοντες ορίζουν την περίοδο Covid 19 σαν μια περίοδο προσαρμογής σε κάτι νέο και άγνωστο, αλλά και ως μια περίοδο εγκλεισμού και απομόνωσης. Σχεδόν όλοι οι συμμετέχοντες στην συγκεκριμένη ερώτηση αναφέρθηκαν σε συναισθήματα φόβου, κυρίως φόβο μην αρρωστήσουν. Ο φόβος των ανθρώπων για τις μεταδοτικές ασθένειες, όπως ο Covid 19, συνδέεται με διάφορες συναισθηματικές συνέπειες, συμπεριλαμβανομένης της άρνησης, της απώλειας, του στιγματισμού αλλά και των διακρίσεων προς περιθωριοποιημένους ή μειονοτικούς πληθυσμούς, καθώς μπορεί να κάνει ακόμα πιο περίπλοκη την συσχέτιση φόβου και πειθαρχίας στο πλαίσιο της πρώιμης παιδικής ηλικίας (Bookser et. al., 2021). Από την έρευνα των Bookser κ.α. (2021) και τα ευρήματά της προκύπτει ότι ο φόβος για τον ιό Covid 19 μπορεί να μετατραπεί σε άγχος και να διαταράξει την σχέση εκπαιδευτικού - παιδιού, γι' αυτό προτείνουν την μελλοντική διερεύνηση του κατά πόσον αυτός ο φόβος μπορεί να επηρεάσει την λήψη αποφάσεων και τις αντιδράσεις των εκπαιδευτικών προς τα παιδιά. Ακόμα και τα παιδιά είχαν αντιληφθεί την σοβαρότητα και τους κινδύνους που επέφερε αυτή η νέα συνθήκη και χαρακτηριστικά αναφέρουν:

«Πρέπει να μείνουμε κλειδωμένοι στο σπίτι μας, να μη βλέπουμε κανένα για να μην κολλήσουμε τους άλλους και ούτε σχολείο πάμε γιατί μπορεί να κολλήσουμε τους φίλους μας και τη δασκάλα και γι' αυτό μένουμε σπίτι με την μαμά και τον μπαμπά μόνο, όταν μπαίνουμε στο ασανσέρ φοράμε μάσκα και όταν πάμε στο σουπερμάρκετ γιατί μπορεί να είναι εκεί το μικρόβιο» (Π5, ♀).

Είναι σαφές ότι τα παιδιά έχουν γνώση και έχουν υιοθετήσει τους νέους κανόνες υγιεινής, καθώς ο φόβος να μην κολλήσουν είναι κάτι που τα απασχολεί. Ωστόσο, και για τους γονείς αυτή η νέα συνθήκη ήταν ιδιαίτερα αγχωτική καθώς κλήθηκαν να ισορροπήσουν την προσωπική ζωή, την εργασία και την ανατροφή των παιδιών χωρίς βοήθεια από το ευρύτερο οικογενειακό περιβάλλον, για παράδειγμα. Ακόμα, από σχετικές έρευνες στην Ελλάδα προκύπτει ότι η πανδημία του Covid 19 έχει σημαντικό συναισθηματικό αντίκτυπο, με κύριο σύμπτωμα την ανησυχία για την μετάδοση του ιού και τις συνέπειές της.

4.1.2. Εμπειρίες τηλεκπαίδευσης: σχολιασμός και ερμηνεία εμπειριών τηλεκπαίδευσης

«Μπορείτε να περιγράψετε 1 μέρα σας από εκείνη την περίοδο που συμμετείχατε στην τηλεκπαίδευση;»

Με αυτήν την ερώτηση η ερευνήτρια στοχεύει στην αυθόρμητη περιγραφή και εξιστόρηση των εμπειριών των συμμετεχόντων κατά την διάρκεια της τηλεκπαίδευσης. Επομένως, τους ζητήθηκε να αναφερθούν σε μία μέρα που συμμετείχαν στην τηλεκπαίδευση, σχολιάζοντάς την. Οι απαντήσεις που δόθηκαν από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες συνοψίζονται στον Πίνακα 4.2.

Πίνακας 4.2. ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΤΗΛΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

<u>ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ</u>	ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΤΗΛΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ		
	ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΙ	ΓΟΝΕΙΣ	ΠΑΙΔΙΑ
Διέξοδος από την καραντίνα	ξέφυγες από την καραντίνα, δείχναμε κάποια βιντεάκια εκπαιδευτικά (N1, ♀)	τηλεργασία, κάτι που ήταν πάρα πολύ πειστικό, ήσουν πολλές ώρες στον υπολογιστή,	έκλεινα τον ήχο και έκανα πως δεν το άκουγα και έπαιζα ή διάβαζα (Π1 ♂)
Άγχος και φόβος	τεχνικά θέματα, δύσκολη και κάπως αγχωτική(N2, ♀)	υπήρχαν πολύ περισσότερες εντάσεις (Γ1, ♀)	ήμωνα με τη γιαγιά μου και δεν ήξερε, εγώ έκλαιγα και η
Προσωπικός χρόνος	πολύ καινούργιο και αμήχανο, αφιέρωσα πάρα πολύ χρόνο (N3, ♀)	όλο αυτό δεν λειτουργούσε από την κάμερα,	μαμά ήταν στη δουλειά (Π2, ♀)
Εντάσεις	Ήταν αρκετές ώρες, ήμαστε “animateur” , να κρατήσεις το ενδιαφέρον, σε βλέπουν οι γονείς, γιατί πρέπει να μείνουν τα παιδιά (N4, ♀)	η τηλεκπαίδευση δεν ήταν ευχάριστη (Γ2, ♂)	απλά εγώ χρησιμοποιούσα το παλιό κινητό της μαμάς όπως κάνω
Τεχνικά θέματα	ήτανε για τα παιδιά και για μας μία διέξοδος (N5, ♀)	ήταν τόσα πολλά τα logistics στο σπίτι που δεν γινότανε τεχνικά, είχα απαυδήσει (Γ3, ♀)	βιντεοκλήση, γιατί δεν είχαμε υπολογιστή (Π3, ♂)
		ήταν περίεργο, γιατί το παιδί	Τέλειο ήταν, επειδή παίζαμε στο σπίτι,

		<p>ήταν μόνο του στο δωμάτιο με το κινητό μου (Γ4, ♀)</p> <p>υπήρχε φόβος, άγχος, δεν ξέραμε τι μας συμβαίνει, ο εγκλωβισμός στο σπίτι ήταν δυσάρεστος, δεν μπορούσα να δουλέψω σωστά (Γ5, ♀)</p>	<p>κολλούσε το ίντερνετ και σταματούσε το μάθημα (Π4, ♂)</p> <p>έβλεπα την κυρία και τα παιδιά από τον υπολογιστή και περνούσα ωραία που τους έβλεπα (Π5, ♀)</p>
--	--	---	--

Στο συγκεκριμένο ερώτημα σχετικά με την εμπειρία των συμμετεχόντων στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση οι νηπιαγωγοί αναφέρθηκαν κυρίως στα τεχνικά ζητήματα που ανέκυψαν και δυσχαίραναν την εκπαιδευτική διαδικασία, αλλά και στον χρόνο που χρειάστηκε να αφιερώσουν για τον σχεδιασμό προγράμματος για την απασχόληση των παιδιών, ωστόσο κάποιοι ανέφεραν πως οι ώρες τηλεκπαίδευσης ήταν και μια διέξοδος από τον εγκλεισμό και τους χαροποιούσε που είχαν έστω και αυτήν την επαφή με τα παιδιά. Συγκεκριμένα, μια νηπιαγωγός περιγράφει και εστιάζει σε αυτές τις δυσκολίες:

«...υπήρχαν φορές που παιδιά δεν μπορούσαν να συνδεθούν, άλλες φορές δεν συνδεόμασταν γιατί «κόλλαγε» το ίντερνετ, οπότε **ήταν κάπως δύσκολο**. Επίσης, πολλοί δεν είχαν πρόσβαση, γιατί κάποιοι μπορεί να μην είχαν υπολογιστή, καθώς και οι γονείς τους και συγγενείς χρειαζόντουσαν τον υπολογιστή για να δουλέψουν από το σπίτι, αυτό δημιουργούσε πολλά προβλήματα και υπήρχαν πολλές απουσίες, ας πούμε. Έτσι ήταν η 1η μέρα, **δύσκολη και κάπως αγχωτική** μπορώ να πω, ωστόσο στη συνέχεια προσαρμόστηκε το θέμα.....» (N2, ♀).

Από την άλλη, οι γονείς εστίασαν, πέρα από τις τεχνικές δυσκολίες, στις δυσκολίες με την δική τους τηλεργασία και την δυσκολία να ισορροπήσουν με τον

ρόλο τους ως γονέων. Κάποιοι δεν έβρισκαν το νόημα της συμμετοχής των παιδιών σε αυτήν την διαδικασία στην αρχή. Συγκεκριμένα, όπως αναφέρει ένας γονέας:

«πρέπει να κάνεις και το ρόλο της μητέρας, πρέπει να κάνεις και το ρόλο της δασκάλας όταν το παιδί αφαιρείται, και το ρόλο του αστυνομικού – πρέπει εσύ να αστυνομεύεις αν το παιδί κάνει αυτά που πρέπει να κάνει γιατί εσύ έχεις να δουλέψεις [...] δεν έχεις χρόνο για τον εαυτό σου, δηλαδή εγώ παρατήρησα ότι έμενα πάρα πολλές ώρες στον υπολογιστή, υπήρχαν πολύ περισσότερες εντάσεις [...] είχαμε καταλήξει στο τέλος της μέρας να βάζουμε στο ζύγι ποιανού η δουλειά είναι πιο σημαντική και πόσο υποστηρίζει ο ένας τον άλλον».

Με βάση την έρευνα των Duran & Ömeroğlu (2022), με θέμα πώς περνούσαν τον χρόνο οι γονείς με τα παιδιά τους στο σπίτι κατά την περίοδο του Covid 19, οι περισσότεροι γονείς ανέφεραν ότι κατά την πανδημική περίοδο τα παιδιά τους εκδήλωσαν διαφορετικά προβλήματα συμπεριφοράς στο σπίτι αλλά και οι ίδιοι οι γονείς εστίασαν και ανέφεραν μόνο τις αρνητικές συμπεριφορές των παιδιών τους στο σπίτι.

Τα παιδιά αναφέρουν και εκείνα τα τεχνικά ζητήματα της τηλεκπαίδευσης, καθώς και το ότι κατά την περίοδο της τηλεκπαίδευσης είχαν την ευκαιρία να παίζουν με τα παιχνίδια τους ή να μην παρακολουθούν το μάθημα. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν:

*«Ήταν μία μέρα που έβρεχε έξω πάρα πολύ και δεν μπορούσαμε να βγούμε έξω ούτε στο μπαλκόνι, έβρεχε πάρα πολύ και αυτό συζητάγαμε με τις κυρίες μας. Επίσης υπήρχε μία σκανταλιά που έκανα όλες τις μέρες, **έκλεινα τον ήχο και έκανα πως δεν το άκουγα και έπαιζα ή διάβαζα**, έτσι έκανα κανένα δεκαπεντάλεπτο, και μετά πήγαινα στο μάθημα» (Π1, ♂).*

Ο Οδηγός Νηπιαγωγού (2006) αλλά και έρευνες από τον χώρο των Νευροεπιστημών, της Ψυχολογίας, και της Εκπαίδευσης, καταδεικνύουν ότι τα παιδιά προσχολικής ηλικίας: μαθαίνουν πιο αποτελεσματικά μέσα από δραστηριότητες που έχουν νόημα για τα ίδια και τη ζωή τους έξω από το σχολείο, οικοδομούν τη νέα γνώση πάνω σε προϋπάρχουσες εμπειρίες, χρειάζονται ευκαιρίες για οργανωμένες «εξερευνήσεις», καθώς επίσης χρειάζονται ευκαιρίες για διάλογο και συνεργασία, με έμπειρους ενήλικες και συμμαθητές, οι οποίες διευρύνουν την σκέψη και ενθαρρύνουν τον αναστοχασμό τους.

Συνθήκες που δεν ίσχυαν αυταπόδεικτα κατά την περίοδο της τηλεκπαίδευσης, καθώς και για τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς επρόκειτο για κάτι πρωτόγνωρο, όποτε δεν υπήρχαν οδηγίες για το πώς να διαμορφώσουν ή να σχεδιάσουν το μαθησιακό πρόγραμμα, δεν υπήρχε κοινωνική αλληλεπίδραση μεταξύ συνομηλίκων.

4.2. Εμπειρίες στην δια ζώσης εκπαίδευση μετά την περίοδο Covid 19

«Μπορείτε να περιγράψετε 1 μέρα εκπαίδευσης μετά την COVID περίοδο;»

Με αυτήν την ερώτηση η ερευνήτρια στοχεύει στο να εκμαιεύσει τις επιδράσεις όλης αυτής της πρωτόγνωρης συνθήκης στην μετέπειτα ζωή των συμμετεχόντων. Αν άλλαξε ή όχι η στάση ή οι προσδοκίες των συμμετεχόντων προς την εκπαίδευση αλλά και γενικότερα πώς τους επηρέασε ή όχι. Οι απαντήσεις που δόθηκαν από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες συνοψίζονται στον Πίνακα 4.3.

Πίνακας 4.3. ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΣΤΗΝ ΔΙΑ ΖΩΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

<u>ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ</u>	ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΣΤΗΝ ΔΙΑ ΖΩΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ		
	ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΙ	ΓΟΝΕΙΣ	ΠΑΙΔΙΑ
Παιχνίδι	έχουμε πιο διαδραστικά πράγματα στην τάξη (N1, ♀)	ξαναβρήκαμε λίγο ο καθένας τον χρόνο του, διαχωρισμένος ο προσωπικός χρόνος και ο χρόνος που αφιερώνεται στη δουλειά (Γ1, ♀)	χαρήκαμε που ξαναβρεθήκαμε τους άρεσε πολύ το σχολείο γιατί ήσουν με τον άλλο κοντά, έβρισκες φίλους, έπαιζες και με παιδιά από άλλες τάξεις (Π1 ♂)
Ελευθερία	κλίμα αμηχανίας, άλλαξε όλη τους η ζωή, πολύ πιο συγκεντρωμένα (N2, ♀)	Μέρα ευτυχίας, αυτό ήταν. Βασικά ήταν 2 πράγματα, ανησυχία και φόβος (Γ2, ♂)	ήταν πολύ καλά γιατί γνώρισα από κοντά τους φίλους μου (Π2, ♀)
Ανακούφιση	πολύ παιχνίδι, τα παιδιά όταν γύρισαν ήτανε πάρα πολύ «μουδιασμένα», ήταν εντελώς έξω από τα νερά τους σαν να ξεκινούσαν πάλι προσαρμογή. (N3, ♀)	Ανακούφιση, μου είχε λείψει να έχω το χώρο μου, το γραφείο μου, τον καφέ μου με τους συναδέλφους μου- φίλους μου και τον χρόνο με τους μαθητές μου (Γ3, ♀)	ήταν πιο εύκολο, δεν κόλλαγε και καταλάβαινα καλύτερα την κυρία (Π3, ♂)
Απελευθέρωση	πολύ φόβος, πολύ ανάγκη είχαν τα παιδιά το παιχνίδι, παιδιά στερημένα, είναι φοβισμένα, το συναισθηματικό τους είναι κάτι το οποίο έμεινε πολύ πίσω (N4, ♀)	καινούργια ρουτίνα, Είχαμε συνηθίσει να καθόμαστε και να είναι έτσι η ζωή μας	είδα τους φίλους μου και κάναμε μεγαλύτερα διαλείμματα στην αυλή και τρέχαμε και παίζαμε κυνηγητό (Π4, ♂)

	γενικά ήταν πάρα πολύ χαρούμενα που ήταν ξανά πίσω στο σχολείο, εστίασα σε αυτό, να τα αφήσω να αναπληρώσουν τον χαμένο χρόνο και να ζήσουν στιγμές (N5, ♀)	(Γ4, ♀) απελευθέρωση, ένιωσα ξανά ελεύθερη, ήταν σαν να ήμασταν φυλακισμένοι και εγκλωβισμένοι(Γ5, ♀)	παίζαμε στον κήπο με τους φίλους μου και μας άφηνε να παίζουμε πολύ ώρα η κυρία (Π5, ♀)
--	---	--	---

4.2.1. Σχολιασμός και ερμηνεία εμπειριών δια ζώσης εκπαίδευσης

Στην ενότητα αυτή όλοι οι συμμετέχοντες είχαν να αναφέρουν κυρίως ευχάριστα συναισθήματα. Αρχικά οι νηπιαγωγοί ανέφεραν την σημασία της επαφή των παιδιών με τους συνομηλίκους τους αλλά και το πόσο ανάγκη αυτά είχαν το παιχνίδι. Συγκεκριμένα μια νηπιαγωγός αναφέρει:

«...είχαν λαχταρήσει το ένα το άλλο, οπότε θέλανε να παίζουνε και να χορτάσουν τους φίλους τους, οπότε είχαμε πάρα πολύ παιχνίδι, πάρα πολύ αυλή να βγουν έξω τα παιδιά να παίζουνε, και άφησα περιθώριο στα παιδιά μιας εβδομάδας. Την 1^η βδομάδα σίγουρα να είμαστε πάρα πολύ χαλαροί όπως ακριβώς όταν ξεκινάει μία χρονιά σχολική [...] τα παιδιά, όταν γύρισαν, ήτανε πάρα πολύ «μουδιασμένα», ήταν εντελώς έξω από τα νερά τους σαν να ξεκινούσαν πάλι προσαρμογή» (N3, ♀).

Οι περισσότεροι γονείς εξέφρασαν αρχικά συναισθήματα χαράς, ανακούφισης και ευτυχίας καθώς είχαν επιστρέψει στην καθημερινότητα εκτός σπιτιού αλλά κυρίως εστίασαν στον προσωπικό χρόνο και χώρο που είχαν ξανά, είχαν διαχωριστεί τα πλαίσια. Συγκεκριμένα αναφέρουν:

«Με την επιστροφή ξαναβρήκαμε λίγο ο καθένας τον χρόνο του, είχαμε χρόνο, ετοιμαζόμαστε για να πάμε σε ένα γραφείο, το οποίο είναι όμορφο, γιατί αρχίσαμε να διαχωρίζουμε την εργασία και την ιδιωτική ζωή, που υπήρχε μία συγχώνευση κατά τη διάρκεια της καραντίνας. Επομένως, μας άρεσε πολύ που γυρίσαμε πάλι πίσω στην πρότερη κατάσταση» (Γ2, ♀).

«Εγώ χαλάρωσα με αυτό, ήταν μια ανακούφιση. Γιατί τότε ξεκίνησα εγώ, ξεκίνησαν και τα παιδιά και για μένα εξαρχής για αυτό ήταν και η επιλογή του ιδιωτικού σχολείου, γιατί μου έδινε αυτή την ελευθερία, δηλαδή να ξέρω ότι 07:00'-17:00' το παιδί είναι εκεί, είναι ασφαλές και εγώ έχω δικό μου προσωπικό χρόνο να τον χειριστώ όπως θέλω εγώ και, ξέρεις, αυτό είναι πολύ ξεκάθαρο. Οπότε μου είχε λείψει να έχω το χώρο μου, το γραφείο μου, τον καφέ μου με τους συναδέλφους μου - φίλους μου και τον χρόνο με τους μαθητές μου...» (Γ3, ♀).

Η ανακούφιση και η επιστροφή στην κοινωνική ζωή συνδέεται με τα ευχάριστα συναισθήματα που περιγράφουν οι γονείς, ωστόσο, όπως αναφέρουν μερικοί, ο φόβος και η αγωνία έχει μείνει και υπάρχει ακόμα. Συγκεκριμένα:

«Βασικά ήταν δύο πράγματα, από τη μία ανησυχία και φόβος μην κολλήσουν τα παιδιά που μετρίαζε αυτή την ευτυχία και την άλλη έλεγα “αποκλείεται, θα μας ξανακλείσουν σύντομα”, δεν το πίστευα ότι θα έχει διάρκεια αυτό. Είχε γίνει δηλαδή τόσο κανονικότητα, τότε ήμασταν κλεισμένοι τόσο καιρό, που δεν πίστευα ότι θα διαρκέσει, έλεγα “θα μας ξανακλείσουν”» (Γ2, ♂).

Σε αυτό το πλαίσιο, εξαιρετικά σημαντικό ρόλο έχουν η ψυχολογική κατάσταση και η υγεία του ατόμου. Ειδικότερα, η ψυχολογική καταπόνηση και η επίδραση στην ψυχολογική ισορροπία των εκπαιδευτικών, των γονέων αλλά και των παιδιών είναι αναμφισβήτητη, καθώς όλοι καταπονήθηκαν αρκετά από αρνητικά συναισθήματα εξαιτίας της αβεβαιότητας και της πολύμηνης διάρκειας της πανδημίας. Αρκετοί έμειναν άνεργοι, άλλοι βίωσαν απώλεια κοντινών τους ανθρώπων και άλλους τους κατέλαβαν αισθήματα αβεβαιότητας για το μέλλον και φόβος. Όλα αυτά γονείς, εκπαιδευτικοί αλλά και παιδιά έπρεπε να διαχειριστούν σε συνδυασμό με την καθημερινότητα των ηλεκτρονικών μαθημάτων. Ωστόσο, όλη αυτή η συνθήκη θα μπορούσε ιδανικά να αντιμετωπιστεί με ψυχολογική υποστήριξη από ειδικούς, έστω και εξ αποστάσεως, ανάλογα με τις ανάγκες του κάθε ατόμου.

Συνεχίζοντας, τα παιδιά εστίασαν στην σημασία της επαφής με τους φίλους και συμμαθητές τους, εκφράζοντας συναισθήματα χαράς, καθώς αναφέρουν και το παιχνίδι μαζί τους. Αναμφισβήτητο το παιχνίδι είναι η παγκόσμια γλώσσα των παιδιών, καθώς τους δίνει την δυνατότητα να εκφραστούν πιο ευέλικτα και πολύπλευρα. Πολλοί ερευνητές έχουν επισημάνει διαχρονικά την σύνδεση του παιδιού με το παιχνίδι, καθώς το παιδί μέσω του παιχνιδιού δείχνει τη σωματική, συναισθηματική και κοινωνική του εξέλιξη. Επομένως, από τα παραπάνω γίνεται εύκολα κατανοητό ότι παιδί και παιχνίδι είναι έννοιες ταυτόσημες και αλληλένδετες.

4.3. Δυσκολίες κατά την περίοδο Covid 19

Ο άξονας αυτός περιλαμβάνει 4 υπο-άξονες: τις δυσκολίες που κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν τα παιδιά εκείνη την περίοδο, τις δυσκολίες των γονέων, τις δυσκολίες των εκπαιδευτικών και τις προσωπικές δυσκολίες του καθενός. Οι απαντήσεις που δόθηκαν από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες συνοψίζονται στον Πίνακα 5.

« Μπορείτε να αναφερθείτε σε κάποιες δυσκολίες που είχαν τα παιδιά κατά την περίοδο της τηλεκπαίδευσης; »

Πίνακας 4.4. ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ COVID 19

<u>ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ</u>	ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ COVID 19		
	ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΙ	ΓΟΝΕΙΣ	ΠΑΙΔΙΑ
Η επαφή με τους άλλους	Δυσκολίες είχαν περισσότερο ως προς την κατανόηση, είχε κουράσει και τα παιδιά, δηλαδή έπρεπε να τους κεντρίξεις	εμείς έπρεπε να κάνουμε και το ρόλο του δασκάλου, ο χανόταν ο ποιοτικός χρόνος με το γονιό γιατί το παιδί άρχισε να τρέφει πιο αρνητικά συναισθήματα (Γ1, ♀)	δεν μπορούσα να συγκεντρωθώ, ήταν δύσκολο να κάθομαι τώρα στην οθόνη με τόσα παιχνίδια (Π1 ♂)
Ο φόβος	περισσότερο το ενδιαφέρον, να βρίσκουμε πράγματα συνεχώς, να τα «κουνάμε» απο τις καρέκλες (N1, ♀)		Ότι εμείς στο σπίτι δεν είχαμε εκτυπωτή και η κυρία μάς έλεγε να εκτυπώσουμε τις φωτοτυπίες (Π2, ♀)
Γονείς σε ρόλο δασκάλου			
Τεχνικά θέματα	δεν μπορούσαν να έρθουν σε επαφή με τους φίλους τους, δεν μπορούσαν να παίζουν, δεν μπορούσαν να συνεργαστούν, να αλληλεπιδράσουν, (N2, ♀)	δεν είχε καταλάβει τι συνέβαινε και είχε συνηθίσει σε αυτή την ρουτίνα (Γ2, ♂)	Ε κάποια δεν καταλάβαιναν, έκαναν φασαρία και δεν συγκεντρωνόντουσαν (Π3, ♂)
Μη συγκέντρωση	ο φόβος όλων εμάς, πολύ μοναξιά, Κάθε οικογένεια έχει το δικό της πλαίσιο, δεν είναι ότι βοηθήθηκαν όλοι, κάποιοι	ήταν «γιατί δεν μπορώ να βγω έξω να δω τους φίλους μου» παιδί είχε λαχανιάσει στο τετράγωνο που εμάς αυτό μας σόκαρε (Γ3, ♀)	δεν μπορούσα να παίξω με τους φίλους μου, με δυσκόλευε η άσκηση λίγο ενώ από κοντά όχι (Π4, ♂)
			Η κυρία δεν με έβλεπε που σήκωνα το χέρι και δεν μιλούσα (Π5, ♀)

	<p>δυσκολεύτηκαν πάρα πολύ.(N3, ♀)</p> <p>κάτσουν τα παιδιά μπροστά από την οθόνη, να κρατήσουμε το ενδιαφέρον των παιδιών στην τηλεκπαίδευση (N4, ♀)</p> <p>δυσκολεύονταν να τηρήσουν μία σειρά προτεραιότητας (N5, ♀)</p>	<p>ο εγκλεισμός, ότι δεν μπόρεσαν να συναντήσουν τους φίλους τους και να παίξουν (Γ4, ♀)</p> <p>τεχνικά ζητήματα, εμένα αυτό με τρομάζει το να είναι το παιδί και να κάνει το μάθημα απ' το σπίτι (Γ5, ♀)</p>	
--	---	---	--

4.3.1 Σχολιασμός και ερμηνεία δυσκολιών των παιδιών κατά την περίοδο Covid 19

Στον συγκεκριμένο άξονα γίνεται αναφορά στις δυσκολίες που κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν τα παιδιά εκείνη την περίοδο. Από τον πίνακα είναι ξεκάθαρες οι δυσκολίες με τις οποίες βρέθηκαν αντιμέτωπα τα παιδιά, κάτι που αναφέρουν και τα ίδια αλλά και οι εκπαιδευτικοί. Από την άλλη, οι γονείς εστίασαν στον νέο ρόλο που έπρεπε να αναλάβουν, αυτόν του εκπαιδευτικού, και τις εντάσεις και δυσκολίες που αυτό είχε στις σχέσεις με τα παιδιά τους. Ειδικότερα, όπως αναφέρουν:

«Η πιο μεγάλη δυσκολία είναι ότι υπήρχε πάρα πολλή τριβή με τους γονείς, γιατί δεν ήταν πολύ σαφώς διαχωρισμένοι οι ρόλοι, καθώς εμείς έπρεπε να κάνουμε και το ρόλο του δασκάλου, να ελέγχουμε τι έχουν κάνει, να τα διορθώνουμε, και τα παιδιά έχουν άλλη οικειότητα μαζί μας από αυτή που έχουν με τους δασκάλους. Έτσι λοιπόν χανόταν ο ποιοτικός χρόνος με το γονιό γιατί το παιδί άρχισε να τρέφει πιο αρνητικά συναισθήματα, σου έλεγε “Δεν είσαι δασκάλα” για να μου πεις τι θα κάνω» ή “εμάς η δασκάλα έτσι μας έχει πει, έτσι θα το κάνω”. Επίσης υπήρχε πάρα πολύ φόρτος εργασίας για το σχολείο, έπρεπε να σκανάρουμε, να βγάζουμε φωτοτυπίες, να στέλνουμε τα μαθήματα που είχαν κάνει, δηλαδή είχε πάρα πολύ φόρτο όλο αυτό για εμάς και συν ότι δεν υπήρχε χρόνος να κάνουμε τη δουλειά μας και εμείς σωστά, απερίσπαστοι» (Γ1, ♀).

Οι γονείς κλήθηκαν να αναλάβουν επιπλέον ρόλους χωρίς να έχουν τις γνώσεις και τα ψυχικά αποθέματα, γι' αυτό η υποστήριξη τους θα βοηθούσε σημαντικά στην καλύτερη διαχείριση της νέας κατάστασης. Ο ρόλος του δασκάλου ήταν κάτι νέο και άγνωστο για αυτούς. Για τον λόγο αυτόν είναι σημαντικό να τονιστεί η σημασία της υποστήριξης και των γονέων. Οι γονείς θα έπρεπε ιδανικά να ενημερωθούν για τους

νέους ρόλους που θα αναλάβουν, για την ομαλή μετάβαση στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση και για την εύκολη προσαρμογή των παιδιών σε αυτήν την νέα συνθήκη. Αυτό θα μπορούσε να γίνει εφικτό με την βοήθεια των νηπιαγωγών. Κατά την εξέλιξη των διαδικτυακών μαθημάτων να συμβουλευθούν τους γονείς, να τους βοηθούν να αντιμετωπίσουν τις απαιτήσεις των παιδιών και να τους ενημερώνουν (Yildirim, 2021). Αυτό θα μπορούσε να απευθύνεται σε όλους τους γονείς, ωστόσο ούτε οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί δεν γνώριζαν πώς να διαχειριστούν την νέα πραγματικότητα.

Πίνακας 4.5. ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΓΟΝΕΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ COVID 19

<u>ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ</u>	ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΓΟΝΕΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ COVID 19		
	ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΙ	ΓΟΝΕΙΣ	ΠΑΙΔΙΑ
Δυσκολίες στην τηλεργασία	Όταν ήταν με τους παππούδες και τις γιαγιάδες δυσκόλευε, Πήγαινε και πιο πίσω το μάθημα (N1, ♀)	με την εργασία τους, με τους άλλους γονείς ήμασταν σαν ξένοι (Γ1, ♀)	η φασαρία από την τηλεκπαίδευση στη δουλειά τους (Π1 ♂)
Ανασφάλεια για Covid 19	Οι γονείς είχαν πολύ άγχος, νομίζω και εκείνοι πείστηκαν αρκετά σε αυτό το κομμάτι, γιατί έπρεπε να κάνουν πολλά πράγματα παράλληλα (N2, ♀)	Η ανασφάλεια ότι μπορεί να αρρωστήσει το παιδί, σχέση με τη δουλειά (Γ2, ♂)	έπρεπε να είναι στη δουλειά γιατί το αφεντικό της δεν την άφηνε να μην είναι στη δουλειά (Π2, ♀)
	πολλά παιδιά αναγκάστηκαν να μην παρακολουθήσουν το μάθημα και δεν συμμετείχαν, γιατί οι γονείς έπρεπε να δουλέψουν παράλληλα, μικρά παιδιά ήθελαν μία επίβλεψη. (N3, ♀)	σαν να μην υπήρχε κατανόηση, ο περιορισμός του να μην βλέπουν τους φίλους τους, αβεβαιότητα, Μια άλλη δυσκολία ήταν η μάσκα (Γ3, ♀)	Ότι τα παιδιά δεν μπορούν να προσαρμοστούν πολύ καλά στο διαδικτυακό μάθημα (Π3, ♂)
	Οι γονείς ήταν ήρωες εκείνη την περίοδο, παππούδες - γιαγιάδες ήταν όλοι εκεί απίκο,	Ο εγκλεισμός με τα παιδιά στο σπίτι, η επαφή πολλές ώρες με	ο αδελφός μου, που ήταν μωρό, την μαμά την δυσκόλευε η δουλειά της (Π4, ♂)
			δυσκόλευε να ανοίγουμε τον

	<p>περίοδος σύγχυσης (N4, ♀)</p> <p>Η μεγαλύτερη δυσκολία ότι έπρεπε να κάθονται μαζί τους, δίπλα τους, να τα συντονίζουν (N5, ♀)</p>	<p>τα παιδιά (Γ4, ♀)</p> <p>δεν μπορείς να δουλέψεις σωστά (Γ5, ♀)</p>	<p>υπολογιστή και να σας βρούμε και να βγαίνω για διάλειμμα και μετά να ξαναμπώ στο μάθημα (Π5, ♀)</p>
--	---	--	--

4.3.2. Σχολιασμός και ερμηνεία δυσκολιών των παιδιών κατά την περίοδο Covid 19

Όπως προαναφέρθηκε, πέρα από την δυσκολία του νέου ρόλου, σε αυτό τον υπο-άξονα προστίθεται και η δυσκολία της τηλεργασίας και συνάμα της υποστήριξης των παιδιών στην τηλεεκπαίδευση. Ωστόσο φαίνεται να υπάρχει κατανόηση από τους εκπαιδευτικούς για όλα όσα είχαν να διαχειριστούν οι γονείς κατά την πανδημική περίοδο. Πολλοί εκπαιδευτικοί ανέφεραν ότι υπήρχαν αρκετές απουσίες λόγω της τηλεργασίας των γονέων ή της μη κατοχής ηλεκτρονικών συσκευών.

«Όλοι οι γονείς έπρεπε να δουλέψουν από το σπίτι και να κάνουν και τον δεσμοφύλακα στα παιδιά, πάρα πολύ δύσκολο. **Οι γονείς ήταν ήρωες εκείνη την περίοδο, παππούδες - γιαγιάδες ήταν όλοι εκεί, απίκο.** Ήταν μία περίοδος σύγχυσης για όλους, δηλαδή ακόμα και αν εμείς, ως εκπαιδευτικοί, κάποιες φορές θυμόναμε επειδή κάποιος μίλαγε, υπήρχε μία φασαρία, γιατί εκείνη την ώρα κάνεις τη δουλειά σου, από την άλλη αν κάτσεις και το σκεφτείς, δηλαδή τώρα που το σκέφτομαι ετεροχρονισμένα, οι γονείς τελικά έκαναν ακόμα πιο δύσκολη δουλειά. Δηλαδή εμείς από τη μεριά μας μπορεί να θέλαμε να τους κρατάμε ευχαριστημένους, από την άλλη και οι

ίδιοι έπρεπε να δουλέψουν από το σπίτι και ταυτόχρονα έπρεπε να μπαίνουν και στην τηλεκπαίδευση» (N4, ♀).

Αξίζει να τονιστεί η σημασία της κατανόησης και ενσυναίσθησης μεταξύ όλων. Από το συγκεκριμένο απόσπασμα φαίνεται ότι η νηπιαγωγός «βάζει» νοερά τον εαυτό της στην θέση των γονέων και όσων είχαν και οι ίδιοι να διαχειριστούν παράλληλα. Είναι γεγονός ότι η σχέση σχολείου - οικογένειας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο και έχει άμεσες επιδράσεις τόσο στην στάση που θα υιοθετήσουν τα παιδιά προς το σχολείο όσο και στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Ταυτόχρονα, και τα ίδια τα παιδιά είχαν αντιληφθεί τις δυσκολίες που είχαν να αντιμετωπίσουν οι γονείς τους με την εργασία τους και την υποστήριξη αυτών ταυτόχρονα:

«Ότι τα παιδιά τους συνέχεια πεινάγανε, θέλανε να φάνε σοκολάτα (γελάει), να φάνε παγωτό, ήταν δύσκολο για τους γονείς (σταματάει). Θα τους δυσκόλευε η φασαρία από την τηλεκπαίδευση στη δουλειά τους, οι γονείς που δούλευαν από το σπίτι θα ακουγόταν ο υπολογιστής των παιδιών. Αυτά!» (Π1 ♂).

Πίνακας 4.6. ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ COVID 19

<u>ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ</u>	ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ COVID 19		
	ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΙ	ΓΟΝΕΙΣ	ΠΑΙΔΙΑ

<p>Τρόποι να κρατήσεις το ενδιαφέρον των παιδιών</p>	<p>να ψάξεις, να κεντρίσεις το ενδιαφέρον με βιντεάκια, με παραμύθια (N1, ♀)</p>	<p>πάρα πολύ προετοιμασία, δύσκολο να έχεις καλό έλεγχο της κατάστασης όταν είσαι από μακριά, αποστασιοποιημένες οι σχέσεις (Γ1, ♀)</p>	<p>δεν είχαμε τιμωρίες (γελάει), δεν είχαμε παρατηρήσεις ας πούμε. (Π1 ♂)</p>
<p>Πρόσβαση των γονέων στην εκπαίδευση</p>	<p>να βρουν νέους τρόπους αλληλεπίδρασης, να προσαρμόσουμε το πρόγραμμα ώστε να αλληλεπιδρούν τα παιδιά μέσα από το Διαδίκτυο (N2, ♀)</p>	<p>πρέπει να βρεις τρόπο να του κινήσεις το ενδιαφέρον, καινούργιο και πρωτόγνωρο (Γ2, ♂)</p>	<p>Ότι μιλούσαμε όλοι μαζί και είχε φασαρία (Π2, ♀)</p>
<p>Δεν υπήρχε συντονισμός</p>	<p>Η σύνδεση ήταν τραγική, δεν μπορείς να κρατήσεις τα παιδιά στον υπολογιστή (N3, ♀)</p> <p>Δεν είχαμε δυσκολίες γιατί το σχολείο μας παρείχε τα πάντα (N4, ♀)</p> <p>Η έλλειψη του υλικού, έλλειψη φυσικά της προσωπικής επαφής (N5, ♀)</p>	<p>οι γονείς είχαμε τη δυνατότητα να σας δούμε στη δουλειά σας, πολύ άβολο (Γ3, ♀)</p> <p>δεν ήξερε πώς να χειριστεί τον υπολογιστή και τότε μπορεί να μην υπήρχε ο απαραίτητος εξοπλισμός(Γ4, ♀)</p> <p>δεν ένιωθαν άνετα που γινόταν το μάθημα από τον υπολογιστή, πολύ δύσκολο (Γ5, ♀)</p>	<p>μιλούσαν και δεν άκουγαν και δεν μπορούσε να κάνει το μάθημα η δασκάλα (Π3, ♂)</p> <p>μιλούσαμε όλοι μαζί και δεν μας άκουγε (Π4, ♂)</p> <p>μιλούσαν όλα μαζί και κάνανε φασαρία (Π5, ♀)</p>

4.3.3. Σχολιασμός και ερμηνεία δυσκολιών των εκπαιδευτικών κατά την περίοδο Covid 19

Από τον παραπάνω πίνακα γίνεται σαφές πόσο προσωπικό χρόνο χρειάστηκε να αφιερώσουν οι εκπαιδευτικοί για τον σχεδιασμό ενός διαδικτυακού μαθήματος, το οποίο να ανταποκρίνεται όχι μόνο στο σχετικό ωρολόγιο πρόγραμμα αλλά και στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των παιδιών. Το θετικό σε αυτό είναι ότι υπάρχει και η παραδοχή των γονέων για την προσπάθεια που χρειάστηκε να καταβάλουν οι

εκπαιδευτικοί. Η ενσυναίσθηση όλων, όπως προαναφέρθηκε, διαδραματίζει κύριο ρόλο και στην σχέση που θα διαμορφωθεί μεταξύ των ατόμων. Ειδικότερα παρατίθενται σχετικά αποσπάσματα όπου διαφαίνεται αυτή η κατανόηση-αναγνώριση της προσπάθειας:

«...το πιο δύσκολο ήταν πώς να **προσαρμόσουμε το πρόγραμμα ώστε να αλληλεπιδρούν τα παιδιά μέσα από το Διαδίκτυο**» (N2, ♀).

«Οι εκπαιδευτικοί είχαν και αυτοί αρκετές δυσκολίες, το πρώτο και το κύριο είναι ότι είχαν σίγουρα **πάρα πολλή προετοιμασία**, για να μπορούν όλες αυτές τις παραδόσεις που θα ήθελαν να κάνουν να τις έχουν προετοιμάσει, να τα έχουν σκαναρισμένα για να τα δείχνουν στα παιδιά, με κυκλάκια, με χρώματα, πώς να τους μάθουν ορθογραφία, πώς να γράφουν. Είναι πολύ **δύσκολο να έχεις καλό έλεγχο της κατάστασης όταν είσαι από μακριά**. Όταν μπαίνεις σε μια τάξη, κατευθείαν με την ματιά σου μπορείς να σκανάρεις όλο τον χώρο. Όταν κοιτάζεις μικρά παραθυράκια σε μία οθόνη, δεν ξέρεις πού να πρωτοκοιτάξεις, πολύ πρωτόγνωρο. Επίσης, θεωρώ και οι δασκάλες μεταξύ τους είχαν μεγάλη δυσκολία, γιατί δεν βρίσκονταν σαν ομάδες, είχε μειωθεί πολύ η αλληλεπίδραση. Αν το παιδί δεν αισθανόταν καλά ή ήθελε να συζητήσει κάτι με την δασκάλα, δεν υπήρχε αυτό το ενδεχόμενο, να κάθεται δηλαδή διαδικτυακά να πει το πρόβλημά του. **Ήταν πάρα πολύ δύσκολο να οργανώσουν γιορτή, έγινε κιόλας μία γιορτή διαδικτυακά**. Τι γιορτή ήταν αυτή τώρα... Μας είχαν στείλει εμάς το ποίημα, να κάτσουμε να το μάθουμε στα παιδιά και ήταν ντυμένα τα παιδιά μπροστά στις κάμερες και ήμασταν εμείς γύρω-γύρω και χειροκροτούσαμε από τις κάμερες. **Ήταν πάρα πολύ άβολο όλο αυτό, δεν ξέρω πώς αλλιώς να το περιγράψω**. Δηλαδή τώρα από μακριά να κάνουμε γιορτή ήταν πολύ δύσκολο και για τη δασκάλα να γνωρίσει τα παιδιά, τον χαρακτήρα τους, αφού τα έβλεπε από μία οθόνη, να γνωρίσει τις δυσκολίες, να έρθει κοντά μαζί τους, να τα παρατηρήσει στο διάλειμμα πώς παίζουν, ήταν πολύ δύσκολο. **Ήταν πολύ αποστασιοποιημένες οι σχέσεις**» (Γ1, ♀).

Η συγκεκριμένη μητέρα τονίζει την σημασία της διά ζώσης εκπαίδευσης και των δυνατοτήτων της φυσικής παρουσίας και παρατήρηση της τάξης, των παιδιών, των σχέσεων που αναπτύσσονται μεταξύ τους και γενικότερα πώς συνδιαλέγονται μεταξύ τους. Εξάλλου, η παρατήρηση είναι μια διαδικασία που επιτρέπει να δει κάποιος πιο προσεκτικά ένα γεγονός, ένα αντικείμενο ή κάποιο συμβάν. «Παρατηρώ» σημαίνει «βλέπω» με το σύνολο των αισθήσεών μου μια κατάσταση που εξελίσσεται, και τις πληροφορίες που συλλέγω τις καταγράφω με στόχο να τις μελετήσω εκ των υστέρων για την εξαγωγή συμπερασμάτων (Ανδρούσου κ.ά., 2016).

Ακόμα, από τα λόγια της συγκεκριμένης μητέρας αξίζει να εστιάσουμε στο πόσο σημαντικό είναι ο εκπαιδευτικός να είναι συναισθηματικά διαθέσιμος και αυτό γίνεται μόνο με την διά ζώσης εκπαίδευση. Όταν ο παιδαγωγός είναι ψυχικά διαθέσιμος, μπορεί να προσφέρει ψυχικό «κράτημα» στις αγωνίες του παιδιού και συνάμα αυτή η ψυχική διαθεσιμότητα προς το παιδί ενισχύει την αποτελεσματική λειτουργία των διακριτών ρόλων γονέων - παιδαγωγού (Λάγιου-Λιγνού, κ.ά., 2019). Σύμφωνα με τους σύγχρονους παιδαγωγούς και συγκεκριμένα σύμφωνα με τον Piaget, η κατάκτηση της γνώσης είναι μια ενεργητική διαδικασία, και τα παιδιά οικοδομούν σταδιακά την γνώση τους μέσα από την δική τους δραστηριότητα (Ανδρούσου κ.ά., 2016).

Πίνακας 4.7 ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ COVID 19

<u>ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ</u>	ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ COVID 19		
	ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΙ	ΓΟΝΕΙΣ	ΠΑΙΔΙΑ
Εφευρετικότητα	<i>έψαχνα πολύ, Έπρεπε να έχεις εφευρετικότητα βασικά (N1, ♀)</i>	<i>Υπήρχαν κάποιες κόντρες διαδικτυακά αλλά αυτό δεν μπορούσε να λυθεί γιατί αλλιώς αντιμετωπίζεται</i>	<i>Δεν μπορούσα να συγκεντρωθώ με όλα αυτά τα παιχνίδια εδώ πέρα (Π1 ♂)</i>
Θέματα συγκέντρωσης	<i>να ψάξω να βρω ένα τρόπο να είναι πιο ευχάριστο το μάθημα για τα παιδιά, να τους κινήσει το ενδιαφέρον, καθημερινά έπρεπε να βρούμε και κάτι άλλο (N2, ♀)</i>	<i>μία κατάσταση από κοντά (Γ1, ♀)</i>	<i>δεν μπορούσα εύκολα να μπω στο μάθημα και ούτε η γιαγιά ήξερε (Π2, ♀)</i>
Έλλειψη υλικού	<i>έλλειψη χρόνου, δύσκολο να βρω δραστηριότητες οι οποίες θα μπορούν να κρατήσουν τα παιδιά (N3, ♀)</i>	<i>να κάνω μάθημα από ένα υπολογιστή, Μετά ας πούμε μου κακοφάνηκε (Γ2, ♂)</i>	<i>δεν μπορούσα να συγκεντρωθώ (Π3, ♂)</i>
	<i>ο εργοδότης μου ήταν πολύ τυπικός και η συνεργασία μου επίσης με τη συνάδελφο ήταν πολύ καλή, δεν είχα κάποια δυσκολία (N4, ♀)</i>	<i>κανείς δεν απάντησε, υπήρχε σιωπή (Γ3, ♀)</i>	<i>δεν μπορούσα να παίζω ό,τι ήθελα (Π4, ♂)</i>
	<i>Η έλλειψη υλικού, να τραβήξω το ενδιαφέρον (N5, ♀)</i>	<i>το παιδί γκρίνιαζε πολλές φορές λόγω του ότι ήμασταν μέσα όλη μέρα ή ότι ήθελε να βρεθεί με τους φίλους του(Γ4, ♀)</i>	<i>είχα σταματήσει το μπαλέτο και που δεν πηγαίναμε στο πάρκο πια (Π5, ♀)</i>
		<i>ήταν σαν παιχνίδι το μάθημα, δεν ήταν μάθημα αυτό (Γ5, ♀)</i>	

4.3.4. Σχολιασμός και ερμηνεία των προσωπικών δυσκολιών των συμμετεχόντων κατά την περίοδο Covid 19

Στο σημείο αυτό οι συμμετέχοντες εκφράζουν τις προσωπικές δυσκολίες που αντιμετώπισαν κατά την πανδημική περίοδο. Σχεδόν όλοι οι εκπαιδευτικοί εστίασαν στην έλλειψη υλικού και στον προσωπικό χρόνο που αφιέρωναν καθημερινά για τον σχεδιασμό πρωτότυπων δραστηριοτήτων με στόχο να είναι ελκυστικές και να τραβούν ενδιαφέρον των παιδιών. Αναλυτικότερα:

«.....έψαχνα πολύ στον υπολογιστή να βρω πράγματα που να είναι πιο διαδραστικά» (N1, ♀).

«...να ψάξω να βρω έναν τρόπο να είναι πιο ευχάριστο το μάθημα για τα παιδιά, να τους κινήσει το ενδιαφέρον [...] καθημερινά έπρεπε να βρούμε και κάτι άλλο που να τους κεντρίσει το ενδιαφέρον και να μείνουν (το τονίζει) στο μάθημα εκείνη την ώρα. Αυτή ήταν η μεγαλύτερη πρόκληση για μένα» (N2, ♀).

«...δύσκολο να βρω δραστηριότητες οι οποίες θα μπορούν να κρατήσουν τα παιδιά δύο ώρες, δεν μπορεί η επαφή που έχουμε στην τάξη με τα παιδιά να μεταφερθεί σε μια οθόνη, δεν γίνεται, είναι αδύνατον» (N3, ♀).

«.....να τραβήξω το ενδιαφέρον των παιδιών και να έχει νόημα όλο αυτό...» (N4, ♀).

Σύμφωνα με την Βοσνιάδου (2001), οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να είναι αρκετά προσεκτικοί με τις δραστηριότητες που επιλέγουν, καθώς αποτελεί συχνό φαινόμενο αρκετές από τις σχολικές δραστηριότητες να μην έχουν καμία σκοπιμότητα για τους μαθητές επειδή δεν καταλαβαίνουν για ποιο λόγο τις κάνουν, ποιος είναι ο σκοπός τους και η χρησιμότητά τους και έτσι να μην έχουν νόημα για τα παιδιά, με αποτέλεσμα αυτά να χάνουν το ενδιαφέρον και το κίνητρο, ώστε να συμμετέχουν σε αυτήν την διαδικασία. Από τα παραπάνω αποσπάσματα φαίνεται ότι οι εκπαιδευτικοί ενδιαφέρονται πραγματικά για το πώς να δημιουργήσουν ένα πρόγραμμα που να έχει νόημα για τα παιδιά, θέτουν το «παιδί» και τα ενδιαφέροντά του στο κέντρο της μάθησης και επικεντρώνονται σε αυτό, η γνώση να οικοδομηθεί από τα παιδιά.

Από την άλλη, οι περισσότερη γονείς εξέφρασαν την δυσαρέσκειά τους προς την εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Συγκεκριμένα, όπως αναφέρει μια μαμά:

«...ήταν σαν παιχνίδι το μάθημα, δεν ήταν μάθημα αυτό» (Γ5, ♀).

Στο σημείο αυτό θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι πιθανόν οι γονείς να αγνοούν την σημασία που έχει το παιχνίδι στην οικοδόμηση της γνώσης και γενικότερα στην ζωή των παιδιών. Είναι γεγονός ότι μέσα από το παιχνίδι το παιδί κατακτά τον κόσμο, μαθαίνει να εξασκείται σε όσα πρέπει να μάθει, μπορεί να επικοινωνεί τον εαυτό του και τις ανάγκες του. Το παιχνίδι μπορεί να γίνει το σημείο επαφής, από όπου θα ξεπηδήσει η αρμονία, η κατανόηση, αλλά και η επικοινωνία όχι μόνο των παιδιών μεταξύ τους αλλά και με τους ενήλικους.

Σύμφωνα με τον Rutter (1975) και την προσέγγισή του για το παιχνίδι ως θεραπευτικό εργαλείο, η άποψη που επικρατεί είναι ότι το παιχνίδι ως θεραπεία δεν αποτελεί παρά μια τεχνική με την έννοια ότι παρέχει έναν τρόπο επικοινωνίας ανάμεσα στον θεραπευτή και το παιδί, ιδιαίτερα για παιδιά νηπιακής και μικρότερης ηλικίας,

όπου η επικοινωνία μπορεί να γίνει μόνο μέσω του παιχνιδιού. Επομένως, το παιχνίδι, ακριβώς επειδή είναι πολύ οικείο και αυθόρμητο ως μέσο έκφρασης για το παιδί, παρέχει το πλαίσιο μέσω του οποίου ο θεραπευτής μπορεί να το βοηθήσει να διερευνήσει και να επιλύσει τα προβλήματα και να αντιμετωπίσει τις ανησυχίες και τους φόβους του.

Τα παιδιά, από την άλλη, εξέφρασαν τις δικές τους δυσκολίες, που αφορούσαν την δυσκολία συγκέντρωσης σε αυτήν την συνθήκη και συγκεκριμένα στο πλαίσιο του σπιτιού-του δωματίου τους. Όπως αναφέρουν:

«Εγώ προσπαθούσα να κάνω το μάθημα και να ακούσω και οι φίλοι μου φώναζαν και δεν μπορούσα να συγκεντρωθώ αλλά δεν φώναζαν μόνο οι φίλοι μου και τα άλλα παιδιά» (Π3, ♂).

«.....Δεν μπορούσα να συγκεντρωθώ με όλα αυτά τα παιχνίδια εδώ πέρα, ενώ στο σχολείο συγκεντρώνεσαι, δεν έχει παιχνίδια από δω και από κει» (Π1 ♂).

4.5. Δυσκολίες στην μετάβαση από την εξ αποστάσεως στην δια ζώσης εκπαίδευση

Στο σημείο αυτό η ερευνήτρια εστιάζει στις δυσκολίες που είχαν να αντιμετωπίσουν οι συμμετέχοντες μετά την περίοδο του Covid 19. Συγκεκριμένα, αυτός ο άξονας διακρίνεται σε 4 υπο-άξονες: τις δυσκολίες που συνάντησαν τα παιδιά με την επιστροφή τους στην διά ζώσης εκπαίδευση, τις δυσκολίες των γονέων και έπειτα των εκπαιδευτικών με την επιστροφή τους στην διά ζώσης εκπαίδευση αλλά και τις προσωπικές δυσκολίες που προέκυψαν.

«Μπορείτε να αναφερθείτε σε κάποιες από τις δυσκολίες που έχουν τα παιδιά σήμερα στην εκπαίδευση;»

Η συγκεκριμένη ερώτηση στοχεύει σε απαντήσεις που αφορούν τις δυσκολίες που συνάντησαν τα παιδιά στην διά ζώσης εκπαίδευση μετά την όλη εμπειρία της τηλεεκπαίδευσης.

Πίνακας 4.8. ΟΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΔΙΑ ΖΩΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

<u>ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ</u>	ΟΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΔΙΑ ΖΩΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ		
	ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΙ	ΓΟΝΕΙΣ	ΠΑΙΔΙΑ

<p>Κενά στην εκπαίδευση</p> <p>Νέοι κανόνες υγιεινής</p> <p>Προσαρμογή στην ρουτίνα του σχολείου</p>	<p>Έχουν μείνει και λίγο πίσω στον τρόπο κατανόησης, τον γραπτό και το προφορικό λόγο, και στην αναγνώριση των γραμμμάτων. Έχουμε περισσότερο κίνητρο στο σχολείο (N1, ♀)</p> <p>προσαρμογή ξανά, ξανά να συνηθίσουν σε κάτι καινούργιο (N2, ♀)</p> <p>ότι θα μπορούσαμε να είχανε δουλευτεί πολύ περισσότερο από κοντά, δεν ήταν τόσο πολύ δουλεμένα με άλλες χρονιές που τα είχα από κοντά (N3, ♀)</p> <p>είχε μείνει το κοινωνικό τους πίσω και το συναισθηματικό και οι κανόνες ότι έπρεπε τα παιδιά να συμμορφωθούν σε νέους κανόνες υγιεινής (N4, ♀)</p> <p>με είχε εντυπωσιάσει το πόσο πειθαρχημένα ήταν τα παιδιά στους κανόνες υγιεινής (N5, ♀)</p>	<p>Μάσκα, δυσκολία της προσαρμογής (Γ1, ♀)</p> <p>είναι αναγκαίο σε αυτή την ηλικία να αλληλεπιδρούν με τον κόσμο και με τους άλλους (Γ2, ♂)</p> <p>να προσαρμοστεί ξανά στους κανόνες του σχολείου, έπρεπε να ξαναμπει σε αυτή την ρουτίνα την οποία είχε ξεχάσει (Γ3, ♀)</p> <p>Η προσαρμογή στην ζωή του σχολείου, στους κανόνες και οι πολλές ώρες πάλι στο σχολείο (Γ4, ♀)</p> <p>στερήθηκε πάρα πολύ το παιχνίδι και τους φίλους της (Γ5, ♀)</p>	<p>δυσκολία στα μαθήματα και στο διάβασμα (Π1 ♂)</p> <p>Η ορθογραφία και τα γράμματα (Π2, ♀)</p> <p>τα μαθήματα (Π3, ♂)</p> <p>η μάσκα, όλη την ώρα αντισηπτικό (Π4, ♂)</p> <p>μ' αρέσει που βλέπω την κυρία από κοντά και αγκαλιαζόμαστε, παίζω με τους φίλους μου και βγαίνουμε στον κήπο (Π5, ♀)</p>
---	---	--	---

4.5.1. Σχολιασμός και ερμηνεία δυσκολιών που συνάντησαν τα παιδιά με την επιστροφή τους στην δια ζώσης εκπαίδευση

Στο σημείο αυτό γονείς και εκπαιδευτικοί τονίζουν ότι η επιστροφή στην δια ζώσης εκπαίδευση αποτέλεσε μια νέα προσαρμογή στους κανόνες, στους ρυθμούς και στο σχολικό πλαίσιο γενικότερα. Παρατίθενται σχετικά αποσπάσματα:

«...νομίζω τις πρώτες μέρες γινόταν **προσαρμογή ξανά** (χαμογελάει). Σαν να ήταν η 1^η μέρα στο σχολείο, δηλαδή και τα παιδιά είχαν την ανάγκη πιο πολύ όχι να κάνουμε μάθημα ή να κάνουμε κατασκευή αλλά να παίξουν» (N2, ♀).

«...**Η δυσκολία της προσαρμογής**, στο ότι ήταν πάλι σε ένα σύνολο, είμαι μέρος ενός συνόλου και πρέπει **ξανά να μπω στους ρυθμούς**, να μάθω πάλι να συνυπάρχω με όλους τους συμμαθητές, πρέπει να μάθω να περιμένω τη σειρά μου, ήταν το θέμα της προσαρμογής στην ρουτίνα του σχολείου, στους κανόνες του σχολείου» (Γ1, ♀).

«...Οι δυσκολίες που σίγουρα συνάντησε μετά, στην δια ζώσης εκπαίδευση, ήταν να **ξαναμπεί στο πλαίσιο της ομάδας, να προσαρμοστεί ξανά στους κανόνες του σχολείου**, να ακούει τη δασκάλα, να μάθει να ξανακοιμάται το μεσημέρι, γιατί από ένα σημείο και μετά στο σπίτι δεν ήθελε να κοιμάται το μεσημέρι, κι όμως **έπρεπε να μπει στο πρόγραμμα του σχολείου, έπρεπε να ξαναμπεί σε αυτή τη ρουτίνα την οποία είχε ξεχάσει**. Άλλες δυσκολίες όπως το να μη δει πλέον τηλεόραση όπως είχε συνηθίσει, το να ξυπνάει πρωί για να πάει στο σχολείο. Μια προσαρμογή από την αρχή εν ολίγοις» (Γ3, ♀).

«**Η προσαρμογή πάλι στα θρανία, γενικά στην ζωή του σχολείου, στους κανόνες και οι πολλές ώρες πάλι στο σχολείο...**» (Γ4, ♀).

«...Το μόνο που έχω να αναφέρω είναι ότι **στερήθηκε πάρα πολύ το παιχνίδι και τους φίλους της**» (Γ5, ♀).

Με βάση τον Οδηγό Νηπιαγωγού (2006), η διαδικασία της προσαρμογής και η διευκόλυνση αυτής διακρίνεται σε τρεις άξονες, οι οποίοι είναι οι εξής: Αρχικά μέσα από την διαμόρφωση σχέσης εμπιστοσύνης του εκπαιδευτικού με τους γονείς, η εδραίωση δηλαδή μιας σχέσης συνεργασίας, που είναι απαραίτητη για την εκπαιδευτική διαδικασία. Στην συνέχεια, η διαμόρφωση σχέσης ασφάλειας και οικειότητας του εκπαιδευτικού με το παιδί, όπου η νηπιαγωγός πρέπει να εστιάσει ξανά στο να δημιουργήσει σχέση οικειότητας και να απευθύνεται σε κάθε παιδί ξεχωριστά με σχόλια ή ερωτήσεις που δείχνουν προσωπικό ενδιαφέρον. Και τέλος, στην διαμόρφωση κατάλληλων συνθηκών στο σχολικό περιβάλλον, στην οργάνωση μαθησιακών εμπειριών που θα διευκολύνουν την προσαρμογή των μαθητών.

Κάτι στο οποίο φαίνεται να εστίασαν ιδιαίτερα οι εκπαιδευτικοί, όπως ανέφεραν, ήταν να αφήσουν τα παιδιά να παίξουν, να αλληλεπιδράσουν μεταξύ τους. Αυτή ήταν και η ανάγκη των παιδιών, το παιχνίδι με τους φίλους τους, το ελεύθερο παιχνίδι στον κήπο. Ειδικότερα, και τα ίδια τα παιδιά αναφέρουν:

«...μ' αρέσει που βλέπω την κυρία από κοντά και αγκαλιαζόμαστε, **παίζω με τους φίλους μου και βγαίνουμε στον κήπο**» (Π5, ♀).

Από το συγκεκριμένο απόσπασμα επιβεβαιώνεται και η αντίληψη ότι τα παιδιά σε αυτό το στάδιο μεταξύ 5-12 ετών αφιερώνουν περισσότερο χρόνο στους συνομήλικους τους και λιγότερο στους γονείς τους, οι συνομήλικοι λοιπόν αναλαμβάνουν πιο εξέχοντα ρόλο στην ζωή τους και ασκούν μεγαλύτερη επίδραση ως μια μορφή κοινωνικού ελέγχου με σημαντική ισχύ στην διαμόρφωση της συμπεριφοράς και της ανάπτυξής τους (Lightfoot κ.ά., 2014). Επομένως, κύριος σκοπός των εκπαιδευτικών θα πρέπει να είναι η συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη και έκφραση των μαθητών, τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο.

«Μπορείτε να αναφερθείτε σε κάποιες από τις δυσκολίες που έχουν οι γονείς σήμερα στην εκπαίδευση;»

Σκοπός της συγκεκριμένης ερώτησης είναι να αντλήσει πληροφορίες σχετικά με τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν οι γονείς με την επιστροφή τους στους ρυθμούς της διά ζώσης εργασίας και εκπαίδευσης.

Πίνακας 4.9 ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΓΟΝΕΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΗΝ ΔΙΑ ΖΩΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

<u>ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ</u>	ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΓΟΝΕΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΗΝ ΔΙΑ ΖΩΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ		
	ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΙ	ΓΟΝΕΙΣ	ΠΑΙΔΙΑ

<p>Ανασφάλεια και φόβος μην κολλήσουν</p> <p>Δυσκολίες στη ρουτίνα του σχολείου και της εργασίας</p>	<p>το κομμάτι της γραφής, περισσότερο να ασχοληθούν και με τα παιδιά αλλά και στο θέμα συμπεριφοράς, οι γονείς να βάλουν περισσότερα όρια στα παιδιά και πρέπει να ξανασυνηθίσουν τη ρουτίνα του σχολείου, λίγο τους κανόνες (N1, ♀)</p> <p>να αρνηθούν τις πολλές εξωσχολικές επαφές, ο κόσμος φοβάται (N2, ♀)</p> <p>να μπουν πάλι σε ένα ρυθμό (N3, ♀)</p> <p>Ίσως μια ανασφάλεια και ένα άγχος για το αν θα κολλήσουν τα παιδιά στο σχολείο (N4, ♀)</p> <p>Σίγουρα ήταν και εκείνοι πιο ελεύθεροι, δεν είχαν την έννοια ότι “έχω το παιδί μέσα σε όλο αυτό” (N5, ♀)</p>	<p>Έπρεπε να διαχειριστούν τη δυσκολία των παιδιών, ήταν σαν να πηγαίνουν πρώτη φορά σχολείο και υπήρχε και ο φόβος μην κολλήσουν(Γ1, ♀)</p> <p>Ο φόβος ότι θα αρρωστήσει το παιδί και τα σενάρια φρίκης(Γ2, ♂)</p> <p>η επιστροφή στο πρωινό ζύπνημα, υιοθετήσαμε ξαφνικά τον φόβο μην κολλήσουμε (Γ3, ♀)</p> <p>Τα κενά που βγαίνανε μπροστά, ο φόβος μην κολλήσουν τα παιδιά(Γ4, ♀)</p> <p>δεν μπορούσαν να ξυπνάνε ξανά πρωί, είχαν συνηθίσει να είναι στο σπίτι, τα παιδιά είχαν μείνει πολύ πίσω σε εκπαιδευτικό επίπεδο (Γ5, ♀)</p>	<p>Το ότι δεν μπορούν να μας βλέπουν πια τόσο πολύ, δυσκολία ότι στα διαλείμματα δεν μπορούσαμε να παίζουμε γιατί δεν είχαμε χρόνο (Π1 ♂)</p> <p>η δουλειά, γιατί είναι πολλή ώρα εκεί (Π2, ♀)</p> <p>θα είχαν δυσκολευτεί με τα μαθήματα (Π3, ♂)</p> <p>που ξυπνούσαν πρωί ξανά και μάλλον που δεν μας έβλεπαν πολύ πια (Π4, ♂)</p> <p>δυσκολεύει που πάει στη δουλειά (Π5, ♀)</p>
--	---	--	---

4.5.2. Σχολιασμός και ερμηνεία δυσκολιών που συνάντησαν οι γονείς με την επιστροφή τους στην δια ζώσης εκπαίδευση

Στο συγκεκριμένο ερώτημα αντικατοπτρίζονται τα αισθήματα άγχους, φόβου και ανησυχίας μην νοσήσουν τα παιδιά ή και οι ίδιοι οι γονείς και τα σενάρια που αυτά τα αισθήματα προκάλεσαν. Ακόμα, τα παιδιά αναφέρουν δυσκολίες που αντιμετώπισαν οι γονείς στην επιστροφή στην εργασία τους, καθώς, όπως φαίνεται, εκτός του ότι είχαν τα ίδια να αντιμετωπίσουν ζητήματα προσαρμογής, τα παιδιά αντιλαμβάνονται και τις δυσκολίες προσαρμογής που αντιμετωπίζουν οι γονείς στην εργασία τους. Επομένως, η επιστροφή απαιτούσε εκ νέου προσαρμογή για όλους, καθώς το διάστημα που διήρκεσαν τα περιοριστικά μέτρα ήταν αρκετό.

«Μπορείτε να αναφερθείτε σε κάποιες από τις δυσκολίες που έχουν οι εκπαιδευτικοί σήμερα στην εκπαίδευση;»

Πίνακας 4.10. ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΗΝ ΔΙΑ ΖΩΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

<u>ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ</u>	ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΗΝ ΔΙΑ ΖΩΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ		
	ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΙ	ΓΟΝΕΙΣ	ΠΑΙΔΙΑ

<p>Αλλαγές στις συμπεριφορές των παιδιών</p> <p>Προσαρμογή στα νέα μέτρα υγιεινής</p>	<p>τις συμπεριφορές που μας έρχονται, πάλι να προσαρμοστούμε στο χώρο του σχολείου, στους κανόνες του σχολείου, να διαχωρίσουν δηλαδή τους δύο χώρους, αυτό περισσότερο» (N1, ♀)</p> <p>προσαρμογή με την μάσκα, πολλά κενά, πίεση, παραπάνω τρέξιμο και άγχος για να ολοκληρωθεί η ύλη (N2, ♀)</p> <p>έπρεπε να ξανακάνουμε πάλι προσαρμογή με τα παιδιά δεν ήταν εύκολο» (N3, ♀)</p> <p>άγχος αν θα ξαναγίνει καραντίνα (N4, ♀)</p> <p>θέμα προσαρμογής (N5, ♀)</p>	<p>όλο αυτό με την διεξαγωγή των self test, τις μάσκες, τα αντισηπτικά(Γ1, ♀)</p> <p>ο φόβος μην αρρωστήσουμε και το άγχος μην ξανά κλείσουμε (Γ2, ♂)</p> <p>το να καταφέρουν οι δάσκαλοι να καλύψουν αυτό το χαμένο έδαφος φαντάζομαι θα ήταν πολύ αγχωτικό(Γ3, ♀)</p> <p>να προσαρμοστούν γενικά στο πλαίσιο του σχολείου, τα εκπαιδευτικά κενά (Γ4, ♀)</p> <p>κανόνες υγιεινής με τα παιδιά να τους μάθουν (Γ5, ♀)</p>	<p>λίγο το ζύπνημα (Π1 ♂)</p> <p>ήταν χαρούμενη που ήμασταν πάλι από κοντά (Π2, ♀)</p> <p>κάναμε συνέχεια επαναλήψεις κάθε μέρα (Π3, ♂)</p> <p>θέλαμε να είμαστε όλη την ώρα στην αυλή (Π4, ♂)</p> <p>Όταν δεν ακούμε τη δυσκολεύει (Π5, ♀)</p>
---	---	---	---

4.5.3. Σχολιασμός και ερμηνεία δυσκολιών που συνάντησαν οι εκπαιδευτικοί με την επιστροφή τους στην δια ζώσης εκπαίδευση

Στην ενότητα αυτή οι δυσκολίες περιστρέφονται γύρω από την τήρηση των περιοριστικών μέτρων και συγκεκριμένα των μέτρων υγιεινής που τέθηκαν από την

κυβέρνηση στα σχολικά πλαίσια. Ακόμα και σε αυτή την ενότητα οι εκπαιδευτικοί εστιάζουν σε μια περίοδο προσαρμογής. Συγκεκριμένα:

«Οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουμε κυρίως και τις συμπεριφορές που μας έρχονται από το σπίτι και την συνθήκη “πάμε πάλι να προσαρμοστούμε στο χώρο του σχολείου”. Στο χώρο του σχολείου έχουμε αυτούς τους κανόνες, προσπαθούμε να τους τηρήσουμε, να ξανασυνηθίσουμε την παρούσα, τώρα μιλάω εγώ, για να μιλήσω πρέπει να σηκώσω το χέρι μου, προσπαθούμε να συνηθίσουμε αυτό περισσότερο τώρα. Δηλαδή γίνεται η επανάληψη της επανάληψης, δηλαδή το πώς κάθομαι και τι κάνω στο σχολείο. Είναι άλλο το πλαίσιο του σχολείου, οπότε στο σχολείο κάνω συγκεκριμένα πράγματα και στο σπίτι πάλι κάνω συγκεκριμένα πράγματα. Πρέπει να διαχωρίσουν δηλαδή τους δύο χώρους, αυτό περισσότερο» (N1, ♀).

«Φαντάζομαι θα ήταν πολύ δύσκολο γιατί, όταν έχεις και πολλά παιδιά και ξαφνικά έρχονται μετά από 3 μήνες απομόνωση, είναι δύσκολο να προσαρμοστούν πάλι τα παιδιά. Αυτό που είχα πει και πριν, ότι έπρεπε να ξανακάνουμε πάλι προσαρμογή με τα παιδιά δεν ήταν εύκολο» (N3, ♀).

Φαίνεται πως οι κανόνες της ομάδας είναι διαχρονικοί, προσφέρουν ασφάλεια στα μέλη, είναι σημαντικοί για την ομαλή ρύθμιση της ομάδας, διασφαλίζουν την εμπιστοσύνη ανάμεσα στα μέλη, περιλαμβάνουν σεβασμό στις απόψεις των άλλων, σεβασμό στον χρόνο προσέλευσης και αποχώρησης από την ομάδα και έγκαιρη ενημέρωση των άλλων εκπαιδευομένων για την ανάγκη και τους λόγους αποχώρησης (Τσιμπουκλή, 2012). Για αυτό ακριβώς τον λόγο είναι και απαραίτητοι.

Οι κανόνες λοιπόν δημιουργούν τις προϋποθέσεις και το πλαίσιο μέσα στο οποίο θα λαμβάνουν χώρα οι δραστηριότητες της ομάδας. Ορίζουν ένα δημοκρατικό πλαίσιο, όπου όλοι έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις και λειτουργούν σε κλίμα αλληλοσεβασμού και αλληλοϋποστήριξης. Η αποσαφήνιση των κανόνων και η συχνή αναφορά στα «από κοινού συμφωνημένα» της ομάδας μπορεί να συμβάλει στην πορεία των συναντήσεων με την ομάδα, προκειμένου να επιτυγχάνεται σταδιακά η καλύτερη προσαρμογή των παιδιών και να συνειδητοποιούν τη χρησιμότητά τους (Κανδυλάκη, 2010).

Άλλη μία αγωνία ήταν να μην ξανακλείσουν τα σχολεία. Αυτό εξέφρασαν οι γονείς ότι θα απασχολούσε και τους εκπαιδευτικούς, καθώς εστίαζαν και στην μάσκα και το αντισηπτικό, τα νέα μέτρα υγιεινής που επιβλήθηκαν με την επιστροφή στα φυσικά πλαίσια:

«...δυσκολία ήταν όλο αυτό με την διεξαγωγή των self test, τις μάσκες, τα αντισηπτικά, έπρεπε να ελέγχουν αν τα παιδιά το έχουν κάνει, αν ο γονιός το ξέχασε, και αυτό πιθανώς προκαλούσε κάποιες προστριβές γιατί κάποιιοι γονείς μπορεί να ξέχναγαν να κάνουν self test, εκεί ίσως υπήρχε ένα «μπλοκάρισμα» και μία προστριβή» (Γ1, ♀).

«...οι δυσκολίες για μένα είναι πάλι δύο, ο φόβος μην αρρωστήσουμε και το άγχος μην ξανακλείσουμε, δηλαδή έπρεπε να παλεύεις το ψυχολογικό κομμάτι ως προς αυτά τα δύο...» (Γ2, ♂).

Τα παιδιά με την σειρά τους εστίασαν στις επαναλήψεις που έκανα οι εκπαιδευτικοί, που σηματοδοτεί το άγχος των εκπαιδευτικών να ολοκληρώσουν μια οποιαδήποτε ύλη. Συγκεκριμένα:

«Κάποια παιδιά δεν ήξεραν τίποτα γιατί έκαναν βλακείες στο διαδικτυακό μάθημα και φώναζαν και δεν άκουγαν την κυρία και μετά οι δάσκαλοι στο σχολείο, όταν γυρίσαμε, έκαναν ό,τι μπορούσαν για να τους τα μάθουν και **κάναμε συνέχεια επαναλήψεις κάθε μέρα**» (Π3, ♂).

«Όταν δεν ακούμε, τη δυσκολεύει λίγο και μας μαλώνει ή μας κάνει παρατήρηση, ενώ όταν ήμασταν στον υπολογιστή, δεν μας έκανε ποτέ παρατηρήσεις ούτε μας μάλωνε. Από κοντά δεν μας αφήνει η κυρία να κάνουμε πάντα αυτό που θέλουμε ενώ στον υπολογιστή δεν μας έλεγε τίποτα» (Π5, ♀).

«Τους δυσκόλευε μάλλον ότι θέλαμε να είμαστε όλη την ώρα στην αυλή και δεν κάναμε ησυχία στην τάξη» (Π4, ♂).

Η ανάγκη των παιδιών για παιχνίδι και αλληλεπίδραση είναι ξεκάθαρη, αυτό πιθανόν να άγγωνε τους εκπαιδευτικούς από ένα σημείο και έπειτα για το πότε θα ολοκληρώσουν την ύλη, πράγμα που είχαν αντιληφθεί τα παιδιά.

« Μπορείτε να αναφερθείτε σε κάποιες από τις δικές σας προσωπικές δυσκολίες που συναντήσατε στην δια ζώσης εκπαίδευση μετά την περίοδο του Covid 19;»

Πίνακας 4.11. ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΗΝ ΔΙΑ ΖΩΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

<u>ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ</u>	ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΗΝ ΔΙΑ ΖΩΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ		
	ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΙ	ΓΟΝΕΙΣ	ΠΑΙΔΙΑ

<p>Θέματα κατανόησης</p> <p>Υλη</p> <p>Δυσκολίες στα μαθήματα</p>	<p>στο θέμα της κατανόησης των πραγμάτων, της συζήτησης, τα βλέπω και εκεί λίγο πιο μαζεμένα τα παιδιά και πρέπει να τους εξηγήσουμε περισσότερο κάποια πράγματα για να τα κατανοήσουν δυσκολίες και στη γραφή και στην αποστήθιση και στην κατανόηση, γίνεται συνεχής επανάληψη(N1, ♀)</p> <p>άγχος να ολοκληρώσουμε την ύλη (N2, ♀)</p> <p>φοβία με την μάσκα (N3, ♀)</p> <p>άγχος αν θα ξαναγίνει καραντίνα, υπήρχε μία ανασφάλεια (N4, ♀)</p> <p>το θέμα της προσαρμογής (N5, ♀)</p>	<p>να αποδεχτώ πάλι ότι δεν έχω τον έλεγχο (Γ1, ♀)</p> <p>ψυχολογικές, ο φόβος για το παιδί (Γ2, ♂)</p> <p>να συνηθίσουμε ξανά στην καθημερινότητα (Γ3, ♀)</p> <p>είχαμε συνηθίσει να καθόμαστε στο σπίτι, εγώ είχα ξεχάσει να δουλεύω, οπότε έπρεπε πάλι να μπούμε στην παλιά μας ρουτίνα Ήταν μια προσαρμογή και αυτό ξανά στην παλιά μας καθημερινότητα (Γ4, ♀)</p> <p>σταμάτησε και η γκρίνια, δεν αναγνωρίστηκε (Γ5, ♀)</p>	<p>δεν έβλεπα τους γονείς μου πια, να τα ξαναβρώ με τους φίλους μου (Π1, ♂)</p> <p>η ορθογραφία και τα γράμματα(Π2, ♀)</p> <p>πρόσεχα όταν κάναμε το μάθημα από τον υπολογιστή (Π3, ♂)</p> <p>Η μάσκα (Π4, ♂)</p> <p>δεν βγαίνουμε πιο πολύ διάλλειμα (Π5, ♀)</p>
--	--	--	---

4.5.4. Σχολιασμός και ερμηνεία των προσωπικών δυσκολιών των συμμετεχόντων με την επιστροφή τους στην δια ζώσης εκπαίδευση

Στο σημείο αυτό οι συμμετέχοντες εστίασαν στο να καταφέρουν να προσαρμοστούν ξανά στην σχολική ρουτίνα, ενώ μερικοί εκπαιδευτικοί τόνισαν και τις διαφορές που παρατήρησαν στους μαθητές τους με την επιστροφή τους στο σχολείο. Συγκεκριμένα:

«...είχε μείνει το κοινωνικό τους πίσω και το συναισθηματικό και οι κανόνες ότι έπρεπε τα παιδιά να συμμορφωθούν σε νέους κανόνες υγιεινής [...] Για μένα θεωρώ ότι τη μεγαλύτερη πλήξη την είχαν τα παιδιά του δημοτικού, δηλαδή τα παιδιά της Α' δημοτικού ή της Β', εκεί είναι το μαθησιακό παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στο νηπιαγωγείο, ναι μεν έχασαν σημαντικά ερεθίσματα τα παιδιά, χάσανε κάποιες γνώσεις, αλλά το νηπιαγωγείο έχει τόσο ανοιχτό Αναλυτικό Πρόγραμμα που, αν έχασαν κάποια πράγματα, αν από το σπίτι λάβουν ερεθίσματα, θα τα αναπληρώσουν, ενώ το δημοτικό, επειδή βασίζεται στο γνωστικό, το οποίο δεν μπορεί να το καλύψει κάποιος άλλος πέρα από τον εκπαιδευτικό, εκεί, ναι, είναι έντονο το γνωστικό θέμα. Στο νηπιαγωγείο ναι μεν τα παιδιά μπορεί κινητικά να έμειναν λίγο πίσω γιατί είχαν μείνει πολλές ώρες σπίτι, δηλαδή εγώ τα έβλεπα, ήταν πιο άγαρμπα, έπεφταν πιο εύκολα, δηλαδή αυτό επηρεάστηκε, το συναισθηματικό και το κοινωνικό, όχι τόσο το γνωστικό και το μαθησιακό, αυτή είναι η γνώμη μου» (N4, ♀).

«...να προσαρμοστεί ξανά στους κανόνες του σχολείου, να ακούει τη δασκάλα, να μάθει να ζανακοιμάται το μεσημέρι, γιατί από ένα σημείο και μετά στο σπίτι δεν ήθελε να κοιμάται το μεσημέρι κι όμως έπρεπε να μπει στο πρόγραμμα του σχολείου, έπρεπε να ξαναμπει σε αυτή τη ρουτίνα την οποία είχε ξεχάσει...» (Γ3, ♀).

Η έναρξη του σχολείου συνιστά αποχωρισμό για το παιδί, καθώς αποχωρίζεται τους γονείς του, την ασφάλειά του, φεύγει από το πολύ οικείο και δεδομένο που γνωρίζει. Ωστόσο, η περίοδος προσαρμογής δεν αφορά μόνο τα παιδιά αλλά και τους γονείς τους όπως επίσης και τους παιδαγωγούς. Το σχολείο επιτελεί εκτός από τον ακαδημαϊκό ρόλο και έναν ρόλο άμεσα συνδεδεμένο με τη συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών και την ικανότητά τους να σχετίζονται και να αντιμετωπίζουν τις αλλαγές που επιφέρει κάθε «μεγάλωμα» (Αναγνωστάκη, 2021).

Τα παιδιά, από την άλλη, αναφέρουν δυσκολίες ως προς τα μαθήματα και το σχολικό πρόγραμμα:

«Τα παιδιά νομίζω σήμερα έχουν τη δυσκολία στα μαθήματα και στο διάβασμα, για παράδειγμα τα παιδιά της Α' δημοτικού, επειδή δεν έκαναν μαθήματα, ε δυσκολεύονται λίγο και εγώ τους λέω “παιδιά, μη στεναχωριέστε, κάντε τα μαθήματά σας γιατί μετά θα έχετε μία ντουζίνα μαθήματα”. Γιατί έρχονται και μου λένε “Έχουμε δύο λέξεις αντιγραφή” και εγώ γελάω γιατί έχω πάρα πολλά» (Π1, ♂).

«Ε, με δυσκολεύει η ορθογραφία και τα γράμματα λίγο, που πρέπει να τα γράφω και να τα σβήνω, ενώ στον υπολογιστή δεν κάναμε τέτοια, ζωγραφίζαμε και παίζαμε παιχνίδια» (Π2, ♀).

Ενώ οι γονείς τόνισαν τις δυσκολίες αναφορικά με την μάσκα και τα μέτρα υγιεινής.

4.6. Θετικά και αρνητικά χαρακτηριστικά

4.6.1. Σχολιασμός και ερμηνεία θετικών και αρνητικών χαρακτηριστικών της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Πίνακας 4.12. ΘΕΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΕΣ	ΘΕΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ		
	ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΙ	ΓΟΝΕΙΣ	ΠΑΙΔΙΑ
Χρήσιμο εργαλείο	με ευχαριστούσε που μπαίνανε τα παιδιά και τους άρεσε, το αρνητικό ήταν ότι δεν είχαμε επαφή (N1, ♀)	υπάρχει πλέον μία ευελιξία, δεν υπάρχει αποφόρτιση των παιδιών, δεν υπάρχει εκτόνωση (Γ1, ♀)	ότι δεν μπορούσαν να μας κάνουν παρατηρήσεις, γιατί δεν είχαμε κάποια
Ευελιξία	ήταν κάτι πρωτόγνωρο και πιστεύω είναι και χρήσιμο, υπήρξε νομίζω περισσότερη κατανόηση και από τις δυο πλευρές και μια πολύ καλή συνεργασία,	μας διευκόλυνε, δεν υπήρχε αλληλεπίδραση, είχες χάσει την επαφή (Γ2, ♂)	τιμωρία, δεν μπορούσα να συγκεντρωθώ (Π1 ♂)
Περισσότερος προσωπικός χρόνος	δεν μπορούμε να έχουμε το ίδιο αποτέλεσμα, τεχνικά προβλήματα μας καθυστέρησε σε πολλά προγράμματα όπως ανέφερα πριν για την ύλη (N2, ♀)	χάθηκε η έννοια της ομάδας, επενέβησαν οι γονείς περισσότερο (Γ3, ♀)	έπρεπε να αγοράσω και μαρκαδόρους, έπαιζα μόνη (Π2, ♀)
	Κανένα θετικό, τα παιδιά φοβήθηκαν, έμειναν μόνα τους, έπρεπε να αντεπεξέλθουν σε κάτι καινούργιο και κάτι ακατανόητο που έπρεπε να κατανοήσουν (N3, ♀)	μπορούσες να ξεκουραστείς, να χαλαρώσεις, οικογένειες βρεθήκανε για πολλές ώρες μαζί και σίγουρα υπήρχαν πολλές εντάσεις (Γ4, ♀)	δεν καταλάβαινα τις ασκήσεις, οι φίλοι μου κάνουν πολύ φασαρία παρασύρομαι (Π3, ♂)
	δεν υπήρχε αυτό το πάρα πολύ τρέξιμο, Στην ουσία	τα θετικά είναι ότι τα παιδιά δεν αποκόπηκαν από το	μ' άρεσε που ήμασταν όλοι σπίτι, δεν μου άρεσε το διάλειμα που

	<p>είχα σταματήσει να κάνω το επάγγελμα που είχα επιλέξει, είχα ξεχάσει να δουλεύω, έχασα την επαφή με τα παιδιά, έχασα τη ροή. (N4, ♀)</p> <p>μας έμεινε περισσότερος προσωπικός χρόνος, η αποξένωση όλων μας, το επίπεδο απορρόφησης πληροφοριών των παιδιών ήταν μικρότερο στην τηλεκπαίδευση (N5, ♀)</p>	<p>σχολείο, δεν μου αρέσει να γίνεται έτσι το μάθημα και γενικά η εκπαίδευση μέσα από τον υπολογιστή (Γ5, ♀)</p>	<p>δεν ήταν στο κήπο (Π4, ♂)</p> <p>δασκάλα έμπαινε πολύ γρήγορα και τέλειωνε πολύ γρήγορα το μάθημα, δεν μου άρεσε όταν κολλούσε και έκλεινε και την έχανα (Π5, ♀)</p>
--	--	--	---

Όσον αφορά στα θετικά της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, οι εκπαιδευτικοί εστίασαν στην μεγάλη συμμετοχή των παιδιών παρά τις αντίξοες συνθήκες, ενώ είχαν να αναφέρουν περισσότερα αρνητικά με κυριότερο την έλλειψη επαφής των παιδιών με τους συμμαθητές τους και την ομάδα. Από την άλλη, οι γονείς έκαναν λόγο για την ευελιξία που τους προσέφερε πλέον αυτή η νέα συνθήκη και στην δουλειά τους, καθώς και για το ότι έστω και έτσι υπήρχε κάποια επαφή με το σχολείο και τις δασκάλες, αλλά έλειπε η εκτόνωση και η αποφόρτιση των παιδιών. Στα θετικά οι γονείς ανέφεραν τον περισσότερο οικογενειακό χρόνο που είχαν με τα παιδιά τους, το οποίο ανέφεραν ως δυσκολία αποχωρισμού αργότερα. Τα παιδιά από την πλευρά τους τόνισαν την δυσκολία τους να συγκεντρωθούν, να κατανοήσουν ή να ακούσουν την δασκάλα.

4.6.2. Σχολιασμός και ερμηνεία θετικών και αρνητικών χαρακτηριστικών που εντόπισαν οι συμμετέχοντες στην δια ζώσης εκπαίδευση, μετά την περίοδο του Covid 19

Πίνακας 4.13. ΘΕΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΔΙΑ ΖΩΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΕΣ	ΘΕΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΔΙΑ ΖΩΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ		
	ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΙ	ΓΟΝΕΙΣ	ΠΑΙΔΙΑ
Η σημασία της επαφής και της αλληλεπίδρασης	<i>είναι λίγο πίσω εν μέρει τα παιδιά, στα γράμματα, στον τρόπο κατανόησης και συμπεριφοράς, οι γονείς είχαν δει και εκείνοι μία σημαντική πρόοδο στα παιδιά τους (N1, ♀)</i>	<i>υπάρχει μεγαλύτερη αλληλεπίδραση, κάπως κουραζόμαστε πιο εύκολα και γρήγορα, περισσότερη κούραση, είχαμε συνηθίσει σε αυτούς τους αργούς ρυθμούς και κάπως κουραζόμαστε πιο εύκολα και γρήγορα (Γ1, ♀)</i>	<i>ξαναβρήκα τους φίλους μου, θα ξεκινούσαν οι παρατηρήσεις (Π1 ♂)</i>
Λιγότερες αντοχές	<i>η επαφή από κοντά είναι το πιο ουσιαστικό κομμάτι, στην διά ζώσης μπορείς να ασχοληθείς πιο ουσιαστικά με τα παιδιά, μπορείς να βοηθήσεις σε οποιαδήποτε ανάγκη έχουν, από το πιο μικρό, στο κράτημα του χεριού για την γραφή, από μια διαμάχη ή μια διαφωνία που μπορεί να συνέβαινε μεταξύ των παιδιών (N2, ♀)</i>	<i>έχεις επαφή, είναι εκεί συγκεντρωμένος, κάτι που θεωρώ δεν υπήρχε με την τηλεεκπαίδευση (Γ2, ♂)</i>	<i>τσακωνόμασταν κάποιες φορές με τα παιδιά και χάναμε όλο το διάλειμμα (Π2, ♀)</i>
Επιστροφή στην ομάδα	<i>Ήταν τόσο χαρούμενα που ήταν από κοντά, που όλα τα υπόλοιπα κύλησαν καλύτερα (N3, ♀)</i>	<i>έπιστρέψαμε στην ομάδα, έγινε πιο αξιόπιστη η εκπαίδευση, ο φόβος που είχαμε μην βρεθείς θετικό κρούσμα (Γ3, ♀)</i>	<i>παρασύρομαι και κάνω και εγώ λίγο και το καλό είναι ότι καταλαβαίνω καλύτερα τις ασκήσεις (Π3, ♂)</i>
	<i>Μας είχαν λείψει τα παιδιά, η επαφή, ήταν ξανά μία νέα προσαρμογή, ξαφνικά έπρεπε να ξαναγυρίσουμε στην παλιά καθημερινότητα, την οποία είχαμε ξεχάσει (N4, ♀)</i>	<i>Θετικά είναι η επαφή, η επιστροφή στην κοινωνική ζωή (Γ4, ♀)</i>	<i>έβγαينا διάλειμμα και έπαιζα με τα παιδιά έξω στις τσουλήθρες (Π4, ♂)</i>
		<i>είχε ξανά τον ενθουσιασμό να γυρίσει σπίτι να μου δείξει τι έκανε σήμερα στο σχολείο, τι μάθανε, ήταν πολύ</i>	<i>πλέον δυσκολευόμασταν λιγάκι γιατί μας βάζει λίγο δύσκολα από κοντά η κυρία (Π5, ♀)</i>

	<p>έχεις αυτή την άμεση επαφή με τα παιδιά, ο βαθμός απορρόφησης και συγκέντρωσης είναι πολύ μεγαλύτερος, ίσως δεν συγκεντρώνονταν όπως και πριν τον Covid (N5, ♀)</p>	<p>ενθουσιασμένη (Γ5, ♀)</p>	
--	--	------------------------------	--

Σε αυτήν την ενότητα όλοι οι συμμετέχοντες εστίασαν στην σημασία της επαφής από κοντά, της συνεργασίας, της ομαδικότητας. Οι αναφορές σε αρνητικά χαρακτηριστικά ήταν λίγες και αυτές εντοπιζόνταν στην δυσκολία συγκέντρωσης των παιδιών σε σύγκριση με την προ-πανδημική περίοδο, κάτι που και τα ίδια τα παιδιά ανέφεραν ως δυσκολία. Ενδεικτικά:

«Θετικά, η επαφή από κοντά είναι το πιο ουσιαστικό κομμάτι, μπορείς να κάνεις πολύ περισσότερα πράγματα όταν είσαι από κοντά, βλέπεις τα παιδιά και κατανοείς τα προβλήματά τους και μπορείς να συζητήσεις μαζί τους τι τους απασχολεί, μπορείς να πιάσεις κάθε παιδί σε προσωπικό επίπεδο ενώ στην τηλεδιάσκεψη δεν γίνεται [...] στην διά ζώσης μπορείς να ασχοληθείς πιο ουσιαστικά με τα παιδιά, μπορείς να βοηθήσεις σε οποιαδήποτε ανάγκη έχουν, από το πιο μικρό, στο κράτημα του χεριού για την γραφή, από μια διαμάχη ή μια διαφωνία που μπορεί να συνέβαινε μεταξύ των παιδιών, που κάτι τέτοιο στην τηλεκπαίδευση δεν συνέβαινε, καθώς δεν υπήρχαν επαφές. Τα παιδιά έμπαιναν και παρακολουθούσαν και απλά συμμετείχαν σε τυχόν ερωτήσεις ή παιχνίδια. Αρνητικά στην διά ζώσης δεν έχω να αναφέρω» (N2, ♀).

«...Τα παιδιά, τίποτα, μια χαρά είναι ευπροσάρμοστα, δεν έχουν κανένα πρόβλημα και μετά κανονικά όπως ήταν, σίγουρα χρειάστηκαν το χρόνο τους να μπουνε στους κανόνες της τάξης ξανά αλλά προσαρμόστηκαν πάρα πολύ γρήγορα. Τα παιδιά αυτής της ηλικίας δεν έχουν θέματα, τα πιο μεγάλα, του δημοτικού, ίσως είχαν θέματα» (N4, ♀).

«Ο βαθμός απορρόφησης και συγκέντρωσης είναι πολύ μεγαλύτερος από ό,τι στην τηλεκπαίδευση, γιατί έχουν την ευκαιρία στην διά ζώσης εκπαίδευση να εκφράζουν την απορία τους, να σηκώσουν το χέρι και να ρωτήσουν, να ακούσουν καλύτερα και με μεγαλύτερη προσοχή τι λέει η δασκάλα, ο διπλανός τους, και την εξήγηση που δίνεις στις απορίες τους την κατανοούν καλύτερα. Τα αρνητικά που έχω παρατηρήσει στην διά ζώσης είναι ότι κάποια παιδιά, όχι όλα, κάποια παιδιά ίσως δεν συγκεντρώνονταν όπως και πριν τον Covid, είχανε μάθει σε αυτό το ελεύθερο και ίσως δυσκολευόντουσαν να ζαναμπούν πάλι στο πρόγραμμα του σχολείου, δεν παρατήρησα κάτι άλλο» (N5, ♀).

«Θετικά είναι σίγουρο ότι επιστρέψαμε στην ομάδα, επιστρέψαμε στις διαδικασίες, τέθηκαν όρια και η εκπαίδευση έγινε όπως έπρεπε να γίνει, δηλαδή έβλεπες τον άλλο, καταλάβαινες αν καταλαβαίνει ή όχι, έβλεπες ποιοι συμμετείχαν, έγινε πιο αξιόπιστη η εκπαίδευση...» (Γ3, ♀).

Τα θετικά είναι η επαφή με τους φίλους της, είχε ξανά τον ενθουσιασμό να γυρίσεις σπίτι να μου δείξει τι έκανε σήμερα στο σχολείο, τι μάθανε, ήταν πολύ ενθουσιασμένη» (Γ5, ♀).

«Μου άρεσε που έβγαινα διάλειμμα και έπαιζα με τα παιδιά έξω στις τσουλήθρες, μου άρεσε όταν ζωγραφίζαμε με τα πινέλα» (Π4, ♂).

«Πλέον έχω παρατηρήσει ότι δυσκολευόμαστε λιγάκι γιατί μας βάζει λίγο δύσκολα από κοντά η κυρία, μας δίνει ένα χαρτί, μας λέει τι θα κάνουμε κι ενώνουμε τα γράμματα και φτιάχνουμε λεξούλες» (Π5, ♀).

4.7. Οι σχέσεις με τους άλλους

4.7.1. Σχολιασμός και ερμηνεία των σχέσεων των συμμετεχόντων με τους συναδέλφους τους – τους φίλους τους

Ο συγκεκριμένος άξονας διακρίνεται από τρεις υπο-άξονες, που εστιάζουν στις σχέσεις των συμμετεχόντων τόσο με τους συναδέλφους τους όσο και με τα παιδιά και τους γονείς κατά την περίοδο του COVID 19 έως σήμερα.

«Μπορείτε να περιγράψετε την σχέση με τους συναδέλφους σας εκείνη την περίοδο και σήμερα;»

Πίνακας 4.14. ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΣΥΝΑΔΕΛΦΟΥΣ - ΦΙΛΟΥΣ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΣΥΝΑΔΕΛΦΟΥΣ - ΦΙΛΟΥΣ		
	ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΙ	ΓΟΝΕΙΣ	ΠΑΙΔΙΑ

<p>Οι σχέσεις ενισχύθηκαν</p> <p>Η διαδικτυακή επαφή των παιδιών με τους φίλους τους</p>	<p>λίγες διαδικτυακές συναντήσεις, τώρα πλέον έχουμε καθημερινή επαφή, είναι πολύ διαφορετικά (N1, ♀)</p> <p>μοιραζόμασταν τις γνώσεις με τον συνάδελφο, μετά τον Covid οι σχέσεις ενισχύθηκαν (N2, ♀)</p> <p>μου έλειψε η επικοινωνία με τον συνάδελφο, η επαφή και η ανταλλαγή ιδεών, μας έδεσε ακόμα πιο πολύ όλη αυτή η κατάσταση (N3, ♀)</p> <p>δεν θα έβγαινε αν δεν μπορούσαμε να συνεργαστούμε, σίγουρα ήρθαμε πιο κοντά με την συνάδελφο (N4, ♀)</p> <p>είχαμε κρατήσει επαφή, είχαμε την ίδια επικοινωνία, απλά ήμασταν από κοντά πλέον (N5, ♀)</p>	<p>δεν υπήρχε επικοινωνία, και δεν υπήρχε και χρόνος (Γ1, ♀)</p> <p>αρκετές διαδικτυακές συναντήσεις, κουραστικές κάποιες φορές και βαρετές, υπήρχε απόσταση και καχυποψία, μερικές φορές κυριαρχούσε ο φόβος ζανά και μετά χαλάρωναν (Γ2, ♂)</p> <p>Πολλοί συνάδελφοί μου είναι και φίλοι μου, μετά δεν υπήρχαν προστριβές, ξεκαθάρισε ποιος είναι ο δικός μου χρόνος (Γ3, ♀)</p> <p>δεν υπήρχε προσωπική επικοινωνία (Γ4, ♀)</p> <p>έχουμε έρθει και πιο κοντά, έχουμε ενωθεί (Γ5, ♀)</p>	<p>τη φίλη μου την I. την έβλεπα από τον υπολογιστή ας πούμε δύο φορές την εβδομάδα (Π1 ♂)</p> <p>Μιλούσαμε αλλά μόνο στον υπολογιστή όχι από κοντά, μετά που σταμάτησε ο Covid πηγαίναμε βόλτα στο πάρκο καμιά φορά με τα άλλα παιδιά (Π2, ♀)</p> <p>μιλούσαμε λίγο στον υπολογιστή αλλά όχι πάρα πολύ (Π3, ♂)</p> <p>«Τους έβλεπα μόνο στον υπολογιστή, δεν μιλούσαμε (Π4, ♂)</p> <p>Περνάμε τηλέφωνο τους φίλους μου και μιλάγαμε και μετά κάναμε βιντεοκλήση, μετά</p>
--	---	---	--

			<i>βρισκόμασταν στην παιδική χαρά (Π5, ♀)</i>
--	--	--	---

Όπως αναφέρουν οι νηπιαγωγοί και οι εκπαιδευτικοί, κατά την διάρκεια του Covid 19, δεν είχαν ιδιαίτερες σχέσεις με τους συναδέλφους, μόνο κάποιες διαδικτυακές συναντήσεις. Ωστόσο, το διάστημα που ήταν σε απόσταση τούς έλειψε αυτή η επαφή, το μοίρασμα ιδεών και γενικότερα η αλληλεπίδραση.

Από την άλλη, τα παιδιά δηλώνουν την ανάγκη τους να επικοινωνήσουν με τους φίλους τους και αναφέρουν ότι είχαν κρατήσει κάποια διαδικτυακή επαφή.

Μελέτες έχουν δείξει πως οι σχέσεις είναι το οξυγόνο για την υγιή συναισθηματική, κοινωνική και γνωστική ανάπτυξη, καθώς, όταν οι νέοι έχουν βιώσει αντιξοότητες, συχνά δεν έχουν βιώσει και την ποιότητα των σχέσεων, όπου η εμπιστοσύνη και η ασφάλεια αποτελούν μέρος τους (Desautels, 2020).

«Μπορείτε να περιγράψετε την σχέση με τους γονείς εκείνη την περίοδο και σήμερα;»

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.15 ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ		
	ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΙ	ΓΟΝΕΙΣ	ΠΑΙΔΙΑ
Οι σχέσεις εκπαιδευτικών-γονέων συσφίχτηκαν	<i>ήταν πιο αποστασιοποιημένη, Πλέον, είναι ακόμα πιο θερμοί από ό,τι στην τηλεκπαίδευση (N1, ♀)</i>	<i>δεν είχαμε ιδιαίτερες σχέσεις, κανονίζαμε εξωτερικές συναντήσεις (Γ1, ♀)</i>	<i>Ήταν πολύ ωραία, τους έλεγα τι έγινε στο μάθημα, μετά δεν τους έβλεπα τόσο πολύ πια και δεν τρώγαμε παρέα (Π1 ♂)</i>
Οι σχέσεις γονέων μεταξύ τους αποστασιοποιημένες	<i>Ήταν πολύ βοηθητικοί οι γονείς σε όλο αυτό και υποστηρικτικοί, η επικοινωνία μας ήταν πιο άμεση, πιο «φιλικές» σχέσεις και όχι τόσο τυπικές μετά από όλο αυτό (N2, ♀).</i>	<i>δεν αλλάζανε τα συναισθήματα που είχαμε (Γ2, ♂)</i> <i>άρχισα να έχω μία εικόνα του ποια είναι τα άλλα παιδιά, ποιοι είναι οι γονείς και</i>	<i>Ήμουν μόνο με τη μαμά αλλά</i>

<p>Στενές σχέσεις παιδιών - γονέων</p>	<p>είχαμε δέσει και από πριν με τους γονείς, μετά ήτανε πολύ καλά, δεν άρεσε σε όλους τους γονείς να είναι σε μια οθόνη τα παιδιά, δεν έβλεπαν το λόγο να συμμετέχουν κάποιοι (N3, ♀)</p> <p>Είδαμε εκτίμηση από εκείνους για τη δουλειά που κάναμε, κάποιοι γονείς σίγουρα δυσανεστήθηκαν (N4, ♀)</p> <p>Οι γονείς ήταν πάρα πολύ συνεργάσιμοι, μας βοήθησαν πολύ (N5, ♀)</p>	<p>μετά την καραντίνα με κάποιους από αυτούς αρχίσαμε δειλά δειλά να κανονίζουμε να συναντηθούν τα παιδιά έξω (Γ3, ♀)</p> <p>υπήρχε μία επιφυλακτικότητα (Γ4, ♀)</p> <p>δεν είχαμε καμία σχέση, χάθηκαν πολύ οι παρέες των παιδιών και οι σχέσεις που είχαν με τους φίλους τους (Γ5, ♀)</p>	<p>κλειδωμένες στο σπίτι, μετά τους έβλεπα μόνο μετά το σχολείο λίγο (Π2, ♀)</p> <p>απλά μέναμε όλη τη μέρα μέσα και βαριόμασταν, πηγαίνουμε πιο πολλές βόλτες (Π3, ♂)</p> <p>Ε, καλούτσικη αλλά ήμασταν όλη την ώρα μαζί και μου έλεγαν να κάνω ησυχία γιατί δούλευαν (Π4, ♂)</p> <p>Όταν ήμασταν σπίτι μαγειρεύαμε, εγώ ζωγράφιζα γιατί ο μπαμπάς και η μαμά δούλευαν ή έπαιζα στο τάμπλετ (Π5, ♀)</p>
---	--	---	--

4.7.2. Σχολιασμός και ερμηνεία των σχέσεων των συμμετεχόντων με τους γονείς εκείνη την περίοδο και μετά με την μετάβαση τους στην δια ζώσης εκπαίδευση

Οι εκπαιδευτικοί αναφέρουν ότι οι σχέσεις ναι μεν ήταν καλές και από πριν, ωστόσο σχεδόν όλοι υποστήριξαν ότι ήρθαν πιο κοντά και συσφίχθηκαν οι σχέσεις εκπαιδευτικών και γονιών ύστερα από όλη αυτήν την εμπειρία. Οι γονείς ανέφεραν ότι

μέσα από αυτήν την εμπειρία τούς δόθηκε η ευκαιρία για πρώτη φορά να δουν πώς γίνεται το μάθημα στην νηπιακή ηλικία και είχαν πλέον εικόνα της προσχολικής εκπαίδευσης, είδαν τους συμμαθητές των παιδιών τους και τους άλλους γονείς. Επίσης, κάποιοι γονείς ανέφεραν ότι μέσα από την τηλεεκπαίδευση γνώρισαν καλύτερα τους συμμαθητές-φίλους των παιδιών τους και με αφορμή αυτό κάποιοι γονείς άρχισαν να έχουν επαφές και εκτός σχολείου.

«Μπορείτε να περιγράψετε την σχέση με τα παιδιά εκείνη την περίοδο και σήμερα;»

Πίνακας 4.16. ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ

<u>ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ</u>	ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ	
	ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΙ	ΓΟΝΕΙΣ
Ανάγκη παιδιών για επαφή	<i>δεν οριοθετούσα πολύ τα παιδιά ήταν και οι γονείς δίπλα τους, ήθελαν περισσότερες αγκαλιές, ναι ένιωθες ότι σε αγαπάνε περισσότερο που πριν δεν το είχαν εκδηλώσει τόσο (N1, ♀)</i>	<i>κατεβαίναμε σίγουρα μία ώρα και παίζαμε έξω και αυτό έκανε μεγάλη διαφορά για εμάς, ήταν σαν ένας αποχωρισμός, άλλη μία νέα προσαρμογή (Γ1, ♀)</i>
Ανάγκη παιδιών για παιχνίδι	<i>Ανυπομονούσαμε, συσφίχτηκαν οι σχέσεις μετά, ήμασταν πιο αγαπημένοι μετά νομίζω (N2, ♀)</i>	<i>πάντα περνούσαμε ποιοτικό χρόνο μαζί (Γ2, ♂)</i>
Δυσκολίες στην εργασία αλλά ποιοτικός χρόνος με παιδιά	<i>να βρω κάτι που να τους ενδιαφέρει, αυτό με την μάσκα μας δυσκόλεψε πολύ (N3, ♀)</i>	<i>πολύ ένταση, μετά έφτιαξε, γιατί ξεκαθάρισε πότε είναι η δουλειά και πότε ήταν η οικογένεια, ο καθένας μπήκε στη ρουτίνα του και διαχωρίστηκαν τα πλαίσια, χαίρεσαι πιο πολύ όταν δεν έχει υπάρξει μέρα έντασης (Γ3, ♀)</i>
	<i>είχα πάρα πολύ καλή σχέση, δεν άλλαξε κάτι, μόνο ο φόβος μην τα αγκαλιάσεις (N4, ♀)</i>	<i>οι σχέσεις μας συσφίχτηκαν και ήρθαμε πολύ κοντά, επιστρέψαμε δειλά δειλά στην κοινωνική ζωή (Γ4, ♀)</i>
	<i>λαχταρούσαμε πάρα πολύ να ιδωθούμε από κοντά, ήμασταν πιο δεμένοι μεταξύ μας, τους συγχωρούσαμε</i>	

	<p>πιο εύκολα και πιο πολλά πράγματα στις αταξίες που κάνανε (N5, ♀)</p>	<p>δύσκολο να δουλέψω, από την άλλη ευχάριστο που την έβλεπα όλη μέρα (Γ5, ♀)</p>
--	--	---

4.7.3. Σχολιασμός και ερμηνεία των σχέσεων των συμμετεχόντων με τα παιδιά εκείνη την περίοδο και μετά με την μετάβαση τους στην δια ζώσης εκπαίδευση

Στην ενότητα αυτή περιγράφονται οι σχέσεις των εκπαιδευτικών και των γονέων με τα παιδιά πριν και μετά την πανδημική περίοδο. Συγκεκριμένα, όλοι οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι οι σχέσεις τους άλλαξαν προς το καλύτερο μετά την πανδημική περίοδο. Όπως αναφέρουν οι εκπαιδευτικοί:

«... Εγώ αυτό που παρατήρησα, ήθελαν περισσότερες αγκαλιές, ναι ένιωθες ότι σε αγαπάνε περισσότερο, που πριν δεν το είχαν εκδηλώσει τόσο. Ερχόταν ένα παιδί και σηκώνοντουσαν όλα και ξεκινούσαν ένα ένα παιδί να κάνουν αγκαλιές και τώρα ακούω «ομαδική αγκαλιά στην κυρία». Δηλαδή, παρόλο που θα τους συμβουλέψεις, θα τους μιλήσεις λίγο πιο έντονα, καταλαβαίνουν αυτό που κάνουν και δεν κρατάνε ποτέ κακία, και εκείνη τη στιγμή που θα συζητήσεις μαζί του για το λάθος που έχει κάνει όταν του πεις «Δώσε μου τώρα μία αγκαλιά», θα σου δώσει την πιο σφιχτή αγκαλιά που μπορεί. **Άλλαξαν και οι σχέσεις, στην αρχή ήταν λίγο αποστασιοποιημένα για να ξαναβρούμε το ρυθμό, μετά έγιναν πιο έντονες, πιο αγαπησιάρικες (N1, ♀).**

«...**συσφίχτηκαν οι σχέσεις μετά** από μια τέτοια δυσκολία, οπότε με την επιστροφή ήταν ακόμα πιο έντονα τα συναισθήματα της χαράς μας και της προσμονής. Είχαμε καλές σχέσεις και από πριν, πολύ στενές σχέσεις και με γονείς και με παιδιά, αλλά **ήμασταν πιο αγαπημένοι μετά νομίζω**, έτσι το αισθάνθηκα εγώ» (N2, ♀).

«...**Νομίζω μετά ήμασταν πιο δεμένοι μεταξύ μας, τους συγχωρούσαμε πιο εύκολα και πιο πολλά πράγματα στις αταξίες που κάνανε** και θυμάμαι χαρακτηριστικά να λέμε «Δεν πειράζει, ήταν κλεισμένα τόσο καιρό μέσα, ας κάνουν τώρα τις αταξίες τους», τα δικαιολογούσαμε συνεχώς για όλα. Οπότε, ναι, θεωρώ ότι εκείνο το διάστημα της επιστροφής ήταν μεγαλύτερο το δέσιμο μεταξύ δασκάλας και παιδιών» (N5, ♀).

Ακόμα και οι γονείς μπορεί να αναφέρουν ότι, ναι μεν υπήρχαν εντάσεις πριν, ωστόσο αυτές σταμάτησαν όταν ξεκαθάρισαν οι ρόλοι και γύρισαν στην παλιά ρουτίνα.:

«Υπήρχε **πολλή ένταση** είναι η αλήθεια, αυτή η συνεχής ένταση που του λέγαμε όλη την ώρα “μην κάνεις φασαρία”, “μην τρέχεις, μην παίζεις μπάλα, από κάτω κάνει μάθημα η θεία, μη φωνάζεις γιατί κοιμάται το μωρό”, δηλαδή καθημερινά του λέγαμε μη και μη. Αφού σε κάποια στιγμή **είπα “σταματάω, δεν μπορεί να υπάρξει τόση φθορά για τα πάντα**, δηλαδή, οκ, ας μας κάνουν παρατήρηση”, ήταν πολύ δύσκολη περίοδος και υπήρχε ένταση και εκνευρισμός από όλους μας μέσα στο σπίτι. **Μετά έφτιαξε, γιατί ξεκαθάρισε τότε είναι η δουλειά και τότε ήταν η οικογένεια**, δηλαδή όταν και τώρα τους παίρνουμε 5:00’ μ.μ., υπάρχουν φορές που μου λείπουν πολύ και, όταν τελειώνω λίγο νωρίς, λέω στον άντρα μου “περίμενε να πάμε μαζί να τους πάρουμε” γιατί θέλω να τα δω να τρέξουν πάνω μου, να αγκαλιαστούμε και να γυρίσουμε όλοι μαζί στο σπίτι και

να κάτσουμε να περάσουμε χρόνο μαζί. **Χαίρεσαι πιο πολύ όταν δεν έχει υπάρξει μέρα έντασης.** Ξέρεις από τις 5 και μετά είναι η ώρα της οικογένειας, θα παίζεις, θα τρέξεις θα φάμε μαζί ενώ από τις 7 το πρωί που ξυπνάμε όλοι μαζί υπήρχε μία ένταση “μην κάνεις αυτό, μη δεις τηλεόραση, έχω μάθημα, ο μπαμπάς δουλεύει, κάνε ησυχία το μωρό κοιμάται” και έχει φτάσει 5:00’ και είσαι μέσα στα νεύρα. Οπότε με την επιστροφή μας στο σχολείο όλο αυτό ξεκαθάρισε και **ο καθένας μπήκε στη ρουτίνα του και διαχωρίστηκαν τα πλαίσια»** (Γ3, ♀).

«**Νομίζω ότι οι σχέσεις μας συσφίχτηκαν και ήρθαμε πολύ κοντά,** δηλαδή δεν είχαμε θέματα τύπου να μην αντέχουμε να είμαστε μαζί. Δεν θυμάμαι κάτι αρνητικό, περνούσαμε ωραία το χρόνο μαζί, οπότε δεν έχω να αναφέρω κάτι που να με δυσκόλεψε. Επίσης ήμασταν οι δυο μας εκείνη την περίοδο γιατί ο μπαμπάς έλειπε εκείνο το διάστημα, ήταν στα καράβια και δεν μπορούσε να βγει λόγω των μέτρων που είχαν παρθεί τότε. Μετά που πέρασε αυτή η περίοδος **επιστρέψαμε δειλά δειλά στην κοινωνική ζωή, στο πάρκο της γειτονιάς, βόλτες, ποδήλατο»** (Γ4, ♀).

4.8. Προτάσεις για βελτίωση της εκπαίδευσης

«Μπορείτε να αναφέρετε κάποιες προτάσεις για την βελτίωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και κάποιες προτάσεις για την διά ζώσης εκπαίδευση;»

Μέσα από την συγκεκριμένη ερώτηση στόχος της ερευνήτριας ήταν η συλλογή και καταγραφή προτάσεων για την βελτίωση τόσο της διά ζώσης εκπαιδευτικής διαδικασίας όσο και της εξ αποστάσεως μέσα από την εμπειρία των συμμετεχόντων κατά την περίοδο του COVID 19 και μετά.

Πίνακας 4.17. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

<u>ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ</u>	ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑ ΖΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ		
	ΝΗΣΙΑΓΩΓΟΙ	ΓΟΝΕΙΣ	ΠΑΙΔΙΑ

<p>Η παροχή ηλεκτρονικών συσκευών</p>	<p>η τηλεκπαίδευση να ήταν πρωινές ώρες, να ενταχθεί η ρομποτική στα σχολεία (N1, ♀)</p>	<p>εντάξει, ήταν πιο πολύ σαν παιχνίδι παρά μάθημα, αυτό το οπτικοακουστικό υλικό που είδα στην τηλεκπαίδευση θεωρώ θα ήταν καλό να το χρησιμοποιούν και στην διά ζώσης, να ενταχθεί πιο πολύ το παιχνίδι, τα παιδιά να ανακαλύπτουν και να κατακτούν την γνώση με βιωματικό τρόπο (Γ1, ♀)</p>	<p>να μην κάνουμε μάθημα από τον υπολογιστή, λίγο πιο χαλαρό το μάθημα, να παίζαμε περισσότερο (Π1 ♂)</p>
<p>Η σύνδεση της ομάδας</p>	<p>εκπαίδευση στα παιδιά, να παρέχεται ένας υπολογιστής ή άλλη ηλεκτρονική συσκευή σε κάθε παιδί. Είδαμε ότι υπάρχουν πολλοί διαφορετικοί και ωραίοι τρόποι για να διδάξεις κάτι, πολύ ωραία μέσα τελικά, που βελτιώνουν την εκπαιδευτική διαδικασία και μπορούν να δώσουν ένα παραπάνω κίνητρο στα παιδιά να συμμετέχουν ή να τους κεντρίσουν περισσότερο το ενδιαφέρον (N2, ♀)</p>	<p>να αλλάξει η ώρα, να υπάρξει ξανά η σύνδεση της ομάδας, να παίζονε όλοι μαζί, να τρέξουν, να συνυπάρξουν όλοι μαζί (Γ3, ♀)</p>	<p>να ήταν πιο εύκολο να μπω στο μάθημα και να μην χρειαζόμουν την μαμά, Θα άλλαζα κάποια μαθήματα (Π2, ♀)</p>
<p>Σχετική επιμόρφωση</p>	<p>επιμόρφωση πάνω στον τομέα των τεχνολογιών, στην διά ζώσης να υπήρχε ψυχολόγος, ώστε να είναι κοντά στα παιδιά και στη δασκάλα (N3, ♀)</p>	<p>Το κράτος να εξοπλίσει τους εκπαιδευτικούς, σχετική εκπαίδευση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, να σταματήσουν οι γονείς να επεμβαίνουν στο έργο των δασκάλων, καλύτερη συνεργασία εκπαιδευτικών και γονιών (Γ4, ♀)</p>	<p>να μην κόλλαγε το σήμα και να μην έκαναν οι φίλοι μου φασαρία (Π3, ♂)</p> <p>καλύτερο ίντερνετ, περισσότερη ώρα έξω στον κήπο (Π4, ♂)</p>
<p>Ανάγκη για παιχνίδι</p>	<p>περισσότερη διάδραση, να είμαστε δημιουργικοί (N4, ♀)</p>	<p>να μπορούν τα παιδιά να μπαίνουν εύκολα μόνα τους, να ακούν τις πραγματικές ανάγκες των παιδιών και το μάθημα να</p>	<p>ήταν δύσκολο και έπρεπε να μου το βρει η μαμά κάθε φορά, να παίζουμε περισσότερο στον κήπο και να ζωγραφίζουμε με τα πινέλα</p>

	εφαρμογές που θα μπορούσαμε να εντάξουμε στην διά ζώσης εκπαίδευση (N5, ♀)	προσαρμόζεται βάσει αυτών (Γ5, ♀)	πιο πολλές φορές (Π5, ♀)
--	--	-----------------------------------	--------------------------

4.8.1. Σχολιασμός και ερμηνεία των προτάσεων που προτείνουν οι συμμετέχοντες/ουσες για την βελτίωση της εξ αποστάσεως και της δια ζώσης εκπαίδευσης

Στην ενότητα αυτή παρατίθενται προτάσεις για την βελτίωση τόσο της εξ αποστάσεως όσο και της δια ζώσης εκπαίδευσης από τους συμμετέχοντες.

Μερικοί τόνισαν την σημασία της κρατικής παροχής ηλεκτρονικού εξοπλισμού σε όλους τους μαθητές που συμμετέχουν στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, άλλοι αναφέρθηκαν στη μη λειτουργικότητα του ωραρίου, άλλοι εστίασαν στην σημασία της ομαδικότητας και συνεργασίας στα σχολικά πλαίσια ενώ παιδιά και γονείς εστίασαν στην σημασία της εύκολης πρόσβασης σε τέτοιες πλατφόρμες, με στόχο την αυτονομία των παιδιών τους. Ωστόσο, δύο από τους συμμετέχοντες αναφέρθηκαν στην σημασία της συνεχούς επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών.

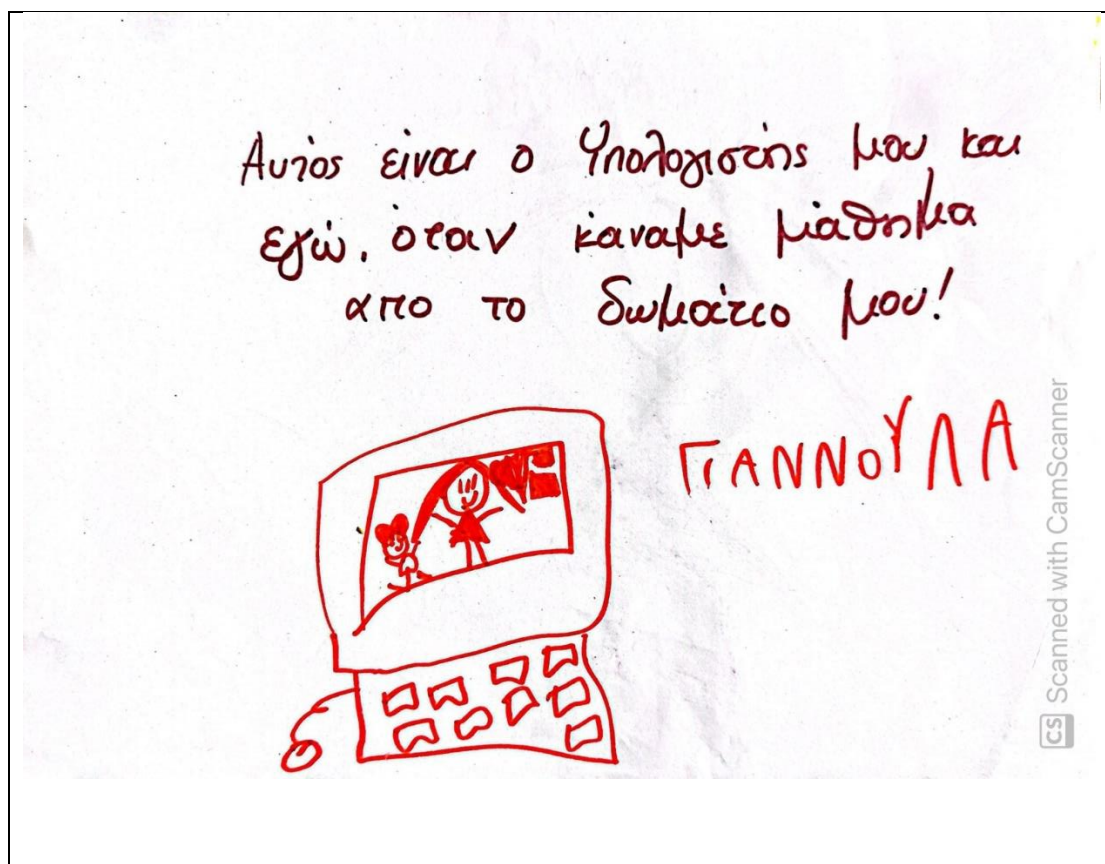
Όλοι οι συμμετέχοντες/ουσες αναφέρουν τις τεχνικές δυσκολίες που κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν παιδιά και εκπαιδευτικοί, τόσο στην σύνδεση όσο και στην χρήση της πλατφόρμας από τα παιδιά. Πολλοί γονείς, ανέφεραν ό,τι έπρεπε να είναι συνεχώς μαζί με το παιδί ένας κηδεμόνας για να τα βοηθάει στην σύνδεση και αυτό τους δυσκόλεψε και στην δική τους εργασία.

4.9 Τα σχέδια των παιδιών

Όπως προαναφέρθηκε στο κεφάλαιο της μεθοδολογίας, οι συνεντεύξεις με παιδιά προσχολικής ηλικίας έχουν μικρή διάρκεια, πρέπει να προσαρμόζονται στο επίπεδο

ανάπτυξης λόγου και συνήθως γίνονται παράλληλα με κάποια εναλλακτική τεχνική δραστηριότητα (όπως παζλ, ζωγραφική, αφήγηση ιστορίας ή και λήψη φωτογραφιών). Με βάση τον στόχο και τους σκοπούς της έρευνας, μπορούν να διενεργηθούν συνεντεύξεις είτε πριν είτε στο τέλος, αφού πρώτα δοθούν στα παιδιά σχετικές οδηγίες στο τι να σχεδιάσουν. Σε άλλη περίπτωση τα παιδιά σχεδιάζουν κάτι σχετικό με το θέμα της συνέντευξης και η συζήτηση βασίζεται στο σχέδιο του παιδιού (Παπανδρέου, Σοφιανοπούλου, Καλογιαννίδου & Μπιρμπίλη, 2015). Στην παρούσα μελέτη η ερευνήτρια επέλεξε ως εναλλακτική τεχνική το σχέδιο στο τέλος της συνέντευξης. Συγκεκριμένα, η ερευνήτρια έχοντας ως βασικό στόχο την διερεύνηση των εμπειριών και των αντιλήψεων των παιδιών κατά την διάρκεια της εξ αποστάσεως εκπαίδευση και της μετάβασης τους στην δια ζώσης ζήτησε από τα παιδιά που συμμετείχαν στην έρευνα να κάνουν δύο ζωγραφιές με τίτλο «Μια μέρα που έκανες μάθημα από το σπίτι/ συμμετείχες στην τηλεκπαίδευση» και μια ζωγραφιά με τίτλο «Μία μέρα από την επιστροφή σου στο σχολείο». Στην παρούσα έρευνα η ερευνήτρια επέλεξε το σχέδιο. Έτσι, τα παιδιά αποτυπώνουν τις εμπειρίες τους μέσα από το σχέδιο και αφού ολοκλήρωσαν τις ζωγραφιές η ερευνήτρια ρώτα τα παιδιά να περιγράψουν τα σχέδια τους και αφού τα κατέγραψε ολοκληρώθηκαν οι συνεντεύξεις με τα παιδιά.

Παρατίθενται οι ζωγραφιές των παιδιών με τίτλο «Μία μέρα από την τηλεκπαίδευση»

«Έδω είμαι στο σπίτι και
καθόμαι στο λιάνημα με
τον μπαμπά μου.»

Θοδωρής

Παρατίθενται οι ζωγραφιές των παιδιών με τίτλο «Μία μέρα από την επιστροφή στο σχολείο»

Με βάση τον *Οδηγό Εκπαιδευτικού για το Πρόγραμμα Σπουδών του Νηπιαγωγείου* (2014), η ζωγραφική αποτελεί έναν αυθόρμητο τρόπο έκφρασης των παιδιών αυτής της ηλικίας. Μπορεί είτε να προταθεί ως μέσο ελεύθερης έκφρασης είτε να έχει κάποιο θέμα, όπως εδώ η εμπειρία των παιδιών. Σε όλες τις περιπτώσεις ο εκπαιδευτικός δείχνει ενδιαφέρον, ρωτάει το παιδί τι σχεδίασε, σχολιάζει θετικά το σύνολο και τονίζει στοιχεία που βρίσκει ενδιαφέροντα, όπως χρώμα, μέγεθος, έκφραση. Μπορεί ακόμη να κάνει ερωτήσεις που προάγουν την έκφραση, την φαντασία, την διέγερση συναισθημάτων (π.χ. «τι συμβαίνει εδώ;», «τι θα γίνει μετά;») και σημειώνει τις απαντήσεις. Οτιδήποτε αναπαρίσταται στο σχέδιο συνδέεται με προσωπικές εκτιμήσεις, εμπειρίες, επιθυμίες, ανησυχίες. Έχει, επομένως, έναν υποκειμενικό χαρακτήρα και δεν αντανακλά απαραίτητα την πραγματικότητα αλλά την αναπαράγει. Ως εκ τούτου, δεν αξιολογείται ως προς το περιεχόμενο και καλό είναι να μην υπάρχει συγκεκριμένη καθοδήγηση ή διόρθωση. Ο εκπαιδευτικός δεν κάνει σχόλια στις δημιουργίες των παιδιών.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Κεφάλαιο 5: Συμπεράσματα-Προτάσεις

5.1. Συμπεράσματα

Στο σημείο αυτό και ύστερα από τις αφηγήσεις των συμμετεχόντων γίνεται μια προσπάθεια ανάδειξης και βαθύτερης κατανόησης των βιωμάτων τους κατά την πανδημική περίοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και της μετάβασης τους στην δια ζώσης. Η νέα αυτή συνθήκη της απομόνωσης, του περιορισμού και η περίοδος της καραντίνας εξελίχθηκε από ένα αναγκαστικό εγκλεισμό για τους περισσότερους σε μια συνθήκη που οι περισσότεροι προσαρμόστηκαν και συνήθισαν σε αυτή.

Οι εκπαιδευτικοί αναφέρουν τεχνικές δυσκολίες που είχαν να αντιμετωπίσουν κυρίως σχετικά με την σύνδεση στο διαδίκτυο, τον ανεπαρκή εξοπλισμό από πλευράς μαθητών/τριών αλλά και την άγνοια και μη υποστήριξη των εκπαιδευτικών, ώστε να ανταποκριθούν στις νέες συνθήκες. Συγκεκριμένα, ανέφεραν τις δυσκολίες τους σχετικά με τον σχεδιασμό ενός εκπαιδευτικού προγράμματος προσαρμοσμένου σε αυτές τις νέες συνθήκες και συνάμα στις ανάγκες των μαθητών. Ωστόσο αναφέρουν ότι οι σχέσεις με τους γονείς και με τα παιδιά συσφίχτηκαν μετά από όλη αυτή την περίοδο με την επιστροφή στην δια ζώσης εκπαίδευση.

Οι γονείς από την πλευρά τους υπογράμμισαν τις δυσκολίες που βίωσαν με την τηλεργασία και την υιοθέτηση ενός νέου ρόλου, αυτού του εκπαιδευτικού, ακόμα κάποιοι σχολίασαν το ότι τα παιδιά είχαν εκτεθεί δυσανάλογα στις οθόνες γεγονός που τους δυσκόλεψε στο να τα αποτρέψουν μετά με την επιστροφή στην δια ζώσης εκπαίδευση. Επίσης, εξέφρασαν την δυσαρέσκεια τους για την σύνδεση στο διαδίκτυο, την μη λειτουργικότητα της πλατφόρμας που χρησιμοποιούσαν και την έλλειψη αναγκαίου εξοπλισμού για την συμμετοχή όλων των μαθητών/τριων σε αυτή την νέα συνθήκη. Στα θετικά της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης οι περισσότεροι γονείς ανέφεραν ότι υπήρχε μια σχετική επαφή με τις δασκάλες και τους συμμαθητές/τριες που ήταν σημαντική και τα βοηθούσε να «ξεφύγουν» από την ρουτίνα. Επιπλέον, στα θετικά εκπαιδευτικοί και γονείς ανέφεραν την ευελιξία που τους πρόσφερε η εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Ωστόσο, όλοι συμφώνησαν ότι το διά ζώσης μάθημα σε αυτήν την ηλικία δεν μπορεί να αντικατασταθεί με το εξ αποστάσεως, καθώς τα ερεθίσματα και οι συνδιαλλαγές των παιδιών με τους άλλους είναι απολύτως διαφορετικά στην διά ζώσης επικοινωνία από ό,τι διαδικτυακά.

Αξίζει να επισημανθεί και η αντίληψη τόσο των εκπαιδευτικών όσο και των γονέων ότι όλη αυτή η διαδικασία κατά την εξ αποστάσεως εκπαίδευση δεν έμοιαζε καθόλου με μάθημα αλλά πιο πολύ με απασχόληση καθώς δεν υπήρχαν τόσο γνωστικά κενά όσο κοινωνικό-συναισθηματικά με την επιστροφή των παιδιών στην διά ζώσης εκπαίδευση. Σε αυτή την αντίληψη διακρίνεται μια πιθανή υποβάθμιση της προσχολικής εκπαίδευσης, καθώς εκπαιδευτικοί και γονείς σχολίασαν ότι το Δημοτικό

είναι μια βαθμίδα που τα παιδιά αναπτύσσονται γνωστικά και έχει περισσότερη ύλη, επομένως θα είχαν να αντιμετωπίσουν περισσότερες δυσκολίες τα παιδιά του Δημοτικού.

Ωστόσο, όλοι συμφώνησαν και επισήμαναν την σημασία του παιχνιδιού και στην αναγκαιότητα που αυτό έχει στην συναισθηματική-κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών. Τις τελευταίες δεκαετίες, οι νηπιαγωγοί άρχισαν να δίνουν προτεραιότητα στην εκμάθηση κοινωνικοσυναισθηματικών δεξιοτήτων των παιδιών προσχολικής ηλικίας με στόχο την καλλιέργεια της αυτοπεποίθησης, την διαχείριση του αποχωρισμού από τους γονείς, την λήψη πρωτοβουλιών και την συναισθηματική αυτορρύθμιση. Ακόμη, συμβάλλουν στην ενίσχυση χαρακτηριστικών και δεξιοτήτων των παιδιών, όπως η αυτοεκτίμηση, η ανεξαρτησία, η ικανότητα προσαρμογής σε διαφορετικά πλαίσια, η δημιουργία σχέσεων με τους άλλους, η καλλιέργεια της συναισθηματικής ασφάλειας και η ικανότητα επίλυσης συγκρούσεων (Hollingsworth & Winter, 2013). Η καλλιέργεια των δεξιοτήτων που προαναφέρθηκαν θεωρείται εξίσου σημαντική με την ανάπτυξη μαθησιακών ικανοτήτων κατά την νηπιακή ηλικία (Brooks-Gun, 2000)

Τα παιδιά με την σειρά τους μέσα από τις συνεντεύξεις εξέφρασαν έντονα την ανάγκη που είχαν να συναντήσουν τους φίλους και την δασκάλα τους από κοντά, την διακοπή από τις εξωσχολικές τους δραστηριότητες, καθώς και την δυσκολία συγκέντρωσης τους στο μάθημα από τον υπολογιστή. Στα θετικά της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης τα παιδιά σχολίασαν ότι το μάθημα ήταν πιο εύκολο και χωρίς πολλές εργασίες, ενώ κάποια ανέφεραν ότι ήταν «βαρετό».

Η πλειονότητα των συμμετεχόντων τόνισαν την σημασία και την ουσία της αλληλεπίδρασης με τους άλλους, οι γονείς, όπως προκύπτει από τις αφηγήσεις τους, ναι μεν για πρώτη φορά αναφέρουν ότι είχαν περισσότερο χρόνο μαζί και συγκεκριμένα μίλησαν για ποιοτικό χρόνο με τα παιδιά τους, από την άλλη όμως δεν παρέλειψαν να αναφέρουν ότι είχαν και αρκετές εντάσεις, καθώς οι ρόλοι είχαν συγχυστεί. Επομένως, αν μπορούμε να αναφέρουμε κάτι θετικό που προέκυψε από τα περιοριστικά μέτρα είναι ότι ορισμένες οικογένειες εκμεταλλεύτηκαν θετικά τη συγκυρία και αύξησαν τον ποιοτικό χρόνο ενισχύοντας τις σχέσεις με τα παιδιά, δεδομένου ότι γονείς και παιδιά παρέμεναν περισσότερο χρόνο στο σπίτι. Ωστόσο, συνολικά, η ψυχική υγεία των παιδιών επιδεινώθηκε αυτό το διάστημα. Η ταυτόχρονη θέσπιση των μέτρων, όπως της απαγόρευσης κυκλοφορίας, της αναστολής της διαζώσης εκπαίδευσης και άλλων καθημερινών δραστηριοτήτων, συνέβαλε στην πολλαπλή συναισθηματική επιβάρυνση των παιδιών.

Συμπερασματικά, η πανδημία φαίνεται ότι έδωσε σε ορισμένους την ευκαιρία να αντιληφθούν τις αξίες της πραγματικής ζωής, της αλληλεπίδρασης με τους άλλους και της σημασίας του «ανήκειν» και του μοιράσματος. Αυτή η συνθήκη εγκλωβισμού που επικράτησε φαίνεται να έδωσε στα παιδιά και στους ενήλικες την δυνατότητα να κατανοήσουν τις αξίες της ζωής, όπως το παιχνίδι με τους άλλους, η συζήτηση και το μοίρασμα ιδεών με τους συναδέλφους καθώς και ο ποιοτικός χρόνος με τα αγαπημένα-

κοντινά πρόσωπα. Μένει, παρ' όλα αυτά, όλα τα παραπάνω να διερευνηθούν σε βάθος χρόνου καθώς αποτελούν κεντρικές διαστάσεις της ανθρώπινης ύπαρξης, με βάθος και ποιοτικά, μοναδικά χαρακτηριστικά που εξελίσσονται με τους ταχύτατους ρυθμούς εξέλιξης της τεχνολογίας, της πανδημίας, της ανθρωπότητας και της κοινωνίας.

5.2.Προτάσεις

Η παρούσα μελέτη συμβάλλει στην κατά το δυνατόν πληρέστερη ανάδειξη των φαινομένων αυτών, με σκοπό την καλύτερη και βαθύτερη κατανόησή τους σε περίοδο κρίσης. Ειδικότερος στόχος ήταν η εστίαση του ενδιαφέροντος σε σημαντικές προεκτάσεις των ζητημάτων που ανέκυψαν και να διατυπωθούν προτάσεις για περαιτέρω διερεύνηση και κατανόηση. Η εκπαίδευση στο νηπιαγωγείο είναι η πρώτη σχολική βαθμίδα και εμπειρία στην οποία συμμετέχει το παιδί μετά την οικογένειά του, επομένως η σχέση και τα βιώματα που θα σχηματίσει σε αυτήν την πρώτη του σχολική εμπειρία θα συμβάλουν καθοριστικά στην διαμόρφωση της μετέπειτα σχολικής και κοινωνικής ζωής του. Η πανδημία Covid 19 ήρθε για να εντείνει και ταυτόχρονα να αναδείξει τα θέματα αυτά και να στρέψει το ενδιαφέρον κυρίως στην νέα γενιά, την πρώτη εκείνη γενιά που μεγαλώνει με το Διαδίκτυο και βίωσε από την πιο μικρή ηλικία αυτήν την πρωτόγνωρη εμπειρία της εκπαίδευσης της νηπιακής ηλικίας μέσα από μια οθόνη. Η συνεχής λοιπόν διερεύνηση της σημασίας του ρόλου του εκπαιδευτικού και του γονέα καθώς και των αντιλήψεων που διαμορφώνουν και του πώς αυτές επηρεάζουν την στάση και τις προσεγγίσεις τους στην εκπαιδευτική διαδικασία, κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική. Αποτελεί ανάγκη η βαθύτερη διερεύνηση του θέματος, η οποία υπαγορεύεται κυρίως από την δημιουργία νέων προβλημάτων που φαίνεται να επιβαρύνουν ολοένα και περισσότερο την ψυχική υγεία των ατόμων και σχετίζονται με την απομόνωση και την μοναχικότητα, συνθήκες που συνδέονται με την περίοδο του εγκλεισμού και την έλλειψη επαφής τόσο των παιδιών με τους συνομηλίκους τους όσο και με την έλλειψη αλληλεπίδρασης όλων μεταξύ τους. Ιδιαίτερα ενδιαφέρον θα ήταν να διερευνηθούν και οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών και των γονέων σχετικά με την προσχολική εκπαίδευση, καθώς εκφράστηκαν απόψεις ότι στο νηπιαγωγείο κυριαρχεί το παιχνίδι, δεν υφίσταται κάποια ύλη όπως συνέβη στις τάξεις του Δημοτικού, κάτι το οποίο έρχεται σε σύγκρουση με την πραγματικότητα του Αναλυτικού Προγράμματος του Νηπιαγωγείου.

Η έρευνα λοιπόν κρίνεται σκόπιμο να επεκταθεί, πέρα από τα άτομα που συμμετείχαν στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, και σε εκείνα που μετέχουν στην εκπαίδευση με όποιον τρόπο και αν πραγματοποιείται, εξ αποστάσεως ή διά ζώσης, και σε άλλες βαθμίδες πέραν της προσχολικής. Έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον να μελετηθούν οι εμπειρίες μαθητών και μεγαλύτερης ηλικίας, με στόχο την εξέταση των δικών τους εμπειριών και αντιλήψεων όσον αφορά την πρόσληψη της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Βασικός στόχος αυτής της βαθύτερης διερεύνησης είναι να κατανοηθεί περαιτέρω η διαβάθμιση του προβλήματος και να αποσαφηνιστούν οι επιμέρους κατηγορίες. Τέλος, αξίζει να μελετηθούν οι σχέσεις μεταξύ των συνομηλίκων και πώς αυτές επηρεάζουν

την στάση και την ψυχοσύνθεση των παιδιών, να μελετηθεί σε βάθος ο όρος της «προσαρμογής» και τι σημαίνει για τα παιδιά, για τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Αυγητίδου, Σ. – Τζεκάκη, Μ. – Τσάφος, Β. (επιμ.) (2016). *Οι υποψήφιοι εκπαιδευτικοί παρατηρούν, παρεμβαίνουν και αναστοχάζονται. Προτάσεις υποστήριξης της πρακτικής τους άσκησης*, Αθήνα: Gutenberg. Τεύχος 2

Αυγητίδου, Σ. (1997). *Οι Κοινωνικές Σχέσεις και η Παιδική Φιλία στην Προσχολική Ηλικία: θεωρία, έρευνα και διδακτική μεθοδολογία δραστηριοτήτων στο νηπιαγωγείο*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη.

Ασκούνη, Ν., (2007). *Κλειδιά και αντικλειδιά: Κοινωνικές ανισότητες στο σχολείο*, Αθήνα: ΕΚΠΑ.

Βοσνιάδου, Σ., (2001). *Πώς μαθαίνουν οι μαθητές*, Διεθνής Ακαδημία Εκπαίδευσης & Διεθνές Γραφείο Εκπαίδευσης της Unesco (<http://www.ibe.unesco.org>).

Δαφέρμου, Χ., - Κουλούρη, Π., - Μπασαγιάννη, Ε., (2011). *Οδηγός Νηπιαγωγού. Εκπαιδευτικοί σχεδιασμοί, Δημιουργικά περιβάλλοντα μάθησης*, Αθήνα ΟΕΔΒ.

Desautels, L. – McKnight, M., (2020). *Τα μάτια δεν σωπαίνουν ποτέ. Προσέχοντας τη συμπεριφορά των πιο δύσκολων μαθητών μας* (τίτλος πρωτοτύπου: *Eyes are never quiet – Listening beneath the behaviors of our most troubled students*), Αθήνα: Πορφύρα.

Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) Για το Νηπιαγωγείο (2003). Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
(<https://eclass.edc.uoc.gr/modules/document/file.php/PTPE129/%CE%94%CE%95%CE%A0%CE%A0%CE%A3%20-%20%CE%A3%CF%87%CE%B5%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82%20%CE%B4%CE%B9%CE%B4%CE%B1%CF%83%CE%BA%CE%B1%CE%BB%CE%AF%CE%B1%CF%82.pdf>).

Ζαράνης, Ν., - Οικονομίδης, Β., (2008). *Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών στην Προσχολική Εκπαίδευση. Θεωρητική Επισκόπηση και Εμπειρική Διερεύνηση*, Αθήνα, Γρηγόρης.

- Ίσαρη Φ., Πουρκός Μ., (2015). *Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας. Εφαρμογές στην ψυχολογία και στην εκπαίδευση*, ΣΕΑΒ, Κάλλιπος.
- Ιωσηφίδης, Θ. (2017). *Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας και επιστημολογία των κοινωνικών επιστημών*. Θεσσαλονίκη: Τζιόλας.
- Καμπεζά, Μ., Μιχαλοπούλου, Κ., Ρεκαλίδου, Γ., Σφυρόερα, Μ., Τζεκάκη, Μ. (2016). *Σχεδιασμός και αξιολόγηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας*, Αθήνα: Gutenberg.
- Κανδυλάκη, Α. (2010). *Ποιοτικές μέθοδοι στην έρευνα της κοινωνικής εργασίας*, Αθήνα: Τόπος.
- Keegan, D., (2001). *Οι βασικές αρχές της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης* (τίτλος πρωτοτύπου: *Foundations of Distance Education*, μτφρ.: Μελίστα, Α.), Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Κόμης, Β., (2008). *Εισαγωγή στη διδακτική της Πληροφορικής*. Αθήνα: Κλειδάριθμος
- Κόμης, Β., (2019). *Εισαγωγή στις εκπαιδευτικές εφαρμογές των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών*. Αθήνα: Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών.
- Κούρτη, Ε., (2007). *Κλειδιά και αντικλειδιά: Η μη λεκτική επικοινωνία στο σχολείο*, Αθήνα: ΕΚΠΑ.
- Λάγιου-Λιγνού, Ε., Αναγνωστάκη, Λ., Ναυρίδη, Α. (2019). *Ψυχαναλυτικές παρεμβάσεις με μικρά παιδιά στην οικογένεια και στην τάξη*, Αθήνα: Αρμός.
- Lightfoot, C., Cole, M. & Cole R., S. (2014). *Η Ανάπτυξη των παιδιών* (τίτλος πρωτοτύπου: *The Development of Children*, μτφρ. Κουλεντιανού, Μ.), Αθήνα: Gutenberg.
- Λιοναράκης, Α.(επιμ.), – Βασάλα, Π., (2005). *Παιδαγωγικές και τεχνολογικές εφαρμογές. Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση και διαδικασίες μάθησης. Εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
- Μπιρμπίλη, Μ., Κοντοπούλου, Μ. & Χριστοδούλου, Ι. (2014). *Οδηγός Εκπαιδευτικού για το Πρόγραμμα Σπουδών του Νηπιαγωγείου*. Αθήνα: ΕΣΠΑ.

Οδηγός της Νηπιαγωγού (2006). Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/nipi/nipi_1_140.pdf).

Παπαδόπουλος, Σ. (2010). *Η παιδαγωγική του θεάτρου*. Αυτοέκδοση.

Ρουσομάνης, Κ. (2007). *Διερεύνηση εκπαιδευτικών αναγκών των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης όσον αφορά την εφαρμογή και αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ) στην εκπαιδευτική διαδικασία*. Πρακτικά 40ού Πανελληνίου Συνεδρίου των Εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ «Αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της επικοινωνίας στη Διδακτική Πράξη», 4-6 Μαΐου 2007, Σύρος.

Στασινός, Δ. Π. (2013). *Η Ειδική Συμπεριληπτική Εκπαίδευση*, Αθήνα: Παπαζήσης.

Τσιμπουκλή, Α. (2012). *Δυναμική Ομάδας και Επικοινωνίας Ενηλίκων*. Αθήνα: Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ.

Τσιώλης, Γ., (2015) Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων: Διλήμματα, δυνατότητες, διαδικασίες. Στο Πυργιωτάκης, Γ. & Θεοφιλίδης, Χ. (επιμ.). *Ερευνητική Μεθοδολογία στις Κοινωνικές Επιστήμες και στην Εκπαίδευση. Συμβολή στην επιστημολογική θεωρία και την ερευνητική πράξη*. Αθήνα: Πεδίο, 473-498.

Χατζηχρήστου, Χ. Γ. (2011). Κοινωνική και Συναισθηματική Αγωγή στο Σχολείο: Πρόγραμμα για την προαγωγή της ψυχικής υγείας και της μάθησης στη σχολική κοινότητα. Εκπαιδευτικό Υλικό I, II, III. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Willig, C. (2015). Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στην ψυχολογία: Εισαγωγή (τίτλος πρωτοτύπου: *Introducing Qualitative Research in Psychology*, Μτφρ. Αυγήτα, Ε.), Αθήνα: Gutenberg.

Ξενόγλωσση

Australian Psychological Society. Early Childhood Australia. (2012). KidsMatter Australian Early Childhood Mental Health Initiative. Component 2: Developing children's social and emotional skills. Beyond Blue Ltd, Australia

Anagnostopoulou, P. - Lorentzou, G. - Drigas, A., (2021). "ICTs in inclusive education for learning disabilities", *Research, Society and Development* 10 (9)

- Bagdi, A., & Vacca, J. (2005). "Supporting early childhood social-emotional well being: The building blocks for early learning and school success". *Early Childhood Education Journal*, 33(3), 145-150 (<https://doi.org/10.1007/s10643-005-0038-y>).
- Besio, S. (2016). *The Need for Play for the Sake of Play*. University of Bergamo (<https://doi.org/10.1515/9783110522143-003>).
- Bookser, B. A., Ruiz, M., Olu-Odumosu, A., Kim, M., Jarvis, S. N., & Okonofua, J. A. (2021). "Context matters for preschool discipline: Effects of distance learning and pandemic fears", *School Psychology*, 35 (5)
- Brinkmann, S. (2014). "Unstructured an semi-structured interviewing". *The Oxford handbook of qualitative research*, 277-299.
- Brooks-Gun, J. (2000). Do you believe in magic? What can we expect from early childhood intervention programs. Society for Research in Child Development, 7, 3– Ανακτήθηκε από <http://srcd.org/sites/default/files/documents/spr17-1.pdf>
- Buyse, V., Goldman, B. D., & Skinner, M. L. (2002). "Setting effects on friendship formation among young children with and without disabilities". *Exceptional Children*, 68 (4), 503-517 (<https://doi.org/10.1177/001440290206800406>).
- Clark, A. & Moss, P. (2010). Ας ακούσουμε τα μικρά παιδιά: Η προσέγγιση του «Μωσαϊκού». Αθήνα: ΕΑΔΑΠ.
- Duran, A., & Ömeroğlu, E. (2022). "How parents spent time at home with their preschool-aged children during the COVID-19 pandemic of 2020", *Journal of Early Childhood Research*, 20 (1), 13-26.
- Fossey, E., Harvey, C., McDermott, F., & Davidson, L. (2002). "Understanding and evaluating qualitative research". *Australian & New Zealand journal of psychiatry*, 36 (6), 717-732.
- Foti, P. (2020). "Research in distance learning in greek kindergarten schools during the pandemic of COVID-19: Possibilities, dilemmas, limitations", *European Journal of Open Education and E-learning Studies*. Retrieved from <https://doi.org/10.5281/zenodo.3839063>, 18-05-2
- Howes, C. (2000). "Relationships: child and teacher", *Early Developments*, 4 (1), 12-13.

- Hollingsworth, H. L., & Winter, M. K. (2013). Teacher beliefs and practices relating to development in preschool: Importance placed on social–emotional behaviours and skills. *Early Child Development and Care*, 183(12), 1758–1781.
- Janghorban, R., Roudsari, R. L., & Taghipour, A. (2014). “Skype interviewing: The new generation of online synchronous interview in qualitative research”, *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*,
- Ke, Z., Wang, D., Yan, Q., Ren, J., & Lau, R. (2019). “Dual student: Breaking the limits of the teacher in semi-supervised learning”. *Proceedings of the IEEE International Conference on Computer Vision* (https://doi.org/10.1109/ICCV.2019.00683_19-05-2020).
- Keegan, D., (2001). Οι βασικές αρχές της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Kourti A, Stavridou A, Panagouli E, Psaltopoulou T, Tsolia M, Sergentanis TN, Tsitsika A. (2021). Play Behaviors in Children during the COVID-19 Pandemic: A Review of the Literature. *Children* (Basel). 17;8(8).706. doi: 10.3390/children8080706.
- Lin, Yen-Chun. (2010). “Improving parent-child relationships through block play”, *Education Journal*, 130 (3), 461-469.
- Manaster, H., & Jobe, M. (2012). “Bringing boys and girls together: Supporting preschoolers positive peer relationships”, *Young Children*, 67 (5), 12.
- Mertala, P. (2019). Wonder children and victimizing parents – preservice early childhood teachers’ beliefs about children and technology at home. *Early Child Development and Care*, 189(3), 392–404. <https://doi.org/10.1080/03004430.2017.1324434>.
- Muhdi, N. (2021). “Jurnal Pendidikan Anak Usia Dini Keefektivan Kebijakan ELearning berbasis Sosial Media pada PAUD di Masa Pandemi Covid-19 Abstrak”. *Jurnal Obsesi: Jurnal Pendidikan Anak Usia Dini*, 5 (1), 212–228. Retrieved in DOI: [10.31004/obsesi.v5i1.535](https://doi.org/10.31004/obsesi.v5i1.535)
- Reich, W. (2000). “Diagnostic interview for children and adolescents (DICA)”, *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*,
- Rinaldi C., (2001). The pedagogy of listening: The listening perspective from Reggio Emilia. *Children in Europe*. Ανακτήθηκε από: <https://static1.squarespace.com/static/526fe9aee4b0c53fa3c845e0/t/540fce31e>

4b00c94d884e002/1410321969279/Pedagody+of+Listening+-+Rinaldi+-
+Fall+2001.pdf.

Rutter, M. (1975). *Helping troubled children*. Plenum.

Stagnitti, K. (2004). “Understanding play: implications for play assessment”,
Austalian Occupational Therapy Journal, 51 (1), 3-12
(<https://doi.org/10.1046/j.1440-1630.2003.00387.x>)

Simonson, M., Smaldino, S. A., Albright, M. M., & Zvacek, S. (2011). *Teaching and learning at a distance: Foundations of distance education*. Boston: Pearson Education.

Thoms, B., & Eryilmaz, E. (2014). “How media choice affects learner interactions in distance learning classes”, *Computers & Education*, 75 (6), 112–126.

Wilson, P., (2009). *The play work primer*. Alliance for childhood
(<http://www.Imaginationplayground.com/images/content/3/2/3239/playwork-primer.pdf>).

Wedemeyer, C.A., (1981). *Learning at the Back Door: Reflections on Non-traditional Learning in the Lifespan*. Madison, WI: University of Wisconsin.

Yildirim, B. (2021). “Preschool education in Turkey during the Covid- 19 pandemic: A phenomenological study”. *Early Childhood Education Journal*
(<https://doi.org/10.1007/s10643-021-01153-w>).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

ΕΝΤΥΠΟ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΓΚΑΤΑΘΕΣΗΣ

Στο πλαίσιο της εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας με θέμα «Αντιλήψεις και βιώματα εκπαιδευτικών, γονέων και παιδιών προσχολικής ηλικίας κατά την περίοδο COVID 19 και μετά» του Μεταπτυχιακού Προγράμματος του ΕΚΠΑ με τίτλο «Συμβουλευτική στην Εκπαίδευση» σας επισυνάπτω το παρόν έντυπο ενημέρωσης, όπου γίνεται αναλυτική αναφορά στον σκοπό της συγκεκριμένης μελέτης αλλά και τι περιλαμβάνει η συμμετοχή σας σε αυτήν.

Αρχικά η έρευνα έχει ως βασική αναφορά την πανδημία και συγκεκριμένα την περίοδο της καραντίνας και της τηλεεκπαίδευσης. Έτσι, επέλεξα να διερευνήσω τις εμπειρίες και τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών της προσχολικής αγωγής, των γονέων και των παιδιών τους που κατά την περίοδο αυτή συμμετείχαν στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση αλλά και μετά την COVID περίοδο, στην διά ζώσης εκπαίδευση.

Προκειμένου να διερευνηθούν τα παραπάνω θα ήταν χρήσιμη η διεξαγωγή συνέντευξης. Σε περίπτωση που συμφωνείτε, η συνέντευξη θα ηχογραφηθεί και θα έχει διάρκεια περίπου μία ώρα. Οι πληροφορίες που θα δώσετε μέσω της συνέντευξης θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για τον σκοπό της διπλωματικής έρευνας. Δεν θα χρησιμοποιηθούν προσωπικά στοιχεία κατά τρόπο που θα επέτρεπε την αποκάλυψη της ταυτότητάς σας ή του τέκνου σας. Με το πέρας της μελέτης τα δεδομένα δεν θα καταχωρισθούν σε κάποιο αρχείο δεδομένων.

Θα ήθελα να σας ευχαριστήσω που δεχτήκατε να συμμετάσχετε σε αυτή την μελέτη.

Με εκτίμηση,

Μαρία Τσιφετάκη

Ο κάτωθι υπογράφων/-ουσα δηλώνω υπεύθυνα ότι:

- Διάβασα και κατανοώ το Έντυπο Ενημέρωσης που έλαβα από την Μαρία Τσιφετάκη.
- Κατανοώ ότι με την συμμετοχή μου στην μελέτη θα κληθώ να δώσω συνέντευξη η οποία θα ηχογραφηθεί.
- Είχα τον απαιτούμενο χρόνο για να λάβω την απόφασή μου και δέχομαι να συμμετάσχω στην έρευνα.
- Κατανοώ ότι προσωπικές λεπτομέρειες όπως ονοματεπώνυμο δεν θα αποκαλυφθούν σε τρίτους.

Υπογραφή συμμετέχοντος

Υπογραφή Φοιτητή

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

1. Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε την έννοια COVID 19;

Εγκλεισμός, περιορισμός

«μου έρχεται εγκλεισμός..., περιορισμός, ..., περιορισμός όπως στο να μην μπορούμε να βγούμε έξω, να μην μπορούμε να κάνουμε τα πράγματα που κάναμε και πριν» (N1, ♀).

Προσαρμογή

«περίοδος προσαρμογής τόσο στο σχολείο όσο και στις ζωές μας καθημερινά [...] ήταν κάτι πρωτόγνωρο για όλους και συγκεκριμένα κυρίως για το σχολείο [...] μια περίοδος προσαρμογής τόσο για τα παιδιά περισσότερο όσο και για εμάς τους εκπαιδευτικούς» (N2, ♀).

Δυσκολίες

«Πολλές δυσκολίες, κυρίως για τις οικογένειες, πολλές δυσκολίες στο να αντεπεξέλθουν τα παιδιά στις καινούργιες συνθήκες» (N3, ♀).

Εγκλεισμός, καραντίνα, συναισθηματική απομάκρυνση

«Τηλεκπαίδευση, εγκλεισμός, καραντίνα, απομάκρυνση [...], συναισθηματική απομάκρυνση. Ο Covid [...] ήταν κάτι πάρα πολύ καινούργιο, κάτι που δεν είχε ξαναγίνει [...], ήταν όλα από την αρχή. Οπότε για μένα προσωπικά ήταν μια πρόκληση [...] αλλά άφησε και πολλά κατάλοιπα» (N4, ♀).

Εγκλωβισμός, φόβος

« Απομόνωση, δυσκολίες, μοναξιά, άγχος.» (N5, ♀).

Απομόνωση, αρρώστια

«Αρρώστια, άγχος, πανικός, απομόνωση, πίεση. Αυτά» (Γ1, ♀).

Αποκλεισμός και εγκλεισμός

«Αποκλεισμός και εγκλεισμός, αυτή η λέξη περιγράφει ακριβώς αυτό που βιώσαμε κλεισμένοι στο σπίτι» (Γ2, ♂).

Κλείσιμο, τσίρκο στο σπίτι

«Covid 19 είναι κλείσιμο, τσίρκο στο σπίτι (γελάει)για τα παιδιά δηλαδή ήταν πολύ ζόρικο από την άποψη ότι έπρεπε εγώ να δουλεύω, ο άντρας μου να δουλεύει, ο ένας έπρεπε να κοιμηθεί, ο άλλος να διαβάσει και η πλειοψηφία αυτών συνέχισε κανονικά δηλαδή κάναμε ότι κάναμε και πριν αλλά σε ένα κλειστό χώρο και όλοι μαζί.» (Γ3, ♀)

Καραντίνα, εγκλεισμός

«Καραντίνα, εγκλεισμός, αποξένωση, χαλάρωση, δεν θα πω ψέματα (γελάει), webex, περπάτημα, μαγείρεμα, βιβλίο, καφές. Αυτά» (Γ4, ♀).

Ήταν κάτι άγνωστο και φοβόμουν πολύ, ο φόβος έχει μείνει

«Μέχρι να κολλήσω, να πω την αλήθεια, με τρομοκρατούσε σε σημείο που να με πανικοβάλλει το σενάριο τι θα γίνει αν κολλήσω εγώ ή το παιδί. Εγώ συνέχισα να

δουλεύω μαζί με άλλα δύο άτομα στο γραφείο και οι άλλοι έκαναν τηλεργασία, οπότε δεν αισθανόμουν κίνδυνο στην δουλειά αλλά, όταν άκουγα ότι κάποιος κόλλησε, αγχωνόμουν, τρομοκρατιόμουν, αισθανόμουν φόβο. **Ήταν κάτι άγνωστο και φοβόμουν πολύ** πως θα το περάσω και, όταν κόλλησα, είχα το άγχος μην πεθάνω από αυτά που άκουγα. Μετά εντάζει ηρέμησε, αγάπη, γιατί το πέρασα χαλαρά αλλά όλος αυτός ο φόβος έχει μείνει» (Γ5, ♀).

Απομόνωση, φυλακισμένος

«**απομόνωση**, να είσαι μόνος σου στο γραφείο, να μη βλέπεις τους φίλους σου, να μην μπορείς να παίζεις στο διάλειμμα μαζί τους, να είσαι μόνο εσύ, η μαμά σου και ο μπαμπάς σου, να μην μπορείς να βγεις, σαν φυλακισμένος» (Π1 ♂).

θα κολλήσουν όλοι

«Όταν ακούω κορονοϊό, μου έρχεται στο μυαλό ότι **θα κολλήσουν όλοι...**» (Π2, ♀).

Απομόνωση, αρρώστια

«**Αρρώστια**, διαδικτυακό μάθημα, ότι θα βγω έξω και θα κολλήσω, **απομόνωση**» (Π3, ♂).

Νιώθω τρέλα, η ζωή ήταν πολύ φοβητσιάρικη

«**Νιώθω τρέλα**, δεν μου αρέσουν τα εμβόλια και η ζωή ήταν πολύ φοβητσιάρικη και όλο κάναμε τεστ για να πάμε κάπου» (Π4, ♂).

πρέπει να μείνουμε κλειδωμένοι, φοράμε μάσκα

«Μου έρχεται ο κορονοϊός, που είναι μικρόβιο που, όταν έρχεται πάνω μας, αρρωσταίνουμε και **πρέπει να μείνουμε κλειδωμένοι** στο σπίτι μας, να μη βλέπουμε κανέναν για να μην κολλήσουμε τους άλλους και ούτε σχολείο πάμε γιατί μπορεί να κολλήσουμε τους φίλους μας και τη δασκάλα και γι' αυτό **μένουμε σπίτι με την μαμά και τον μπαμπά μόνο**. Όταν μπαίνουμε στο ασανσέρ, **φοράμε μάσκα** και, όταν πάμε στο σουπερμάρκετ, γιατί μπορεί να είναι εκεί το μικρόβιο» (Π5, ♀).

2. Μπορείτε να περιγράψετε 1 μέρα σας από εκείνη την περίοδο που συμμετείχατε στην εκπαίδευση;

ξέφευγες από την καραντίνα, δείχναμε κάποια βιντεάκια εκπαιδευτικά

«Μία μέρα τηλεκπαίδευσης με τα παιδιά ήτανε μια μέρα ωραία μπορώ να πω, **ξέφευγες από την καραντίνα** αυτές τις δύο ώρες, έβλεπες πρώτα τα φατσάκια, αυτά που έμπαιναν δηλαδή στην τηλεκπαίδευση (σταματάει). Δεν έμπαιναν όλα τα παιδιά, από τα 18 μπαίνουνε τα 10-12, κάπου εκεί, και ξεκινούσαμε λέγοντας τα νέα μας μέσα στο σπίτι, τι κάναμε, αν πήγανε στις παιδικές χαρές, τα παιδιά έλεγαν τι κάνανε και μετά ξεκινούσαμε δείχναμε το ημερολόγιο στον υπολογιστή, εγώ διαμοίραζα την οθόνη, μου έλεγαν τα παιδιά και εγώ κουνούσα το ποντίκι, δεν έβαζα από μόνη μου τις απαντήσεις. Πρώταγα ένα-ένα παιδί με βάση την σειρά των εικόνων των παιδιών στον υπολογιστή ή σήκωναν χεράκι και, αφού συμπληρώναμε την ημερομηνία και πόσα

παιδιά ήμασταν εδώ και ποιοι έλειπαν, οπότε και τα παιδιά έτσι παρατηρούσαν τις οθόνες να δουν ποιοι λείπουν και ποιοι όχι. Είχαμε μια σελίδα που γράφαμε ολόκληρη την ημερομηνία, οπότε την αντιγράφαμε και όσα παιδιά θέλανε βλέπανε στην οθόνη, όσα δεν ήθελαν την έγραφαν μόνα τους. Μετά μπαίναμε στο θέμα μας, ανάλογα με την περίοδο που ήμασταν, για παράδειγμα ήμασταν άνοιξη, δείχναμε τον κύκλο της πεταλούδας, συζητούσαμε έτσι λίγο, **δείχναμε κάποια βιντεάκια εκπαιδευτικά**, συζητούσαμε τι έγινε στο βιντεάκι και ξεκινούσαμε τις εργασίες που είχαμε ήδη μοιράσει στα παιδιά, οπότε έδειχνα την εικόνα της φωτοτυπίας, επικρατούσε μια παύση, ώστε να την κάνουν και μετά την συζητούσαμε και ενδιάμεσα είχαμε τα διαλείμματα και στο τέλος παίζαμε τον “Τροχό” των κινήσεων, γυμναστικής, οτιδήποτε. Αα, είχαμε και τροχό με τα ονόματα, οπότε αναγνωρίζαμε τα γράμματα, τα ονόματα, τα συλλαβίζαμε. Αυτή ήταν η μέρα μας!» (N1, ♀).

τεχνικά θέματα, δύσκολη και κάπως αγχωτική

«Ναι, θα σου πω για την 1^η μέρα [...] η 1^η μας τηλεκαίδευση είχε να κάνει με την γνωριμία μας και του διαδικτυακού χώρου. Ξεκινήσαμε να συνδεθούμε όλοι στο zoom, υπήρχαν **πολλά τεχνικά θέματα**, υπήρχαν φορές που παιδιά δεν μπορούσαν να συνδεθούν, άλλες φορές δεν συνδεόμασταν γιατί «κόλλαγε» το ίντερνετ, οπότε **ήταν κάπως δύσκολο**. Επίσης, πολλοί δεν είχαν πρόσβαση, γιατί κάποιιοι μπορεί να μην είχαν υπολογιστή, καθώς και οι γονείς τους και συγγενείς χρειαζόντουσαν τον υπολογιστή για να δουλέψουν από το σπίτι, [...] αυτό δημιουργούσε πολλά προβλήματα και υπήρχαν πολλές απουσίες, ας πούμε. Έτσι ήταν η 1η μέρα **δύσκολη και κάπως αγχωτική** μπορώ να πω, ωστόσο στη συνέχεια προσαρμόστηκε το θέμα» (N2, ♀).

πολύ καινούργιο και αμήχανο, αφιέρωσα πάρα πολύ χρόνο

«στην αρχή ήταν, εντάξει, κάτι πάρα **πολύ καινούργιο και αμήχανο** για όλους, και για τα παιδιά και για μένα και για τους γονείς, αλλά ο μόνος τρόπος για να μπορέσουμε να βάλουμε τα παιδιά σε μία οθόνη μπροστά, κάτι το οποίο ήταν, εντάξει, απίστευτα απαράδεκτο, έπρεπε να κάνουμε κάτι να τους κινεί το ενδιαφέρον [...] **αφιέρωσα πάρα πολύ χρόνο** από τη ζωή μου και από τη μέρα μου, που ήτανε δύσκολο, ενώ είχα και παιδιά, όμως αυτό απέδωσε στο ότι τα παιδιά έδειξαν ενδιαφέρον και κυλούσε καλά [...] όσο ενδιαφέρον και να είναι, δεν παύει να είναι μια οθόνη, δεν είναι και ό,τι πιο ευχάριστο για ένα παιδί, τους έλειπαν πάρα πολύ οι φίλοι τους» (N3, ♀).

Ήταν αρκετές ώρες, ήμασταν “animateur”, να κρατήσεις το ενδιαφέρον, σε βλέπουν οι γονείς, γιατί πρέπει να μείνουν τα παιδιά

«Εμείς, το σχολείο, είχαμε τηρήσει το πρόγραμμα που είχαμε και στην τάξη, δηλαδή το πρωί κάναμε κανονικά πρόγραμμα, είχαμε μουσική, έμπαινε η μουσικός και τους έκανε μουσική, ό,τι είχαμε, π.χ. γράμματα, παραμύθι, το κάναμε κανονικά, οπότε ακολουθούσαμε το πρόγραμμα του σχολείου και αυτό βοηθούσε. **Ήταν αρκετές ώρες**, δηλαδή τουλάχιστον τρεις ώρες κάναμε μάθημα, είχαμε και κενά, οπότε αυτό μας ξεκούραζε, αλλά για μένα η μία ώρα τηλεκαίδευσης ισούται με τρεις ώρες διδακτικές στο σχολείο, γιατί είναι πάρα πολύ δύσκολο εκείνη την ώρα να κρατήσεις τα παιδιά,

έπρεπε να είμαστε “animateur” (γελάει)! Δεν ήμασταν δάσκαλοι πια, ήμασταν “animateur”. **Να κρατήσεις το ενδιαφέρον, σε βλέπουν οι γονείς, γιατί πρέπει να μείνουν τα παιδιά.** Κάναμε πολύ ωραία πράγματα. Θα σου πω ακριβώς τι κάναμε, ήμουν και με άλλη συνάδελφο και συνεργαστήκαμε, κάναμε εξαιρετική δουλειά, αλλά βγήκε μετά από πάρα πολλή πίεση. Μπορεί να ξεκινούσαμε με το παραμύθι της ημέρας, μετά συνδέαμε 2^η κάμερα με κινητό, στην οποία δείχναμε στα παιδιά σε τετράδιο ή σε πίνακα αναφοράς τι έπρεπε να γράψουν, τι έπρεπε να ζωγραφίσουν ή να τους δείξουμε μια κατασκευή, αναλόγως με την θεματική την οποία ακολουθούσαμε. Για παράδειγμα, αν μιλάγαμε για το «Φ» του φθινοπώρου, μπορεί να διαβάζαμε ένα φθινοπωρινό παραμύθι και μετά να συνδέαμε αυτήν την 2^η κάμερα και να δείχναμε πώς θα γράψουμε το «Φ» βήμα-βήμα, μετά μας έδειχναν τα παιδιά. Όταν κάναμε κατασκευές, ανεβάζαμε από την προηγούμενη μέρα στην ηλεκτρονική πλατφόρμα που είχαμε για τους μαθητές τα υλικά που θα χρειαζόμασταν και φυσικά ζητούσαμε υλικά τα οποία ξέραμε ότι θα τα έχουν, τους είχαμε στείλει ήδη και από πριν τα περισσότερα υλικά από το σχολείο και έτσι το δουλεύαμε» (N4, ♀).

ήτανε για τα παιδιά και για μας μία διέξοδος

«Η εκπαίδευση σε μας γινότανε πρωί, τα παιδιά ήταν ξεκούραστα, [...] ήταν χαρούμενα εκείνη την ώρα της τηλεκπαίδευσης γιατί έβλεπαν τους φίλους τους και, επειδή ήταν κλεισμένα στο σπίτι όλη μέρα και βαριόντουσαν, αυτό το δίωρο της τηλεκπαίδευσης **ήτανε για τα παιδιά και για μας μία διέξοδος**» (N5, ♀).

τηλεργασία, κάτι που ήταν πάρα πολύ πιεστικό, ήσουν πολλές ώρες στον υπολογιστή, υπήρχαν πολύ περισσότερες εντάσεις

«Ξυπνάς το πρωί, φτιάχνεις πρωινό για όλους, προσπαθείς να πείσεις το παιδί να κάτσει για μάθημα, παράλληλα εσύ δουλεύεις **τηλεργασία, κάτι που ήταν πάρα πολύ πιεστικό.** Από τη μία υπάρχουν προθεσμίες, διορίες στις οποίες δυσκολεύεσαι να αντεπεξέλθεις και από την άλλη θες να βάλεις το παιδί να μπει στην τηλεκπαίδευση, χωρίς φωνές, χωρίς να του μεταφέρεις την πίεσή σου. Το παιδί, επειδή πολλές ώρες είναι στο χώρο του σπιτιού, δεν έχει συνηθίσει ότι από το σπίτι κάνουμε μάθημα. Όποτε θέλει απλά να παίζει, συνήθως βρίσκεται στο δωμάτιό του με τα παιχνίδια του, πρέπει να κάνεις και το ρόλο της μητέρας, πρέπει να κάνεις και το ρόλο της δασκάλας όταν το παιδί αφαιρείται, και το ρόλο του αστυνομικού, πρέπει εσύ να αστυνομεύεις αν το παιδί κάνει αυτά που πρέπει να κάνει γιατί εσύ έχεις να δουλέψεις. Περνάς πάρα πολύ χρόνο μέσα στο σπίτι, παράλληλα πρέπει να κάνεις κι άλλες δουλειές, να ζεστάνεις το φαγητό, να πλύνεις τα πιάτα. Γενικά **δεν έχεις χρόνο για τον εαυτό σου, δηλαδή εγώ παρατήρησα ότι έμενα πάρα πολλές ώρες στον υπολογιστή, υπήρχαν πολύ περισσότερες εντάσεις** [...] είχαμε καταλήξει στο τέλος της μέρας να βάζουμε στο ζύγι ποιανού η δουλειά είναι πιο σημαντική και πόσο υποστηρίζει ο ένας τον άλλον» (Γ1, ♀).

όλο αυτό δεν λειτουργούσε από την κάμερα, η τηλεκπαίδευση δεν ήταν ευχάριστη

«Ήταν πολύ **δύσκολο**, είναι η αλήθεια, εν τω μεταξύ η Α. είχε μάθει να σηκώνει το χέρι της και το τηρούσε με ευλάβεια και **όλο αυτό δεν λειτουργούσε από την κάμερα** γιατί δεν την έβλεπε η κυρία [...] είχε καταλήξει να μη μιλάει ποτέ γιατί δεν την έβλεπε και κανείς και τελικά δεν ήταν τόσο ευχάριστο ούτε για εμάς ούτε για το παιδί. [...] Μας εξέφραζε ότι δεν ήθελε να συμμετέχει, είχε **άρνηση** και, όσο περνούσε ο καιρός, έμπαιναν όλο και λιγότερα παιδιά. Οπότε και η δική μας αίσθηση όταν ξεκίνησε η **τηλεκπαίδευση δεν ήταν ευχάριστη**» (Γ2, ♂).

ήταν τόσα πολλά τα logistics στο σπίτι που δεν γινότανε τεχνικά, είχα απαυδήσει
«Θυμάμαι ήταν μία πολύ δύσκολη περίοδος και είχε τύχει να μπαίνω και να λέω στους μαθητές “Παιδιά, εγώ σήμερα δεν μπορώ να μπω”. **Ήταν τόσα πολλά τα logistics στο σπίτι που δεν γινότανε τεχνικά** να μπω. Αφού, σκέψου, επειδή είμαι υπεύθυνη μιας ομάδας εκπαιδευτικών, είχαμε συνάντηση μαζί με τον διευθυντή και προγραμματίζαν τι θα κάνουμε, σχεδιάζαν σαν να μην έχει συμβεί τίποτα, που εγώ έβαλα τα κλάματα, είχα πλαντάζει στο κλάμα online και σχεδόν έβαλα τις φωνές στο διευθυντή μου, ότι “εγώ στο σπίτι έχω ένα άντρα που δουλεύει, έχω ένα μωρό, έχω ένα παιδί που είναι στον υπολογιστή, το έχετε συνειδητοποιήσει;”. Δηλαδή εμένα με είχε ενοχλήσει που συμπεριφερόταν σαν να μην έχει συμβεί τίποτα και το είχα πει πολύ ξεκάθαρα και ήμουν η μόνη που το εξέφρασε, δηλαδή υπήρχαν κι άλλοι συνάδελφοι-γονείς που μεταξύ μας λέγαμε τι συμβαίνει μέσα στο σπίτι αλλά κανείς δεν το είχε εκφράσει στον διευθυντή. Οκ, το παιδί είχε μάθημα, θα μου πεις είχε να κόψει, να βρει ένα κουκλάκι, όμως ό,τι και να ήταν, αυτό ήταν το μάθημά του και έπρεπε να μπει να το κάνει. **Εγώ θυμάμαι είχα απαυδήσει**» (Γ3, ♀).

ήταν περίεργο, γιατί το παιδί ήταν μόνο του στο δωμάτιο με το κινητό μου
«Δεν συμμετείχα εγώ, αλλά **ήταν περίεργο, γιατί το παιδί ήταν μόνο του στο δωμάτιο με το κινητό μου** και εγώ καθόμουν στο σαλόνι και διάβαζα, δεν είχα εικόνα τι γινότανε την ώρα του μαθήματος. Διάβαζε το πρωί τα μαθήματά του, καθόταν στο δωμάτιο και εγώ καθόμουν στο σαλόνι και διάβαζα συνήθως για να μην κάνω φασαρία» (Γ4, ♀).

υπήρχε φόβος, άγχος, δεν ξέραμε τι μας συμβαίνει, ο εγκλωβισμός στο σπίτι ήταν δυσάρεστος, δεν μπορούσα να δουλέψω σωστά
«Ήταν πολύ δύσκολη γιατί **υπήρχε φόβος, άγχος, δεν ξέραμε τι μας συμβαίνει** ούτε εμείς μπορούμε να περιγράψουμε στα παιδιά μας αλλά και οι ίδιοι δεν είχαμε καταλάβει πόσο θα κρατήσει όλο αυτό. Αυτός **ο εγκλωβισμός στο σπίτι ήταν δυσάρεστος**, δεν ήταν καθόλου ευχάριστο όλο αυτό. Οπότε ήταν μια περίεργη μέρα και περίοδος όταν έκανε το μάθημα το παιδί και εγώ δούλευα από το σπίτι, γιατί αλλιώς είναι να πάρεις μία άδεια επειδή έχει απεργία το Δημόσιο και πρέπει να κρατήσεις το παιδί στο σπίτι κι αλλιώς να είμαι κλεισμένη λόγω του Covid στο σπίτι, δεν ήταν καθόλου ευχάριστο, ούτε χαλάρι που ήμουν απ’ το σπίτι.

Εγώ ήμουν σε έναν υπολογιστή στο δωμάτιο και το παιδί στο δικό της δωμάτιο με υπολογιστή, από τη μία ήταν ευχάριστο που **είχα τη δυνατότητα να δω πώς γίνεται**

το μάθημα από την άλλη δεν μπορούσα να δουλέψω, δεν ήταν καθόλου εύκολο για μένα γιατί στο διάλειμμα έπρεπε να είμαι μαζί της να της φτιάξω κάτι να φάει, να την βοηθήσω να μπει στο μάθημα ξανά, οπότε δεν μπορούσα να δουλέψω σωστά» (Γ5, ♀).

έκλεινα τον ήχο και έκανα πως δεν το άκουγα και έπαιζα ή διάβαζα
«Ήταν μία μέρα που έβρεχε έξω πάρα πολύ και δεν μπορούσαμε να βγούμε έξω ούτε στο μπαλκόνι, έβρεχε πάρα πολύ και αυτό συζητάγαμε με τις κυρίες μας. Επίσης υπήρχε μία σκανταλιά που έκανα όλες τις μέρες, **έκλεινα τον ήχο και έκανα πως δεν το άκουγα και έπαιζα ή διάβαζα**, έτσι έκανα κανένα δεκαπεντάλεπτο και μετά πήγαινα στο μάθημα» (Π1 ♂).

ήμουνα με τη γιαγιά μου και δεν ήξερε, εγώ έκλαιγα και η μαμά ήταν στην δουλειά
«Μία μέρα ήταν που εγώ ήμουνα με τη γιαγιά μου και δεν ήξερε να πατήσει τα κουμπιά για να μπω στο μάθημα και εγώ έκλαιγα και η μαμά ήταν στη δουλειά και δεν έβρισκα το σήμα που πατάς για να μιλήσω και να με ακούσει η δασκάλα, δεν είχα εικόνα, και η γιαγιά δεν μπορούσε να το βρει και πήραμε τη μαμά τηλέφωνο [...] μετά μου έδειξε και το έκανα μόνη μου» (Π2, ♀).

απλά εγώ χρησιμοποιούσα το παλιό κινητό της μαμάς όπως κάνω βιντεοκλήση, γιατί δεν είχαμε υπολογιστή
«Βασικά το μάθημα άρχιζε από τις 2 το μεσημέρι και το κάναμε όπως το κάνουμε και στο σχολείο, **απλά εγώ χρησιμοποιούσα το παλιό κινητό της μαμάς όπως κάνω βιντεοκλήση, γιατί δεν είχαμε υπολογιστή**» (Π3, ♂).

Τέλειο ήταν, επειδή παίζαμε στο σπίτι, κολλούσε το ίντερνετ και σταματούσε το μάθημα
«**Τέλειο ήταν, επειδή παίζαμε στο σπίτι, το μάθημα ήταν πολύ λίγο, αλλά μιλούσαν όλοι μαζί και δεν άκουγα πολύ καλά** όποτε έπαιζα με τα παιχνίδια μου και, αν με ρωτούσε η κυρία, απαντούσα. Καμιά φορά όμως **κολλούσε το ίντερνετ και σταματούσε το μάθημα**» (Π4, ♂).

έβλεπα την κυρία και τα παιδιά από τον υπολογιστή και περνούσα ωραία που τους έβλεπα
«**Η μαμά μου άνοιγε τον υπολογιστή, τον ετοίμαζε και εγώ έβλεπα την κυρία και τα παιδιά από τον υπολογιστή και περνούσα ωραία που τους έβλεπα** [...] Μετά έφυγα από τον υπολογιστή γιατί μάλωνε η μαμά με τον μπαμπά στην κουζίνα και μετά ξαναήρθα στο μάθημα» (Π5, ♀).

3. Μπορείτε να περιγράψετε 1 μέρα εκπαίδευσης μετά την COVID περίοδο;

έχουμε πιο διαδραστικά πράγματα στην τάξη,

«Σήμερα είναι τελείως **διαφορετικό!** [...] μπορούμε να ακουστούμε όλοι και να μην υπάρχει αυτή η βουή από τον υπολογιστή, [...] τα παιδιά εδώ σηκώνονται, [...] οπότε έχουμε περισσότερη κίνηση και είναι **πιο διαδραστικό** εδώ το μάθημα [...] σκεφτόμαστε, σηκώνουμε χέρι, σχολιάζουμε, είναι αυτός ο κύκλος και λένε όλα τα παιδιά τις απόψεις τους. [...] **έχουμε πιο διαδραστικά πράγματα στην τάξη**, έχουμε και τα φύλλα εργασίας πιο μετά, έχουμε και τις κατασκευές της εβδομάδας [...] άλλο τώρα να τους τα δείχνεις από τον υπολογιστή [...] άλλο τώρα να είσαι από πάνω από το παιδί και να του δείχνετε, “κάντε αυτό” και να το κάνουμε και να περιμένουμε ή να σε φωνάζουν “Κυρία, βάλε μου κόλλα”, είναι τελείως διαφορετική η αλληλεπίδραση από τον υπολογιστή και από κοντά και υπήρχαν και στιγμές που μου ανέφεραν τα παιδιά “Ααα, κυρία, αυτό το είχαμε πει και στον υπολογιστή”. Επομένως, είχαν πάρει και πράγματα εκεί, είχαν αποκτήσει άλλα βιώματα εκεί, άλλα ερεθίσματα» (N1, ♀).

κλίμα αμηχανίας, άλλαξε όλη τους η ζωή, πολύ πιο συγκεντρωμένα

«Ναι, όταν επέστρεψαν τα παιδιά στο σχολείο, υπήρχε ένα **κλίμα αμηχανίας**, ωστόσο αυτό ξεπεράστηκε πολύ γρήγορα και τα **παιδιά ήταν πολύ ενθουσιασμένα**. Ήταν σαν να **άλλαξε όλη τους η ζωή** (χαμογελάει), σαν να ήταν η **1^η τους φορά σε ένα σχολείο**, αλλά **η επαφή τους με τους συμμαθητές και με τις δασκάλες ήταν κάτι φανταστικό**, δηλαδή όλοι το χαρήκαμε πολύ και **τα παιδιά ήταν πολύ πιο συγκεντρωμένα**. Υπήρχε αυτή η αλλαγή αλλά ήταν προς το καλό, θέλω να πω, γιατί σε κανέναν δεν άρεσε να αλληλεπιδρά μέσα από μια οθόνη» (N2, ♀).

πολύ παιχνίδι, τα παιδιά όταν γύρισαν ήτανε πάρα πολύ «μουδιασμένα», ήταν εντελώς έξω από τα νερά τους σαν να ξεκινούσαν πάλι προσαρμογή

«Ναι, αρχικά άφησα λίγο χρόνο στα παιδιά, δεν ξεκινήσαμε προφανώς κατευθείαν το πρόγραμμά μας όπως ήμασταν πριν τον COVID γιατί **είχαν λαχταρίσει το ένα το άλλο, οπότε θέλανε να παίζουνε και να χορτάσουν τους φίλους τους**, οπότε είχαμε πάρα **πολύ παιχνίδι**, πάρα πολύ αυλή, να βγουν έξω τα παιδιά να παίζουνε, και άφησα περιθώριο στα παιδιά μιας εβδομάδας. Την **1^η βδομάδα** σίγουρα να είμαστε πάρα πολύ χαλαροί όπως ακριβώς όταν ξεκινάει μία χρονιά σχολική. Επειδή ήταν πολύ μεγάλο το διάστημα, εγώ έκανα τρεις μήνες τηλεκπαίδευση, ήταν τεράστιο διάστημα **και τα παιδιά, όταν γύρισαν, ήτανε πάρα πολύ «μουδιασμένα», ήταν εντελώς έξω από τα νερά τους σαν να ξεκινούσαν πάλι προσαρμογή**» (N3, ♀).

πολύ φόβος, πολύ ανάγκη είχαν τα παιδιά το παιχνίδι, παιδιά στερημένα, είναι φοβισμένα, το συναισθηματικό τους είναι κάτι το οποίο έμεινε πολύ πίσω

«Μόλις γυρίσαμε στο σχολείο, υπήρχε πάρα **πολύ φόβος** και από εμάς, για παράδειγμα οι αγκαλιές που μπορεί να έκανες πριν, τώρα δεν τις έκανες. Τα παιδιά μαθησιακά, αν με ρωτάς, θεωρώ ότι σε αυτήν την ηλικία ναι μεν **ότι μπορεί να τα πάει λίγο πίσω, όχι μαθησιακά αλλά κοινωνικά**, γιατί μαθησιακά τα παιδιά ό,τι είναι να το κατακτήσουν θα το κατακτήσουν. Δηλαδή παιδιά με υψηλές δεξιότητες θα τις

αναπτύξουν γρήγορα αν έχουν πάει πίσω, ενώ παιδιά με χαμηλές δεξιότητες απλά παραμένουν πάλι παιδιά με χαμηλές δεξιότητες. **Το κοινωνικό και το συναισθηματικό κομμάτι είναι αυτό το οποίο ήταν δύσκολο μετά την καραντίνα, όχι τόσο το μαθησιακό, το γνωστικό.** Αυτό θεωρώ εγώ ότι επηρέασε σημαντικά τα παιδιά, για παράδειγμα η περσινή χρονιά, η πρώτη χωρίς καραντίνα, χωρίς ιδιαίτερους περιορισμούς, είχαμε περιορισμούς να μην μόνο μάσκες άλλα δεν έκλεισε το σχολείο καμιά μέρα, πήγαμε όλη τη χρονιά σερί. Σε αυτήν λοιπόν την περσινή χρονιά, που πήγε πάρα πολύ καλά, **είδα πόσο πολύ ανάγκη είχαν τα παιδιά το παιχνίδι, τους έλειπε το παιχνίδι στην αυλή με τους φίλους τους, το ομαδικό παιχνίδι, οι εκδρομές, φάνηκε ότι τους έλειπε πάρα πολύ αυτό.** Εντάξει, τα παιδιά που είχαμε τηλεκπαίδευση σίγουρα το γνωστικό τους αναπτύχθηκε όσο μπορούσαμε με αυτές τις συνθήκες ανάλογα και από το σχολείο πόσο βοηθούσε γιατί κάποια σχολεία μπορεί να μην βοηθούσαν τους εκπαιδευτικούς **αλλά το συναισθηματικό τους είναι κάτι το οποίο έμεινε πολύ πίσω.** Δηλαδή υπήρχαν παιδιά τα οποία για 2 χρόνια και ακόμα δεν βγαίνουν έξω από το σπίτι τους, το φαινόμενο αυτό του Covid θεωρώ επηρέασε όλες τις πτυχές της κοινωνίας και **εμείς στο σχολείο, που είμαστε η απόρροια όλων αυτών, παρατηρούμε όλες αυτές τις αλλαγές, ότι δηλαδή τα παιδιά που οι γονείς τους δεν τα πάνε πουθενά, ούτε εκδρομές ούτε στην παιδική χαρά, έρχονται στο σχολείο και είναι στερημένα, είναι φοβισμένα»** (N4, ♀).

γενικά ήταν πάρα πολύ χαρούμενα που ήταν ξανά πίσω στο σχολείο, εστίασα σε αυτό, να τα αφήσω να αναπληρώσουν τον χαμένο χρόνο και να ζήσουν στιγμές «Ήταν πολύ όμορφη εμπειρία αυτή γιατί τα παιδιά έρχονταν στο σχολείο τρέχοντας να μπουν μέσα, τα περισσότερα δεν γυρνούσαν καν να κοιτάζουν τους γονείς τους και αγκαλιάζονταν (βούρκωσε). **Συγκινούμαι γιατί ήταν πολύ έντονο το συναίσθημα αυτό, γιατί αγκαλιάζονταν με τους φίλους τους, ήταν σαν να μην είχε περάσει μία μέρα παρόλο που μπορεί να είχε περάσει ένα διάστημα τριών μηνών που δεν είχαν συναντηθεί,** έλεγαν τα νέα τους, για το τι έκαναν στο σπίτι, για τα παιχνίδια που μπορεί να είχαμε αγοράσει και **γενικά ήταν πάρα πολύ χαρούμενα που ήταν ξανά πίσω στο σχολείο.** Το χαμόγελο ήταν ζωγραφισμένο στα πρόσωπά τους που είχαν ξαναδεί τους φίλους τους. Οπότε και εγώ, ως δασκάλα, **εστίασα σε αυτό, να τα αφήσω να αναπληρώσουν τον χαμένο χρόνο και να ζήσουν στιγμές με τους φίλους τους, να παίξουν, να βγούμε στον κήπο να παίξουμε όλοι μαζί, γιατί αυτό ήταν που είχαν χάσει και αυτό τους έλειπε στην ουσία»** (N5, ♀).

ξαναβρήκαμε λίγο ο καθένας τον χρόνο του, διαχωρισμένος ο προσωπικός χρόνος και ο χρόνος που αφιερώνεται στην δουλειά
«Με την επιστροφή **ξαναβρήκαμε λίγο ο καθένας τον χρόνο του, είχαμε χρόνο, ετοιμαζόμαστε για να πάμε σε ένα γραφείο, το οποίο είναι όμορφο, γιατί αρχίσαμε να διαχωρίζουμε την εργασία και την ιδιωτική ζωή, που υπήρχε μία συγχώνευση κατά τη διάρκεια της καραντίνας.** Επομένως, μας άρεσε πολύ που γυρίσαμε πάλι πίσω στην πρότερη κατάσταση, έχοντας λάβει όμως και **κάποια θετικά του κορονοϊού, όπως είναι η τηλεκπαίδευση, ότι αν κάποια μέρα πλέον χρειάζεται να μείνει στο σπίτι το**

παιδί γιατί μπορεί να είναι άρρωστο, μπορείς να το κάνεις και να κάνεις τηλεργασία πλέον (αρνητικά). Να περιγράψω τώρα μία μέρα μετά: ξυπνάς, ετοιμάζεσαι, βάζεις το παιδί στο σχολικό, κάνεις τις δουλειές σου, πηγαίνεις στην εργασία σου, επιστρέφεις και πια δεν έχεις να ασχολείσαι στο σπίτι με την εργασία άλλο, οπότε είναι **διαχωρισμένος ο προσωπικός χρόνος και ο χρόνος που αφιερώνεται στην δουλειά»** (Γ1, ♀).

Μέρα ευτυχίας, αυτό ήταν. Βασικά ήταν 2 πράγματα, ανησυχία και φόβος «Μέρα ευτυχίας, αυτό ήταν. Θυμάμαι ακόμα το παιδί είχε ξυπνήσει πολύ νωρίς, ανυπομονούσε να πάει να δει τους φίλους της, να κάνει το μάθημα, να δει τις κυρίες ξανά. Βασικά ήταν δύο πράγματα, από τη μία **ανησυχία και φόβος** μην κολλήσουν τα παιδιά, που μετρίαζε αυτή την ευτυχία, και την άλλη έλεγα “αποκλείεται, θα μας ξανακλείσουν σύντομα” δεν το πίστευα ότι θα έχει διάρκεια αυτό. Είχε γίνει δηλαδή τόσο κανονικότητα, τότε ήμασταν κλεισμένοι τόσο καιρό που δεν πίστευα ότι θα διαρκέσει έλεγα “θα μας ξανακλείσουν”» (Γ2, ♂).

Ανακούφιση, μου είχε λείψει να έχω τον χώρο μου το γραφείο μου, τον καφέ μου με τους συναδέλφους μου-φίλους μου και τον χρόνο με τους μαθητές μου «Εγώ χαλάρωσα με αυτό, ήταν μια ανακούφιση. Γιατί τότε ξεκίνησα εγώ, ξεκίνησαν και τα παιδιά, και για μένα εξ αρχής γι’ αυτό ήταν και η επιλογή του ιδιωτικού σχολείου, γιατί μου έδινε αυτή την ελευθερία, δηλαδή να ξέρω ότι 7:00’-17:00’ το παιδί είναι εκεί, είναι ασφαλές, και εγώ έχω δικό μου προσωπικό χρόνο να τον χειριστώ όπως θέλω εγώ και, ξέρεις, αυτό είναι πολύ ξεκάθαρο. Οπότε **μου είχε λείψει να έχω τον χώρο μου, το γραφείο μου, τον καφέ μου με τους συναδέλφους μου-φίλους μου και τον χρόνο με τους μαθητές μου. Επίσης όλο αυτό το διαδικτυακό ήταν ένα παιχνίδι, το οποίο μείωνε και την ποιότητα της δουλειάς, για παράδειγμα πολλοί δεν άνοιγαν κάμερες, δεν μιλούσαν, δεν ήξερα αν είναι εκεί ή, στα διαγωνίσματα, μπορεί να έβλεπαν τις απαντήσεις, οπότε μείωνε την ποιότητα της δουλειάς ενώ από κοντά δεν υπήρχαν αυτά, ήσουν εκεί, έχεις τα μάτια σου σε όλους»** (Γ3, ♀).

καινούργια ρουτίνα, είχαμε συνηθίσει να καθόμαστε και να είναι έτσι η ζωή μας «Μετά ήταν σαν να ξεκινήσαμε πάλι από την αρχή, σαν να ήταν πρώτη μέρα σχολείο, πρώτη μέρα δουλειά για μένα, δηλαδή ήταν σαν έπρεπε να μπούμε σε **μία καινούργια ρουτίνα. Είχαμε συνηθίσει να καθόμαστε και να είναι έτσι η ζωή μας** (γελάει)» (Γ4, ♀).

απελευθέρωση, ένιωσα ξανά ελεύθερη, ήταν σαν να ήμασταν φυλακισμένοι και εγκλωβισμένοι «Εγώ αισθάνθηκα μία **απελευθέρωση, ένιωσα ξανά ελεύθερη.** Το τονίζω ότι το να έχεις το παιδί στο σπίτι και να είσαι κι εσύ μέσα και να δουλεύεις απ’ το σπίτι λόγω Covid ήταν σαν να ήμασταν **φυλακισμένοι και εγκλωβισμένοι»** (Γ5, ♀).

χαρήκαμε που ξαναβρεθήκαμε, τους άρεσε πολύ το σχολείο γιατί ήσουνα με τον άλλο κοντά, έβρισκες φίλους, έπαιζες και με παιδιά από άλλες τάξεις

Χαρήκαμε που είχαμε γυρίσει όλοι στην τάξη φυσικά, παίζαμε με τους φίλους μας στο διάλειμμα, χαρήκαμε που ξαναβρεθήκαμε. Όλα τα παιδιά ήταν με το χαμόγελο στα αφτιά που γυρίσαμε ξανά στο σχολείο, τους άρεσε πολύ το σχολείο γιατί ήσωνα με τον άλλο κοντά, έβρισκες φίλους, έπαιζες και με παιδιά από άλλες τάξεις, ενώ όταν ήταν ο Covid, δεν έβρισκα τα άλλα παιδιά, τα έβλεπα μόνο στην οθόνη και ούτε μπορούσαμε να βρεθούμε (αρνητικά)» (Π1 ♂).

ήταν πολύ καλά γιατί γνώρισα από κοντά τους φίλους μου
«Όταν γύρισα από κοντά, ήταν πολύ καλά γιατί γνώρισα από κοντά τους φίλους μου αλλά, όταν δεν ήμουν από κοντά, πώς να τους γνωρίσω, και μετά κατάλαβα πως ήταν καλύτερα να κάθεται με τα παιδιά κοντά από το να τα βλέπεις στον υπολογιστή. Από κοντά μπορούσαμε να μιλάμε χωρίς να χρειάζεται να μπούμε στον υπολογιστή μέχρι να ανοίξει την οθόνη και να βρεις το πώς να μιλήσεις και καμιά φορά κανένα παιδί αργούσε να μπει στον υπολογιστή και τον περιμέναμε» (Π2, ♀).

ήταν πιο εύκολο, δεν κόλλαγε και καταλάβαινα καλύτερα την κυρία
«Χάρηκα που είδα τους φίλους μου, κάναμε το μάθημα και ήταν πιο εύκολο από ό,τι όταν ήμασταν διαδικτυακά γιατί δεν κόλλαγε και καταλάβαινα καλύτερα την κυρία» (Π3, ♂).

είδα τους φίλους μου και κάναμε μεγαλύτερα διαλείμματα στην αυλή και
τρέχαμε και παίζαμε κνηγητό
«Είχα άλλη δασκάλα γιατί η κ. Β. είχε μωρό, είδα τους φίλους μου και κάναμε μεγαλύτερα διαλείμματα στην αυλή και τρέχαμε και παίζαμε κνηγητό, ενώ από τον υπολογιστή στο διάλειμμα δεν έκανα τίποτα» (Π4, ♂).

παίζαμε στον κήπο με τους φίλους μου και μας άφηνε να παίζουμε πολύ ώρα η
κυρία
«Ήτανε καλά, κάναμε ζωγραφική, παίζαμε στον κήπο με τους φίλους μου και μας άφηνε να παίζουμε πολύ ώρα η κυρία» (Π5, ♀).

4. Μπορείτε να αναφερθείτε σε κάποιες δυσκολίες που είχαν τα παιδιά κατά την περίοδο της τηλεκπαίδευσης;

Δυσκολίες είχαν περισσότερο ως προς την κατανόηση, είχε κουράσει και τα παιδιά, δηλαδή έπρεπε να τους κεντρίξεις περισσότερο το ενδιαφέρον, να βρίσκουμε πράγματα συνεχώς, να τα «κουνάμε» από τις καρέκλες
«Δυσκολίες είχαν περισσότερο ως προς την κατανόηση, δηλαδή, ναι, και εγώ αναρωτιόμουν αν αυτά που λέγαμε και δείχναμε μέσω της οθόνης, [...] να τα καταλάβουν. Δηλαδή για ένα θέμα στο σχολείο κάνουμε και, για παράδειγμα, μία ομαδική εργασία, έτσι χρησιμοποιούν τα χέρια τους [...] ενώ στον υπολογιστή αυτό δεν το είχαμε, **μία δυσκολία**. Οπότε ούτε εγώ δεν ήξερα αν τα παιδιά καταλαβαίνουν το ίδιο, αν «τα κρατούσαν» στο μυαλό τους όπως στο σχολείο με όπως είναι στον

υπολογιστή, παρόλο που λέγαμε τι κάναμε την προηγούμενη μέρα. Βέβαια, και από εκεί είχαν βοήθεια και από τους γονείς εν μέρει. **Άλλη δυσκολία ήταν αν όντως έκαναν μόνα τους τα παιδιά τα φύλλα εργασίας.** Γιατί παρόλο που είχαμε κλειστά τα μικρόφωνα, ήταν και οι γονείς δίπλα, οπότε κάπως μπορεί να τα βοηθούσαν και εκεί. Εεε, άλλη δυσκολία, το διαδραστικό κομμάτι, αυτό που είπα και πριν, και μετά από μια περίοδο είχε κουράσει και τα παιδιά, δηλαδή έπρεπε να τους κεντρίξεις περισσότερο το ενδιαφέρον, να βρίσκουμε πράγματα συνεχώς, να τα «κουνάμε» από τις καρέκλες...» (N1, ♀).

δεν μπορούσαν να έρθουν σε επαφή με τους φίλους τους, δεν μπορούσαν να παίζουν, δεν μπορούσαν να συνεργαστούν, να αλληλεπιδράσουν
«Η μεγαλύτερη δυσκολία των παιδιών ήταν ότι δεν μπορούσαν να έρθουν σε επαφή με τους φίλους τους, δεν μπορούσαν να παίζουν, δεν μπορούσαν να συνεργαστούν, να αλληλεπιδράσουν. Έπρεπε να ήταν σε μια οθόνη, που τα περισσότερα παιδιά δεν ήταν εξοικειωμένα με αυτό, έπρεπε σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα δηλαδή να μάθουν να χειρίζονται έναν υπολογιστή, καθώς πολλά παιδιά δεν είχαν μαζί τους έναν γονέα για να μπορεί να μπαίνει, να βγαίνει και να συντονίζει την κατάσταση. **Κάποια παιδιά το κατάφεραν μόνα τους, κάποια άλλα χρειάστηκαν βοήθεια,** και λογικό είναι. Ωστόσο αυτό που ζητούσαν όλα ήταν τότε θα βρεθούμε από κοντά, αυτή ήταν η μεγαλύτερη τους ανάγκη. **Το πρόγραμμα, εντάξει, κύλησε καλά μπορώ να πω αλλά όχι όπως θα ήταν διά ζώσης, θα μπορούσαν να είχαν γίνει πολλά περισσότερα πράγματα**» (N2, ♀).

ο φόβος όλων εμάς, πολύ μοναξιά. Κάθε οικογένεια έχει το δικό της πλαίσιο, δεν είναι ότι βοηθήθηκαν όλοι, κάποιοι δυσκολεύτηκαν πάρα πολύ.
«Σίγουρα η απομόνωση από τους φίλους τους, από το πρόγραμμά τους, γιατί το να έχουν ένα πρόγραμμα είναι πάρα πολύ ασφαλές για τα παιδιά, είναι ένα πλαίσιο που κινούνται με πολλή αγάπη και ασφάλεια και το έχουν ανάγκη, οπότε όλη αυτή η αλλαγή ήταν πολύ περίεργη. Γενικά, ο περιορισμός και, εννοείται, ο φόβος όλων εμάς που όσο και να θες να τον κρύψεις φαίνεται στα παιδιά γιατί τώρα είναι θέματα υγείας, οπότε δυσκολεύτηκαν πάρα πολύ. Από την μια δυσκολεύτηκαν πάρα πολύ στο να είναι στο σπίτι και μόνο στο σπίτι, μακριά από όλους, από την άλλη ήταν μια ευκαιρία να σφίξουν οι οικογενειακοί δεσμοί, αλλά αυτό δεν ισχύει για όλο τον κόσμο, κάποιοι το εκμεταλλεύτηκαν ποιοτικά, κάποιοι είχαν και αυτοί πολλές δουλειές. Έτσι, κάποιοι είχαν ποιοτικό χρόνο με τα παιδιά τους αλλά κάποιοι είχαν πολλές δουλειές οι άνθρωποι, δεν μπορούσαν, οπότε τα παιδιά τι κάνανε; Μέσα σε ένα σπίτι μόνα τους, πάλι με τους γονείς τους, αυτοί να δουλεύουνε, αυτά μόνα τους (ξεφυσάει). Πολύ μοναξιά! **Κάθε οικογένεια έχει το δικό της πλαίσιο, δεν είναι ότι βοηθήθηκαν όλοι, κάποιοι δυσκολεύτηκαν πάρα πολύ**» (N3, ♀).

να κάτσουν τα παιδιά μπροστά από την οθόνη, να κρατήσουμε το ενδιαφέρον των παιδιών στην τηλεκπαίδευση

«Η δυσκολία των παιδιών εκείνη την περίοδο ήταν να μπορέσουμε να **κάτσουν τα παιδιά μπροστά από την οθόνη**, εδώ δεν μπορούν να κάτσουν μέσα στην τάξη (γελάει). Έπρεπε να καταφέρουμε να **κρατήσουμε το ενδιαφέρον των παιδιών στην τηλεκπαίδευση, να μείνουν για τόσες ώρες μπροστά στην οθόνη**, κάτι το οποίο είναι πάρα πολύ δύσκολο γιατί γίναμε “animateur”, αυτό που σου είπα και πριν, για να μπορέσουν να διασκεδάσουν και αυτά με κάποιο τρόπο, μέσα σε όλη αυτήν την συνθήκη **έπρεπε να μπορούμε να έχουμε τα μάτια μας παντού**, αυτός κοιτάει να του μιλήσω, αυτός βαριέται, έπρεπε να έχουμε τα μάτια μας 14» (N4, ♀).

δυσκολεύονταν να τηρήσουν μία σειρά προτεραιότητας

«Το να καθήσουν στον καναπέ, να παρακολουθήσουν την οθόνη, **δυσκολεύονταν να τηρήσουν μία σειρά προτεραιότητας** που τους έδινε η δασκάλα, θέλανε να μιλάνε ταυτόχρονα, κάποιες φορές μιλάει ο ένας πάνω στον άλλον, ωστόσο ήταν υπάκουοι στον συντονισμό μου, δηλαδή όταν τους έλεγα “περίμενε, Θ., να μιλήσει ο Γ.”, το έκαναν. Η μεγαλύτερη δυσκολία που είχα αντιμετωπίσει εγώ ήταν ότι **δυσκολεύονταν να καθήσουν στον καναπέ, στην καρέκλα, στο γραφείο για να το παρακολουθήσουν** όλο αυτό. **Έβλεπα ότι είχαν και μεγάλη ανάγκη να δείξουν πράγματα από το σπίτι στους φίλους τους και είχαν και την ανάγκη να μας μιλήσουν για το τι κάνανε στο σπίτι** πέρα από την τηλεκπαίδευση, [...], **συνέβαινε πολύ συχνά να μας λένε πράγματα από την νέα τους καθημερινότητα**» (N5, ♀).

εμείς έπρεπε να κάνουμε και τον ρόλο του δασκάλου, χανόταν ο ποιοτικός χρόνος με τον γονιό γιατί το παιδί άρχισε να τρέφει πιο αρνητικά συναισθήματα

«Η πιο μεγάλη δυσκολία είναι ότι υπήρχε **πάρα πολλή τριβή με τους γονείς, γιατί δεν ήταν πολύ σαφώς διαχωρισμένοι οι ρόλοι, καθώς εμείς έπρεπε να κάνουμε και τον ρόλο του δασκάλου**, να ελέγχουμε τι έχουν κάνει, να τα διορθώνουμε, και τα παιδιά έχουν άλλη οικειότητα μαζί μας από αυτήν που έχουν με τους δασκάλους. Έτσι λοιπόν **χανόταν ο ποιοτικός χρόνος με τον γονιό γιατί το παιδί άρχισε να τρέφει πιο αρνητικά συναισθήματα**, σου έλεγε “Δεν είσαι δασκάλα για να μου πεις τι θα κάνω” ή “εμάς η δασκάλα έτσι μας έχει πει, έτσι θα το κάνω”. Επίσης, υπήρχε **πάρα πολύ φόρτος εργασίας για το σχολείο, έπρεπε να σκανάρουμε, να βγάζουμε φωτοτυπίες, να στέλνουμε τα μαθήματα που είχαν κάνει, δηλαδή είχε πάρα πολύ φόρτο** όλο αυτό για εμάς και συν ότι δεν υπήρχε χρόνος να κάνουμε την δουλειά μας και εμείς σωστά, απερίσπαστοι» (Γ1, ♀).

δεν είχε καταλάβει τι συνέβαινε και είχε συνηθίσει σε αυτήν την ρουτίνα

«Η αλήθεια είναι ότι **δεν είχε καταλάβει τι συνέβαινε και είχε συνηθίσει σε αυτήν την ρουτίνα**. Ίσως να έπρεπε να της εξηγήσουμε και να καταλάβει τι ακριβώς συνέβαινε αλλά **ούτε εμείς ξέραμε πώς να το εξηγήσουμε και μάλιστα τον πρώτο καιρό δεν είχαμε μπει στη λογική να μιλήσουμε για τα μικρόβια, τι έχει συμβεί, για τον κορονοϊό** και η Α. το έφερε ως απορία και μας ρωτούσε και τότε μπήκαμε στην διαδικασία να της εξηγήσουμε, δηλαδή **ούτε εμείς ξέρουμε πώς να το χειριστούμε και κάπως το παιδί νόμιζε ότι αυτό είναι το κανονικό, ότι από το σπίτι θα κάνει**

το μάθημα. Οπότε ίσως αυτό θα μπορούσα να αναφέρω ως δυσκολία, ότι και εμείς δεν ξέραμε πώς να το διαχειριστούμε. Ωστόσο, επειδή το σπίτι είναι μεγάλο, κάναμε πράγματα, κάποια στιγμή είχαμε βγει στο μπαλκόνι οι 2 μας γιατί η μαμά δούλευε στο νοσοκομείο και φυτεύαμε, **περάσαμε πιο πολύ χρόνο μαζί, δηλαδή νιώθω ότι το παιδί δεν είχε την αίσθηση ότι υπάρχει μία δυσκολία.** Δηλαδή δεν είπαμε ποτέ “τι θα κάνουμε σήμερα ή πώς θα περάσει η μέρα”» (Γ2, ♂).

ήταν «γιατί δεν μπορώ να βγω έξω να δω τους φίλους μου;». Το παιδί είχε **λαχανιάσει στο τετράγωνο που εμάς_αυτό μας σόκαρε,** «Θα αναφερθώ βάσει των δυσκολιών που παρατήρησα από το δικό μου παιδί. Οι δυσκολίες της πρώτης καραντίνας ήταν **“γιατί δεν μπορώ να βγω έξω να δω τους φίλους μου;”.** Συγκεκριμένα, θυμάμαι είχαν περάσει 4 βδομάδες, ένας μήνας, που δεν είχαμε βγει καθόλου έξω, ήταν και το μωρό και θυμάμαι χαρακτηριστικά όταν είπαμε στον Θ. “πάμε λίγο να περπατήσουμε και να κάνουμε μία βόλτα”, το **παιδί είχε λαχανιάσει στο τετράγωνο, που εμάς αυτό μας σόκαρε,** [...] δεν είναι δυνατόν να κουράζεται σε απόσταση 100 m. Επειδή ήμασταν όλη μέρα μες στο σπίτι, προσπαθούσε ο άντρας μου έστω εδώ στον διάδρομο να παίζουν λίγο ποδόσφαιρο αλλά έλα που από κάτω μένει η θεία μου, η οποία είναι εκπαιδευτικός, και συνέχεια μας έκανε παρατήρηση “μην κάνετε φασαρία”, όποτε ήμασταν όλη την ώρα “Ησυχία, Θ., μην κάνεις αυτό, μην τρέχεις, μη το ένα, μη το άλλο”» (Γ3, ♀).

ο εγκλεισμός, ότι δεν μπόρεσαν να συναντήσουν τους φίλους τους και να παίξουν «Θυμάμαι τον **δυσκόλευε ο εγκλεισμός, ότι δεν μπόρεσαν να συναντήσουν τους φίλους τους και να παίξουν.** Δηλαδή θυμάμαι ο Γ. μού έλεγε συνέχεια “προτιμάω να γυρίσω σχολείο και να παίξω με τους φίλους μου και ας έχω τα μαθήματα και το διάβασμα”, αυτό ήταν το πιο δύσκολο για μας» (Γ4, ♀).

τεχνικά ζητήματα, εμένα αυτό με τρομάζει, το να είναι το παιδί και να κάνει το μάθημα απ’ το σπίτι «Πέρα από τα **τεχνικά ζητήματα** της σύνδεσης, δεν θεωρώ ότι είχαν άλλες δυσκολίες, φυσικά δεν είναι το ίδιο η φυσική παρουσία και το μάθημα από κοντά σε σχέση με την τηλεκπαίδευση. Η άποψή μου είναι **τα παιδιά πρέπει να αλληλεπιδρούν.** Παραδείγματος χάρη, αν ισχύει αυτό που λένε ότι θα εγκατασταθεί η τηλεκπαίδευση κάποιες φορές τη βδομάδα, **εμένα αυτό με τρομάζει, το να είναι το παιδί και να κάνει το μάθημα απ’ το σπίτι** και να μην έχει επαφή με τα άλλα παιδιά. Είναι αλλιώς να είσαι στο σχολείο, να είστε δασκάλα από κοντά, να μπορείς να τις κάνεις ερωτήσεις, να σου εξηγήσει καλύτερα τις ασκήσεις, να είσαι με τους φίλους σου» (Γ5, ♀).

δεν μπορούσα να συγκεντρωθώ, ήταν δύσκολο να κάθομαι τώρα στην οθόνη με τόσα παιχνίδια

«Με δυσκόλεψε πολύ που δεν έβλεπα τους φίλους μου γιατί περνάγαμε πολύ ωραία, λέγαμε τα αστεία μας, λέγαμε ανέκδοτα. Με δυσκόλεψε λίγο γιατί **δεν μπορούσα να συγκεντρωθώ όλη την ώρα να βλέπω το δωμάτιο, “να, κοίτα πόσα παιχνίδια έχω”** (μου δείχνει με το χέρι τα παιχνίδια στα ράφια), **ήταν δύσκολο να κάθομαι τώρα στην οθόνη με τόσα παιχνίδια»** (Π1 ♂).

Ότι εμείς στο σπίτι δεν είχαμε εκτυπωτή και η κυρία μας έλεγε να εκτυπώσουμε τις φωτοτυπίες

«**Ότι εμείς στο σπίτι δεν είχαμε εκτυπωτή και η κυρία μας έλεγε να εκτυπώσουμε τις φωτοτυπίες.** Και η μαμά δεν μπορούσε να πάει στην δουλειά για να μου τα εκτυπώσει ενώ τα άλλα παιδιά τα είχαν εκτυπώσει και, όταν τα κάναμε από τον υπολογιστή, δεν μπορούσα να τα κάνω να τα δείξω και εγώ στο μάθημα και μετά πάλι έκλαιγα» (Π2, ♀).

Ε, κάποια δεν καταλάβαιναν, έκαναν φασαρία και δεν συγκεντρωνόντουσαν
«**Ε, κάποια δεν καταλάβαιναν, κάποια δεν έμπαιναν καν στον κόπο να μπουν στο μάθημα και κάποια αλλά έκαναν φασαρία και δεν συγκεντρωνόντουσαν»** (Π3, ♂).

δεν μπορούσα να παίζω με τους φίλους μου, με δυσκόλευε η άσκηση λίγο ενώ από κοντά όχι
«**Δεν είχαμε ίντερνετ και κολλούσε, και δεν άκουγα καμιά φορά, δεν μπορούσα να παίζω με τους φίλους μου** κιόλας, κάποιες φορές **με δυσκόλευε η άσκηση λίγο ενώ από κοντά όχι** τόσο γιατί είναι η κυρία και μας βοηθάει» (Π4, ♂).

Η κυρία δεν με έβλεπε που σήκωνα το χέρι και δεν μιλούσα
«**Με δυσκόλευε να βρω το βελάκι και ήταν η μαμά μου δίπλα και μου το έφτιαχνε, καμιά φορά η κυρία δεν με έβλεπε που σήκωνα το χέρι και δεν μιλούσα, και τα άλλα παιδιά το έλεγαν χωρίς να σηκώσουν το χέρι τους»** (Π5, ♀).

5. Μπορείτε να αναφερθείτε σε κάποιες δυσκολίες που είχαν οι γονείς κατά την περίοδο της τηλεκπαίδευσης;

Όταν ήτανε με τους παππούδες και τις γιαγιάδες δυσκόλευε, Πήγαινε και πιο πίσω το μάθημα
«**Α ναι, το ωράριο που είχαμε στη τηλεκπαίδευση, γιατί ήταν και καθημερινές, ήταν από τις 11:00' και μετά μέχρι 15:00'-16:00', που εκεί είτε θα ήτανε με τη γιαγιά το παιδί ή δεν θα έμπαινε ή θα είχε πάρει η μαμά άδεια. Όταν ήτανε με τους παππούδες και τις γιαγιάδες, δυσκόλευε λίγο γιατί και εκείνοι δεν γνώριζαν καθόλου πώς είναι, πώς κάνουμε το μάθημα και πώς είναι το σύστημα, οπότε και αυτοί δυσκολεύονταν. Πήγαινε και πιο πίσω το μάθημα, δηλαδή μέχρι να συγχρονιστούμε όλοι ήταν, να και άλλη μία δυσκολία τώρα, μέχρι να συντονιστούν όλοι, να φέρουμε το ψαλίδι, ας πούμε, για μία κατασκευή, να βρούμε τη φωτοτυπία, ψάχνανε, είχαν ανακατέψει τις φωτοτυπίες, εμείς τα 'χαμε**

ταξινομήσει με τη σειρά, ψάχνανε τις φωτοτυπίες, περιμένουμε δύο λεπτά για να βρει ένα παιδί την φωτοτυπία και τότε να ξεκινήσουμε όλοι μαζί. [...] Εεε (παύση), οι γονείς, τώρα παππούδες και γιαγιάδες, είναι το ίδιο, ήτανε συνοδοί στην οθόνη. Ε, αυτά, η μεγαλύτερη δυσκολία των το γονιών ήταν για το αν θα μπορούσε να μπει το παιδί στο μάθημα γιατί θα δούλευαν, ήταν η εργασία τους περισσότερο» (N1, ♀).

Οι γονείς είχαν πολύ άγχος, νομίζω, και εκείνοι πιέστηκαν αρκετά σε αυτό το κομμάτι, γιατί έπρεπε να κάνουν πολλά πράγματα παράλληλα
«**Οι γονείς είχαν πολύ άγχος** για τον λόγο ότι έπρεπε και εκείνοι να δουλέψουν από έναν υπολογιστή, έπρεπε να προσέχουν τα παιδιά, να βάζουν τα παιδιά να παρακολουθούν το μάθημα, είχε πολλές τέτοιες δυσκολίες. Επίσης, δεν μπορούσαν να πάνε κάποιο παιδί στην γιαγιά και στον παππού γιατί φοβόντουσαν για τον Covid, οπότε **νομίζω και εκείνοι πιέστηκαν αρκετά σε αυτό το κομμάτι, γιατί έπρεπε να κάνουν πολλά πράγματα παράλληλα.** Κάτι που δεν γινόταν στην καθημερινότητά τους, άλλο να τύχει μια φορά, για παράδειγμα αν αρρωστήσει ένα παιδί, και άλλο όμως να γίνεται σε καθημερινή βάση και να πρέπει να μπαίνει σε έναν υπολογιστή όλη την ώρα γιατί δουλεύει και να πρέπει να μπαίνει και το παιδί του παράλληλα τις πρωινές ώρες» (N2, ♀).

πολλά παιδιά αναγκάστηκαν να μην παρακολουθήσουν το μάθημα και δεν συμμετείχαν, γιατί οι γονείς έπρεπε να δουλέψουν παράλληλα, μικρά παιδιά ήθελαν μία επίβλεψη.

«Πρώτα-πρώτα δεν υπήρχανε υπολογιστές, δηλαδή ανάλογα με τα παιδιά το κάθε παιδί χρειαζόταν να έχει έναν υπολογιστή, ήθελε ένα μέσο να κάνει online μάθημα, δεν υπήρχε αυτό το πράγμα, ήταν τραγικό! Ήξερα παιδιά και γονείς που αναγκάστηκαν οι άνθρωποι, και δεν είχαν λεφτά, είτε να δανειστούν είτε να αγοράσουν υπολογιστή. Γενικά είναι πράγμα πάρα πολύ δύσκολο για μία οικογένεια και ζαφνικό. Επίσης πάρα **πολλά παιδιά αναγκάστηκαν να μην παρακολουθήσουν το μάθημα και δεν συμμετείχαν, γιατί οι γονείς έπρεπε να δουλέψουν παράλληλα.** Υπήρχαν δύο παιδάκια τα οποία τελικά δεν μπόρεσαν και ο λόγος, είπαν εκ των υστέρων, ότι δεν μπορούσαν να έχουν υπολογιστή όλη την ώρα και ούτε μπορούσαν όλοι οι γονείς να είναι δίπλα στα παιδιά γιατί, μην ξεχνάμε, ήταν και **μικρά παιδιά, ήθελαν μία επίβλεψη.** Δεν μπορείς να αφήσεις μόνα τα παιδιά, όταν οι γονείς είχαν παράλληλα να δουλέψουν και αυτοί από τον υπολογιστή, κάτι το οποίο ήταν αδύνατον να συμβεί, ήταν πάρα πολύ δύσκολο. [...] πάρα πολύ κόσμος, ο οποίος δυσκολεύτηκε απίστευτα και απλά δεν συμμετείχε και το βρίσκω και πολύ λογικό» (N3, ♀).

Οι γονείς ήταν ήρωες εκείνη την περίοδο, παππούδες -γιαγιάδες ήταν όλοι εκεί απίκο, περίοδος σύγχυσης

«Όλοι οι γονείς έπρεπε να δουλέψουν από το σπίτι και να κάνουν και τον δεσμοφύλακα στα παιδιά, πάρα πολύ δύσκολο. **Οι γονείς ήταν ήρωες εκείνη την περίοδο, παππούδες -γιαγιάδες ήταν όλοι εκεί, απίκο.** Ήταν μία περίοδος σύγχυσης για όλους, δηλαδή ακόμα και αν εμείς, ως εκπαιδευτικοί, κάποιες φορές θυμώναμε

επειδή κάποιος μίλαγε, υπήρχε μία φασαρία γιατί εκείνη την ώρα κάνεις τη δουλειά σου, από την άλλη, αν κάτσεις και το σκεφτείς, δηλαδή τώρα που το σκέφτομαι ετεροχρονισμένα, οι γονείς τελικά έκαναν ακόμα πιο δύσκολη δουλειά. Δηλαδή εμείς από τη μεριά μας μπορεί να θέλαμε να τους κρατάμε ευχαριστημένους, από την άλλη και οι ίδιοι έπρεπε να δουλέψουν από το σπίτι και ταυτόχρονα έπρεπε να μπαίνουν και στην τηλεκπαίδευση» (N4, ♀).

Η μεγαλύτερη δυσκολία, ότι έπρεπε να κάθονται μαζί τους, δίπλα τους να τα συντονίζουν

«**Η μεγαλύτερη δυσκολία** των γονιών θεωρώ ότι ήταν, λόγω της μικρής ηλικίας των παιδιών, το ότι **έπρεπε να κάθονται μαζί τους, δίπλα τους να τα συντονίζουν**. Μετά άρχισαν να ανοιγοκλείνουν τον υπολογιστή στα διαλείμματα, που έπρεπε να ξαναμπούμε μετά πάλι μέσα, και γενικά να είναι υποστηρικτικοί απέναντι στα παιδιά τους. Αυτό τους δυσκόλευε θεωρώ γιατί είχαν ταυτόχρονα και τις δικές τους δουλειές και τη δική τους τηλεργασία. Αυτό θεωρώ ήταν το μεγαλύτερο πρόβλημα για τους γονείς» (N5, ♀).

με την εργασία τους, με τους άλλους γονείς ήμασταν σαν ξένοι

«Οι δυσκολίες που είχαν οι γονείς είναι αυτές που προανέφερα κυρίως **σχετικά με την εργασία τους**. Η άλλη δυσκολία ήταν ότι δεν βρισκόμασταν **με τους άλλους γονείς**, ώστε να μπορέσουμε να μοιραστούμε ιδέες ή να έρθουμε πιο κοντά και **ήμασταν σαν ξένοι**. Πηγαίνουμε το παιδί σε ένα σχολείο το οποίο θεωρητικά είναι πολύ οικογενειακό αλλά κατά αυτήν την περίοδο δεν είχαμε την ευκαιρία να κάνουμε πράγματα με τους άλλους γονείς ή να οργανώσουμε συναντήσεις για να βρεθούν τα παιδιά μας εκτός, **αλλά και με τους δασκάλους ήμασταν σαν ξένοι**. Να αναφέρω ότι, για να μας ενημερώσουν για την πρόοδο, έπρεπε να μπαίνουμε σε πλατφόρμες και να είμαστε σε αναμονή [...] κάποιες φορές δεν προλαβαίναμε να μιλήσουμε ούτε να ενημερωθούμε καν για την πρόοδο του παιδιού μας. Μετά έπρεπε να στείλουμε e-mail να πούμε ότι είμαστε στην αναμονή ενώ αυτά δεν τα έχεις στη φυσική παρουσία, η δασκάλα βλέπει ότι έχει στην αναμονή και άλλους γονείς και, ξέρεις, προχωράει πιο γρήγορα» (Γ1, ♀).

Η ανασφάλεια ότι μπορεί να αρρωστήσει το παιδί, σχέση με τη δουλειά

«**Η ανασφάλεια ότι μπορεί να αρρωστήσει το παιδί** και πώς αυτό θα εξελιχθεί. Ίσως και σε **σχέση με τη δουλειά**, εγώ, για παράδειγμα, είχα θέμα πώς θα πάω, πώς θα κάνω το μάθημα. Ας πούμε με απασχολούσε πώς θα γίνει, που έπρεπε να κάνω μάθημα σε φοιτητές, και παράλληλα η Α. έπρεπε να μπει στο δικό της και πώς θα γίνει χωρίς να υπάρχει φασαρία αλλά μετά διαπίστωσα ότι ήταν τόσο κοινό όλο αυτό που και με συναδέλφους που μιλούσα έβλεπες μία γάτα να περνάει, τα παιδιά να τρέχουν, δεν δόθηκε τελικά τόσο βάση σε τέτοιες λεπτομέρειες και τελικά αυτό λειτούργησε. Δεν ήταν τόσο τραγικό ή να έχω να πω μία δυσκολία που δημιούργησε θέμα. Οπότε, όταν εγώ δούλευα, η Α. είτε θα ζωγράφιζε είτε θα έπαιζε με τις γάτες ή θα έβλεπε κάτι στο tablet, δεν μπορώ να πω ότι με δυσκόλεψε και είχαμε θέμα, **συνεργάστηκε πολύ καλά**

το παιδί και αυτό ήταν ένα δικό μου άγχος, που εν τέλει δεν μου δημιούργησε πρόβλημα πουθενά το παιδί. Ίσως αυτό να προβλημάτισε και τους περισσότερους εργαζόμενους γονείς με παιδιά στο σπίτι» (Γ2, ♂).

σαν να μην υπήρχε κατανόηση, ο περιορισμός του να μην βλέπουν τους φίλους τους, αβεβαιότητα, Μια άλλη δυσκολία ήταν η μάσκα
«Η βασική δυσκολία για μένα ήταν αυτό, ότι έπρεπε να γίνουν συγχρόνως πολλά πράγματα στον ίδιο χώρο αλλά να θέλουμε και το ίδιο αποτέλεσμα. Δηλαδή να κάνω εγώ το μάθημα από τον υπολογιστή αλλά και ο μαθητής θα πρέπει να πάει καλά στις τελικές εξετάσεις. Ένιωθα σαν να μην υπήρχε κατανόηση στο αποτέλεσμα και απαιτούσαν να είμαστε το ίδιο αποδοτικοί στην δουλειά σε μία τελείως διαφορετική συνθήκη.

Επίσης, το ότι τα παιδιά είχανε αυτή την κλεισούρα και υπήρχε αυτός ο περιορισμός του να μη βλέπουν τους φίλους τους για μήνες, όπως και ο Θ. δεν μπόρεσε να κάνει τίποτα στα γενέθλιά του και αυτό του κόστισε, έκλαιγε που δεν κάναμε κάτι, του στοίχισε πάρα πολύ το ότι δεν μπορούσε να είναι με τους φίλους του στα γενέθλιά του για δύο χρόνια. Μια άλλη δυσκολία ήταν η μάσκα, οπουδήποτε πηγαίναμε βάζαμε μάσκα, αντισηπτικό, και αυτό τον ζόρισε πάρα πολύ.

*Επίσης, σίγουρα αυτό, πώς να απασχοληθούν τα παιδιά όλη μέρα στο σπίτι, πώς να γίνουν οι δουλειές, ακόμα και ο παιδίατρος, δεν μπορούσαμε να πάμε, ακόμα και στο σπίτι οι δουλειές [...] Εντάξει βρήκαμε και κάποιες λύσεις, όπως τότε βρήκα το **online σουπερμάρκετ**, το οποίο μου άρεσε πολύ και με διευκόλυνε, και το χρησιμοποιώ και σήμερα. Αλλά ένιωθα πολύ έντονα τον περιορισμό, ειδικά τότε που είχανε βάλει ότι επιτρέπεται μέχρι τις 21:00' να κυκλοφορούμε, δηλαδή μπορεί να έβγαινα να πάω στη μαμά μου και έλεγα "Πο πο, είμαι παράνομη". Κυριαρχούσε αυτή η **αβεβαιότητα**, ότι γενικά προχωράμε αλλά δεν προχωράμε, ο κόσμος είχε επηρεαστεί παγκοσμίως, ακούγαμε συνεχώς για τους θανάτους, το οποίο ήταν επίσης σοκαριστικό, και εγώ ήμουν από τους τυχερούς που δεν χάσαμε κάποιον από το κοντινό μας περιβάλλον» (Γ3, ♀).*

Ο εγκλεισμός με τα παιδιά στο σπίτι, η επαφή πολλές ώρες με τα παιδιά
«Ο εγκλεισμός με τα παιδιά στο σπίτι, η επαφή πολλές ώρες με τα παιδιά, ενώ πριν τα παιδιά πήγαιναν στο σχολείο, κατά την περίοδο του κορονοϊού οι γονείς έπρεπε να ασχοληθούν πιο εντατικά μαζί τους» (Γ4, ♀).

δεν μπορείς να δουλέψεις σωστά
«Για όσους γονείς δουλεύαμε από το σπίτι ήταν πολύ δύσκολο όλο αυτό γιατί, όπως είπα, δεν μπορείς να δουλέψεις σωστά, είχες στον νου σου το παιδί» (Γ5, ♀).

η φασαρία από την τηλεκπαίδευση στη δουλειά τους
«Ότι τα παιδιά τους συνέχεια πεινάγανε, θέλανε να φάνε σοκολάτα (γελάει), να φάνε παγωτό, ήταν δύσκολο για τους γονείς (σταματάει). Θα τους δυσκόλευε η φασαρία από την τηλεκπαίδευση στη δουλειά τους, οι γονείς που δούλευαν από το σπίτι θα ακουγόταν ο υπολογιστής των παιδιών. Αυτά!» (Π1 ♂).

έπρεπε να είναι στη δουλειά γιατί το αφεντικό της δεν την άφηνε να μην είναι στη δουλειά

«Η μαμά ήθελε να κάτσει μαζί μας στο σπίτι αλλά έπρεπε να είναι στη δουλειά γιατί το αφεντικό της δεν την άφηνε να μην είναι στη δουλειά και δεν μπορούσε να με βοηθήσει, και η γιαγιά δεν ήξερε να με βάζει στο μάθημα. Εγώ έπαιρνα τηλέφωνο την μαμά ενώ ήταν στη δουλειά και έκλαιγα και αυτή στεναχωριόταν» (Π2, ♀).

Ότι τα παιδιά δεν μπορούν να προσαρμοστούν πολύ καλά στο διαδικτυακό μάθημα

«Ότι τα παιδιά δεν μπορούν να προσαρμοστούν πολύ καλά στο διαδικτυακό μάθημα και δεν ακούνε ή δεν κάθονται ήσυχα για να μπορούν να δουλέψουν και οι γονείς τους» (Π3, ♂).

ο αδελφός μου, που ήταν μωρό, την μαμά την δυσκόλεψε η δουλειά της

«Νομίζω τους δυσκόλεψε ο αδελφός μου, που ήταν μωρό, και δεν ήξεραν πού να τον αφήσουν και την μαμά την δυσκόλεψε η δουλειά της μάλλον» (Π4, ♂).

δυσκόλεψε να ανοίγουμε τον υπολογιστή και να σας βρούμε και να βγαίνω για διάλειμμα και μετά να ξαναμπώ στο μάθημα

«Τη μαμά και τον μπαμπά τους δυσκόλεψε να ανοίγουμε τον υπολογιστή και να σας βρούμε και να βγαίνω για διάλειμμα και μετά να ξαναμπώ στο μάθημα» (Π5, ♀).

6. Μπορείτε να αναφερθείτε σε κάποιες δυσκολίες που είχαν οι εκπαιδευτικοί εκείνη την περίοδο;

να ψάξεις, να κεντρίσεις το ενδιαφέρον με βιντεάκια, με παραμύθια

«Εε, στην τηλεκπαίδευση ήταν περισσότερο να φτιάχνεις εσύ διαδραστικά πράγματα, [...] υπήρχαν πράγματα τέτοιου είδους τεχνολογικά-βιωματικά. Περισσότερο για να τα δώσεις στα παιδιά, δηλαδή ήτανε να ψάξεις να βρεις πληροφορίες ώστε να είναι και κατανοητά για τα παιδιά, αφού δεν είχαμε το διαδραστικό κομμάτι της επαφής, έπρεπε να τους κεντρίσεις το ενδιαφέρον με βιντεάκια, με παραμύθια, δηλαδή κυριαρχούσε πιο πολύ το παραμύθι από ό,τι κυριαρχεί τώρα στην τάξη, ειδικά για να κατανοήσουν μία έννοια ή το θέμα, τους έδειχνες είτε βίντεο είτε παραμύθι, ήταν περιορισμένα τα πράγματα» (N1, ♀).

να βρουν νέους τρόπους αλληλεπίδρασης, να προσαρμόσουμε το πρόγραμμα ώστε να αλληλεπιδρούν τα παιδιά μέσα από το Διαδίκτυο

«Οι εκπαιδευτικοί είχαν την δυσκολία στο να φτιάξουν ένα πρόγραμμα στο οποίο τα παιδιά να συμμετέχουν ενεργά μέσα από τον υπολογιστή. Έπρεπε, δηλαδή, να βρουν νέους τρόπους αλληλεπίδρασης, είτε μέσω παιχνιδιών διαδραστικών σε υπολογιστή είτε από κάποιες δραστηριότητες που θα μπορούσαμε να κάνουμε ζωντανά ο ένας μαζί με τον άλλο. Στο νηπιαγωγείο η εκμάθηση γραμμάτων και αριθμών ήταν πολύ δύσκολη, γιατί δεν μπορούσαμε να βοηθήσουμε το παιδί πώς να γράψει, δεν

μπορούσαμε να το κάνουμε με βιωματικό τρόπο. Μέσα από μια οθόνη, σαν να παρακολουθείς ένα μάθημα στην τηλεόραση, προσπαθούσαμε να κάνουμε το καλύτερο δυνατό και μετά, μέσα από άλλα εκπαιδευτικά παιχνίδια, από τον υπολογιστή. Αυτή ήταν η μεγαλύτερη δυσκολία και πρόκληση. Τώρα το να χειριστείς ένα υπολογιστή δεν νομίζω ότι ήταν κάτι τόσο δύσκολο, ίσως κάποιιοι να δυσκολεύονταν να βρουν υπολογιστή και να συνδεθούν, γιατί, όπως είπα, οι περισσότερες δασκάλες από το σχολείο μου, ας πούμε, είχαν και παιδιά, τα οποία και τα παιδιά τους έπρεπε να έχουν έναν υπολογιστή και τα περισσότερα παιδιά δεν ήταν και στην ίδια τάξη, έτσι; Θα μπορούσε το ένα παιδί να είναι λύκειο και το άλλο γυμνάσιο, και αυτά έπρεπε να παρακολουθούν από τον ίδιο υπολογιστή και διαφορετικές ώρες. Αυτή θεωρώ ήταν ακόμα μία δυσκολία αλλά το πιο δύσκολο ήταν πώς να **προσαρμόσουμε το πρόγραμμα ώστε να αλληλεπιδρούν τα παιδιά μέσα από το Διαδίκτυο**» (N2, ♀).

Η σύνδεση ήταν τραγική, δεν μπορείς να κρατήσεις τα παιδιά στον υπολογιστή
«**Η σύνδεση ήταν τραγική**, κολλούσε, δεν μας έβαζε ή μας έβγαζε και ήταν πάρα πολύ δύσκολο αυτό. Τα ακουστικά των παιδιών άνοιγαν - έκλειναν, οι γονείς δεν ξέρανε όλοι. Γενικά να συντονιστούν όλες οι οθόνες ήτανε πάρα πολύ δύσκολο, γιατί και οι γονείς μαθαίνανε, δεν είχανε μάθει την πλατφόρμα αυτή, ήταν πάρα πολύ δύσκολο στην αρχή. Άλλη δυσκολία ήταν ότι **δεν μπορείς να κρατήσεις τα παιδιά στον υπολογιστή**, δεν μπορούν όλοι να αφιερώσουν πάρα πολύ χρόνο για να φτιάξουν ένα μάθημα δυόμισι ωρών» (N3, ♀).

Δεν είχαμε δυσκολίες γιατί το σχολείο μάς παρείχε τα πάντα
«**Δεν είχαμε δυσκολίες γιατί το σχολείο μάς παρείχε τα πάντα**, τον χώρο, τα υλικά, ελεύθερη μετακίνηση, γιατί εγώ από προσωπική επιλογή ήθελα να πηγαίνω στον χώρο του σχολείου και να κάνω από κει το μάθημα. Δηλαδή πήγαινα μαζί με την συνάδελφο κατ' επιλογήν, το σχολείο δεν μου είχε επιβάλει κάτι σε αυτό» (N4, ♀).

Η έλλειψη του υλικού, έλλειψη φυσικά της προσωπικής επαφής
«**Η μη προσωπική επαφή** ήταν το μεγαλύτερο πρόβλημα για τους εκπαιδευτικούς, ότι και εμείς ήταν η πρώτη φορά που καλούμασταν να διδάξουμε εντός εισαγωγικών μέσα από μία οθόνη μην έχοντας υλικό στα χέρια μας, δεν είχαμε μέσα, **δεν είχαμε υλικό, δεν είχαμε εποπτικά μέσα**, προσπαθούσαμε με ό,τι είχαμε στο σπίτι να κάνουμε τη δουλειά μας και να ζητάμε και από τους γονείς πράγματα τα οποία και αυτοί να τα έχουνε στο σπίτι και να μην υποχρεωθούν να παραγγείλουν οτιδήποτε και να ξοδεύουν χρήματα. Εγώ πολλές φορές πήγαινα στο σχολείο και έπαιρνα υλικό, όπως γαντόκουκλες, παραμύθια, για να τραβήξω το ενδιαφέρον των παιδιών και να έχει νόημα όλο αυτό και μετά τα δάνειζα και στις άλλες δασκάλες. **Η έλλειψη του υλικού** ήταν βασικό πρόβλημα και η **έλλειψη φυσικά της προσωπικής επαφής**, δεν μπορείς να αγκαλιάσεις ένα παιδί. Ήταν βασική δυσκολία το ότι δεν είχαμε υλικό στα χέρια μας να δουλέψουμε αν και το ίντερνετ σου έδινε πολλές λύσεις αλλά ήτανε όμως συγκεκριμένες, δεν υπήρχε ποικιλία, δεν είχαμε μια γαντόκουκλα να κάνουμε ένα κουκλοθέατρο, δεν είχαμε ένα παραμύθι, αυτό που θέλαμε εκείνη τη συγκεκριμένη

στιγμή, για να το διαβάσουμε στα παιδιά και να κάνουμε σχετικές δραστηριότητες» (N5, ♀).

πάρα πολλή προετοιμασία, δύσκολο να έχεις καλό έλεγχο της κατάστασης όταν είσαι από μακριά, αποστασιοποιημένες οι σχέσεις

«Οι εκπαιδευτικοί είχαν και αυτοί αρκετές δυσκολίες, το πρώτο και το κύριο είναι ότι είχαν σίγουρα **πάρα πολλή προετοιμασία**, για να μπορούν όλες αυτές τις παραδόσεις που θα ήθελαν να κάνουν να τις έχουν προετοιμάσει, να τα έχουν σκαναρισμένα για να τα δείχνουν στα παιδιά, με κυκλάκια, με χρώματα, πώς να τους μάθουν ορθογραφία, πώς να γράφουν. Είναι πολύ **δύσκολο να έχεις καλό έλεγχο της κατάστασης όταν είσαι από μακριά**, όταν μπαίνεις σε μια τάξη κατευθείαν με την ματιά σου μπορείς να σκανάρεις όλο τον χώρο, όταν κοιτάξεις μικρά παραθυράκια σε μία οθόνη δεν ξέρεις πού να πρωτοκοιτάξεις, πολύ πρωτόγνωρο. Επίσης, θεωρώ και οι δασκάλες μεταξύ τους είχαν μεγάλη δυσκολία, γιατί δεν βρίσκονταν σαν ομάδες, είχε μειωθεί πολύ η αλληλεπίδραση. Αν το παιδί δεν αισθανόταν καλά ή ήθελε να συζητήσει κάτι με την δασκάλα, δεν υπήρχε αυτό το ενδεχόμενο, να κάθεται δηλαδή διαδικτυακά να πει το πρόβλημά του. **Ήταν πάρα πολύ δύσκολο να οργανώσουν γιορτή, έγινε κιόλας μία γιορτή διαδικτυακά**. Τι γιορτή ήταν αυτή τώρα; Μας είχαν στείλει εμάς το ποίημα, να κάτσουμε να το μάθουμε στα παιδιά και ήταν ντυμένα τα παιδιά μπροστά στις κάμερες και ήμασταν εμείς γύρω-γύρω και χειροκροτούσαμε από τις κάμερες, **ήταν πάρα πολύ άβολο όλο αυτό, δεν ξέρω πώς αλλιώς να το περιγράψω**. Δηλαδή τώρα από μακριά να κάνουμε γιορτή, ήταν πολύ δύσκολο και για τη δασκάλα να γνωρίσει τα παιδιά, τον χαρακτήρα τους, αφού τα έβλεπε από μία οθόνη, να γνωρίσει τις δυσκολίες, να έρθει κοντά μαζί τους, να τα παρατηρήσει στο διάλειμμα πώς παίζουν, ήταν πολύ δύσκολο. **Ήταν πολύ αποστασιοποιημένες οι σχέσεις»** (Γ1, ♀)

πρέπει να βρεις τρόπο να του κινήσεις το ενδιαφέρον, καινούργιο και πρωτόγνωρο

«Οι εκπαιδευτικοί του νηπιαγωγείου, θεωρώ, θα είχαν πολύ περισσότερες δυσκολίες, είναι αλλιώς να έχεις έναν ενήλικα κι αλλιώς ένα παιδί, που **πρέπει να βρεις τρόπο να του κινήσεις το ενδιαφέρον**, πώς να παίζεις μέσα από τον υπολογιστή, πώς να παίζει με τους φίλους του που βλέπει στην οθόνη αλλά δεν μπορεί να τους αγγίξει, ήταν για μας **καινούργιο και πρωτόγνωρο** πόσω μάλλον για ένα παιδί αυτής της ηλικίας που δεν το είχε ζαναβιώσει» (Γ2, ♂).

οι γονείς είχαμε την δυνατότητα να σας δούμε στην δουλειά σας, πολύ άβολο

«Πραγματικά δεν ξέρω πώς το κατάφεραν αυτό το online, για μένα από τα πιο δύσκολα, πιο ζόρικα που θεωρώ ότι ζήσατε ήταν ότι **οι γονείς είχαμε την δυνατότητα να σας δούμε στην δουλειά σας**, το οποίο και εγώ το βίωσα ως καθηγήτρια, γιατί ήξερα ότι από πίσω από την κάμερα δεν είναι μόνο το παιδί αλλά είναι και η μαμά, που κάθεται δίπλα. Και ακόμα και εγώ, που απευθύνομαι σε ενήλικες, μόλις τελείωνε το μάθημα, είχα τηλέφωνο από τον διευθυντή ότι “γιατί η κυρία είπε αυτό και γιατί είπε το άλλο”. Και εγώ καθόμουνα δίπλα στον Θ. και σε καμία περίπτωση δεν θα

παρενέβαινα στην δουλειά της κυρίας του. Αυτό το αναφέρω επειδή θυμάμαι ότι υπήρχαν περιπτώσεις που επενέβησαν γονείς και ήταν αγενείς, για μένα αυτό ήταν σοκαριστικό, δηλαδή **δόθηκε η δυνατότητα στον γονιό, το οποίο για μένα είναι απαγορευτικό, να επέμβει στο έργο του εκπαιδευτικού και να το κρίνει**, δηλαδή άσε τον άνθρωπο να κάνει την δουλειά του γιατί αυτός ξέρει και δεν ξέραμε κιόλας, [...]. Οπότε φαντάζομαι πόσο δύσκολο ήταν να έχεις να κάνεις με **παιδιά προσχολικής ηλικίας, που δεν κάθονται και εύκολα κιόλας**, πολλά από αυτά τα παιδιά ανυπομονούσαν να κάνουν μάθημα, να δουν τους φίλους τους, να μιλήσουν όλα μαζί, οπότε το να επέμβουν οι γονείς ήταν μεγάλο φάουλ. Δηλαδή, **οκ, να είσαι εκεί ως γονιός για να βοηθήσεις, όχι για να παρακολουθήσεις και όχι να κρίνεις το μάθημα του δασκάλου, και να κοντράρει ο γονιός τον δάσκαλο γιατί ούτε για αυτόν είναι εύκολο. Πολύ άβολο** γιατί ο άλλος μπαίνει μέσα στην τάξη σου, βλέπει πώς γίνεται το μάθημα, που εμένα προσωπικά μου άρεσε που είδα πώς γίνεται το μάθημα, γιατί δεν είχα ιδέα, αλλά όχι για να επέμβω και να κρίνω τι θα πει η κυρία Β. στον Θ.» (Γ3, ♀).

δεν ήξερε πώς να χειριστεί τον υπολογιστή και τότε μπορεί να μην υπήρχε ο απαραίτητος εξοπλισμός

«Αυτό που ήξερα εγώ από τη δασκάλα του παιδιού είναι το ότι ήταν σε μεγάλη ηλικία και δεν είχε ξανακάνει κάτι αντίστοιχο, δεν είχε ξανακάνει μάθημα στο ίντερνετ, **δεν ήξερε πώς να χειριστεί τον υπολογιστή και τότε μπορεί να μην υπήρχε ο απαραίτητος εξοπλισμός** σε όλους τους εκπαιδευτικούς. Θυμάμαι πήγαινε στο σχολείο και έκανε το μάθημα με την βοήθεια της διευθύντριας» (Γ4, ♀).

δεν ένιωθαν άνετα που γινόταν το μάθημα από τον υπολογιστή, πολύ δύσκολο
«Φαντάζομαι όπως ένιωθα και εγώ με τη δουλειά μου, έτσι θεωρώ και οι εκπαιδευτικοί **δεν ένιωθαν άνετα που γινόταν το μάθημα από τον υπολογιστή** γιατί είναι αλλιώς να είσαι από κοντά με το παιδί, δηλαδή πρέπει να ήταν **πολύ δύσκολο** να πρέπει να συντονίσεις μια ολόκληρη τάξη μέσα από τον υπολογιστή, ειδικά σ' αυτή την ηλικία, να μη μιλάνε όλοι μαζί, να ακούνε, να καταλαβαίνουν το μάθημα» (Γ5, ♀).

δεν είχαμε τιμωρίες (γελάει), δεν είχαμε παρατηρήσεις, ας πούμε.

«Εμείς ευτυχώς έπρεπε να ξυπνάμε πιο αργά, τους δυσκόλεψε ότι εκεί πέρα στην εκπαίδευση **δεν είχαμε τιμωρίες (γελάει), δεν είχαμε παρατηρήσεις, ας πούμε.** Τότε δεν μας έκαναν καμία παρατήρηση γιατί δεν μπορούσαν να μας επιβάλουν κάτι, αφού ήμασταν στο σπίτι μας» (Π1 ♂).

Ότι μιλούσαμε όλοι μαζί και είχε φασαρία

«**Ότι μιλούσαμε όλοι μαζί και είχε φασαρία** στον υπολογιστή και ότι ένα παιδί, για παράδειγμα, δεν μπορούσε να μπει γιατί δεν είχε internet ή, όπως σου είπα, ότι εγώ έκλαιγα στον υπολογιστή, αυτό μπορεί να την ανησύχησε την κυρία» (Π2, ♀).

μιλούσαν και δεν άκουγαν και δεν μπορούσε να κάνει το μάθημα η δασκάλα

«Όταν έκανε μάθημα η δασκάλα, τα παιδιά έστελναν φατσούλες, μιλούσαν και δεν άκουγαν, και δεν μπορούσε να κάνει το μάθημα η δασκάλα, αυτό μάλλον την δυσκόλεψε» (Π3, ♂).

μιλούσαμε όλοι μαζί και δεν μας άκουγε
«Ότι μάλλον μιλούσαμε όλοι μαζί και δεν μας άκουγε και όταν κολλούσε το ίντερνετ» (Π4, ♂).

μιλούσαν όλα μαζί και κάνανε φασαρία
«Τη δασκάλα δεν τη δυσκόλευε κάτι, μόνο όταν δεν άκουγαν τα παιδιά και δεν έκλειναν το μικρόφωνο στον υπολογιστή, [...]. Μάλλον την δυσκόλευε που δεν σήκωναν χέρι τα παιδιά και μιλούσαν όλα μαζί και κάνανε φασαρία» (Π5, ♀).

7. Μπορείτε να αναφερθείτε σε κάποιες από τις δικές σας προσωπικές δυσκολίες;

έψαχνα πολύ, Έπρεπε να έχεις εφευρετικότητα βασικά
«.....έψαχνα πολύ στον υπολογιστή να βρω πράγματα που να είναι πιο διαδραστικά, να κινούνται στην οθόνη, τον τροχό που είπα πριν με τη γυμναστική υπήρχε ένα συγκεκριμένο site που κάθε φορά έπρεπε να το ανανεώνω κιόλας, τον τροχό, γιατί τα παιδιά θυμόντουσαν και μου έλεγαν “όχι, κυρία, αυτόν, τον άλλον τρόπο που μας είχες δώσει”, οπότε έπρεπε να έχω ανοιχτές τις καρτέλες με όλους τους τροχούς για να ξέρω [...] Έπρεπε να έχεις εφευρετικότητα βασικά (γελάει)» (N1, ♀).

να ψάξω να βρω ένα τρόπο να είναι πιο ευχάριστο το μάθημα για τα παιδιά, να τους κινήσει το ενδιαφέρον, καθημερινά έπρεπε να βρούμε και κάτι άλλο
«Η δική μου ήταν αυτή, να ψάξω να βρω έναν τρόπο να είναι πιο ευχάριστο το μάθημα για τα παιδιά, να τους κινήσει το ενδιαφέρον. Στην αρχή ο υπολογιστής κίνησε το ενδιαφέρον στα παιδιά, ωστόσο όταν προσπαθείς να κάνεις ένα πρόγραμμα και όχι να παρακολουθείς ένα βιντεάκι ή να παίζεις ένα παιχνίδι στον υπολογιστή, ε αρχίζει και γίνεται κουραστικό. Οπότε καθημερινά έπρεπε να βρούμε και κάτι άλλο που να τους κεντρίσει το ενδιαφέρον και να μένουν (το τονίζει) στο μάθημα εκείνη την ώρα. Αυτή ήταν η μεγαλύτερη πρόκληση για μένα» (N2, ♀).

έλλειψη χρόνου, δύσκολο να βρω δραστηριότητες οι οποίες θα μπορούν να κρατήσουν τα παιδιά
«Ναι, η έλλειψη χρόνου, γιατί έχω και ένα μωρό, αυτό με τη σύνδεση ήταν πάρα πολύ δύσκολο κάποιες φορές γιατί είχε κακοκαιρίες ή έπεφτε το σύστημα επειδή ήταν πάρα πολλοί συνδεδεμένοι, η κυβέρνηση ήταν τελείως ανοργάνωτη με όλη αυτήν την κατάσταση και επίσης δεν είχα και παρά πολλή ησυχία. Γιατί το παιδί ήταν νεογέννητο με μία κοπέλα να το κρατάει στο δίπλα δωμάτιο, που έτυχε εγώ να έχω μία κοπέλα ούτως ή άλλως, αλλά, αν δεν είχα, τι θα έκανα; Πώς θα έκανα μάθημα με ένα μωράκι στην αγκαλιά μου; Δεν γινόταν αυτό, δηλαδή το ότι εγώ κάποιες φορές ήμουν ευνοημένη, τώρα που δεν έχω αυτή τη δυνατότητα, καταλαβαίνω πόσο πολύ θα δυσκολευόμουν. Εγώ στάθηκα τυχερή σε αυτό αλλά πολλοί εκπαιδευτικοί δεν είχαν αυτήν την δυνατότητα της βοήθειας, αυτοί πώς θα κάνουν μάθημα; Πού θα αφήσουν

τα παιδιά τους; Τα μικρά, τα μωρά, πολλές μαμάδες τα θήλαζαν και κάνανε μάθημα. επίσης, όταν με νιώθει το μωρό μου δίπλα, στο σπίτι, δεν είναι εύκολο να το κρατήσει η κοπέλα σε ένα δωμάτιο κλεισμένο και περιορισμένο. Δεν μπορείς να βάλεις μια ζωντανή τάξη σε έναν υπολογιστή, ήταν **δύσκολο να βρω δραστηριότητες οι οποίες θα μπορούν να κρατήσουν τα παιδιά** δύο ώρες, δεν μπορεί η επαφή που έχουμε στην τάξη με τα παιδιά να μεταφερθεί σε μια οθόνη, δεν γίνεται, είναι αδύνατον! επίσης, θεωρώ πως ήταν πάρα πολλή η ώρα, δηλαδή θεωρώ ότι *maximum* μισή με μία ώρα, και αυτό με διάλειμμα, ήτανε πάρα πολλή η ώρα που είχαμε» (N3, ♀).

ο εργοδότης μου ήταν πολύ τυπικός και η συνεργασία μου επίσης με την συνάδελφο ήταν πολύ καλή, δεν είχα κάποια δυσκολία

«Για να είμαι ειλικρινής, προσωπικά δεν αντιμετώπισα κάποια δυσκολία, σίγουρα δεν με ευχαριστούσε ό,τι έκανα έτσι τη δουλειά μου γιατί δεν ήταν αυτό που έχω συνηθίσει, αλλά επειδή **ο εργοδότης μου ήταν πολύ τυπικός και η συνεργασία μου επίσης με την συνάδελφο ήταν πολύ καλή, δεν είχα κάποια δυσκολία**, δηλαδή συνέχισα να κάνω σωστά την δουλειά μου, είτε στο σχολείο είτε όχι. Οπότε στο ότι δεν βρήκα δυσκολίες θεωρώ ευθύνεται το σχολείο πάρα πολύ, που με υποστήριζε σε όλο αυτό, και η καλή συνεργασία και φυσικά το κλίμα της ομάδας» (N4, ♀).

Η έλλειψη υλικού, να τραβήξω το ενδιαφέρον

«**Η έλλειψη υλικού** [...]. Εγώ πολλές φορές πήγαινα στο σχολείο και έπαιρνα υλικό, όπως γαντόκουκλες, παραμύθια, για **να τραβήξω το ενδιαφέρον των παιδιών και να έχει νόημα** όλο αυτό, και μετά τα δάνειζα και στις άλλες δασκάλες» (N5, ♀).

Υπήρχαν κάποιες κόντρες διαδικτυακά αλλά αυτό δεν μπορούσε να λυθεί γιατί αλλιώς αντιμετωπίζεται μία κατάσταση από κοντά

«Ο Π. από κοντά κάποια στιγμή είχε “αρπαχτεί” με ένα παιδί στο σχολείο και αυτό κάπως συνεχίστηκε και μετά και δεν ήταν καθόλου εύκολο να το λύσουμε, ούτε τα παιδιά να το λύσουν μεταξύ τους. Αυτό επηρέασε το παιδί αλλά και μεταξύ τους. **Υπήρχαν κάποιες κόντρες διαδικτυακά αλλά αυτό δεν μπορούσε να λυθεί γιατί αλλιώς αντιμετωπίζεται μία κατάσταση από κοντά**, μπορεί η δασκάλα, για παράδειγμα, να τα βάλει να δουλέψουν μαζί σε ένα project, να κάνει μία συζήτηση, τώρα διαδικτυακά όλα είναι πολύ απρόσωπα. Όλο αυτό είχε επηρεάσει και εμάς, ως γονείς, στο πώς να το χειριστούμε» (Γ1, ♀).

να κάνω μάθημα από έναν υπολογιστή, Μετά, ας πούμε, μου κακοφάνηκε

«Θα μιλήσω ως ακαδημαϊκός εκπαιδευτικός, το δύσκολο ήταν **να κάνω μάθημα από έναν υπολογιστή**, να μιλήσω σε 200 άτομα και να μην καταλαβαίνω αν αυτό που λέω αρέσει, αν το καταλαβαίνουν, αν είναι το ίδιο ενδιαφέρον το μάθημα. στις φορές απλά μπαστιζε στις κάμερες, δεν καταλάβαινα αν όντως είναι μέσα, δεν μιλούσε κανείς, δεν μου απαντούσαν, όλο αυτό ήτανε δύσκολο για μένα. Ήταν μία νέα εμπειρία, ναι μεν μας διευκόλυνε σε πολλά πράγματα, δηλαδή οι εξετάσεις γίνονταν πολύ γρήγορα, είναι αλλιώς τώρα να έχεις 400-500 γραπτά να ελέγξεις κι αλλιώς μέσα από μία πλατφόρμα

να γίνεται αυτόματα η εξέταση και το αποτέλεσμα να βγαίνει αυτόματα. **Μετά, ας πούμε, μου κακοφάνηκε να ξαναγίνουν εξετάσεις και να έχω να διορθώνω όλα αυτά τα γραπτά ξανά» (Γ2, ♂).**

κανείς δεν απάντησε, υπήρχε σιωπή

«Και εγώ στο επίπεδο του λυκείου δεν είχα ξανακάνει online και λάθη είχα κάνει. Για παράδειγμα, μία φορά μπαίνω μέσα και λέω “παιδιά, πώς είστε;” και **κανείς δεν απάντησε, υπήρχε σιωπή**. Ξαναρωτάω “παιδιά, είστε καλά;”, τίποτα, σιωπή, και θύμωσα και λέω “καλά, εντάξει, ξεκινάω να κάνω μάθημα” και ενώ το μάθημά μου είναι πολύ διαδραστικό και κάνω ασκεία, είχα θυμώσει τόσο που απλά ξεκίνησα να τους μιλάω ασταμάτητα, τους βομβάρδισα με πληροφορία, που μετά από ένα σημείο σήκωναν χέρια και δεν τους έδινα τον λόγο και μετά, το βράδυ, μου στείλανε mail όλοι μαζί οι μαθητές και μου ζήτησαν συγγνώμη και τους απάντησα και “γώ όταν κάνω **μάθημα online δεν το έχω ξανακάνει, όταν ζορίζεστε, ζορίζομαι, δηλαδή όταν σας ρωτάω “τι κάνετε;”** περιμένω μία απάντηση, δεν είναι μιλάω στο αέρα”» (Γ3, ♀).

το παιδί γκρίνιαζε πολλές φορές λόγω του ότι ήμασταν μέσα όλη μέρα ή ότι ήθελε να βρεθεί με τους φίλους του

«Εμένα δεν με δυσκόλεψε κάτι πολύ, εγώ είμαι δασκάλα σε βρέφη, οπότε δεν έκανα τηλεδιάσκεψη, πληρωνόμουν και δεν είχα την δυσκολία ότι έπρεπε να δουλέψω ταυτόχρονα. Αυτό που ήταν δύσκολο ήταν ότι **το παιδί γκρίνιαζε πολλές φορές λόγω του ότι ήμασταν μέσα όλη μέρα ή ότι ήθελε να βρεθεί με τους φίλους του και δεν μπορούσε»** (Γ4, ♀).

ήταν σαν παιχνίδι το μάθημα, δεν ήταν μάθημα αυτό

«Η αλήθεια είναι ότι δεν με δυσκόλεψε κάτι γιατί δεν είναι ότι η μικρή πήγαινε δημοτικό και είχε κάποιο πρόγραμμα ή κάποια ύλη να διαβάσει, **ήταν σαν παιχνίδι το μάθημα, δεν ήταν μάθημα αυτό»** (Γ5, ♀).

Δεν μπορούσα να συγκεντρωθώ με όλα αυτά τα παιχνίδια εδώ πέρα

«.....**Δεν μπορούσα να συγκεντρωθώ με όλα αυτά τα παιχνίδια εδώ πέρα, ενώ στο σχολείο συγκεντρώνεσαι, δεν έχει παιχνίδια από δω και από κει»** (Π1 ♂).

δεν μπορούσα εύκολα να μπω στο μάθημα και ούτε η γιαγιά ήξερε

«Ότι δεν ήταν η μαμά στο σπίτι και πήγαινε στην δουλειά και ότι εγώ **δεν μπορούσα εύκολα να μπω στο μάθημα και ούτε η γιαγιά ήξερε** και που δεν κάναμε πολύ ώρα διάλειμμα όπως στο σχολείο που βγαίνουμε στην αυλή» (Π2, ♀).

δεν μπορούσα να συγκεντρωθώ

«Εγώ προσπαθούσα να κάνω το μάθημα και να ακούσω, και οι φίλοι μου φώναζαν και **δεν μπορούσα να συγκεντρωθώ, αλλά δεν φώναζαν μόνο οι φίλοι μου, και τα άλλα παιδιά»** (Π3, ♂).

δεν μπορούσα να παίζω ό,τι ήθελα

«Ότι δεν μπορούσα να παίξω ό,τι ήθελα σπίτι γιατί δούλευε και η μαμά και ο μπαμπάς και όλη την ώρα έπρεπε να είμαι ήσυχος και δεν μπορούσα ούτε τους φίλους μου να δω» (Π4, ♂).

είχα σταματήσει το μπαλέτο και που δεν πηγαίναμε στο πάρκο πια
«Εμένα με δυσκόλευε που δεν έβλεπα την Ε. και είχα σταματήσει το μπαλέτο και που δεν πηγαίναμε στο πάρκο πια» (Π5, ♀).

8. Μπορείτε να αναφερθείτε σε κάποιες από τις δυσκολίες που έχουν τα παιδιά σήμερα στην εκπαίδευση;

Έχουν μείνει και λίγο πίσω στον τρόπο κατανόησης, τον γραπτό και τον προφορικό λόγο, και στην αναγνώριση των γραμμάτων, Έχουμε περισσότερο κίνητρο στο σχολείο

«Σήμερα είναι ως προς το θέμα, πρώτα τον γραπτό και τον προφορικό λόγο, στο κομμάτι ότι έχουνε μείνει και λίγο πίσω στον τρόπο κατανόησης, αυτό που λέω ότι δεν κατανοούσαν το ίδιο όπως στο σχολείο. Δηλαδή πάμε πίσω και στα γράμματα και στη γραφή, στη λαβή του μολυβιού, είναι μερικά παιδάκια προνηπίου, που ακόμα δυσκολεύονται ή το χέρι τους είναι ακόμα ανάλαφρο στο μολύβι, είναι ακόμα στο προνήπιο, είναι στις γραμμές, στο ελεύθερο το σχέδιο. Δηλαδή έχουνε μείνει και σε αυτό το κομμάτι πίσω και στην αναγνώριση των γραμμάτων, δηλαδή δίνουμε αγώνα για να πούμε τις συλλαβές της Τρίτης, τα γράμματα της Τρίτης [...]. Έχουμε περισσότερο κίνητρο στο σχολείο, ενώ στο σπίτι είναι «μα τώρα δεν μπορώ», είναι διαφορετικά ή μπορεί να μην μπαίνανε καθόλου στο μάθημα γιατί οι γονείς δουλεύανε από τον υπολογιστή, οπότε τα παιδιά δεν συμμετείχαν σε όλα τα μαθήματα της τηλεεκπαίδευσης, αν δούλευαν οι γονείς» (Ν1, ♀).

προσαρμογή ξανά, ξανά να συνηθίσουν σε κάτι καινούργιο

«Η επιστροφή σαν πρόγραμμα κυλούσε πολύ ωραία, νομίζω τις πρώτες μέρες γινόταν προσαρμογή ξανά (χαμογελάει). Σαν να ήταν η 1^η μέρα στο σχολείο, δηλαδή, και τα παιδιά είχαν την ανάγκη πιο πολύ όχι να κάνουμε μάθημα ή να κάνουμε κατασκευή αλλά να παίζουν. Αν σκεφτούμε ότι τα παιδιά τόσες μέρες ήταν κλεισμένα μέσα σε ένα σπίτι, μπορεί κάποια να είχαν αδέρφια κάποια όχι, δηλαδή και καθόλου αλληλεπίδραση με κάποιον συνομήλικό τους. Το σημαντικότερο και σπουδαιότερο κομμάτι ήταν να αλληλεπιδράσουν με παιδιά της ηλικίας τους, να παίζουν, να χαρούν, να διασκεδάσουν, να τσακωθούν. Αυτή ήταν, ας πούμε, η μεγαλύτερη αλλαγή. Σε κανονικές συνθήκες η προσαρμογή γίνεται τον Σεπτέμβρη και τα παιδιά μετά είναι σε ένα πρόγραμμα, τώρα «έσπασε» το πρόγραμμά τους στη μέση από εκεί που είχε ξεκινήσει μέσα στην χρονιά και έπρεπε ξανά να συνηθίσουν σε κάτι καινούργιο, όμως γνώριμο πλέον, στο οποίο συμβιβάστηκαν σχετικά γρήγορα μπορώ να πω. Αλλά τον πρώτο καιρό της επιστροφής η ανάγκη τους ήταν να παίζουν, και εκεί εστιάσαμε δηλαδή, όλα τα παιχνίδια μας είχαν στόχο να βελτιώσουν τις διαπροσωπικές τους σχέσεις και την αλληλεπίδραση μεταξύ τους» (Ν2, ♀).

Ότι θα μπορούσαμε να είχαμε δουλευτεί πολύ περισσότερο από κοντά, δεν ήταν τόσο πολύ δουλεμένα με άλλες χρονιές που τα είχα από κοντά
«Δεν είχαμε κάποια δυσκολία γιατί μην ξεχνάμε ότι εγώ είμαι σε ένα ιδιωτικό σχολείο όπου τα παιδιά είναι εκεί από μωρά, οπότε ήταν ένα πολύ οικείο περιβάλλον για αυτά [...] μία εβδομάδα πήρε λίγο να προσαρμοστούν, οπότε ήμασταν καλά γενικά, δεν ήτανε κάτι το ιδιαίτερο [...] **ότι θα μπορούσαμε να είχαμε δουλευτεί πολύ περισσότερο από κοντά** είναι αλήθεια αλλά λίγα πράγματα που κάναμε online, αυτά τα λίγα, ήταν εντάξει για μετά, απλά το συνολικό αποτέλεσμα είναι ότι εκείνη η χρονιά, εκείνα τα παιδιά, σαν **μέσο όρο δεν ήταν τόσο πολύ δουλεμένα με άλλες χρονιές που τα είχα από κοντά**. Δουλεύτηκαν, οκ, αλλά πάντα μέχρι ένα σημείο. Αλλιώς θα δείξω το ψαλίδι από κοντά, αλλιώς θα μιλήσεις στο παιδί όταν δεν θέλει να ζωγραφίσει και αλλιώς θα ζωγραφίσει μέσα από μια οθόνη, εκεί το παιδί «μαγκώνεται», οπότε η ζωγραφική μένει λίγο πίσω, δεν είναι για όλα τα παιδιά εύκολο. Οπότε, ναι, κάποια πράγματα απλά επιβραδύνθηκαν και συνεχίστηκαν μετά από εκεί που μείνανε» (N3, ♀).

είχε μείνει το κοινωνικό τους πίσω και το συναισθηματικό, και οι κανόνες, ότι έπρεπε τα παιδιά να συμμορφωθούν σε νέους κανόνες υγιεινής
«Δεν είχαν δυσκολίες, απλά **είχε μείνει το κοινωνικό τους πίσω και το συναισθηματικό, και οι κανόνες, ότι έπρεπε τα παιδιά να συμμορφωθούν σε νέους κανόνες υγιεινής**. Η μάσκα ήταν πάρα πολύ δύσκολο για τα παιδιά αλλά δεν θεωρώ ότι υπήρχε κάποια άλλη δυσκολία την οποία είχαμε να αντιμετωπίσουμε. Για μένα θεωρώ ότι τη μεγαλύτερη πλήξη την είχαν τα παιδιά του δημοτικού, δηλαδή **τα παιδιά της Α' δημοτικού ή της Β'**, εκεί είναι το μαθησιακό, παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στο νηπιαγωγείο, ναι μεν **έχασαν σημαντικά ερεθίσματα τα παιδιά**, χάσανε κάποιες γνώσεις, αλλά το νηπιαγωγείο έχει τόσο ανοιχτό αναλυτικό πρόγραμμα που, αν έχασαν κάποια πράγματα, αν από το σπίτι λάβουν ερεθίσματα, θα τα αναπληρώσουν, ενώ το δημοτικό, επειδή βασίζεται στο γνωστικό, το οποίο δεν μπορεί να το καλύψει κάποιος άλλος πέρα από τον εκπαιδευτικό, εκεί, ναι, είναι έντονο το γνωστικό θέμα. Στο νηπιαγωγείο ναι μεν τα παιδιά μπορεί κινητικά να έμειναν λίγο πίσω γιατί είχαν μείνει πολλές ώρες σπίτι, δηλαδή εγώ τα έβλεπα, ήταν πιο άγαρμπα, έπεφταν πιο εύκολα, δηλαδή αυτό επηρεάστηκε, το συναισθηματικό και το κοινωνικό, όχι τόσο το γνωστικό και το μαθησιακό, αυτή είναι η γνώμη μου» (N4, ♀).

με είχε εντυπωσιάσει το πόσο πειθαρχημένα ήταν τα παιδιά στους κανόνες υγιεινής
«Αυτό που **με είχε εντυπωσιάσει** ήταν **το πόσο πειθαρχημένα ήταν τα παιδιά στους κανόνες υγιεινής** και το πόσο πειθαρχημένοι ήταν και οι γονείς σε κάποια πράγματα που πριν τον Covid δεν υπήρχαν όπως, ας πούμε, ότι πλέον δεν θα μπορούν να μπαίνουν μέσα στο σχολείο να αφήνουν το παιδί, μας το άφηναν στην πόρτα και πηγαίναμε και το περνάμε. [...] **Αλλά ήταν εντυπωσιακό και τα παιδιά πως ακολουθούσαν τους κανόνες υγιεινής με ευλάβεια, που για αυτά ήταν κάτι πρωτόγνωρο**» (N5, ♀).

Μάσκα, δυσκολία της προσαρμογής

«Οι δυσκολίες μετά τον Covid ήταν στο ότι έπρεπε να φοράνε τη **μάσκα** σε μεγάλο βαθμό, είχαν χαρεί που θα επέστρεφαν πάλι, αλλά τους φάνηκε δύσκολο και κουράζονταν πολύ πιο εύκολα που ήταν όλη μέρα στο πόδι ενώ πριν ζυπνούσαν 10 λεπτά πριν ξεκινήσει το μάθημα. Άλλη μία δυσκολία είναι ότι είχαν συνηθίσει πάρα πολύ να είναι μαζί μας και έβγαζαν έναν εκνευρισμό στο ότι δεν περνάμε πια τόσο χρόνο μαζί. **Η δυσκολία της προσαρμογής**, στο ήταν πάλι σε ένα σύνολο, είμαι μέρος ενός συνόλου και πρέπει **ξανά να μπω στους ρυθμούς**, να μάθω πάλι να συνυπάρχω με όλους τους συμμαθητές, πρέπει να μάθω να περιμένω τη σειρά μου, ήταν το θέμα της προσαρμογής στην ρουτίνα του σχολείου, στους κανόνες του σχολείου» (Γ1, ♀).

είναι αναγκαίο σε αυτήν την ηλικία να αλληλεπιδρούν με τον κόσμο και με τους άλλους

«Δεν νομίζω ότι συνάντησαν δυσκολίες, ίσα ίσα που το ήθελαν και το περίμεναν πολύ και είναι **αναγκαίο σε αυτήν την ηλικία να αλληλεπιδρούν με τον κόσμο και με τους άλλους** γύρω τους. Ακόμα και στους φοιτητές το είδα αυτό, ότι είχαν την ανάγκη να έρχονται, συμμετείχαν ακόμα πιο πολλοί φοιτητές από ό,τι πριν, τους είχε λείψει» (Γ2, ♂).

να προσαρμοστεί ξανά στους κανόνες του σχολείου, έπρεπε να ξαναμπει σε αυτήν την ρουτίνα την οποία είχε ξεχάσει.

«Οι δυσκολίες που σίγουρα συνάντησε μετά, στην διά ζώσης εκπαίδευση, ήταν να ξαναμπει στο πλαίσιο της ομάδας, **να προσαρμοστεί ξανά στους κανόνες του σχολείου**, να ακούει την δασκάλα, να μάθει να ξανακοιμάται το μεσημέρι, γιατί από ένα σημείο και μετά στο σπίτι δεν ήθελε να κοιμάται το μεσημέρι, κι όμως **έπρεπε να μπει στο πρόγραμμα του σχολείου, έπρεπε να ξαναμπει σε αυτήν την ρουτίνα την οποία είχε ξεχάσει**. Άλλες δυσκολίες όπως το να μη δει πλέον τηλεόραση, όπως είχε συνηθίσει, το να ζυπνάει πρωί για να πάει στο σχολείο. Μια προσαρμογή από την αρχή εν ολίγοις» (Γ3, ♀).

Η προσαρμογή στην ζωή του σχολείου, στους κανόνες και οι πολλές ώρες πάλι στο σχολείο

«**Η προσαρμογή πάλι στα θρανία, γενικά στην ζωή του σχολείου, στους κανόνες και οι πολλές ώρες πάλι στο σχολείο**. Σε εκπαιδευτικό επίπεδο, δεν είδα κάποια δυσκολία στο παιδί μου όταν επέστρεψε, ούτε κενά διαπίστωσα, εντάζει ίσως μείνανε λίγο πίσω σε κομμάτια όπως η ανάγνωση, η γραφή αλλά δουλεύτηκε μετά. Από άλλους γονείς έχω ακούσει ότι τα παιδιά δεν έβγαλαν την ύλη που θα έπρεπε όπως στην Α' δημοτικού και είχαν αρκετά προβλήματα με την επιστροφή στο σχολείο, το έχω ακούσει από πάρα πολλούς ότι είχαν μείνει πίσω και οι εκπαιδευτικοί προχωρούσαν κανονικά» (Γ4, ♀).

στερήθηκε πάρα πολύ το παιχνίδι και τους φίλους της

«Κρίνοντας από το δικό μου το παιδί, ήταν πολύ χαρούμενη που ερχόταν στο σχολείο. Δηλαδή δεν θεωρώ ότι επηρεάστηκε η ηλικία της Γ. σε εκπαιδευτικό επίπεδο. Αν γίνει τώρα που πάει δημοτικό, θα την επηρεάσει. Το μόνο που έχω να αναφέρω είναι ότι **στερήθηκε πάρα πολύ το παιχνίδι και τους φίλους της**» (Γ5, ♀).

δυσκολία στα μαθήματα και στο διάβασμα

«Τα παιδιά νομίζω σήμερα έχουν την **δυσκολία στα μαθήματα και στο διάβασμα**, για παράδειγμα τα παιδιά της Α' δημοτικού, επειδή δεν έκαναν μαθήματα, ε δυσκολεύονται λίγο και εγώ τους λέω “παιδιά, μη στεναχωριέστε, κάντε τα μαθήματά σας γιατί μετά θα έχετε μία ντουζίνα μαθήματα”. Γιατί έρχονται και μου λένε “έχουμε δύο λέξεις αντιγραφή” και εγώ γελάω γιατί έχω πάρα πολλά» (Π1 ♂).

Η ορθογραφία και τα γράμματα

«Ε με δυσκολεύει η **ορθογραφία και τα γράμματα** λίγο, που πρέπει να τα γράφω και να τα σβήνω, ενώ στον υπολογιστή δεν κάναμε τέτοια, ζωγραφίζαμε και παίζαμε παιχνίδια» (Π2, ♀).

τα μαθήματα

«Τους δυσκόλευαν **τα μαθήματα** γιατί δεν άκουγαν στο διαδικτυακό μάθημα και δεν είχαν προχωρήσει, και η κυρία έκανε συνέχεια επαναλήψεις και έλεγε τα ίδια και τα ίδια και αυτό ήταν λίγο βαρετό γιατί εγώ τα θυμόμουν» (Π3, ♂).

η μάσκα, όλη την ώρα αντισηπτικό

«Τίποτα δεν με δυσκόλεψε, λίγο **η μάσκα** που έπρεπε να φοράμε στην τάξη και το ξεχνούσα και μου το θύμιζε συνέχεια η κυρία και ότι βάζαμε αντισηπτικό συνέχεια πριν το πρωινό, μετά την αυλή και μετά το παιχνίδι, **όλη την ώρα αντισηπτικό**» (Π4, ♂).

μ' αρέσει που βλέπω την κυρία από κοντά και αγκαλιαζόμαστε, παίζω με τους φίλους μου και βγαίνουμε στον κήπο
«Τώρα που κάνουμε το μάθημα από κοντά δεν με έχει δυσκολέψει κάτι, **μ' αρέσει που βλέπω την κυρία από κοντά και αγκαλιαζόμαστε, παίζω με τους φίλους μου και βγαίνουμε στον κήπο**» (Π5, ♀).

9. Μπορείτε να αναφερθείτε σε κάποιες από τις δυσκολίες που έχουν οι γονείς σήμερα στην εκπαίδευση;

το κομμάτι της γραφής, περισσότερο να ασχοληθούν και με τα παιδιά αλλά και στο θέμα συμπεριφοράς, οι γονείς να βάλουν περισσότερα όρια στα παιδιά και πρέπει να ξανασυνηθίσουν τη ρουτίνα του σχολείου, λίγο τους κανόνες
«Σίγουρα ως προς το **κομμάτι της γραφής**, που είπα και πριν, όπου πρέπει και εκείνοι πλέον λίγο **περισσότερο να ασχοληθούν και με τα παιδιά αλλά και στο θέμα συμπεριφοράς** (γελάει). Ε, βλέπω ότι μετά την καραντίνα, επειδή και τα παιδιά ήταν μέσα στο σπίτι συνέχεια, δεν είχαν και την επαφή με τα υπόλοιπα παιδιά, δυσκολεύονται να μοιραστούν πράγματα, οπότε και εκεί πρέπει σιγά σιγά να συζητάνε. Ναι, συζητάει και ο γονιός με το παιδί και **στο θέμα των ορίων**, δηλαδή λογικά σε **όλη την καραντίνα το παιδί έπαιζε, έβλεπε και tablet, έκανε σχεδόν ό,τι ήθελε στο**

σπίτι αφού δεν μπορούσαμε να βγούμε, βγαίναμε και περιορισμένα, οπότε και τώρα δεν την έχει ξεπεράσει αυτήν την συνήθεια, οπότε **εισχώρησε και στην ζωή του περισσότερο το tablet. Έχουμε τώρα συμπεριφορές εικόνων και βίντεο που τα έχουν δει στο tablet**, δηλαδή υπάρχει έκφραση από παιδί “Εγώ στο σπίτι βλέπω όση ώρα θέλω tablet και δεν μου λέει η μαμά τίποτα” ή “έλα να παίξουμε box” [...], ναι, και γενικά βλέπω ότι δεν υπάρχουν όρια, **πρέπει λίγο και οι γονείς να βάλουν περισσότερα όρια στα παιδιά και πρέπει να ξανασυνηθίσουν την ρουτίνα του σχολείου, λίγο τους κανόνες**, να θυμηθούν λίγο τη ρουτίνα του σχολείου και αυτό περισσότερο [...] είναι λίγο πιο κλειστά και σε χαρακτήρες είναι λίγο πιο μαζεμένα τώρα, δηλαδή **θέλουν περισσότερο κίνητρο**, γιατί η καραντίνα τους πήγε πίσω αφού ήτανε κλεισμένα στο σπίτι» (N1, ♀).

να αρνηθούν στις πολλές εξωσχολικές επαφές, ο κόσμος φοβάται

«Δεν μπορώ να σκεφτώ κάποια δυσκολία. Μπορώ να πω ότι τον πρώτο καιρό, καταλαβαίνω ότι υπάρχει ακόμα ο φόβος του Covid και της ασθένειας αυτής. Νομίζω η μονή δυσκολία επειδή τα παιδιά είχαν αυτήν την ανάγκη για αλληλεπίδραση, ζητούσαν και εκτός σχολείου αυτήν την αλληλεπίδραση και κάτι τέτοιο έφερνε σε αμηχανία λίγο τους γονείς γιατί έπρεπε να πουν όχι, **να αρνηθούν στις πολλές εξωσχολικές επαφές**, καθώς δεν υπήρχε η ίδια ασφάλεια και υγιεινή σε ένα εξωτερικό πλαίσιο. Αυτό νομίζω ζόρισε και δυσκόλεψε τους γονείς, γιατί δεν είχαν την δυνατότητα και το καταλαβαίνω και απολύτως λογικό να βρεθούν με άλλα άτομα σε ένα κοινό περιβάλλον, σε έναν κλειστό χώρο. **Ακόμα ο κόσμος φοβάται, ακόμα και σήμερα δηλαδή που δεν είναι τόσο έντονα τα κρούσματα, ο κόσμος φοβάται.** Αυτή ήταν η μεγαλύτερή τους δυσκολία πιστεύω» (N2, ♀).

να μπουν πάλι σε έναν ρυθμό

«Εεε δεν είχαν, ήταν σαν να το περίμεναν πώς και πώς να ξεκινήσει το σχολείο, δεν ήθελαν κάτι άλλο, απλά να τα στείλουν πίσω στο σχολείο και **να μπουν πάλι σε έναν ρυθμό** και οι γονείς. Δεν παρατήρησα προσωπικά κάποια δυσκολία σε αυτό το κομμάτι» (N3, ♀).

ανασφάλεια και ένα άγχος για το αν θα κολλήσουν τα παιδιά στο σχολείο

«Ίσως μια ανασφάλεια και ένα άγχος για το αν θα κολλήσουν τα παιδιά στο σχολείο και τι θα γίνει μετά και με την δική τους δουλειά. Δεν μπορώ να αναφέρω κάτι άλλο, αυτό είχαν αντιληφθεί» (N4, ♀).

πιο ελεύθεροι, δεν είχαν την έννοια ότι έχω το παιδί μέσα σε όλο αυτό.

«Δεν θεωρώ ότι είχαν δυσκολίες μετά στην διά ζώσης επιστροφή, δηλαδή το ότι θα άνοιγαν τα σχολεία και τα παιδιά θα επέστρεφαν στο σχολείο και αυτή στις δουλειές τους το περίμεναν πώς και πώς, οπότε δεν θεωρώ ότι είχανε κάποια δυσκολία μετά. Σίγουρα ήταν και εκείνοι **πιο ελεύθεροι** να πάνε στην δουλειά τους και να δουλέψουν από το σπίτι αλλά **δεν είχαν την έννοια ότι έχω το παιδί μέσα σε όλο αυτό**» (N5, ♀).

έπρεπε να διαχειριστούν τη δυσκολία των παιδιών, ήταν σαν να πηγαίνουν πρώτη φορά σχολείο και υπήρχε και ο φόβος μην κολλήσουν.

«Η βασική δυσκολία ήταν ότι έπρεπε να διαχειριστούν τη δυσκολία των παιδιών, τα οποία ήταν σαν να πηγαίνουν πρώτη φορά σχολείο και υπήρχε και ο φόβος μην κολλήσουν. Επίσης αυτό που πιστεύω έπαιξε σημαντικό ρόλο είναι στο πώς μαθαίνουμε τα παιδιά μας να άγονται και να φέρονται, δηλαδή πάντα λέγαμε στα παιδιά μας ότι πρέπει να μοιραζόμαστε, να δίνουμε αυτά που έχουμε ενώ κατά τη διάρκεια της επιστροφής έπρεπε να λέμε στα παιδιά “Πρόσεξε τι θα ακουμπήσεις”, “να καθαρίσεις πρώτα τα χέρια σου”, “μην παίρνεις πράγματα αλλωνών”, “να χρησιμοποιείς μόνο δικά σου πράγματα”, “μη δανείζεις τα πράγματά σου”, “μη δανείζεσαι”. Όλο αυτό θεωρώ ότι είχε μία σημαντική επίδραση και στον χαρακτήρα των παιδιών. Δηλαδή εγώ, που έχω και μοναχοπαιδί, μαθαίνω το παιδί να μοιράζεται, να δίνει και ξαφνικά του λέγαμε “Όχι, ό,τι είναι δικό σου, αυτό θα χρησιμοποιήσεις, μην παίρνεις κανενός άλλου”. (Γ1, ♀).

***Ο φόβος ότι θα αρρωστήσει το παιδί και τα σενάρια φρίκης**
«Ο φόβος ότι θα αρρωστήσει το παιδί και τα σενάρια φρίκης που κάναμε. Αυτό»
(Γ2, ♂).*

***επιστροφή στο πρωινό ζύπνημα, υιοθετήσαμε ξαφνικά από φόβο μην κολλήσουμε**
«Σίγουρα η επιστροφή στο πρωινό ζύπνημα, στην προετοιμασία των παιδιών για το σχολείο και οι κανόνες υγιεινής που υιοθετήσαμε ξαφνικά από φόβο μην κολλήσουμε αλλά και πώς να τους μάθουμε και στα παιδιά» (Γ3, ♀).*

***Τα κενά που βγαίνανε μπροστά, ο φόβος μην κολλήσουν τα παιδιά**
«Τα κενά που βγαίνανε μπροστά, ότι έπρεπε να καλύψουν τα κενά που είχαν τα παιδιά τους, ενώ ταυτόχρονα προχωρούσαν οι εκπαιδευτικοί και πολύ το συζητάνε ακόμη αυτό, ότι προχωράνε την ύλη χωρίς να έχουν καλυφθεί τα προηγούμενα και φυσικά ο φόβος μην κολλήσουν τα παιδιά». (Γ4, ♀).*

***δεν μπορούσαν να ξυπνάνε ξανά πρωί, είχαν μείνει πολύ πίσω σε εκπαιδευτικό επίπεδο**
«Ναι, από τις συζητήσεις που έκανα και με άλλους γονείς το δύσκολο ήτανε ότι δεν μπορούσαν να ξυπνάνε ξανά πρωί να πάνε στην δουλειά, είχαν συνηθίσει να είναι στο σπίτι. Δηλαδή από συναδέλφους που έχουν μεγαλύτερα παιδιά μου έχουν πει ότι δυσκολεύονταν και τα παιδιά και οι ίδιοι να ξαναγυρίσουμε στη ζωή του σχολείου, στο πρωινό ζύπνημα, στο διάβασμα και τα παιδιά είχαν συνηθίσει αυτήν την συνθήκη και το βρήκαν και διασκεδαστικό να γίνεται το μάθημα έτσι “κι αν πιάνει το ίντερνετ θα κάνω το μάθημα, αν δεν πιάνει δεν πειράζει κιόλας”. Τα παιδιά φυσικά είχαν μείνει πολύ πίσω σε εκπαιδευτικό επίπεδο και αυτό φάνηκε στο τέλος, στις εξετάσεις» (Γ5, ♀).*

δεν μπορούν να μας βλέπουν πια τόσο πολύ, δυσκολία ότι στα διαλείμματα δεν μπορούσαμε να παίζουμε γιατί δεν είχαμε χρόνο

«Έχουν τη δυσκολία ότι δεν μπορούν να μας βλέπουν πια τόσο πολύ, ενώ τότε στα διαλείμματα τους βλέπαμε αλλά και σε μας η δυσκολία ότι στα διαλείμματα δεν μπορούσαμε να παίξουμε γιατί δεν είχαμε χρόνο, απλά ένα μικρό διάλειμμα για να φάμε και τίποτα άλλο» (Π1 ♂).

η δουλειά, γιατί είναι πολύ ώρα εκεί

«Πιστεύω τους δυσκολεύει λίγο η δουλειά, γιατί είναι πολύ ώρα εκεί. Βασικά ο μπαμπάς είναι τυχερός που δεν έχει αρχηγό και είναι μόνος του στο ταξί, έχω καταλάβει ότι τον δυσκολεύει κάτι αλλά δεν ξέρω τι ακριβώς» (Π2, ♀).

θα είχαν δυσκολευτεί με τα μαθήματα

«Μάλλον και αυτοί θα είχαν δυσκολευτεί με τα μαθήματα, διότι δεν άκουγαν τα παιδιά τους στην τηλεκπαίδευση και τώρα είχαν μείνει πίσω και μάλλον δεν ήξερα πώς να κάνουμε το μάθημα στα παιδιά» (Π3, ♂).

ξυπνούσαν πρωί ξανά και μάλλον που δεν μας έβλεπαν πολύ πια

«Τους δυσκόλευε που ξυπνούσαν πρωί ξανά και μάλλον που δεν μας έβλεπαν πολύ πια, τώρα πια είμαστε μόνο από το απόγευμα μαζί ξανά» (Π4, ♂).

δυσκολεύει που πάει στην δουλειά

«Τώρα την δυσκολεύει που πάει στην δουλειά την μαμά και τον μπαμπά και δεν τρώμε όλοι μαζί όπως τότε» (Π5, ♀).

10. Μπορείτε να αναφερθείτε σε κάποιες από τις δυσκολίες που έχουν οι εκπαιδευτικοί σήμερα στην εκπαίδευση;

τις συμπεριφορές που μας έρχονται, πάλι να προσαρμοστούμε στον χώρο του σχολείου

«Οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουμε κυρίως και τις συμπεριφορές που μας έρχονται από το σπίτι και την συνθήκη “πάμε πάλι να προσαρμοστούμε στον χώρο του σχολείου”. Στον χώρο του σχολείου έχουμε αυτούς τους κανόνες, προσπαθούμε να τους τηρήσουμε, να ξανασυνηθίσουμε την παρούσα, τώρα μιλάω εγώ, για να μιλήσω πρέπει να σηκώσω το χέρι μου, προσπαθούμε να συνηθίσουμε αυτό περισσότερο τώρα. Δηλαδή γίνεται η επανάληψη της επανάληψης, δηλαδή το πώς κάθομαι και τι κάνω στο σχολείο. Είναι άλλο το πλαίσιο του σχολείου, οπότε στο σχολείο κάνω συγκεκριμένα πράγματα και στο σπίτι πάλι κάνω συγκεκριμένα πράγματα. Πρέπει να διαχωρίσουν δηλαδή τους δύο χώρους, αυτό περισσότερο» (N1, ♀).

προσαρμογή με την μάσκα, πολλά κενά, πίεση, παραπάνω τρέξιμο και άγχος για να ολοκληρωθεί η ύλη

«Νομίζω δεν υπήρχαν κάποιες δυσκολίες. Έπρεπε να εστιάσουμε κυρίως στα παιδιά, στην προσωπική τους ευτυχία, στην χαρά τους σε ένα πλαίσιο και ένα περιβάλλον που κυριαρχεί η αλληλεπίδραση, ένα ασφαλές περιβάλλον και προστατευτικό από τον Covid, δηλαδή με μάσκες. Αυτό νομίζω, η προσαρμογή με την μάσκα και το να εκπαιδεύσεις τα παιδιά να την χρησιμοποιούν ήταν, όχι τόσο δυσκολία, αλλά ήταν κάτι

καινούργιο. [...] Σε εκπαιδευτικό επίπεδο υπήρχαν **πολλά κενά**, δηλαδή πράγματα όλο αυτό το διάστημα που είχαμε τηλεκπαίδευση θα μπορούσαν να κυλήσουν πολύ πιο γρήγορα, θα μπορούσε το πρόγραμμα να έχει ολοκληρωθεί, όλα αυτά έμειναν πίσω. Υπήρχαν κενά και προσπαθούσαμε προς το τέλος της χρονιάς να κάνουμε πολλές αναπληρώσεις! Για παράδειγμα, η εκμάθηση των γραμμάτων, δεν είχαν ολοκληρωθεί πολλά γράμματα στον χρόνο που έπρεπε, ώστε το καλοκαίρι να έχουμε ολοκληρώσει με όλα τα γράμματα και τους αριθμούς, οπότε την περίοδο που επιστρέψαμε έπρεπε να γίνουν πολλές τέτοιες αναπληρώσεις. Το νήπιο θα πήγαινε του χρόνου δημοτικό και θα έπρεπε να είναι έτοιμο, δεν μπορούσε να έχει τέτοια κενά. Άρα, μια παραπάνω **πίεση, παραπάνω τρέξιμο και άγχος για να ολοκληρωθεί η ύλη**, ας πούμε, του νηπιαγωγείου» (N2, ♀).

έπρεπε να ξανακάνουμε πάλι προσαρμογή με τα παιδιά, δεν ήταν εύκολο
«Φαντάζομαι θα ήταν πολύ δύσκολο γιατί, όταν έχεις και πολλά παιδιά και ξαφνικά έρχονται μετά από 3 μήνες απομόνωση, είναι δύσκολο να προσαρμοστούν πάλι τα παιδιά. Αυτό που είχα πει και πριν, ότι **έπρεπε να ξανακάνουμε πάλι προσαρμογή με τα παιδιά δεν ήταν εύκολο**» (N3, ♀).

άγχος αν θα ξαναγίνει καραντίνα
«Η μοναδική δυσκολία που θα αναφέρω είναι το **άγχος αν θα ξαναγίνει καραντίνα**, ήταν η μοναδική δυσκολία που αντιμετώπισαν με την επιστροφή, δηλαδή αν θα ξαναχρειαστεί να κάνουμε καραντίνα, τηλεκπαίδευση, δηλαδή υπήρχε μία ανασφάλεια. Ήταν ένα άγχος που υπήρχε μέχρι και πέρυσι, αν θα γίνει τηλεκπαίδευση, αν θα κλείσουν τα σχολεία. Αυτή ήταν και η προσωπική μου δυσκολία, θεωρώ δεν είχα κάτι άλλο» (N4, ♀).

θέμα προσαρμογής
«Δεν θεωρώ ότι υπήρχε κάποιο θέμα, ίσως ένα **θέμα προσαρμογής**, το οποίο διήρκεσε μία εβδομάδα, αλλά γενικά το πιάναμε από εκεί που το είχαμε αφήσει γιατί για μας ήταν πολύ πιο εύκολο να γίνεται η εκπαίδευση διά ζώσης παρά η τηλεκπαίδευση» (N5, ♀).

Ανακούφιση, διεξαγωγή των self test, τις μάσκες, τα αντισηπτικά
«Νομίζω για τους εκπαιδευτικούς θα ήταν πιο εύκολα τα πράγματα μετά, θα ήταν μεγάλη **ανακούφιση** το ότι γύρισαν πάλι, ίσα ίσα πιστεύω ανυπομονούσαν. Αυτό που φαντάζομαι θα αντιμετώπισαν ως δυσκολία ήταν όλο αυτό με την **διεξαγωγή των self test, τις μάσκες, τα αντισηπτικά**, έπρεπε να ελέγχουν αν τα παιδιά το έχουν κάνει, αν ο γονιός το ξέχασε, και αυτό πιθανώς προκαλούσε κάποιες προστριβές γιατί κάποιιοι γονείς μπορεί να ξέχναγαν να κάνουν self test, εκεί ίσως υπήρχε ένα “μπλοκάρισμα” και μία προστριβή» (Γ1, ♀).

ο φόβος μην αρρωστήσουμε και το άγχος μην ξανακλείσουμε,
«Υπερισχύει η χαρά ότι γυρίζουμε, οι δυσκολίες για μένα είναι πάλι δύο, **ο φόβος μην αρρωστήσουμε και το άγχος μην ξανακλείσουμε**, δηλαδή έπρεπε να παλεύεις το ψυχολογικό κομμάτι ως προς αυτά τα δύο, εγώ αυτό είχα να διαχειριστώ. Ας πούμε

κολλήσαμε φέτος το καλοκαίρι, το περάσαμε κάπως ήπια, και το παιδί, και ξεθάρρεψε, ηρέμησα, μου έφυγε αυτό το άγχος και ο φόβος που είχα» (Γ2, ♂).

**το να καταφέρουν οι δάσκαλοι να καλύψουν αυτό το χαμένο έδαφος φαντάζομαι
θα ήταν πολύ αγχωτικό**

«Πιστεύω το δύσκολο για τους εκπαιδευτικούς ήταν να βάλουν τα παιδιά σε μία σειρά, να κερδίσουν το χαμένο έδαφος, γιατί σίγουρα έμειναν πίσω τα παιδιά σε εκπαιδευτικό επίπεδο, άρα το να καλυφθεί οποιαδήποτε ύλη, να μάθουν οι μαθητές οποιαδήποτε δεξιότητα, έπρεπε να καλυφθούν κάποια πράγματα σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα. Φαντάζομαι το πιο ζόρικο θα είναι σε ηλικίες Α΄ δημοτικού, που εκεί δεξιότητες που πρέπει να κατακτήσουν οι μαθητές είναι πολύ βασικές για τις επόμενες τάξεις, οπότε φαντάζομαι στην Α΄ δημοτικού τα παιδιά θα είχαν σοβαρό θέμα μετά. Δηλαδή εντάζει στο νηπιαγωγείο αν ζωγράφιζε ο Θ. μία κάμπια και ένα μήλο, εντάζει δεν θα χάσει την ροή του, αλλά για ένα παιδάκι που πρέπει να μάθει να γράφει, να αναγνωρίζει γράμματα, να κρατάει το μολύβι φαντάζομαι θα ήταν πάρα πολύ δύσκολο. Ακόμα, να μάθει να είναι σε μία ομάδα ξανά, να σηκώνει το χέρι του. Θεωρώ ότι αυτή η ηλικία επηρεάστηκε πάρα πολύ από όλο αυτό, οπότε το να καταφέρουν οι δάσκαλοι να καλύψουν αυτό το χαμένο έδαφος φαντάζομαι θα ήταν πολύ αγχωτικό» (Γ3, ♀).

**να προσαρμοστούν γενικά στο πλαίσιο του σχολείου, τα εκπαιδευτικά κενά που
είχαν οι μαθητές μετά**

«Να βάλουν τα παιδιά σε ένα πρόγραμμα ξανά, στους κανόνες του σχολείου, και να προσαρμοστούν γενικά στο πλαίσιο του σχολείου. Σίγουρα τους δυσκόλεψε και η ύλη που έπρεπε να ολοκληρωθεί αλλά και τα εκπαιδευτικά κενά που είχαν οι μαθητές μετά την τηλεκαίτευση» (Γ4, ♀).

κανόνες υγιεινής με τα παιδιά να τους μάθουν

«Οι εκπαιδευτικοί δεν θεωρώ είχαν δυσκολίες με την επιστροφή, ίσως στους κανόνες υγιεινής με τα παιδιά να τους μάθουν αλλά μέχρι εκεί. Δεν θεωρώ ότι στο νηπιαγωγείο είχαν θέματα με την ύλη όπως σε μεγαλύτερες τάξεις» (Γ5, ♀).

λίγο το ζύπνημα

«Τους έχει δυσκολέψει λίγο το ζύπνημα και η κυρία μας πλέον, για να διορθώσει όλες τις εργασίες, μας λέει ότι κοιμάται στις 12:00΄ και ξυπνάει 7:00΄. Η κυρία Κ. δυσκολεύεται πολύ γιατί κάνει πολλά μαθήματα, σχεδόν όλα, μας κάνει γλώσσα, μας κάνει μαθηματικά, μας κάνει δύο ώρες γλώσσα, οπότε πρέπει να τα μελετήσει πιο πολύ, μας κάνει ιστορία, μας κάνει εργαστήρια δεξιοτήτων, μας κάνει και θρησκευτικά, μας κάνει μελέτη περιβάλλοντος, μας κάνει 6 μαθήματα» (Π1 ♂).

ήταν χαρούμενη που ήμασταν πάλι από κοντά

«**Τίποτα γιατί** ήταν χαρούμενη που ήμασταν πάλι από κοντά αυτό μας έλεγε κιάλας» (Π2, ♀).

κάναμε συνέχεια επαναλήψεις κάθε μέρα

«Κάποια παιδιά δεν ήξεραν τίποτα γιατί έκαναν βλακείες στο διαδικτυακό μάθημα και φώναζαν και δεν άκουγαν την κυρία και μετά οι δάσκαλοι στο σχολείο όταν γυρίσαμε έκαναν ότι μπορούσαν για να τους τα μάθουν και **κάναμε συνέχεια επαναλήψεις κάθε μέρα**» (Π3, ♂).

Θέλαμε να είμαστε όλη την ώρα στην αυλή

«Τους δυσκόλευε μάλλον ότι **θέλαμε να είμαστε όλη την ώρα στην αυλή** και δεν κάναμε ησυχία στην τάξη» (Π4, ♂).

Όταν δεν ακούμε, τη δυσκολεύει

«**Όταν δεν ακούμε, τη δυσκολεύει λίγο** και μας μαλώνει ή μας κάνει παρατήρηση, ενώ όταν ήμασταν στον υπολογιστή δεν μας έκανε ποτέ παρατηρήσεις ούτε μας μάλωνε. Από κοντά δεν μας αφήνει η κυρία να κάνουμε πάντα αυτό που θέλουμε ενώ στον υπολογιστή δεν μας έλεγε τίποτα» (Π5, ♀).

11. Μπορείτε να αναφερθείτε σε κάποιες από τις δικές σας δυσκολίες;

στο θέμα της κατανόησης των πραγμάτων, της συζήτησης, τα βλέπω και εκεί λίγο πιο μαζεμένα τα παιδιά και πρέπει να τους εξηγούμε περισσότερο κάποια πράγματα για να τα κατανοήσουν, δυσκολίες και στη γραφή και στην αποστήθιση και στην κατανόηση, γίνεται συνεχής επανάληψη

«Ναι, επειδή εγώ ασχολούμαι με το τμήμα του νηπιαγωγείου είναι και **στο θέμα της κατανόησης των πραγμάτων, της συζήτησης, τα βλέπω και εκεί λίγο πιο μαζεμένα τα παιδιά και πρέπει να τους εξηγούμε περισσότερο κάποια πράγματα για να τα κατανοήσουν**, να τους δείξουμε περισσότερα πράγματα με εικόνες για να το καταλάβουν και πρέπει να τους το λέμε κάθε μέρα, για παράδειγμα προτάσεις που αναφέραμε τη Δευτέρα στο θέμα της συζήτησης να τους τις αναφέρουμε ακριβώς τις ίδιες και την Τρίτη για να μπορέσουν να το κατανοήσουν. Φέτος έχουν δυσκολία στο τραγούδι, δηλαδή δυσκολεύονται να αποστηθίσουν ένα τραγούδι, τους λέω έναν στίχο το λένε και εκείνα, όταν πάμε να το ξεκινήσουμε από την αρχή οι φωνές δεν βγαίνουν, είναι πιο κουρασμένες. Βλέπω ότι δυσκολεύονται και να μάθουν ένα τραγούδι, το έχω δει σε αυτήν την τάξη φέτος, μάλλον επειδή είναι και **παιδιά καραντίνας και δεν είχαν έρθει σε επαφή με το σχολείο**, οπότε για τα προνήπια είναι σαν να έρχονται πρώτη φορά και επηρεάζονται και οι δύο ηλικίες, γιατί τώρα πλέον η εκπαίδευση είναι προνήπιο και νηπιαγωγείο μαζί. Αφού λέμε αυτά τα παιδιά είναι της καραντίνας, φαίνονται οι **δυσκολίες και στην γραφή και στην αποστήθιση και στην κατανόηση**. Όπως με το τραγούδι, έτσι και με τους κανόνες, **γίνεται συνεχής επανάληψη**. Επειδή ήτανε μέσα στο σπίτι, τηρούσαν τους κανόνες που υπάρχουν στο σπίτι, που αυτοί οι κανόνες που υπάρχουν στο σπίτι δεν είναι όλοι που υπάρχουν και στο σχολείο. Ναι μεν ταξινομώ τα πράγματα του δωματίου μου, τα παιχνίδια, όταν τελειώσει το παιχνίδι το κάνω και στο σχολείο, αλλά στο σχολείο μοιραζόμαστε τα τραπέζια, οπότε δεν σου παίρνω τον χώρο δεν μου παίρνεις τον χώρο, για να σηκωθούμε από την τάξη και να πάμε σε άλλο σημείο πρέπει να βάλουμε την καρέκλα μας μέσα στο τραπέζι, για να βγούμε στον κήπο πρέπει να μαζέψουμε όλη την τάξη, το μεσημέρι για να φύγουμε θα

πρέπει πάλι να τη μαζέψουμε να είναι καθαρή η τάξη. Ναι, η αλήθεια είναι, άλλη η ρουτίνα του σχολείου και άλλη η ρουτίνα του σπιτιού» (N1, ♀).

άγχος να ολοκληρώσουμε την ύλη

«Αυτή ήταν η βασικότερή μου δυσκολία, το **άγχος να ολοκληρώσουμε την ύλη** αλλά με τρόπο που να μην πιέσει τα παιδιά και να μην δημιουργήσουμε αλλά προβλήματα» (N2, ♀).

φοβία με την μάσκα

«Δεν είχα, ήτανε πολύ καλά, δηλαδή το περιμέναμε πώς και πώς, οπότε όταν ξεκίνησε πάλι από την αρχή ήταν **πολύ ανακουφιστικό**, δεν δυσκολεύτηκα, μετά ήτανε καλά. Απλά μετά είχαμε **φοβία με την μάσκα** αυτό, ξέρεις, αυτό το πράγμα με τα μικρόβια αλλά με απολυμαντικό, καθαριότητα πιο έντονη από ό,τι πριν. Να προσπαθήσουμε να βάλουμε τα παιδιά σε ένα πρόγραμμα αντισηπτικού, μάσκας, εντάξει, δεν ήταν και ό,τι πιο εύκολο» (N3, ♀).

άγχος αν θα ξαναγίνει καραντίνα, υπήρχε μία ανασφάλεια

«Η μοναδική δυσκολία ήταν αυτή που ανέφερα και παραπάνω, το **άγχος αν θα ξαναγίνει καραντίνα**, ήταν η μοναδική δυσκολία που αντιμετώπισα με την επιστροφή δηλαδή, αν θα ξαναχρειαστεί να κάνουμε καραντίνα, τηλεκαίδευση δηλαδή **υπήρχε μία ανασφάλεια**» (N4, ♀).

το θέμα της προσαρμογής

«Όπως είπα και παραπάνω, μόνο **το θέμα της προσαρμογής**, γιατί για μας ήταν πολύ πιο εύκολο να γίνεται η εκπαίδευση διά ζώσης παρά η τηλεκαίδευση» (N5, ♀).

να αποδεχτώ πάλι ότι δεν έχω τον έλεγχο

«Για μένα ήταν δύσκολο **να αποδεχτώ πάλι ότι δεν έχω τον έλεγχο**, παρά την δυσκολία ότι ήμασταν όλη την ώρα στο σπίτι, κάπως αισθανόμουν μια ασφάλεια ότι τον έχω κοντά, όμως, εκλογικεύοντας, το κατάλαβα ότι έτσι είναι και αυτό είναι το φυσιολογικό» (Γ1, ♀).

ψυχολογικές, ο φόβος για το παιδί

«Οι δυσκολίες για μένα ήταν **ψυχολογικές, ο φόβος για το παιδί**, πώς θα προσαρμοστεί και αν θα προσαρμοστεί στους κανόνες υγιεινής και φόβος αν κολλήσει πώς θα το περάσει» (Γ2, ♂).

να συνηθίσουμε ξανά στην καθημερινότητα

«Η βασική δυσκολία ήταν **να συνηθίσουμε ξανά στην καθημερινότητα**, το πρωινό ζύπνημα, τις πολλές ώρες δουλειάς αλλά και τους κανόνες υγιεινής, η μάσκα, αντισηπτικό» (Γ3, ♀).

Ήταν μια προσαρμογή και αυτό ξανά στην παλιά μας καθημερινότητα

«Δεν θα έλεγα ότι είχα, ίσως στην αρχή, επειδή άλλαξε πάλι το πρόγραμμά μας και έπρεπε να ξυπνάει ξαφνικά πάλι νωρίς ενώ είχαμε συνηθίσει να ξυπνάμε αργά και να

τρώνε πρωινό παρέα και να είμαστε χαλαροί. Γενικά το να ξαναμπούμε σε μία ρουτίνα, είχαμε συνηθίσει να καθόμαστε στο σπίτι, εγώ είχα ξεχάσει να δουλεύω, οπότε έπρεπε πάλι να μπούμε στην παλιά μας ρουτίνα αλλά αυτό πήρε τύπου δύο βδομάδες. Ήταν μια προσαρμογή και αυτό ξανά στην παλιά μας καθημερινότητα, την οποία ενώ την περιμέναμε, φάνηκε να μας δυσκόλεψε» (Γ4, ♀).

σταμάτησε και η γκρίνια, δεν αναγνωρίστηκε

«Επειδή εγώ στην δουλειά πρέπει να είμαι με φυσική παρουσία, εγώ κι άλλες δύο συνάδελφοι, πηγαίναμε κανονικά στην δουλειά, δηλαδή έκατσα μόνο 3 μήνες στην αρχή, ε και μετά είχαμε πολύ γκρίνια από το αφεντικό, οπότε εγώ κι άλλες δύο συνάδελφοι ήμασταν αυτές που βγάζαμε την δουλειά και πηγαίναμε κανονικά, οπότε δεν έχω ζήσει όλη την καραντίνα. Όσο ήμασταν σπίτι, υπήρχε μία γκρίνια από το αφεντικό ότι “χάρη σου κάνω που σε κρατάω διότι άλλες εταιρείες έχουν απολύσει πολύ προσωπικό”, οπότε όταν μπορέσαμε να γυρίσουμε κανονικά στη δουλειά εγώ χάρηκα γιατί **σταμάτησε και η γκρίνια**. Για μένα ήταν μεγάλη αδικία ότι εγώ όλα αυτά τα τρία χρόνια πήγα να κανονικά στην δουλειά κι άλλοι κράτησαν την τηλεργασία και από θέμα προστασίας, δηλαδή δε μας προστάτεψε η εταιρεία έστω δύο φορές την βδομάδα να κάθομαι και εγώ στο σπίτι. Και όλο αυτό **δεν αναγνωρίστηκε ποτέ**, δεν άκουσα ούτε ένα ευχαριστώ, το μόνο που έγινε στην αξιολόγηση μας είπαν “μπράβο, ανέβηκες στην δουλειά σου” αλλά αυτό ήταν επόμενο αφού δούλευα για άλλα 10 άτομα» (Γ5, ♀).

δεν έβλεπα τους γονείς μου πια, να τα ξαναβρώ με τους φίλους μου

«Με είχε δυσκολέψει που **δεν έβλεπα τους γονείς μου πια**, με είχε δυσκολέψει ότι έπρεπε να **τα ξαναβρώ με τους φίλους μου**, κάποιιοι φτιάζανε άλλες παρέες και μετά εγώ έκανα άλλους φίλους» (Π1 ♂).

η ορθογραφία και τα γράμματα

«Ε με δυσκολεύει **η ορθογραφία και τα γράμματα** λίγο, που πρέπει να τα γράφω και να τα σβήνω, ενώ στον υπολογιστή δεν κάναμε τέτοια, ζωγραφίζαμε και παίζαμε παιχνίδια» (Π2, ♀).

πρόσεχα όταν κάναμε το μάθημα από τον υπολογιστή

«Δεν με δυσκολεύει κάτι, γιατί εγώ **πρόσεχα όταν κάναμε το μάθημα από τον υπολογιστή**, οπότε τα ήξερα» (Π3, ♂).

Η μάσκα

«**Η μάσκα που πρέπει να φοράμε όλη την ώρα**» (Π4, ♂).

δεν βγαίνουμε πιο πολύ διάλειμμα

«Με δυσκολεύει που **δεν βγαίνουμε πιο πολύ διάλειμμα** στον κήπο και κάνουμε πολλή ώρα μάθημα» (Π5, ♀).

12. Μπορείτε να περιγράψετε κάποια θετικά χαρακτηριστικά από εκείνη την περίοδο της τηλεκπαίδευσης και κάποια αρνητικά χαρακτηριστικά;

με ευχαριστούσε που μπαίνανε τα παιδιά και τους άρεσε, το αρνητικό ήταν ότι δεν είχαμε επαφή

«Τα θετικά είναι ότι και κατά την περίοδο εκείνη, εμένα με ευχαριστούσε που μπαίνανε τα παιδιά και τους άρεσε, το θετικό είναι αυτό, και βλέπανε και κάτι άλλο που δεν το είχανε δει στον υπολογιστή, ξέρεις τώρα, να βλέπουν ότι η κυρία τους δείχνει από τον δικό της υπολογιστή κάτι άλλο και το βλέπουν στην οθόνη, για τα παιδιά ήταν κάτι καινούργιο. Εμένα με χαροποιούσε μετά που άνοιζαν τα σχολεία που θυμόντουσαν πράγματα από εκείνη την εποχή, από εκείνη την περίοδο, δηλαδή τα θέματα που είχαμε αναφέρει και θυμόντουσαν αρκετά πράγματα, εμένα αυτό με χαροποιεί. Και μου άρεσε πολύ κάτι που είχε πει ένα παιδί, μου είχε πει “Κυρία, από αυτόν τον υπολογιστή μας έκανες μάθημα;”, γιατί τον πήγαινα και στο σχολείο τον υπολογιστή και είχανε κάνει την σύνδεση. **Ε το αρνητικό ήταν ότι δεν είχαμε επαφή με τα παιδιά, δεν είχαμε την κανονική επαφή που έπρεπε να είχαμε και όλα όσα είπαμε πιο πριν αυτά ήταν τα αρνητικά περισσότερο» (N1, ♀).**

πρωτόγνωρο και πιστεύω είναι και χρήσιμο, περισσότερη κατανόηση και από τις δύο πλευρές και μια πολύ καλή συνεργασία, δεν μπορούμε να έχουμε το ίδιο αποτέλεσμα, τεχνικά προβλήματα

«Στα θετικά θα πω ότι ήταν κάτι πρωτόγνωρο και πιστεύω είναι και χρήσιμο, μάθανε πράγματα, ίσως και κάποια διαδραστικά παιχνίδια και προγράμματα που χρησιμοποιήσαμε στην εκπαιδευτική διαδικασία, τα οποία μπορούμε να τα χρησιμοποιήσουμε και στην διά ζώσης εκπαίδευσή μας. **Οι σχέσεις με τους γονείς και με τα παιδιά έγιναν, μπορώ να πω, πιο ουσιαστικές και νομίζω ο ένας μπήκε στον ρόλο του άλλου και κατανοήσαμε πράγματα και από την δική τους πλευρά. Ήταν σαν να μπαίναμε εμείς στο σπίτι τους και εκείνοι στο δικό μας. Υπήρξε, νομίζω, περισσότερη κατανόηση και από τις δύο πλευρές και μια πολύ καλή συνεργασία και αυτό το κρατάω ως θετικό γιατί και η υπόλοιπη χρονιά κύλησε κατά τον ίδιο τρόπο. Άλλο ένα θετικό ήταν η λαχτάρα μας και η προσμονή να βρεθούμε από κοντά.**

Στα αρνητικά, ναι, προφανώς **δεν μπορούμε να έχουμε το ίδιο αποτέλεσμα** από την τηλεκπαίδευση και από την διά ζώσης. Πολλά **τεχνικά προβλήματα**, και να βρούμε τρόπους σύνδεσης ή από καιρικά φαινόμενα μπορεί να κοπεί το ιντερνέτ ή να “κολλάει”, γεγονός που μας καθυστερούσε και χάναμε ένα μισάωρο από το μάθημα έτσι. Το γεγονός της τηλεκπαίδευσης **μας καθυστέρησε σε πολλά προγράμματα**, όπως ανέφερα πριν για την ύλη. Αυτά ήταν τα βασικότερα και ότι κανένας μας δεν είχε την προσωπική επαφή που είναι πολύ σημαντική σε αυτή την ηλικία» (N2, ♀).

Κανένα θετικό, Τα παιδιά φοβήθηκαν, έμειναν μόνα τους, έπρεπε να αντεπεξέλθουν σε κάτι καινούργιο και κάτι ακατανόητο που έπρεπε να κατανοήσουν

«**Κανένα θετικό** χαρακτηριστικό απολύτως. Αυτή η βίαιη αλλαγή σε ένα περιβάλλον και σε ένα πρόγραμμα των παιδιών δεν είχε να προσφέρει τίποτα καλό απολύτως. Ένα πάρα πολύ δύσκολο φαινόμενο ήταν αυτό για τα παιδιά, για την ψυχολογία τους και εμείς προσπαθήσαμε να το κάνουμε όσο πιο ομαλό γίνεται, να “λειαινουμε τις γωνίες” αλλά η ψυχούλα τους το ξέρει!

Είναι μόνο αρνητικά, από το πρόγραμμά τους βγήκανε, φοβήθηκαν και αυτά, γιατί δεν είναι χαζά, τα παιδιά καταλαβαίνουν ότι κάτι συμβαίνει. Αν τα προσεγγίζεις σωστά και τους μιλήσεις μέχρι ένα σημείο μπορεί κάποιος να τα βοηθήσει με τον φόβο, κάποιοι γονείς δεν ξέρουν πώς να το αντιμετωπίσουν και μπορεί να τα τρομάζουν πιο πολύ ή να μην τους εξηγήσουν τίποτα, οπότε και η φαντασία τους μεγαλώνει. **Τα παιδιά φοβήθηκαν, έμειναν μόνα τους, έπρεπε να αντεπεξέλθουν σε κάτι καινούργιο και κάτι ακατανόητο που έπρεπε να κατανοήσουν, κάτι που ούτε εγώ δεν μπορώ να καταλάβω τι μας βρήκε και πόσω μάλλον ένα παιδί. Επομένως, ήτανε όλο ένα λάθος, ένα λάθος, και προφανώς παιδιά με υπερκινητικότητα ήταν πολύ δύσκολο να καθήσουν στην οθόνη και είχαμε ένα παιδάκι, εντάξει, που είχε θέμα και είχε παράλληλη στήριξη, εννοείται πως προφανώς και χωρίς την παράλληλη δεν θα μπορούσε να συμμετείχε στο μάθημα το παιδί. Οπότε για τα παιδιά τα οποία είχανε κάποια θέματα και είχανε παράλληλη στήριξη και στο σπίτι ήταν μόνα τους με τη μαμά τους, που δεν μπορούσε να βοηθήσει απαραίτητα ή είχε δουλειά, τα παιδιά αυτά δυσκολεύτηκαν πιο πολύ από όλα, ούτε καταλάβαιναν, δηλαδή πάρα πολύ άσχημη στιγμή!» (N3, ♀).**

δεν υπήρχε αυτό το πάρα πολύ τρέξιμο, στην ουσία είχα σταματήσει να κάνω το επάγγελμα που είχα επιλέξει, είχα ξεχάσει να δουλεύω
«Από τη μία θα μπορούσαμε να πούμε, τουλάχιστον όπως το βίωσα εγώ, ότι ήταν πάρα πολύ θετικό ότι **δεν υπήρχε αυτό το πάρα πολύ τρέξιμο** στο σχολείο, ήταν κάπως πιο χαλαρά τα πράγματα, ήσουν στο γραφειάκι σου χαλαρή, έκανες την εκπαίδευση αλλά δεν είχε αυτό το τρέξιμο ή την επαφή με τα παιδιά που σου τρώνε όλη την ενέργεια στο σχολείο, ένιωθα δηλαδή πιο ξεκούραστη εκείνη την περίοδο σωματικά όχι συναισθηματικά. Από την άλλη, όλο αυτό μου βγήκε μετά πολύ έντονα, πολύ άγχος, στρες, στεναχώρια. **Στην ουσία είχα σταματήσει να κάνω το επάγγελμα που είχα επιλέξει** να κάνω, γιατί εγώ δεν έχω επιλέξει να κάθομαι μπροστά από έναν υπολογιστή, εγώ έχω επιλέξει να είμαι δασκάλα, οπότε **έχασα την επαφή με τα παιδιά, ξέχασα πως είναι να δουλεύω, έχασα την ροή.** Πραγματικά, πέρυσι ήταν μία περίεργη χρονιά γιατί **είχα ξεχάσει να δουλεύω**, όλο αυτό, ακόμα και το ότι ήμασταν πιο χαλαροί, όλο αυτό μετά μας βγήκε τελείως ανάποδα στο μετά» (N4, ♀).

περισσότερος προσωπικός χρόνος, η αποξένωση όλων μας
«Τι θετικό να είχε η τηλεκπαίδευση, ότι ίσως μας έμεινε **περισσότερος προσωπικός χρόνος** για μας, αλλά δεν ξέραμε τι να τον κάνουμε γιατί ήμασταν κλεισμένοι στο σπίτι, δεν έχω να πω κάτι άλλο θετικό για την τηλεκπαίδευση. Αρνητικά ήταν **η αποξένωση όλων μας**, των παιδιών μεταξύ τους, των παιδιών με την εκπαιδευτικό, κάναμε πολύ λιγότερα πράγματα από αυτά που θα κάναμε στην φυσική τάξη. Επίσης νομίζω ότι το επίπεδο απορρόφησης πληροφοριών των παιδιών ήταν μικρότερο στην τηλεκπαίδευση,

γιατί σίγουρα πάντα ήταν και η μαμά από δίπλα και, όταν πέρναγε η ώρα, του έφερνε και κανένα τοστάκι να φάει το παιδί, οπότε το παιδί, όπως ήταν φυσικό, δεν πρόσεχε τι έλεγε η δασκάλα ενώ στο σχολείο δεν συμβαίνει αυτό, υπάρχει ένα πρόγραμμα, μία σειρά που γίνονται τα πράγματα. Όπως και να έχει, τα παιδιά αφοσιώνονται, είναι πιο συγκεντρωμένα στο σχολείο και σε αυτά που λέει η δασκάλα» (N5, ♀).

υπάρχει μία ευελιξία, δεν υπάρχει αποφόρτιση των παιδιών, δεν υπάρχει εκτόνωση

«Το θετικό είναι ότι πλέον **υπάρχει μία ευελιξία**, αν, για παράδειγμα, το παιδί είναι άρρωστο, μπορεί να συμμετέχει στην διαδικασία εκμάθησης. Το αρνητικό είναι ότι και το διάλειμμα γίνεται στον ίδιο χώρο, **δεν υπάρχει αποφόρτιση των παιδιών, δεν υπάρχει εκτόνωση**, που υπάρχει στο διάλειμμα στο σχολείο. Από την άλλη, για το γονιό μετράει ο χρόνος αντίστροφα, δηλαδή κάθε φορά που το παιδί έχει διάλειμμα χρειάζεται και εσύ να διακόψεις την εργασία σου. Άλλο ένα θετικό είναι αυτό που είπα, ότι υπάρχει ευελιξία και μπορείς να δουλέψεις από το σπίτι αν είσαι άρρωστος ή αν χρειάζεται να μείνει σπίτι μία μέρα το παιδί και επίσης πλέον μπορείς να δουλεύεις κατά τη διάρκεια των διακοπών. Έχουν ψηφιοποιηθεί πλέον όλα, όπως και τα ραντεβού πλέον μπορείς να κάνεις ακόμα και αν κάποιος βρίσκεται σε άλλη χώρα, είμαστε πιο εξοικειωμένοι στο να κάνουμε βίντεο calls. Σίγουρα δεν είναι το ίδιο με το να είσαι από κοντά, αλλά, εντάξει, κάποιες φορές έρχονται κοντά και με αυτόν τον τρόπο και τώρα πια είμαστε όλοι εξοικειωμένοι, καθώς αναγκάστηκαν μικροί-μεγάλοι να μάθουν πώς να χειρίζονται αυτές τις πλατφόρμες» (Γ1, ♀).

μας διευκόλυνε, δεν υπήρχε αλληλεπίδραση

«Θετικά της τηλεκπαίδευσης δεν έχω πολλά να αναφέρω, **μας διευκόλυνε** σε κάποια πράγματα, τα οποία τα κρατήσαμε, όπως ανέφερα οι συναντήσεις και τα συμβούλια, αλλά μέχρι εκεί. Τα αρνητικά πολλά, ένιωθες ότι μιλάς χωρίς νόημα σε πολλές περιπτώσεις, γιατί **δεν υπήρχε αλληλεπίδραση** και φυσικά είχες χάσει την επαφή» (Γ2, ♂).

χάθηκε η έννοια της ομάδας, επενέβησαν οι γονείς περισσότερο

«Δεν έχω να αναφέρω κάποιο θετικό από όλη αυτήν την διαδικασία. Σίγουρα ότι **χάθηκε η έννοια της ομάδας** για τα παιδιά, δηλαδή είσαι μόνος σου στο σπίτι και έβλεπαν την οθόνη. Χάθηκε λοιπόν η έννοια της ομάδας, **η συνεργασία, η ομαδικότητα, η συνύπαρξη**, να ακούσουν. Άλλο αρνητικό είναι ότι **επενέβησαν οι γονείς περισσότερο**, δηλαδή άρχισαν να έχουν οι γονείς άποψη για τον τρόπο που γίνεται το μάθημα, άρχισαν να εμπλέκονται σε διαδικασίες που ναι μεν τους αφορά αλλά δεν τις γνωρίζουν δε. Αρνητικά για την διαδικασία επίσης τηλεκπαίδευσης είναι ότι **βασίζομαστε πλέον σε μία τεχνολογία που, αν θυμάμαι καλά, κάποιες φορές έπεφτε το δίκτυο, ειδικά αν υπήρχε κακοκαιρία. Βασίζεσαι πάρα πολύ σε αυτό, στον υπολογιστεπίσης** εμείς, όπως περιέγραψα πριν, είχαμε τέσσερις οθόνες μέσα στο σπίτι, δεν ξέρω πόσοι είχαν όμως αυτήν την δυνατότητα, δηλαδή ξέρω οικογένειες που αναγκάστηκαν να αγοράσουν. Δεν ξέρω αν όλοι είχαν αυτήν την δυνατότητα για να κάνει το παιδί τους την τηλεκπαίδευση. Όλο αυτό σήμαινε και πολλά έξοδα αλλά και

ότι το μωρό, που ήταν 1 χρόνου, μπήκε από πολύ νωρίς στην έκθεση της οθόνης, γιατί εγώ δούλευα, ο μπαμπάς δούλευε, ο Θ. είχε μάθημα, οπότε δίναμε στο μικρό το tablet για να μην κάνει φασαρία και να μη μας ενοχλήσει» (Γ3, ♀).

μπορούσες να ξεκουραστείς, να χαλαρώσεις, οικογένειες βρεθήκανε για πολλές ώρες μαζί και σίγουρα υπήρχαν πολλές εντάσεις
«Αν είχες εξασφαλίσει το οικονομικό κομμάτι, **μπορούσες να ξεκουραστείς, να χαλαρώσεις**, δηλαδή αν είσαι δημόσιος υπάλληλος και πληρώνεσαι μήνα-μήνα είσαι μια χαρά ok. Αν όμως είσαι ιδιωτικός και σταμάτησε η δουλειά σου και περιμένεις από το κράτος να πληρωθείς και περίμενες τα επιδόματα, τότε, ναι, δυσκολεύεσαι και δεν μπορείς να απολαύσεις το ότι κάθεσαι σπίτι και ξεκουράζεσαι. Γιατί πολύ το είδαν και έτσι, ήταν μία ευκαιρία για ξεκούραση και χαλάρωση, υπήρχαν κι άλλοι που αντιμετώπισαν πολύ δύσκολες καταστάσεις που δεν πληρωνόντουσαν, δεν δούλευαν και τα έξοδα έτρεχαν. Επειδή εμείς δεν είχαμε να αντιμετωπίσουμε τέτοια θέματα, ξεκουραστήκαμε, χαλαρώσαμε και περάσαμε ώρες μαζί στο σπίτι. Το αρνητικό ήταν ότι οι **οικογένειες βρεθήκανε για πολλές ώρες μαζί και βγήκαν στη φόρα προβλήματα τα οποία δεν είχαν πριν γιατί δεν ήταν τόσες ώρες μαζί, δηλαδή οι γονείς έμειναν για πρώτη φορά τόσες ώρες με τα παιδιά τους και δεν ήξεραν τι να κάνουν και πώς να τα απασχολήσουν και σίγουρα υπήρχαν πολλές εντάσεις**. Ενώ στην καθημερινότητα αυτό δεν βγαίνει στην επιφάνεια, γιατί τα παιδιά πάνε στο σχολείο, πάνε στις δραστηριότητες, στις εξωσχολικές, οπότε ο χρόνος με τους γονείς είναι πολύ πιο λίγος. Οπότε και η έλλειψη χρόνου δεν σε αφήνει να ασχοληθείς περισσότερο και όταν έχεις άπλετο χρόνο δεν ξέρεις τι να τον κάνεις» (Γ4, ♀).

τα παιδιά δεν αποκόπηκαν από το σχολείο, δεν μου αρέσει να γίνεται έτσι το μάθημα και γενικά η εκπαίδευση μέσα από τον υπολογιστή
«Τα θετικά ήταν ότι **τα παιδιά δεν αποκόπηκαν από το σχολείο**, δηλαδή υπήρχε μια επαφή με τη δασκάλα και με τα άλλα παιδιά. Τα αρνητικά είναι ότι εμένα **δεν μου αρέσει να γίνεται έτσι το μάθημα και γενικά η εκπαίδευση μέσα από τον υπολογιστή**, είναι διαφορετικά να είναι τα παιδιά από κοντά και να έχουν από κοντά την δασκάλα και τους φίλους τους» (Γ5, ♀).

ότι δεν μπορούσαν να μας κάνουν παρατηρήσεις, γιατί δεν είχαμε κάποια τιμωρία, μπορούσα να συγκεντρωθώ
«Τα θετικά, ότι καθόμωνα στην καρέκλα μου και κάποιοι φεύγανε, τα παρατάγανε, έκλειναν τον υπολογιστή, αυτό που είπα ήταν το αρνητικό. Το θετικό για μένα ήταν **ότι δεν μπορούσαν να μας κάνουν παρατηρήσεις, γιατί δεν είχαμε κάποια τιμωρία**. Το αρνητικό ήταν ότι **δεν μπορούσα να συγκεντρωθώ** με όλα αυτά τα παιχνίδια εδώ πέρα, ενώ στο σχολείο συγκεντρώνεσαι, δεν έχει παιχνίδια από δω και από κει» (Π1 ♂).

έπρεπε να αγοράσω και μαρκαδόρους, έπαιζα μόνη
«Θυμάμαι πως έπρεπε να ζωγραφίσουμε όλη την ώρα και εγώ με την μαμά δεν βρήκαμε μπλοκ να ζωγραφίσω **και έπρεπε να αγοράσω και μαρκαδόρους** γιατί είχαν

χαλάσει, και τα μαγαζιά ήταν κλειστά και οι άλλοι ζωγράφιζαν και εγώ δεν μπορούσα. Άλλο ένα κακό είναι ότι το διάλειμμα ήταν πολύ λίγο στο σπίτι. Ε μου άρεσε όταν κανονίζαμε και πηγαίναμε στο πάρκο με την Α., την Ε. και την Δ. και παίζαμε από κοντά, γιατί από το σπίτι δεν παίζαμε, **έπαιζα μόνη** μου με τα παιχνίδια μου στο δωμάτιο. Αυτό που δεν μου άρεσε όταν γυρίσαμε στο σχολείο είναι που τσακωνόμασταν κάποιες φορές με τα παιδιά και χάναμε όλο το διάλειμμα» (Π2, ♀).

δεν καταλάβαινα τις ασκήσεις, οι φίλοι μου κάνουν πολλή φασαρία, παρασύρομαι

«Το καλό ήταν ότι εγώ τουλάχιστον μπορούσα να ακούσω τι έλεγε η κυρία και να κάνω το μάθημα, το κακό είναι ότι κάποιες φορές **δεν καταλάβαινα τις ασκήσεις** που έπρεπε να κάνουμε και δεν είχα κάποιον να με βοηθήσει γιατί η μαμά δεν ήταν μέσα στο δωμάτιο και δεν ήξερε τι ήθελαν οι ασκήσεις.

Το κακό είναι όταν **οι φίλοι μου κάνουν πολύ φασαρία, παρασύρομαι** και κάνω και εγώ λίγο, και το καλό είναι ότι καταλαβαίνω καλύτερα τις ασκήσεις από ό,τι στο διαδικτυακό και μπορώ και συγκεντρώνομαι καλύτερα, όταν ήμουν στο σπίτι βαριόμουν καμιά φορά και μπορεί να ζωγράφιζα» (Π3, ♂).

μ' άρεσε που ήμασταν όλοι σπίτι, δεν μου άρεσε το διάλειμμα, που δεν ήταν στον κήπο

«Μ' άρεσε ότι έβλεπα τους φίλους μου από τον υπολογιστή, έπαιζα με τα παιχνίδια όταν το μάθημα ήταν βαρετό, **μ' άρεσε που ήμασταν όλοι σπίτι** αλλά **δεν μου άρεσε το διάλειμμα, που δεν ήταν στον κήπο και ήταν εδώ μέσα στο σπίτι** και επειδή ήταν και πολύ λίγο» (Π4, ♂).

η δασκάλα έμπαινε πολύ γρήγορα και τέλειωνε πολύ γρήγορα το μάθημα, δεν μου άρεσε όταν κολλούσε και έκλεινε και την έχανα

«Είχα παρατηρήσει ότι η δασκάλα έμπαινε πολύ γρήγορα και τέλειωνε πολύ γρήγορα το μάθημα και το καλό είναι ότι την έβλεπα να περπατάει κανονικά από τον υπολογιστή και να χορεύει και με έκανε να γελάω.

Όμως **δεν μου άρεσε όταν κολλούσε και έκλεινε και την έχανα** και δεν έβλεπα το μάθημα και τους φίλους μου και μετά έχανα χρόνο μέχρι να την ξαναβρεί η μαμά μου και να ξαναμπώ στο μάθημα» (Π5, ♀).

13. Μπορείτε να περιγράψετε κάποια θετικά και κάποια αρνητικά χαρακτηριστικά από την σημερινή περίοδο;

είναι λίγο πίσω εν μέρει τα παιδιά, στα γράμματα που είπαμε, στον τρόπο κατανόησης και συμπεριφοράς, είχαν δει και εκείνοι μία σημαντική πρόοδο στα παιδιά τους

«Τα αρνητικά είναι ότι **είναι λίγο πίσω εν μέρει τα παιδιά**. Δηλαδή και στα γράμματα που είπαμε, στον τρόπο κατανόησης και συμπεριφοράς, ότι πάλι πρέπει να

συνηθίσουν, αυτά. Το θετικό για μένα, μετά με την ενημέρωση γονέων, μου είπαν και οι γονείς ότι τα παιδιά είχαν αλλάξει, δηλαδή είχαν δει και εκείνοι μία σημαντική πρόοδο στα παιδιά τους και ας ήταν η μισή περίοδος μέσω της τηλεκπαίδευσης, και τα αρνητικά είναι ότι τα επόμενα παιδιά δυσκολεύονται ακόμα περισσότερο να προσαρμοστούν σε αυτό το πλαίσιο του σχολείου» (N1, ♀).

η επαφή από κοντά είναι το πιο ουσιαστικό κομμάτι
«Θετικά, η επαφή από κοντά είναι το πιο ουσιαστικό κομμάτι, μπορείς να κάνεις πολύ περισσότερα πράγματα όταν είσαι από κοντά, βλέπεις τα παιδιά και κατανοείς τα προβλήματά τους και μπορείς να συζητήσεις μαζί τους τι τους απασχολεί, μπορείς να πιάσεις κάθε παιδί σε προσωπικό επίπεδο ενώ στην τηλεδιάσκεψη δεν γίνεται. Σε μια τηλεδιάσκεψη είναι όλοι σε αναμονή και απλά πρέπει να περιμένει ο ένας τον άλλο να μιλήσει, αλλιώς θα χαθεί κάθε επικοινωνία. Οπότε, ναι, στην διά ζώσης μπορείς να ασχοληθείς πιο ουσιαστικά με τα παιδιά, μπορείς να βοηθήσεις σε οποιαδήποτε ανάγκη έχουν, από το πιο μικρό, στο κράτημα του χεριού για την γραφή, από μια διαμάχη ή μια διαφωνία που μπορεί να συνέβαινε μεταξύ των παιδιών, που κάτι τέτοιο στην τηλεκπαίδευση δεν συνέβαινε, καθώς δεν υπήρχαν επαφές. Τα παιδιά έμπαιναν και παρακολουθούσαν και απλά συμμετείχαν σε τυχόν ερωτήσεις ή παιχνίδια. Αρνητικά στην διά ζώσης δεν έχω να αναφέρω» (N2, ♀).

Ήταν τόσο χαρούμενα που ήταν από κοντά, που όλα τα υπόλοιπα κύλησαν καλύτερα.
«Μόνο θετική είναι μία τάξη από κοντά με τα παιδιά, έβλεπα τα παιδιά, ότι και μόνο που ήταν στο σχολείο ήταν πολύ χαρούμενα, προσαρμόστηκαν πάρα πολύ γρήγορα, δηλαδή κατέβαλαν παρά πολλή προσπάθεια να προσαρμοστούν, το ήθελαν, είναι συνεργάσιμα τα παιδιά. Με όλο αυτό το καινούργιο πρόγραμμα προσπάθησαν πάρα πολύ και αυτά να μπούνε σε αυτό το καινούργιο. Ήταν τόσο χαρούμενα που ήταν από κοντά, που όλα τα υπόλοιπα κύλησαν καλύτερα. Μας έκανε καλό που ξαναβρεθήκαμε, οπότε δεν δυσκολευτήκαμε καθόλου εμείς προσωπικά, η δική μου η ομάδα, η μικρή, στο να βρούμε τους ρυθμούς μας» (N3, ♀).

Μας είχαν λείψει τα παιδιά, η επαφή, ήταν ξανά μία νέα προσαρμογή. Ξαφνικά έπρεπε να ξαναγυρίσουμε στην παλιά καθημερινότητα, την οποία είχαμε ξεχάσει
«Δεν έχω να πω κάποιο αρνητικό. Μας είχαν λείψει τα παιδιά, η επαφή, ήταν ξανά μία νέα προσαρμογή. Ξαφνικά έπρεπε να ξαναγυρίσουμε στην παλιά καθημερινότητα, την οποία είχαμε ξεχάσει, δηλαδή και στο πρόγραμμα όταν έχεις μάθημα ζυπνάς 9:00' και να είσαι χαλαρός, τώρα έπρεπε να ζυπνήσεις νωρίτερα για να πας στο σχολείο αλλά, εντάξει, προσαρμοστήκαμε γρήγορα. Τα παιδιά τίποτα, μία χαρά, είναι ευπροσάρμοστα, δεν έχουν κανένα πρόβλημα και μετά κανονικά όπως ήταν, σίγουρα χρειάστηκαν τον χρόνο τους να μπούνε στους κανόνες της τάξης ξανά αλλά προσαρμόστηκαν πάρα πολύ γρήγορα. Τα παιδιά αυτής της ηλικίας δεν έχουν θέματα, τα πιο μεγάλα, του δημοτικού, ίσως είχαν θέματα» (N4, ♀).

έχεις αυτήν την άμεση επαφή με τα παιδιά, ο βαθμός απορρόφησης και συγκέντρωσης είναι πολύ μεγαλύτερος, ίσως δεν συγκεντρώνονταν όπως και πριν τον Covid

«Τα θετικά της διά ζώσης εκπαίδευσης είναι ότι **έχεις αυτήν την άμεση επαφή με τα παιδιά**, βλέπεις την έκφρασή τους καλύτερα, την κίνηση του σώματός τους καλύτερα, οπότε μπορείς να καταλάβεις πράγματα για το τι κάνουν εκείνη την ώρα και αν ενδιαφέρει τα παιδιά ή αν τα έχεις κουράσει λίγο περισσότερο από ό,τι πρέπει και νομίζω ότι **ο βαθμός απορρόφησης και συγκέντρωσης είναι πολύ μεγαλύτερος** από ό,τι στην τηλεεκπαίδευση, γιατί έχουν την ευκαιρία στην διά ζώσης εκπαίδευση να εκφράζουν την απορία τους, να σηκώσουν το χέρι και να ρωτήσουν, να ακούσουν καλύτερα και με μεγαλύτερη προσοχή τι λέει η δασκάλα, ο διπλανός τους, και την εξήγηση που δίνεις στις απορίες τους την κατανοούν καλύτερα. Τα αρνητικά που έχω παρατηρήσει στην διά ζώσης είναι ότι κάποια παιδιά, όχι όλα, κάποια παιδιά **ίσως δεν συγκεντρώνονταν όπως και πριν τον Covid**, είχαν μάθει σε αυτό το ελεύθερο και ίσως δυσκολευόντουσαν να ξαναμπούν πάλι στο πρόγραμμα του σχολείου, δεν παρατήρησα κάτι άλλο» (N5, ♀).

υπάρχει μεγαλύτερη αλληλεπίδραση, κάπως κουραζόμαστε πιο εύκολα και γρήγορα

«Εντάξει, τα θετικά προφανώς είναι ότι **υπάρχει μεγαλύτερη αλληλεπίδραση**, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να αφογκραστούν πολύ καλύτερα τις ανάγκες των παιδιών και την κατανόηση που έχουν τα παιδιά, ενώ μέσω τηλεεκπαίδευσης απλά είσαι πομπός, δεν ξέρω αν είσαι τόσο καλός δέκτης της πληροφορίας που έρχεται από τα παιδιά. Η αλληλεπίδραση δεν είναι μόνο του εκπαιδευτικού με τα παιδιά αλλά και των παιδιών μεταξύ τους, μαθαίνουν να συνεργάζονται, μαθαίνουν να δουλεύουν σε ομάδες αλλά και την αξία του να δουλεύουν σε ομάδες, μαθαίνεις σε ένα πλαίσιο πιο ουσιαστικό και πιο αληθινό. Τώρα αρνητικά δεν έχω να αναφέρω κάτι. Εντάξει, ίσως **περισσότερη κούραση, είχαμε συνηθίσει σε αυτούς τους αργούς ρυθμούς και κάπως κουραζόμαστε πιο εύκολα και γρήγορα**» (Γ1, ♀).

έχεις επαφή

«Μόνο θετικά έχω να αναφέρω, **έχεις επαφή**, μπορείς να καταλάβεις αν κατανοεί ο άλλος αυτά που λες ή όχι, να γίνουν απορίες, ερωτήσεις, να δεις αν παρακολουθεί, είναι εκεί συγκεντρωμένος, κάτι που θεωρώ δεν υπήρχε με την τηλεεκπαίδευση, είχε χαθεί το νόημα της εκπαίδευσης» (Γ2, ♂).

επιστρέψαμε στην ομάδα, έγινε πιο αξιόπιστη η εκπαίδευση, ο φόβος που είχαμε μη βρεθείς θετικό κρούσμα

«Θετικά, είναι σίγουρο ότι **επιστρέψαμε στην ομάδα**, επιστρέψαμε στις διαδικασίες, τέθηκαν όρια και η εκπαίδευση έγινε όπως έπρεπε να γίνει, δηλαδή έβλεπες τον άλλο, καταλάβαινες αν καταλαβαίνει ή όχι, έβλεπες ποιοι συμμετείχαν, **έγινε πιο αξιόπιστη η εκπαίδευση** γιατί αλλιώς είναι να γράψεις ένα γράμμα και να βλέπω αν το κάνουν καλά ή όχι γιατί είμαι από κοντά, είμαι μπροστά σου, δεν υποθέτω ότι γίνεται, είμαι μπροστά και βιώνω όλη την διαδικασία και αν πιάνει τόπο η διαδικασία.

Αρνητικά ήταν **ο φόβος που είχαμε μη βρεθείς θετικό κρούσμα**, τα σενάρια που ακολουθούσαν, τι θα γίνει αν κολλήσουν τα παιδιά ή κάποιος από εμάς, δηλαδή αυτή την περίοδο θυμάμαι ότι κάναμε πάρα πολλά σενάρια με τον άντρα μου του τύπου “αν κολλήσω εγώ, τι θα κάνω;”, “θα φύγω, θα σας αφήσω εδώ, θα απομονωθώ ή θα κάτσω να κολλήσουμε και θα το περάσουμε όλοι μαζί;”. Αυτή η αβεβαιότητα αν χτυπήσει την πόρτα μας τι κάνουμε» (Γ3, ♀).

είναι η επαφή, η επιστροφή στην κοινωνική ζωή

«Θετικά είναι η επαφή των παιδιών με τους μαθητές, με τον δάσκαλό τους, η επιστροφή στην κοινωνική ζωή, παύεις να είσαι αποξενωμένος γιατί, κακά τα ψέματα, όταν είσαι για τόσο διάστημα αποξενωμένος, συνηθίζεις να είσαι έτσι και αυτό είναι λίγο παθολογικό, το να είσαι μόνος και να μην αλληλεπιδράς με άλλους. Δεν θεωρώ ότι είναι φυσιολογικό. Από την άλλη δεν νομίζω ότι υπάρχει κάποιο αρνητικό, αυτή είναι η πορεία της ζωής και αυτό είναι το φυσιολογικό. Δεν έχω να πω κάτι αρνητικό, έτσι πρέπει να είμαστε, κοινωνικά όντα με ό,τι μπορεί να σημαίνει αυτό» (Γ4, ♀).

είχε ξανά τον ενθουσιασμό να γυρίσει σπίτι να μου δείξει τι έκανε σήμερα στο σχολείο, τι μάθανε, ήταν πολύ ενθουσιασμένη

«Στην διά ζώσης εκπαίδευση αρνητικά δεν έχω να αναφέρω σχετικά και με την ύλη, εγώ δεν επεμβαίνω σε αυτό το κομμάτι, στο μόνο που θα επέμβω είναι στον τρόπο, δηλαδή αν το παιδί μου φέρει παράπονα για την δασκάλα ή για τον τρόπο της προς το παιδί τότε, ναι, θα επέμβω αλλά, εντάξει, γενικά έβλεπα ότι το παιδί μαθαίνει πράγματα, οπότε δεν είχα λόγο ούτε να κρίνω κάποιον δάσκαλο. Τα θετικά είναι η επαφή με τους φίλους της, είχε ξανά τον ενθουσιασμό να γυρίσεις σπίτι να μου δείξει τι έκανε σήμερα στο σχολείο, τι μάθανε, ήταν πολύ ενθουσιασμένη» (Γ5, ♀).

ξαναβρήκα τους φίλους μου, θα ξεκινούσαν οι παρατηρήσεις

«Το θετικό είναι ότι ξαναβρήκα τους φίλους μου, δηλαδή δεν ήμασταν πια από μακριά, δεν βλέπαμε από τον άλλο από μία οθόνη, τον βλέπαμε από κοντά και μπορούσαμε να πιάσουμε τον φίλο μας. Τα αρνητικά ήταν ότι πάλι θα ξεκινούσαν οι παρατηρήσεις, δεν είχα τα παιχνίδια μου πια και γενικά ήταν σαν να ξαναξεκινάω από την αρχή το σχολείο, κάποιος δεν θυμόμασταν τα ονόματά μας να τα γράφουμε, είχαμε ξεχάσει και τα ονόματα των φίλων μας» (Π1 ♂).

τσακωνόμασταν κάποιες φορές με τα παιδιά και χάναμε όλο το διάλειμμα.

«Αυτό που δεν μου άρεσε όταν γυρίσαμε στο σχολείο είναι που τσακωνόμασταν κάποιες φορές με τα παιδιά και χάναμε όλο το διάλειμμα» (Π2, ♀).

παρασύρομαι και κάνω και εγώ λίγο και το καλό είναι ότι καταλαβαίνω καλύτερα τις ασκήσεις

«Το κακό είναι όταν οι φίλοι μου κάνουν πολλή φασαρία, παρασύρομαι και κάνω και εγώ λίγο, και το καλό είναι ότι καταλαβαίνω καλύτερα τις ασκήσεις από ό,τι

στο Διαδικτυακό και μπορώ και συγκεντρώνομαι καλύτερα, όταν ήμουν στο σπίτι βαριόμουν καμιά φορά και μπορεί να ζωγράφιζα» (Π3, ♂).

έβγαινα διάλειμμα και έπαιζα με τα παιδιά έξω στις τσουλήθρες
«Μου άρεσε που έβγαινα διάλειμμα και έπαιζα με τα παιδιά έξω στις τσουλήθρες, μου άρεσε όταν ζωγραφίζαμε με τα πινέλα» (Π4, ♂). Παίζουμε στο διάλειμμα με τους φίλους μου ξανά και το διάλειμμα από τον υπολογιστή κρατάει πιο πολλή ώρα από ό,τι από κοντά.

ότι δυσκολευόμαστε λιγάκι γιατί μας βάζει λίγο δύσκολα από κοντά η κυρία
«Πλέον έχω παρατηρήσει ότι δυσκολευόμαστε λιγάκι γιατί μας βάζει λίγο δύσκολα από κοντά η κυρία, μας δίνει ένα χαρτί, μας λέει τι θα κάνουμε κι ενώνουμε τα γραμμата και φτιάχνουμε λεξούλες» (Π5, ♀).

14. Μπορείτε να περιγράψετε την σχέση με τους συναδέλφους σας εκείνη την περίοδο και σήμερα;

λίγες διαδικτυακές συναντήσεις, τώρα πλέον έχουμε καθημερινή επαφή, είναι πολύ διαφορετικά
«Ε τότε στην εκπαίδευση είχαμε λίγες διαδικτυακές συναντήσεις με τους συναδέλφους, περισσότερο ήταν ομαδικές, για να συζητήσουμε έτσι πως ήταν οι μέρες και με την ιδιοκτήτρια του σχολείου, που συζητούσαμε ποιοι μπήκαν, οι απουσίες, και πώς γίνεται το μάθημα, αν και οι γονείς έχουν κάποιες απορίες ή δυσχεραίνονται από κάτι. Γενικά με τους υπόλοιπους συναδέλφους δεν είχαμε κάποια άλλη επαφή και σε προσωπικά τηλέφωνα λίγες φορές, εγώ προσωπικά. **Τώρα πλέον** είμαστε κάθε μέρα μαζί, είναι τελείως διαφορετικά, είμαστε σαν οικογένεια, **έχουμε καθημερινή επαφή είναι πολύ διαφορετικά**» (N1, ♀).

μοιραζόμασταν τις γνώσεις με τον συνάδελφο, μετά τον Covid οι σχέσεις ενισχύθηκαν
«Ήταν πολύ καλές οι σχέσεις μας, δεν ξέρω αν συνέβαινε αυτό σε όλα τα σχολεία. Στο δικό μας σχολείο προσπαθούσαμε ο ένας να βοηθάει τον άλλο, δηλαδή και πράγματα που βλέπαμε στο ίντερνετ ότι βοηθάνε τον ένα στην τηλεεκπαίδευση ή ένα πρόγραμμα που βρίσκαμε που ήταν ενδιαφέρον το **μοιραζόμασταν, τις γνώσεις με τον συνάδελφο** ώστε να το χρησιμοποιήσει και εκείνος στην εκπαίδευσή του. Οποιαδήποτε καινούργια ιδέα είχαμε την μοιραζόμασταν, πρόβλημα ή βοήθεια την προσφέραμε απλόχερα. Ήταν πολύ καλό το κλίμα. **Μετά τον Covid** ήταν ακόμα καλύτερες. Νομίζω όλες οι σχέσεις ενισχύθηκαν πάρα πολύ μετά και προς το θετικό, **ενωθήκαμε με πολλή χαρά μετά**» (N2, ♀).

μου έλειψε η επικοινωνία με τον συνάδελφο, η επαφή και η ανταλλαγή ιδεών, μας έδεσε ακόμα πιο πολύ όλη αυτή η κατάσταση
«Εντάξει, επειδή είμαι και η μοναδική νηπιαγωγός, δεν είχα κάποια άλλη νηπιαγωγό, οι κοπέλες που δουλεύω ήταν βρεφονηπιοκόμοι, οπότε δεν είχανε αντίστοιχες

εμπειρίες και ενώ εγώ ήθελα πάρα πολύ να μοιραστώ όλο αυτό το καινούργιο, δεν μπορούσα πολύ εύκολα, ούτε μία βοήθεια για οτιδήποτε, μόνο από το ίντερνετ ό,τι έψαχνα και έβρισκα. Για μένα, ναι, **μου έλειψε η επικοινωνία με τον συνάδελφό μου, γενικά η επαφή και η ανταλλαγή ιδεών.** Με την επιστροφή ήμασταν πολύ καλά γιατί έλειψε και ο ένας στον άλλον, μοιραστήκαμε ό,τι περάσαμε αυτόν τον καιρό και γενικά **το μοίρασμα είναι κάτι πάρα πολύ και βοηθητικό και θυμάμαι ότι μας έδεσε ακόμα πιο πολύ όλη αυτή η κατάσταση»** (N3, ♀).

δεν θα έβγαινε αν δεν μπορούσαμε να συνεργαστούμε, σίγουρα ήρθαμε πιο κοντά με την συνάδελφο

«Μια χαρά, η συνεργασία μας ήταν όπως και στην τάξη. Πολύ καλά, **η μία με τα δυνατά της και αδύναμά της σημεία, συμπλήρωνε την άλλη,** δηλαδή πήγε πολύ καλά αυτό. Αν δεν υπήρχε και η συνεργασία πιστεύω **δεν θα έβγαινε, αν δεν μπορούσαμε να συνεργαστούμε.** Επίσης, εγώ από τη μεριά μου με το μεταπτυχιακό μου, που είναι πάνω στην Πληροφορική, και γενικά **ήμουν πολύ εξοικειωμένη και με τις τεχνολογίες και με τα βίντεο, προσπάθησα να βοηθήσω όσο μπορώ όλη την ομάδα** και, από την άλλη, αν κάποιος άλλος μπορεί να έδινε άλλες ιδέες το λειτουργούσαμε έτσι. Άλλο ένα, το οποίο άρεσε πάρα πολύ στα παιδιά στην τηλεκαίτευση, ήταν που κάναμε πειράματα και αυτό το έκανα εγώ, έμπαινα σε όλα τα τμήματα στο σχολείο, μισή ώρα τη μέρα, έκανα "STEM", ζήταγα απλά υλικά, οπότε τα είχαν προετοιμάσει, όπως ένα ποτήρι νερό, αλάτι, τέτοια, και όλο αυτό τους άρεσε και ήταν και αυτόνομα τα παιδιά. Μετά από όλη αυτήν την εμπειρία νιώθω ότι ήρθαμε πιο κοντά, ζήσαμε κάτι πρωτόγνωρο και το αντιμετωπίσαμε όπως νόμιζε ο καθένας, **σίγουρα ήρθαμε πιο κοντά με την συνάδελφο που το είχαμε περάσει μαζί αυτό»** (N4, ♀).

είχαμε κρατήσει επαφή, είχαμε την ίδια επικοινωνία, απλά ήμασταν από κοντά πλέον

«Ναι, **είχαμε κρατήσει επαφή,** δηλαδή μιλούσαμε μεταξύ μας για το πώς πήγε το μάθημα. Γενικά, επικοινωνούσαμε μεταξύ μας, μάλιστα πολλές φορές **ετοιμάζαμε και πράγματα μαζί** για το επόμενο μάθημα. Μετά δεν είχε αλλάξει κάτι, **είχαμε την ίδια επικοινωνία, απλά ήμασταν από κοντά πλέον»** (N5, ♀).

δεν υπήρχε επικοινωνία, και δεν υπήρχε και χρόνος

«Κατά την διάρκεια της τηλεργασίας **δεν υπήρχε επικοινωνία** με τους συναδέλφους, μόνο meeting διαδικτυακά μία φορά την εβδομάδα και αν, αλλά μέχρι εκεί. Γενικά δεν υπήρχε προσωπική επικοινωνία με τους συναδέλφους. Εντάξει, με το παιδί στο σπίτι και την τηλεργασία ήταν δύσκολο **και δεν υπήρχε και χρόνος.** Μετά οι σχέσεις ήταν όπως και πριν, κάποιος κρατήσαμε την τηλεργασία, οπότε σίγουρα χαθήκαμε και οι σχέσεις ήταν πιο αποστασιοποιημένες» (Γ1, ♀).

αρκετές διαδικτυακές συναντήσεις, κουραστικές κάποιες φορές και βαρετές, υπήρχε απόσταση και καχυποψία, μερικές φορές κυριαρχούσε ο φόβος ξανά και μετά χαλάρωναν.

«Εμείς μιλούσαμε διαδικτυακά, κάναμε **αρκετές διαδικτυακές συναντήσεις, κουραστικές κάποιες φορές και βαρετές**. Όταν βρισκόμασταν στο γραφείο, σπάνια, ήμασταν πάντα με μάσκα όλοι. Κόπηκαν συνεδρίες διά ζώσης, και το έχουμε κρατήσει αυτό, και πλέον συναντήσεις και όλα αυτά γίνονται ηλεκτρονικά. **Υπήρχε απόσταση και καχυποψία μερικές φορές**.

Μετά τον Covid πέρασε από διάφορα κύματα. Υπήρχε μία αίσθηση ότι, εντάξει, πέρασε, σιγά, όταν υπήρχαν εξάρσεις φορούσαμε μάσκες όλοι, **κυριαρχούσε ο φόβος ξανά και μετά χαλάρωναν**. Τώρα δεν φοράμε καν μάσκα, θεωρώ κουρασθήκαμε και αρκετοί συνειδητοποιήσαμε ότι είναι οκ και να κολλήσουμε, είχαμε τρομοκρατηθεί αρκετά» (Γ2, ♂).

**Πολλοί συνάδελφοί μου είναι και φίλοι μου, μετά δεν υπήρχαν προστριβές
ξεκαθάρισε ποιος είναι ο δικός μου χρόνος**

«**Πολλοί συνάδελφοί μου είναι και φίλοι μου, ακόμα και online μιλάγαμε, δηλαδή
μπαίναμε με κάμερες και μιλάγαμε**. Δηλαδή σε καθημερινή βάση πίνουμε έναν καφέ στο γραφείο, οπότε χάρηκα πάρα πολύ που τους είδα μετά από κοντά και μάλιστα υπήρχε μία κατανόηση από αυτούς που είχαν παιδιά, όχι από αυτούς που δεν είχαν όμως. Ας πούμε έλεγα εγώ “Εντάξει, να κάνω μάθημα”, να κάνει και ο Θ., να κοιμηθεί το μωρό και να δουλεύει και ο άντρας ήταν πολύ δύσκολο και η γνώμη μου ήταν, ας πούμε, ότι **έπρεπε το σχολείο να μας απαλλάξει από κάποιες ώρες μαθημάτων για να ελαφρύνει λίγο το πρόγραμμα, οι εκπαιδευτικοί χωρίς παιδιά αντιδρούσαν και έλεγαν “εγώ, που δεν έχω παιδιά, έπρεπε να το αναλάβω και εγώ είχα άλλες δυσκολίες” και λέω “δεν με ενδιαφέρει τι θα κάνει το σχολείο, πώς θα το λύσει, αλλά μια λύση θα ήταν κάποιος ο οποίος μπορεί να το σηκώσει όλο αυτό”**. Μετά αρχίζει μία τέτοια συζήτηση ότι “γιατί εσύ είσαι χειρότερη από μένα” και έλεγε κάποιος άλλος “**Μα και εγώ είχα τους γονείς μου” και άρχισε μία συζήτηση να βρούμε ποιος πέρασε πιο δύσκολα και ποιος έπρεπε τελικά να το ‘χει σηκώσει όλο αυτό**, υπήρχαν τέτοια. Και φυσικά μέσα σε όλο αυτό, το σχολείο συνεχίζει κανονικά να μη μεριμνά και να αδιαφορεί για όλα αυτά τα θέματα σαν να μην έχει συμβεί τίποτα. Εντάξει, μετά από τη στιγμή που γυρίσαμε ξεκαθάρισε το πράγμα, δηλαδή ήταν **ζεκάθαρο, έχεις τις ώρες σου, αυτό είναι το πρόγραμμά σου, δεν υπήρχαν προστριβές** πια τέτοιου τύπου και προχωράς. Εμένα αυτό μου άρεσε όταν γύρισα γιατί **ξεκαθάρισε το πότε μπορώ να δουλέψω και ποιος είναι ο δικός μου χρόνος**» (Γ3, ♀).

δεν υπήρχε προσωπική επικοινωνία

«Δεν είχαμε επικοινωνία γιατί, επειδή εγώ είμαι βρεφονηπιοκόμος, δεν είχαμε τηλεκαίτευση, οπότε δεν δούλευα εκείνη την περίοδο, και με τους συναδέλφους **δεν υπήρχε προσωπική επικοινωνία**. Μετά, με την επιστροφή, συνέχισαν όπως πριν, δεν είχε αλλάξει κάτι στην επικοινωνία όπως και πριν» (Γ4, ♀).

έχουμε έρθει και πιο κοντά, έχουμε ενωθεί

«Θέλοντας και μη, είχαμε κάθε μέρα 1^η ώρα όλη η ομάδα συνάντηση διαδικτυακή, οπότε **μιλούσαμε όλοι μαζί κάθε μέρα**. Εγώ έχω την αίσθηση μετά απ’ όλα αυτά ότι

είναι σαν έχουμε έρθει και πιο κοντά. Δεν υπάρχουν και καινούργια άτομα στην ομάδα, οπότε όλοι έχουμε έρθει ακόμα πιο κοντά σαν να έχουμε ενωθεί» (Γ5, ♀).

την φίλη μου την I. και την έβλεπα από τον υπολογιστή, ας πούμε, δύο φορές την εβδομάδα
«είχα μόνο επαφή με τη μαμά μου και τον μπαμπά μου και καμιά φορά έκανα ένα συνέδριο με την φίλη μου την I. και την έβλεπα από τον υπολογιστή, ας πούμε, δύο φορές την εβδομάδα.» (Π1 ♂).

Μιλούσαμε αλλά μόνο στον υπολογιστή όχι από κοντά, μετά που σταμάτησε ο Covid πηγαίναμε βόλτα στο πάρκο καμιά φορά με τα άλλα παιδιά
«Μιλούσαμε αλλά μόνο στον υπολογιστή όχι από κοντά, μετά που σταμάτησε ο Covid πηγαίναμε βόλτα στο πάρκο καμιά φορά με τα άλλα παιδιά, αλλά έπρεπε να είχες στείλει το μήνυμα για να μπορείς να βγεις έξω» (Π2, ♀).

μιλούσαμε λίγο στον υπολογιστή αλλά όχι πάρα πολύ
«Ε, μιλούσαμε λίγο στον υπολογιστή αλλά όχι πάρα πολύ και μετά που γυρίσαμε παίζαμε ξανά και κανονίζαμε να βρεθούμε στην παιδική χαρά πιο συχνά» (Π3, ♂).

έβλεπα μόνο στον υπολογιστή
«Τους έβλεπα μόνο στον υπολογιστή, δεν μιλούσαμε» (Π4, ♂).

Πέραμε τηλέφωνο τους φίλους μου και μιλάγαμε και μετά κάναμε βιντεοκλήση, μετά βρισκόμασταν στην παιδική χαρά
«Πέραμε τηλέφωνο τους φίλους μου και μιλάγαμε και μετά κάναμε βιντεοκλήση και τους βλέπαμε. Μετά που γυρίσαμε στο σχολείο κανονίζαμε και βρισκόμασταν στην παιδική χαρά καμιά φορά ενώ πριν δεν βρισκόμασταν, ούτε τους έβλεπα από κοντά» (Π5, ♀)

15. Μπορείτε να περιγράψετε την σχέση με τους γονείς εκείνη την περίοδο και σήμερα;

ήταν πιο αποστασιοποιημένη. Πλέον, ακόμα πιο θερμοί από ό,τι στην τηλεκπαίδευση
«Η σχέση με τους γονείς ήταν πιο αποστασιοποιημένη, όταν ήταν η ενημέρωση των γονέων ήμασταν ακόμα μέσω τηλεδιάσκεψης, οπότε και εκεί δεν είχαμε επαφή. Εγώ τους έδειχνα εργασίες μέσα από την κάμερα, οπότε δεν είχαν και αυτοί την πλήρη εικόνα αλλά το σημαντικό είναι ότι αυτά που έβλεπα εγώ για τα παιδιά τους αυτά έβλεπαν και εκείνοι και, ως τους τη συμπεριφτουςτους, αυτά που διαπίστωνα και εγώ διαπίστωναν και εκείνοι. Όχι τόσο στην τηλεκπαίδευση όσο μετά που ξεκινήσαμε πάλι τα σχολεία, εμείς κάναμε την ενημέρωση γονέων για λόγους υγιεινής και για τα μέτρα που είχανε τότε μέσω τηλεδιάσκεψης. Οπότε ό,τι συζητήσαμε με τους γονείς, ακόμα και εκείνοι που τους είχαμε δει μόνο μία φορά και συζητούσαμε πολύ όμορφα, υπήρχε

φιλική σχέση. **Πλέον γίνεται κανονικά η ενημέρωση διά ζώσης, είναι πιο θερμοί, ακόμα πιο θερμοί από ό,τι στην τηλεκπαίδευση.** Είχαν πλέον την δυνατότητα να δούνε τις εργασίες των παιδιών από κοντά, να δούνε τι κάνουν τα παιδιά μέσα στην τάξη, να δούνε την τάξη γιατί στην τάξη υπάρχουν και οι κατασκευές των παιδιών, καθώς μέσα από τον υπολογιστή δεν υπήρχε τάξη. Είδανε και τον χώρο του σχολείου, **μας αγκάλιασαν και εκείνοι θερμά και ό,τι τους ανέφερα και για τα παιδιά τους αυτό είχαν και εκείνοι να επισημάνουν.** επίσης, ήταν και μερικοί γονείς που λέγανε συνέχεια ότι έχουμε ακόμα χρόνο γιατί είναι “παιδιά της καραντίνας”, αυτή την έκφραση την λένε και οι γονείς. Οι γονείς κατά τη διάρκεια της καραντίνας προσπαθούσαν να μη χάσουν την επαφή τα παιδιά με τη γραφή, τη ζωγραφική και αυτό ήταν ακόμα μία δυσκολία που αναφέραμε παραπάνω, **ήταν σε συνεχή εγρήγορση να μη χάσουν τα παιδιά την επαφή, να μην έχουνε μόνο το παιχνίδι να κάθονται και λίγο να γράφουν, να ζωγραφίζουν. Προσπαθούσαν και εκείνοι πολύ από τη μεριά τους»** (N1, ♀).

Ήταν πολύ βοηθητικοί οι γονείς σε όλο αυτό και υποστηρικτικοί, η επικοινωνία μας ήταν πιο άμεση, πιο «φιλικές» σχέσεις και όχι τόσο τυπικές μετά από όλο αυτό
«Ήταν πολύ βοηθητικοί οι γονείς σε όλο αυτό και υποστηρικτικοί, καταλάβαιναν και την δική μας αγωνία και την προσπάθειά μας. Είχαμε μια πολύ καλή συνεργασία, σαν να ήμασταν μια ομάδα με τους γονείς, βοηθούσαν πάρα πολύ και η επικοινωνία μας ήταν πιο άμεση. Αφού τους βλέπαμε σε καθημερινή βάση, γιατί οι περισσότεροι ήταν μπροστά στην κάμερα, άλλοι συντόνιζαν και δούλευαν παράλληλα. Αρχίσαμε να είμαστε πιο χαλαροί, πιο άνετοι, να έχουμε **πιο “φιλικές” σχέσεις και όχι τόσο τυπικές μετά από όλο αυτό.** Μετά τον Covid ήταν πιο φιλικές οι σχέσεις, γιατί περάσαμε ένα διάστημα δυσκολιών και ο ένας έπρεπε να βοηθάει τον άλλο, αλλιώς δεν θα μπορούσε να λειτουργήσει όλο αυτό. Δηλαδή αν δεν υπήρχε η βοήθεια και η συνεργασία από τους γονείς, δεν θα λειτουργούσε η τηλεκπαίδευση σε μια τέτοια ηλικία» (N2, ♀).

είχαμε δέσει και από πριν με τους γονείς μετά ήτανε πολύ καλά, δεν άρεσε σε όλους τους γονείς να είναι σε μια οθόνη τα παιδιά, δεν έβλεπαν τον λόγο να συμμετέχουν κάποιοι
«Όχι, ήμασταν πάρα πολύ καλά εμείς αλλά ξαναλέω ότι είμαστε και πάρα πολύ μικρή ομάδα, οπότε επειδή είχαμε δέσει και από πριν με τους γονείς, μετά ήτανε πολύ καλά και πριν, κατά την διάρκεια, και μετά συνεργαστήκαμε καλά, προσπαθήσαμε πάρα πολύ, και εγώ ήμουνα εκεί να τους ακούω, τις ανησυχίες, τους φόβους, γιατί ήταν κάτι καινούργιο και για τους γονείς, οπότε έπρεπε και σε αυτούς να μπορέσω και να δώσω να καταλάβουν ότι θα προσπαθήσουμε να κάνουμε ό,τι καλύτερο μπορούμε για τα παιδιά και ότι δεν άρεσε σε όλους τους γονείς να είναι σε μια οθόνη τα παιδιά, δεν έβλεπαν τον λόγο να συμμετέχουν κάποιοι, και είναι λογικό. Εντάξει, σε γενικές γραμμές ήμασταν καλά αλλά ήμουνα και εγώ πάρα πολύ πάνω από τους γονείς και στα παιδιά πάρα πολύ από πάνω!» (N3, ♀).

Είδαμε εκτίμηση από εκείνους για τη δουλειά που κάναμε, κάποιοι γονείς σίγουρα δυσαρεστήθηκαν

«Είχαμε πάρα πολύ καλές σχέσεις με τους γονείς και στην εκπαίδευση και μετά. Είδαμε εκτίμηση από εκείνους για τη δουλειά που κάναμε, κάποιοι γονείς σίγουρα δυσαρεστήθηκαν, απλά θεωρώ ότι υπάρχει πολύ μεγάλη διαφορά στον δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα, πάρα πολύ μεγάλη διαφορά! Πολύ απλά στο ιδιωτικό ο γονιός πληρώνει γιατί, καλώς ή κακώς, στο ιδιωτικό σχολείο ο γονιός γράφει το παιδί γιατί θέλει να έχει το κεφάλι του ήσυχο, να μην έχει απεργίες, να μπορεί να το αφήνει μέχρι τις 17:00 στο σχολείο, ξέρεις, να ξενοιάζει. Οπότε ξαφνικά αυτή η ασφάλεια χάθηκε γιατί οι γονείς ήταν μαζί με τα παιδιά και συνέχιζαν να πληρώνουν και αυτό προκάλεσε έναν προβληματισμό, ο οποίος ήταν εμφανής, δηλαδή και εμείς οι εκπαιδευτικοί τα δεχόμασταν κάπως αυτά, δηλαδή τις γκρίνιες κάποιων γονιών, μπορεί να το έφερνε στην κουβέντα για το οικονομικό, ενώ εμείς δεν είχαμε κάποια σχέση με όλο αυτό, και εμείς εκτελεστικά όργανα είμαστε» (N4, ♀).

Οι γονείς ήταν πάρα πολύ συνεργάσιμοι, μας βοήθησαν πολύ
«Οι γονείς ήταν πάρα πολύ συνεργάσιμοι, μας βοήθησαν πολύ, ήταν ελάχιστες οι περιπτώσεις που υπήρχε εκνευρισμός στην εκπαίδευση και δημιουργήθηκαν εντάσεις, αυτό ήταν η συντριπτική μειοψηφία. Κλείνανε το μάθημα κάποιοι, ότι θεωρούσαν ότι δεν πρέπει να γίνεται έτσι και πρέπει να γίνεται αλλιώς, κατά τη δική τους άποψη, και ήτανε κάποιο έντονο περιστατικό που είχαμε βιώσει όταν ζητήθηκε από τα παιδιά να φορέσουν σε ένα πάρτυ αποκριατικό που θα κάναμε, ό,τι έχουν στο σπίτι τους, ένα καπέλο, ένα ζιφος, οτιδήποτε, και η μαμά του παρεξήγησε ότι εμείς ζητούσαμε στολή και εκνευρίστηκε πάρα πολύ λέγοντας ότι “πού θα την βρω εν μέσω καραντίνας;” και τα λοιπά, σε γενικές γραμμές όμως οι γονείς ήταν πολύ συνεργάσιμοι. Μετά ήτανε πολύ χαρούμενοι και εκείνοι που επιτέλους τα πράγματα γυρνούσαν στην όποια κανονικότητα. Υπήρχε τότε αυτό, που με είχε εντυπωσιάσει, ήταν το πόσο πειθαρχημένα ήταν και οι γονείς σε κάποια πράγματα που πριν τον Covid δεν υπήρχαν όπως, ας πούμε, ότι πλέον δεν θα μπορούν να μπαίνουν μέσα στο σχολείο να αφήνουν το παιδί, μας άφηναν στην πόρτα και πηγαίναμε και το περνάμε. Πέρα από πειθαρχία ίσως αυτό να ήταν και ένας ο φόβος τους μην κολλήσουν, ωστόσο δεν υπήρχαν ποτέ παράπονα σε αυτό το κομμάτι. Δηλαδή παλιά έμπαιναν όλοι μέσα στο σχολείο, μας έδιναν τα παιδιά ή τα έπαιρναν αλλά πραγματικά ήταν εξαιρετικά συνεργάσιμοι σε αυτό, δεν δημιούργησαν κανένα θέμα και το δέχτηκαν» (N5, ♀).

δεν είχαμε ιδιαίτερες σχέσεις, κανονίζαμε εξωτερικές συναντήσεις
«Για να είμαι ειλικρινής, δεν είχαμε ιδιαίτερες σχέσεις, μόνο συγκεκριμένα με γονείς που και το παιδί έκανε παρέα, κανονίζαμε καμιά βιντεοκλήση για να έχουν και τα παιδιά μια επαφή, να μιλήσουν και με κάποιο φίλο τους, γιατί όλη μέρα ήμασταν μαζί. Με την επιστροφή κανονίζαμε εξωτερικές συναντήσεις σε πάρκα ή παιδικές χαρές» (Γ1, ♀).

δεν αλλάζανε τα συναισθήματα που είχαμε

«Ίδια με πριν, την εκτιμούσαμε το ίδιο και μετά. Έτσι τη βλέπαμε και μετά και το βγάζει και το παιδί, δηλαδή όταν το παιδί βγάζει αγάπη και συμπάθεια και μας λέει πόσο καλά περνάει, κατευθείαν το βλέπεις και εσύ πιο ζεστά, οπότε **δεν αλλάζανε τα συναισθήματα που είχαμε** για τις δασκάλες, ούτε στο παιδί. Μετά ήταν ένα κίνητρο ή μας έλεγε να γυρίσει να δει τη δασκάλα της, τους φίλους της» (Γ2, ♂).

άρχισα να έχω μία εικόνα του ποια είναι τα άλλα παιδιά, ποιοι είναι οι γονείς, και μετά την καραντίνα με κάποιους από αυτούς αρχίσαμε δειλά δειλά να κανονίζουμε να συναντηθούν τα παιδιά έξω

«Δεν ήξερα τι έκαναν γενικά στο σχολείο γιατί, πέρα από τα ενημερωτικά που παίρναμε, ο Θ. πολύ λίγα πράγματα μετέφερε. Κατά την διάρκεια της τηλεκπαίδευσης τα είδα και μου άρεσε, γιατί γνώρισα και τα παιδιά, τους άλλους γονείς, ας πούμε εγώ τον Γ. (συμμαθητής του Θ.) δεν τον είχα ξαναδεί, οπότε **άρχισα να έχω μία εικόνα του ποια είναι τα άλλα παιδιά, ποιοι είναι οι γονείς, και μετά την καραντίνα με κάποιους από αυτούς αρχίσαμε δειλά δειλά να κανονίζουμε να συναντηθούν τα παιδιά έξω**, και με τη μαμά του Γ., την είχα πρωτοδεί στην τηλεκπαίδευση και μετά βρεθήκαμε έξω από το σχολείο σε ώρα που είχαμε έρθει να τα πάρουμε και από τότε είμαστε πολύ καλές φίλες. Δηλαδή η διαδικασία της καραντίνας μας επέτρεψε να **δούμε ο ένας τον άλλο** αλλά, ναι, γενικά και πριν και μετά ήμασταν πολύ καλά με τις δασκάλες» (Γ3, ♀).

υπήρχε μία επιφυλακτικότητα

«Επικοινωνούσαμε αλλά **υπήρχε μία επιφυλακτικότητα** λόγω φόβου αλλά προσπαθούσαμε να βρισκόμαστε μία φορά έξω σε πάρκο, έτσι, να αλληλεπιδρούν και τα παιδιά λίγο. Μετά που συνηθίσαμε να είμαστε πάλι μαζί νομίζω αλλά αυτό ξεπεράστηκε, δηλαδή είχαμε συνηθίσει να είμαστε φοβισμένοι και κλεισμένοι ο καθένας στο σπίτι του και κρυβόμασταν έτσι μετά που άλλαξε και άνοιξαν ζανά, δεν υπήρχαν μέτρα σαν να ξεχάσει και σαν να μην είχε συμβεί» (Γ4, ♀).

δεν είχαμε καμία σχέση, χάθηκαν πολύ οι παρέες των παιδιών και οι σχέσεις που είχαν με τους φίλους τους

«Δυστυχώς **δεν είχαμε καμία σχέση** και το δυσάρεστο είναι ότι αργήσαμε πάρα πολύ μέχρι να αποκτήσουμε σχέση, δηλαδή μετά που βρεθήκαμε μιλήσαμε με δυο τρεις γονείς, έτσι, έστω για να βρίσκονται και τα παιδιά μεταξύ τους μια στο τόσο. **Χάθηκαν πολύ οι παρέες των παιδιών και οι σχέσεις που είχαν με τους φίλους τους**. Να σου δώσω ένα παράδειγμα, σπίτι δεν θα καλέσω εύκολα κάποιον γιατί ούτε να τον φέρω σε δύσκολη θέση, μήπως φοβάται λόγω Covid, αλλά ούτε θα με καλέσει κάποιος τόσο εύκολα» (Γ5, ♀).

Ήταν πολύ ωραία, τους έλεγα τι έγινε στο μάθημα. Μετά δεν τους έβλεπα τόσο πολύ πια και δεν τρώγαμε παρέα

«Ήταν πολύ ωραία, τους έλεγα τι έγινε στο μάθημα, κανένα αστείο αν πέταγε ο φίλος μου στο μάθημα. Μετά δεν τους έβλεπα τόσο πολύ πια και δεν τρώγαμε παρέα» (Π1 ♂).

Ήμουν μόνο με τη μαμά αλλά ήμασταν κλειδωμένες στο σπίτι. Μετά, τους έβλεπα μόνο μετά το σχολείο λίγο
«Ήμουν μόνο με τη μαμά αλλά ήμασταν κλειδωμένες στο σπίτι, γιατί δεν μπορούσαμε να πάμε έξω. Αμα είχε καλό καιρό, μπορεί να βγαίναμε για βόλτα λίγο στο πάρκο. Ο μπαμπάς είχε δουλειά και έλειπε γιατί ήταν στο ταξί και, όταν ερχόταν, εγώ κοιμόμουν. Μετά, τους έβλεπα μόνο μετά το σχολείο λίγο» (Π2, ♀).

απλά μέναμε όλη τη μέρα μέσα και βαριόμασταν, πηγαίνουμε πιο πολλές βόλτες
«Ήμουν μόνο με την μαμά, γιατί ο μπαμπάς ήταν στο καράβι και απλά μέναμε όλη τη μέρα μέσα και βαριόμασταν. Μετά που πέρασε ο Covid μπορούσαμε να πηγαίνουμε πιο πολλές βόλτες από ό,τι πριν που δεν μπορούσαμε να βγούμε» (Π3, ♂).

Ε, καλούτσικη αλλά ήμασταν όλη την ώρα μαζί και μου έλεγαν να κάνω ησυχία
γιατί δούλευαν
«Ε καλούτσικη αλλά ήμασταν όλη την ώρα μαζί και μου έλεγαν να κάνω ησυχία γιατί δούλευαν και δεν μπορούσα να παίζω γιατί κοιμόταν το μωρό. Μετά πηγαίναμε ξανά στο πάρκο και έβλεπα τον Γ.» (Π4, ♂).

Όταν ήμασταν σπίτι, μαγειρεύαμε. Εγώ ζωγράφιζα, γιατί ο μπαμπάς και η μαμά
δούλευαν, ή έπαιζα στο τάμπλετ
«Όταν ο μπαμπάς πήγε να μαζέψει τις ελιές, με τη μαμά κάναμε όλη την ώρα βιντεοκλήση για να μιλάμε και να τον βλέπουμε. Όταν ήμασταν σπίτι, μαγειρεύαμε. Εγώ ζωγράφιζα, γιατί ο μπαμπάς και η μαμά δούλευαν, ή έπαιζα στο τάμπλετ» (Π5, ♀).

16. Μπορείτε να μου περιγράψετε την σχέση με τα παιδιά εκείνη την περίοδο και σήμερα;

δεν οριοθετούσα πολύ τα παιδιά, ήταν και οι γονείς δίπλα τους, ήθελαν περισσότερες αγκαλιές. Ναι, ένιωθες ότι σε αγαπάνε περισσότερο που πριν δεν το είχαν εκδηλώσει τόσο
«Κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης μπορώ να πω ότι δεν οριοθετούσα πολύ τα παιδιά ήταν και οι γονείς δίπλα τους, οπότε καθόντουσαν και εκείνα όπως έπρεπε (κομπιάζει λίγο στον λόγο). Δεν είχαμε την συνεχή παρατήρηση, δηλαδή τώρα, και αν κουραζόταν το παιδί, είναι λογικό ότι ήτανε μπροστά από την οθόνη, οπότε είχε προτεραιότητα να βγει από τη τηλεκπαίδευση. Αυτό περισσότερο, δεν είχαμε ιδιαίτερη οριοθέτηση από την πλευρά μου γιατί υπήρχαν και οι γονείς δίπλα, οπότε υπήρχε οριοθέτηση και από τους γονείς, οπότε είχε τύχει να ακούσουμε, ρε παιδί μου, τα παιδιά να μιλάνε, άνοιγαν το μικρόφωνο, κάποια παιδάκια ήθελαν να το έχουν συνεχώς

ανοιχτό, οπότε εκεί είχα περισσότερη παρέμβαση εγώ και εξηγούσα, δηλαδή “σε παρακαλώ πολύ, για να μην έχουμε μεγάλη φασαρία και να μην ακούγονται όλες οι φωνές μαζί, σε παρακαλώ πολύ να κλείσουμε το μικρόφωνο” και μέχρι εκεί. Μετά υπήρχε και η παρέμβαση του γονέα, οπότε καθόταν δίπλα.

Εγώ αυτό που παρατήρησα, **ήθελαν περισσότερες αγκαλιές. Ναι, ένιωθες ότι σε αγαπάνε περισσότερο, που πριν δεν το είχαν εκδηλώσει τόσο.** Ερχόταν ένα παιδί και σηκώνοντουσαν όλα και ξεκινούσαν ένα ένα παιδί να κάνουν αγκαλιές και τώρα ακούω “ομαδική αγκαλιά στην κυρία”. Δηλαδή, παρόλο που θα τους συμβουλέψεις, θα τους μιλήσεις λίγο πιο έντονα, καταλαβαίνουν αυτό που κάνουν και δεν κρατάνε ποτέ κακία και εκείνη την στιγμή που θα συζητήσεις μαζί του για το λάθος που έχει κάνει όταν του πεις «Δώσε μου τώρα μία αγκαλιά», θα σου δώσει την πιο σφιχτή αγκαλιά που μπορεί. **Άλλαξαν και οι σχέσεις, στην αρχή ήταν λίγο αποστασιοποιημένα για να ξαναβρούμε τον ρυθμό μετά έγιναν πιο έντονες, πιο αγαπησιάρικες (N1, ♀).**

Ανυπομονούσαμε, συσφίχτηκαν οι σχέσεις μετά, ήμασταν πιο αγαπημένοι μετά νομίζω

«Τα κοιτούσαμε από την οθόνη, μας κοιτούσαν και εκείνα και το μόνο που λέγαμε ήταν “Άντε, πότε θα βρεθούμε από κοντα, άντε λίγο ακόμα” και αυτό **ανυπομονούσαμε.** Μπορώ να πω **συσφίχτηκαν οι σχέσεις μετά** από μια τέτοια δυσκολία, οπότε με την επιστροφή ήταν ακόμα πιο έντονα τα συναισθήματα της χαράς μας και της προσμονής. Είχαμε καλές σχέσεις και από πριν, πολύ στενές σχέσεις και με γονείς και με παιδιά, αλλά **ήμασταν πιο αγαπημένοι μετά νομίζω**, έτσι το αισθάνθηκα εγώ» (N2, ♀).

να βρω κάτι που να τους ενδιαφέρει. Αυτό με την μάσκα μας δυσκόλεψε πολύ «Εντάξει, ήταν λίγο περίεργο να με βλέπουν από την οθόνη, έπρεπε λίγο ξανά να τους προσεγγίσω, **να τους κάνω να γελάσουν, γι’ αυτό και δούλεψα πάρα πολύ στο μάθημά μου, ώστε να βρω κάτι που να τους ενδιαφέρει.** Οπότε, όταν τα κέρδισα ξανά τα παιδιά μου πίσω, γιατί ήταν και τρομαγμένα, εντάξει κάπως κύλησε. Τώρα μετά που γυρίσαμε και φόραγα και την μάσκα δεν ήταν και ό,τι πιο ωραίο! Ξέρεις, γιατί **δεν έβλεπαν το χαμόγελό μου**, δεν έβλεπαν την ζεστασιά ενός προσώπου, ό,τι μπορούσαν μόνο με τα μάτια. **Αυτό με την μάσκα μάς δυσκόλεψε πολύ**, ψυχοσυναισθηματικά κυρίως, δεν είναι ωραίο ένα παιδί να βλέπει τους φίλους του χωρίς χαμόγελο. Κοίταξε, τα παιδιά είναι χαρούμενα, τα καημένα, σε όποια συνθήκη και αν τα βάλεις, θα προσπαθήσουν να παίξουν και θα περάσουνε καλά. Εγώ δυσκολεύτηκα πάρα πολύ και να μιλήσω με τα παιδιά με την μάσκα, επειδή είμαι εκφραστική σαν δασκάλα. Με περιόρισε πάρα πολύ η μάσκα, ήτανε πολύ δύσκολα» (N3, ♀).

είχα πάρα πολύ καλή σχέση, δεν άλλαξε κάτι, μόνο ο φόβος μην τα αγκαλιάσεις «Με τα παιδιά **είχα πάρα πολύ καλή σχέση, δεν άλλαξε κάτι, μόνο ο φόβος μην τα αγκαλιάσεις**, μην τα φιλήσεις. Εγώ όμως είμαι ένας άνθρωπος που δεν φοβόμουν για μένα. Έτσι, δεν φοβόμουν, δεν είχα κάποιο πρόβλημα. Μετά πιο πολύ είχα από τους

άλλους συναδέλφους “Α, μην το αγκαλιάζεις!”, «Α, μη το ένα μη το άλλο” παρά προσωπικός φόβος» (N4, ♀).

λαχταρούσαμε πάρα πολύ να ιδωθούμε από κοντά, ήμασταν πιο δεμένοι μεταξύ μας, τους συγχωρούσαμε πιο εύκολα και πιο πολλά πράγματα στις αταξίες που κάνανε

«Γενικά λαχταρούσαμε πάρα πολύ να ιδωθούμε από κοντά. Μας ξένιζε το γεγονός ότι τα βλέπαμε από μία οθόνη, τα λαχταρούσαμε πάρα πολύ και θέλαμε πολύ να έρθει εκείνη η στιγμή που θα ήτανε και πάλι μαζί μας, κοντά μας, και θα είχαμε την ευκαιρία έτσι λίγο να τα αγκαλιάσουμε. Νομίζω μετά **ήμασταν πιο δεμένοι μεταξύ μας, τους συγχωρούσαμε πιο εύκολα και πιο πολλά πράγματα στις αταξίες που κάνανε** και θυμάμαι χαρακτηριστικά να λέμε “δεν πειράζει, ήταν κλεισμένα τόσο καιρό μέσα, ας κάνουν τώρα τις αταξίες τους”, τα δικαιολογούσαμε συνεχώς για όλα. Οπότε, ναι, θεωρώ ότι εκείνο το διάστημα της επιστροφής ήταν μεγαλύτερο το δέσιμο μεταξύ δασκάλας και παιδιών» (N5, ♀).

κατεβαίναμε σίγουρα μία ώρα και παίζαμε έξω και αυτό έκανε μεγάλη διαφορά για εμάς, ήταν σαν ένας αποχωρισμός, άλλη μία νέα προσαρμογή

«Επειδή μένουμε σε σπίτι που έχει κήπο, μπορώ να πω ότι το περάσαμε λίγο πιο ελαφριά από άλλους, γιατί κάθε μέρα μόλις τελείωνε το μάθημα **κατεβαίναμε σίγουρα μία ώρα και παίζαμε έξω, και αυτό έκανε μεγάλη διαφορά για εμάς**. Τώρα, φαντάζομαι, δεν θα ήταν τόσο εύκολο για όλους, να έχεις το παιδί όλη μέρα στο σπίτι και να μην μπορείς να πας σε μία παιδική χαρά. Εμάς έβγαινε, έτρεχε, έπαιζε, είχε και επαφή με κάποια παιδιά εδώ της γειτονιάς που έπαιζαν έστω και με την μάσκα. Με την επιστροφή, η αλήθεια είναι ότι κατά τη διάρκεια της καραντίνας είχαμε έρθει πιο κοντά, νομίζω του έλειπε λίγο, **ήταν σαν ένας αποχωρισμός, άλλη μία νέα προσαρμογή**, αλλά, εντάξει, δεν χάθηκε αυτό που χτίσαμε τότε, μάθαμε να συνυπάρχουμε και να κάνουμε και άλλα πράγματα, να πηγαίνουμε για ποδήλατο όλοι μαζί, να μαγειρεύουμε όλοι μαζί, να πηγαίνουμε περίπατο όλοι μαζί, πράγματα που δεν τα κάναμε πριν όλοι μαζί. **Ζήσαμε πώς είναι να περπατάς με το παιδί σου χέρι χέρι, βιώσαμε την ζωή χωρίς το αυτοκίνητο**, και ήταν πολύ όμορφο όλο αυτό. Ενώ τώρα μπαίνουμε στο αμάξι, βάζουμε τη ζώνη και φεύγουμε» (Γ1, ♀).

πάντα περνούσαμε ποιοτικό χρόνο μαζί

«Δεν άλλαξε κάτι, γιατί πάντα έτσι ήμασταν, **πάντα περνούσαμε ποιοτικό χρόνο μαζί**. Το μόνο που άλλαξε είναι οι δραστηριότητες, που δεν γίνονταν εκτός, και πλέον τις κάναμε μέσα στο σπίτι. Επισκέψεις δεν κάναμε στους παππούδες σε σχέση με τώρα που πάμε ή στο πάρκο είχαμε σταματήσει να πηγαίνουμε για τον φόβο μην έχει αλληλεπίδραση το παιδί με άλλους και κολλήσει. Ίσως η Α. να έχασε πράγματα από όλο αυτό, δηλαδή τις προάλλες είχαμε πάει σε παράσταση Καραγκιόζη, τότε δεν υπήρχε αυτή η δυνατότητα» (Γ2, ♂).

πολύ ένταση. Μετά έφτιαξε, γιατί ξεκαθάρισε πότε είναι η δουλειά και πότε ήταν η οικογένεια

«Υπήρχε **πολύ ένταση**, είναι η αλήθεια, αυτή η συνεχής ένταση που του λέγαμε όλη την ώρα “μην κάνεις φασαρία”, “μην τρέχεις, μην παίζεις μπάλα, από κάτω κάνει μάθημα η θεία, μη φωνάζεις γιατί κοιμάται το μωρό”, δηλαδή καθημερινά του λέγαμε μη και μη. Αφού σε κάποια στιγμή είπα “**σταματάω, δεν μπορεί να υπάρξει τόση φθορά για τα πάντα**”, δηλαδή, οκ, ας μας κάνουν παρατήρηση, ήταν πολύ δύσκολη περίοδος και υπήρχε ένταση και εκνευρισμός από όλους μας μέσα στο σπίτι. **Μετά έφτιαξε, γιατί ξεκαθάρισε πότε είναι η δουλειά και πότε ήταν η οικογένεια**, δηλαδή όταν και τώρα τους παίρνουμε 5:00μ.μ., υπάρχουν φορές που μου λείπουν πολύ και, όταν τελειώνω λίγο νωρίς, λέω στον άντρα μου “περίμενε να πάμε μαζί να τους πάρουμε” γιατί θέλω να τα δω να τρέξουν πάνω μου, να αγκαλιαστούμε και να γυρίσουμε όλοι μαζί στο σπίτι και να κάτσουμε να περάσουμε χρόνο μαζί. **Χαίρεσαι πιο πολύ όταν δεν έχει υπάρξει μέρα έντασης**. Ξέρεις από τις 5 και μετά είναι η ώρα της οικογένειας, θα παίζεις, θα τρέξεις, θα φάμε μαζί, ενώ από τις 7 το πρωί που ζυπνάμε όλοι μαζί υπήρχε μία ένταση “μην κάνεις αυτό, μη δεις τηλεόραση, έχω μάθημα, ο μπαμπάς δουλεύει, κάνε ησυχία, το μωρό κοιμάται” και έχει φτάσει 17:00’ και είσαι μέσα στα νεύρα. Οπότε με την επιστροφή μας στο σχολείο όλο αυτό ξεκαθάρισε και **ο καθένας μπήκε στη ρουτίνα του και διαχωρίστηκαν τα πλαίσια**» (Γ3, ♀).

οι σχέσεις μας συσφίχτηκαν και ήρθαμε πολύ κοντά, επιστρέψαμε δειλά δειλά στην κοινωνική ζωή

«Νομίζω ότι **οι σχέσεις μας συσφίχτηκαν και ήρθαμε πολύ κοντά**, δηλαδή δεν είχαμε θέματα τύπου να μην αντέχουμε να είμαστε μαζί. Δεν θυμάμαι κάτι αρνητικό, περνούσαμε ωραία τον χρόνο μαζί, οπότε δεν έχω να αναφέρω κάτι που να με δυσκόλεψε. Επίσης ήμασταν οι δυο μας εκείνη την περίοδο γιατί ο μπαμπάς έλειπε εκείνο το διάστημα, ήταν στα καράβια και δεν μπορούσε να βγει λόγω των μέτρων που είχαν παρθεί τότε. Μετά που πέρασε αυτή η περίοδος **επιστρέψαμε δειλά δειλά στην κοινωνική ζωή**, στο πάρκο της γειτονιάς, βόλτες, ποδήλατο» (Γ4, ♀).

δύσκολο να δουλέψω, από την άλλη ευχάριστο που την έβλεπα όλη μέρα

«Από τη μία ήταν **δύσκολο να δουλέψω, από την άλλη ευχάριστο που την έβλεπα όλη μέρα**. Ήταν και ο μπαμπάς στο σπίτι, οπότε ήταν **πρώτη φορά που βρισκόμασταν όλοι μαζί** γιατί ο μπαμπάς δουλεύει σε ταξί, οπότε έλειπε αρκετές ώρες πριν, οπότε είχαμε **τις πρώτες οικογενειακές στιγμές μαζί όλοι στο σπίτι**. Από όλους μας ο μπαμπάς πέρασε πιο δύσκολα γιατί ήταν η πρώτη φορά που έκατσε μέσα και τα οικονομικά δεν πήγαιναν καλά επειδή έχει ταξί, **δεν είχε και εισόδημα**, οπότε υπήρχε μία γκρίνια αλλά ήταν μόνο τρεις μήνες έτσι. Μετά ήταν δύσκολο που επιστρέψαμε στην κανονικότητα και στην πραγματικότητα γιατί η Γ. συνέχισε τηλεκαίτευση και εγώ τότε την άφηνα στη γιαγιά, η οποία είναι μεγάλης ηλικίας, δεν ήξερε να την βοηθήσει με το μάθημα, μετά υπήρχαν αυτές οι δυσκολίες» (Γ5, ♀).

17. Μπορείτε να αναφέρετε κάποιες προτάσεις για την βελτίωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και κάποιες προτάσεις για την διά ζώσης εκπαίδευση;

η τηλεεκπαίδευση να ήταν πρωινές ώρες, η ρομποτική στα σχολεία
«Πιστεύω ότι θα έπρεπε τα παιδιά, έστω ως προς το πρόγραμμα εγώ πιστεύω περισσότερο, μία πρόταση από προσωπική μου πλευρά να μην τα κρατούσαμε δύο ώρες, όπως τα κρατούσαμε, να ήτανε μέχρι 1:30 και εμάς ήτανε μεσημεριανές ώρες, θα προτιμούσα **η τηλεεκπαίδευση να ήταν πρωινές ώρες**, αυτό περισσότερο. Ως προς το εκπαιδευτικό, εντάξει ήτανε, δεν έχω κάτι να προσθέσω, γιατί **υπήρχε πολύ υλικό στο ίντερνετ**, οπότε ήταν και άλλοι εκπαιδευτικοί που, συγχαρητήρια και μπράβο τους, είχαν ανεβάσει πολλά διαδραστικά πράγματα, αν είναι δυνατόν και ζαναέχουμε τηλεεκπαίδευση να δημιουργήσουμε κι άλλες τέτοιες σελίδες στο ίντερνετ γιατί **ήταν πολύ χρήσιμες**. Δεν έχω να πω κάτι, έχουμε πάρα πολύ υλικό στο ίντερνετ. Ίσως να ενταχθεί περισσότερο και **η ρομποτική στα σχολεία**, σε όλα τα ιδιωτικά, γιατί και εγώ, που είμαι σε ιδιωτικό, έχουμε μία μικρή προσέγγιση της ρομποτικής, δηλαδή έχουμε πάρει μία μέλισσα bibi-bo, έτσι λέγεται, η οποία πατάς τα πλήκτρα και ανάλογα με πόσα βήματα μπροστά τής λες και το κάνει. Γιατί, τέτοια περίοδο, είμαστε σε μια τέτοια εποχή της τεχνολογίας, χρειάζεται και μία τέτοια εξοικείωση, μία **μικρή προσέγγιση στα παιδιά πιο ενδιαφέρον και το πρόγραμμα στο σχολείο να κάνει και κάτι διαφορετικό**, όπως και τα αγγλικά τώρα που ενσωματώθηκαν στο πρόγραμμα και αυτό τους φαίνεται τελείως διαφορετικό, δηλαδή ενθουσιάζει λίγο να τους **κεντρίσουμε με κάτι άλλο το ενδιαφέρον**» (N1, ♀).

εκπαίδευση στα παιδιά, να παρέχεται ένας υπολογιστής ή άλλη ηλεκτρονική συσκευή σε κάθε παιδί
«Αν και δεν το εύχομαι καθόλου, αν χρειαστεί να γίνει κάτι τέτοιο, το σημαντικότερο είναι ίσως να πρέπει να γίνει μια **εκπαίδευση στα παιδιά για το πώς να χρησιμοποιούν έναν υπολογιστή**. Πολλά παιδιά δεν είχαν έρθει σε επαφή καθόλου με υπολογιστή, οπότε δεν ήξεραν καν να τον χειριστούν, να τον ανοίξουν, να τον ανάψουν, να συνδεθούν. Γιατί δεν είναι σίγουρο ότι θα μπορεί πάντα κάποιος να βοηθήσει, όπως πολλά παιδιά ήταν με γιαγιά ή παππού και αυτοί δεν ήξεραν να χειριστούν έναν υπολογιστή αλλά, αν προέκυπτε κάτι και αποσυνδεόμασταν, δεν μπορούσαν να το χειριστούν. Αλλά κάτι άλλο που θα πρότεινα είναι σίγουρα **να παρέχεται ένας υπολογιστής ή άλλη ηλεκτρονική συσκευή σε κάθε παιδί**, δεν είναι δεδομένο ότι όλοι έχουμε υπολογιστή ή ότι υπάρχουν 3-4 υπολογιστές για κάθε μέλος της οικογενείας. Επειδή δεν είναι δεδομένο, δεν μπορούμε να απαιτήσουμε και μια τηλεεκπαίδευση.

Πιστεύω πρέπει να εστιάσουμε περισσότερο, φυσικά και στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, φυσικά και στην ύλη, αλλά αυτό που καταλάβαμε όλοι, το πόσο σημαντικές είναι οι προσωπικές μας σχέσεις, η επαφή με τους άλλους, η συνεργασία με τα παιδιά, τους εκπαιδευτικούς και τους γονείς. Από όλη αυτήν την περιπέτεια καταλάβαμε αυτό, **πόσο σπουδαίο είναι να μπορούμε να βρισκόμαστε ο ένας με τον άλλον από κοντά** και

να λειτουργούμε έτσι και όχι ατομικά και μέσα από μια οθόνη και ψεύτικα, θέλω να πω.

Ότι ο ηλεκτρονικός υπολογιστής και μεν έχει τα αρνητικά του και δεν θα πρέπει να έχουμε μια εκπαίδευση μέσα από μια οθόνη γιατί χρειάζονται πολλά περισσότερα τα παιδιά αλλά είδαμε ότι υπάρχουν πολλοί διαφορετικοί και ωραίοι τρόποι για να διδάξεις κάτι, πολύ ωραία μέσα τελικά, που βελτιώνουν την εκπαιδευτική διαδικασία και μπορούν να δώσουν ένα παραπάνω κίνητρο στα παιδιά να συμμετέχουν ή να τους κεντρίσουν περισσότερο το ενδιαφέρον, χωρίς ωστόσο αυτό να είναι συστηματικό» (N2, ♀).

επιμόρφωση πάνω στον τομέα των τεχνολογιών, ψυχολόγο, ώστε να είναι κοντά στα παιδιά και στην δασκάλα

«Εντάξει, μια επιμόρφωση πάνω στον τομέα των τεχνολογιών σίγουρα βοηθάει και εμάς πάρα πολύ, για να μπορούμε εύκολα να κάνουμε πραγματάκια, δεν ήταν εύκολο να κάνουμε όλες επιμόρφωση εκείνη την περίοδο που είχε ξεκινήσει όλο αυτό. Σίγουρα η καλύτερη σύνδεση θα μας βοηθήσει για να κυλάει το μάθημα καλύτερα. Στην διάζωση, θα ήταν πολύ ωραίο να μπορούσε το κράτος να έχει και έναν **ψυχολόγο, ώστε να είναι κοντά στα παιδιά και στην δασκάλα** για να διαχειριστεί όλη αυτή την καινούργια κατάσταση, γιατί δεν είμαστε θαυματοουργοί που από μόνες μας, ειδικά στα 25αρια τμήματα, γιατί πώς να σταθείς σε ένα παιδάκι εξατομικευμένα, όταν είναι τόσα πολλά. Οπότε μία βοήθεια από το κράτος σε αυτό το κομμάτι είναι απαραίτητη πάντα, πόσω μάλλον τότε. Αλλά και προσωπικό στο υγειονομικό κομμάτι, γιατί δεν μπορεί μια δασκάλα να ασχοληθεί με χίλια δυο πράγματα, χρειάζονται όλες οι δομές βοήθεια, θέλουν ανθρώπους, ψυχολόγους, προσωπικό στην καθαριότητα, προσωπικό στην κουζίνα. Για το δημόσιο αναφέρομαι από φίλες μου που ξέρω γιατί εγώ, εντάξει, είμαι σε ιδιωτικό, δεν ασχολήθηκα με την κουζίνα και την καθαριότητα πέρα από την τάξη μου, αλλά καταλαβαίνω τις δυσκολίες που είχαν άλλοι, δεν μπορώ να βλέπω μόνο τον εαυτό μου όταν έχω γνώση του τι συμβαίνει. Οπότε, ναι, αυτό το κομμάτι θέλει πάρα πολύ βοήθεια και στήριξη!» (N3, ♀).

περισσότερη διάδραση, να είμαστε δημιουργικοί

«Όσον αφορά την εξ αποστάσεως εκπαίδευση στη νηπιακή ηλικία, δεν μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά η τηλεκπαίδευση στην νηπιακή ηλικία. Αν μου έλεγε κάποιος ότι πρέπει να ξανακάνουμε τηλεκπαίδευση, θα πρότεινα **περισσότερη διάδραση**, να δώσουμε πρωτοβουλίες στα παιδιά, να μην τους δείχνουμε απλά ένα powerpoint, αυτό θα πρότεινα σε κάποιον εκπαιδευτικό και αυτό έκανα. Πλέον, υπάρχουν πολλά εργαλεία, τα οποία μπορούμε να τα εκμεταλλευτούμε για να γίνει πιο ενδιαφέρουσα η τηλεκπαίδευση αλλά, από την άλλη, δεν είναι και αυτός ο ρόλος μας σαν εκπαιδευτικοί, αυτό δεν πρέπει να ξεχνάμε.

Στην διάζωση, εντάξει, δεν έχω να αναφέρω κάτι γιατί το αναλυτικό πρόγραμμα του νηπιαγωγείου είναι ανοιχτό, οπότε ο κάθε εκπαιδευτικός, ανάλογα την κλίση του και τα δικά του ενδιαφέροντα, το δουλεύει όπως θέλει. Εγώ είμαι πολύ δημιουργική, οπότε μέσα στη μέρα μου θα χρησιμοποιήσω διάφορα κομμάτια, και το κινητικό και το

οπτικοακουστικό, και γνωστικά ακολουθώντας το κλασικό πρόγραμμα, το θεματικό. Οπότε για το διά ζώσης έχω να πω ότι βοηθάει αρκετά το να είμαστε δημιουργικοί, μόνο αυτό σαν πρόταση» (N4, ♀).

η πλατφόρμα του υπουργείου δεν λειτουργούσε, ένας οδηγός για το πώς να γίνει το μάθημα, επιμόρφωση σχετικά με την εκπαίδευση, εφαρμογές που θα μπορούσαμε να εντάξουμε στην διά ζώσης εκπαίδευση

«Στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση το μόνο που μας είχε δυσκολέψει αρκετά ήταν το ότι η πλατφόρμα του υπουργείου δεν λειτουργούσε, κολλούσε, και κάναμε σε άλλη πλατφόρμα από αυτή του υπουργείου. Επίσης θα πω κάτι που ισχύει και στην διά ζώσης εκπαίδευση, θα μπορούσε να μας είχε δοθεί κάποια βοήθεια, ένας οδηγός για το πώς να γίνει το μάθημα, γιατί ήταν κάτι καινούργιο για εμάς τους εκπαιδευτικούς, δεν το είχαμε ξανακάνει και δεν υπήρχε κανένα υλικό, ο καθένας έκανε το μάθημα όπως νόμιζε.

Όπως και για τα παιδιά ήταν καινούργιο όλο αυτό και δεν είχαμε την εμπειρία σε έναν τέτοιο τομέα, δηλαδή αν μας είχαν δώσει κάποιες κατευθυντήριες ίσως και να είχαμε πάει καλύτερα, ωστόσο θεωρώ ότι τα πήγαμε αρκετά καλά, δηλαδή σταθήκαμε στο ύψος των περιστάσεων. Στην διά ζώσης εκπαίδευση θα μπορούσαμε να έχουμε από το υπουργείο κάποια επιμόρφωση σχετικά με την εκπαίδευση με την επιστροφή μας στο σχολείο, εφαρμογές που θα μπορούσαμε να εντάξουμε στην διά ζώσης εκπαίδευση. Πλέον μας δίνεται υλικό, ενώ τότε δεν μας δινόταν, ναι δηλαδή αυτό, αν μας δινόταν κάποιο υλικό να μπορούσαμε να εμπλουτίσουμε το μάθημα και εμείς, θα ήταν πολύ πιο εύκολο και σύντομο, γιατί οι δασκάλες αφιερώναμε πολύ χρόνο στον σχεδιασμό του μαθήματος» (N5, ♀).

εντάξει, ήταν πιο πολύ σαν παιχνίδι παρά μάθημα, αυτό το οπτικοακουστικό υλικό που είδα στην τηλεεκπαίδευση θεωρώ θα ήταν καλό να το χρησιμοποιούν και στην διά ζώσης, να ενταχθεί πιο πολύ το παιχνίδι, τα παιδιά να ανακαλύπτουν και να κατακτούν την γνώση με βιωματικό τρόπο

«Όπως την είδα εγώ την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, μου φάνηκε πολύ καταρτισμένη με τον τρόπο που το έκαναν οι εκπαιδευτικοί μας, δεν ξέρω αν θα μπορούσαν να κάνουν κάτι περαιτέρω, δηλαδή το μάθημα το είδα πολύ ενδιαφέρον, οι εκπαιδευτικοί είχαν προσπαθήσει πολύ, είχαν αρκετό οπτικοακουστικό υλικό, δηλαδή, εντάξει, ήταν πιο πολύ σαν παιχνίδι παρά μάθημα, δεν ήταν ένας άνθρωπος που απλά μιλάει και παραδίδει μάθημα, και αυτό ήταν πολύ ωραίο.

Στην διά ζώσης δεν έχω εικόνα στο τι ακριβώς κάνουν, θεωρώ ότι είναι πολύ ωραίο να δουλεύουν τα παιδιά σε ομάδες, δεν ξέρω αν το κάνουν αλλά και αυτό το οπτικοακουστικό υλικό που είδα στην τηλεεκπαίδευση θεωρώ θα ήταν καλό να το χρησιμοποιούν και στην διά ζώσης, δηλαδή μέσα από τραγούδια μάθαιναν γραμματική ή ορθογραφία, τα γράμματα. Όλα αυτά εγώ τα βλέπω πολύ δημιουργικά και εμπνευσμένα. Οπότε, ναι, αυτό θα πρότεινα, οι εκπαιδευτικοί να κάνουν το μάθημα πιο βιωματικό και όχι τόσο θεωρητικό, δηλαδή τα παιδιά να μη συνδυάζουν το σχολείο με θεωρία και στείρα γνώση αλλά με βιωματικές εμπειρίες και να ενταχθεί

πιο πολύ το παιχνίδι, τα παιδιά να ανακαλύπτουν και να κατακτούν την γνώση με βιωματικό τρόπο» (Γ1, ♀).

η ώρα, να υπάρξει ξανά η σύνδεση της ομάδας, να παίζουνε όλοι μαζί, να τρέξουν, να συνυπάρξουν όλοι μαζί,

«Η ώρα, θυμάμαι, την πρώτη φορά το μάθημα γινόταν μεσημεριανή ώρα, το οποίο ήταν δύσκολο γιατί ήταν μία ώρα που τα παιδιά κανονικά κοιμόντουσαν και ήταν πολύ δύσκολο να τους αλλάξουμε ξαφνικά αυτό το πρόγραμμα. Μια βελτίωση θα ήταν να αλλάξει η ώρα. Από πλευράς διάρκειας ήταν τόσο όσο, αν γινόταν παραπάνω τα παιδιά θα κουραζόντουσαν, αν γινόταν λιγότερο θα έχανε και το νόημά του όλο αυτό, οπότε δεν ξέρω αν μπορούσατε να κάνετε κάτι παραπάνω ως εκπαιδευτικοί.

Τώρα, σε εκπαιδευτικό επίπεδο, δεν θεωρώ ότι αντιμετώπισαν δυσκολίες τα παιδιά προσχολικής αγωγής ή να δημιουργήθηκαν κενά. Εγώ το ένιωσα πολύ έντονα γιατί η ύλη έπρεπε να καλυφθεί το συντομότερο αλλά εγώ απευθύνομαι σε παιδιά που δίνουν Πανελλήνιες, αλλά στην προσχολική ηλικία είναι σημαντικό να μην νιώσουν τα παιδιά άγχος, πίεση ή ό,τι δεν μάθαμε θα τα μάθουμε όλα τώρα σε έναν μήνα, νομίζω έχει σημασία να μην αγχωθούν τα παιδιά και οι δάσκαλοι.

Τώρα στην διά ζώσης να υπάρξει ξανά η σύνδεση της ομάδας, να παίζουνε όλοι μαζί, να τρέξουν, να συνυπάρξουν όλοι μαζί, αυτό θεωρώ πάρα πολύ σημαντικό. Ίσως περισσότερο για να μπει ένα «φρένο» στους γονείς από τους δασκάλους, δηλαδή είδατε στην καραντίνα δεν σημαίνει ότι συνεχίζει να έχουν λόγο στη δουλειά πώς γίνεται, ας πούμε. Το γεγονός πώς θα κρατήσεις την προσοχή ενός παιδιού που δεν το έχεις δίπλα σου, πολύ δύσκολο, και δεν νομίζω ότι πολλοί γονείς αυτό το κατάλαβαν, βασικά δεν υπήρχε κατανόηση νομίζω. Οπότε θα πρότεινα λίγο περισσότερη κατανόηση, το ίδιο και όταν γυρίσαμε γιατί όλοι χρειαστήκαμε κάποιο χρόνο για να ξαναμπούμε σε όλο αυτό και ψυχολογικά ζοριστήκαμε στην περίοδο της καραντίνας, ήταν μια νέα προσαρμογή» (Γ3, ♀).

Το κράτος να εξοπλίσει τους εκπαιδευτικούς, σχετική εκπαίδευση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, να σταματήσουν οι γονείς να επεμβαίνουν στο έργο των δασκάλων, καλύτερη συνεργασία εκπαιδευτικών και γονιών
«Το κράτος να είναι πιο προετοιμασμένο έτσι ώστε να μπορεί να εξοπλίσει τους εκπαιδευτικούς και όχι με απλά επιδόματα, τα οποία αντικειμενικά δεν αρκούν για να μπορείς να πάρεις όλο τον εξοπλισμό. Το ίντερνετ να μπορεί να αντέξει όλον αυτόν τον φόρτο εργασίας που υπήρχε τότε, γιατί φυσικά υπήρχαν πολλά τεχνικά προβλήματα με το δίκτυο. Επίσης να υπάρξει μία σχετική εκπαίδευση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, αν και δεν ξέρω αν μπορεί να γίνει αυτό, γιατί προέκυψε πολύ ξαφνικά όλο αυτό αλλά τουλάχιστον το κράτος να ήταν πιο προετοιμασμένο.

Στην διά ζώσης, άπειρες, αρχικά να σταματήσουν οι γονείς να επεμβαίνουν στο έργο των δασκάλων αλλά παράλληλα και οι εκπαιδευτικοί να ακούν προτάσεις γονιών ή προβλήματα που πραγματικά υπάρχουν στα παιδιά, στο εκάστοτε παιδί, δηλαδή, το πρώτο και κύριο, να υπάρξει καλύτερη συνεργασία εκπαιδευτικών και γονιών.

Γιατί στην τηλεκπαίδευση θυμάμαι αρκετές **συχνές παρεμβάσεις γονιών**, γιατί ο κάθε γονιός, σύμφωνα με τη δική του γνώση και το δικό του παιδί, θεωρούσε ότι το μάθημα έπρεπε να προσαρμοστεί στα δεδομένα του δικού του παιδιού και το εξέφραζε στους εκπαιδευτικούς. Για παράδειγμα, γινόντουσαν σχόλια ότι η δασκάλα δεν έχει γνώση για την τεχνολογία και δεν μπορεί να κάνει το μάθημα, παρ' ότι το αποτέλεσμα τελικά ήταν θετικό. Ωστόσο, κατά την διάρκεια υπήρχε **μία γκρίνια των γονιών τύπου “τι μάθημα θα κάνει, που δεν ξέρει”**. Δηλαδή δεν υπήρχε **καμία συνεργασία**, δεν κοιτούσαν, ας πούμε, την προσπάθεια της δασκάλας, η οποία προσπάθησε αρκετά και έβγαλε κάτι καλό και έφερε εις πέρας το έργο της. **Οι γονείς ανακατευόντουσαν συνέχεια» (Γ4, ♀).**

να μπορούν τα παιδιά να μπαίνουν εύκολα μόνα τους, να ακούν τις πραγματικές ανάγκες των παιδιών και το μάθημα να προσαρμόζεται βάσει αυτών
«Να βρουν έναν τρόπο, αν ξανατύχει και γίνει τηλεκπαίδευση, **να μπορούν τα παιδιά να μπαίνουν εύκολα μόνα τους** γιατί εγώ δυσκολεύτηκα που το παιδί ήταν στη γιαγιά και η γιαγιά δεν ήξερε φυσικά και το παιδί, όταν έβγαине, δυσκολευόταν να ξαναβρεί το link να μπει μόνο του, οπότε πάλι με δυσκόλευε και είχα πρόβλημα πώς να το εξηγήσω από απόσταση στην Γ. να μπει μόνη της.

Εμένα η μεγαλύτερή μου ανάγκη είναι οι δάσκαλοι να είναι δίπλα στα παιδιά, να τα ακούνε, τις ανάγκες τους, και όχι τόσο ύλη και τι να μάθουν τα παιδιά αλλά **να ακούν τις πραγματικές ανάγκες των παιδιών και το μάθημα να προσαρμόζεται βάσει αυτών» (Γ5, ♀).**

να μην κάνουμε μάθημα από τον υπολογιστή, λίγο πιο χαλαρό το μάθημα, να παίζαμε περισσότερο
«Εγώ θα πρότεινα **να μην κάνουμε μάθημα από τον υπολογιστή**, να πηγαίνουμε στο σχολείο για να γίνει καλύτερα το μάθημα. Ας πούμε, όταν θα είχαμε το διάλειμμα, να πάταγα ένα κουμπί και να πηγαίναμε σε ένα γήπεδο να παίζουμε ποδόσφαιρο με τους φίλους μου.

Θα ήθελα να ήταν έτσι **λίγο πιο χαλαρό το μάθημα**, ξέρεις, όχι παρατηρήσεις, να ήσουν πιο χαλαρός, **να παίζαμε περισσότερο** στο διάλειμμα και να σταματήσει η δασκάλα να μου κάνει παρατηρήσεις γιατί με ενοχλούν και χάνω το διάλειμμα» (Π1 ♂).

να ήταν πιο εύκολο να μπω στο μάθημα και να μην χρειαζόμουν την μαμά, Θα άλλαζα κάποια μαθήματα
«Θα ήθελα **να ήταν πιο εύκολο να μπω στο μάθημα και να μην χρειαζόμουν την μαμά** και να μην έκλαιγα και **να μπορούσα να μπαίνω μόνη μου** στο μάθημα, **να είχα εκτυπωτή** για να μπορώ να βγάλω και εγώ φωτοτυπίες τις εργασίες και να μπορούσα να βλέπω τους φίλους μου, γιατί είχα βαρεθεί να παίζω με τα παιχνίδια μου μόνο.

Θα άλλαζα κάποια μαθήματα που δεν θα μου αρέσουν με μαθήματα που μου αρέσουν, όπως θα έβαζα τη θεατρική αγωγή, που μου αρέσει, τη μουσική, τα αγγλικά και όχι την ορθογραφία και τα μαθηματικά» (Π2, ♀).

να μην κόλλαγε το σήμα

«Θα ήθελα να μην κόλλαγε το σήμα και να μην έκαναν οι φίλοι μου φασαρία, και στο σχολείο να ακούνε οι φίλοι μου στο μάθημα, να μη φωνάζω ούτε εγώ και να ακούω στο μάθημα» (Π3, ♂).

καλύτερο ίντερνετ, περισσότερη ώρα έξω στον κήπο

«Να είχαμε καλύτερο ίντερνετ και να μην κολλούσε. Και στο σχολείο να έχουμε διάλειμμα περισσότερη ώρα έξω στον κήπο» (Π4, ♂).

ήταν δύσκολο και έπρεπε να μου το βρει η μαμά κάθε φορά, παίζουμε περισσότερο στον κήπο και να ζωγραφίζουμε με τα πινέλα πιο πολλές φορές

«Για να γίνει καλύτερο το μάθημα από τον υπολογιστή, θα ήθελα να πατάμε ένα βελάκι και να πηγαίνουμε εκεί που ήμασταν μόνο με ένα βελάκι, γιατί ήταν δύσκολο και έπρεπε να μου το βρει η μαμά κάθε φορά. Ε, θα ήθελα το μάθημα να ήταν κανονικά όπως είναι στην τάξη. Από κοντά, να παίζουμε περισσότερο στον κήπο και να ζωγραφίζουμε με τα πινέλα πιο πολλές φορές» (Π5, ♀).